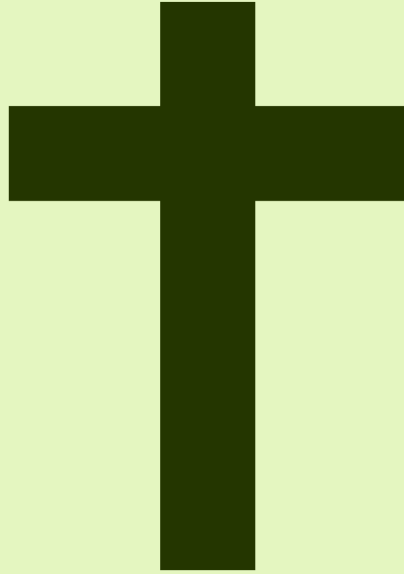

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n abon a da a
dangasai a kazuwambani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

**Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n a6on a 6a a 6angasai a
kazuwamgbani ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	54
Luka	84
Yahaya	135
Asuki	173
Roma	221
1 Korintiya	245
2 Korintiya	267
Galatiya	282
Afisu	290
Filibi	298
Kolosi	304
1 Tasaloniya	310
2 Tasaloniya	315
1 Timoti	318
2 Timoti	325
Taitu	330
Filimo	334
Kagali ka Ibirahi	336
Yakubu	354
1 Bituru	360
2 Bituru	367
1 Yahaya	372
2 Yahaya	378
3 Yahaya	380
Yahuza	382
Kuwene	385

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukupɔ u kadyanshi

Matiyu uza ɗa korongi tagarɗa u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u ɗa, kpam u korongu ta tagarɗa vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu ɗa Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun ɗa an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka nsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyo wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarɗa u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku ɗa Yesu shadangi afobi a Kashila a ɗa wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa mballa n na mi wa. Matiyo wenike ta tyoku ɗa Yesu wokoi udaraka u ɗa u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarɗa u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1–2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13–4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12–18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1–20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1–27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu (Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi ɗa tata u Ishaku.†

Ishaku ɗa tata u Yakubu.†

Yakubu ɗa tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza ɗa tata u mpeshe n ɗa a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le ɗa Tama.)

Farisa ɗa tata u Hesuruna.

Hesuruna ɗa tata u Aram.

⁴ Aram ɗa tata u Aminadabu.

Aminadabu ɗa tata u Nashon.

Nashon ɗa tata u Salumuna.

⁵ Salumuna ɗa tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza ɗa tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida ɗa tata u Yese.†

⁶ Yese ɗa tata u Dawuda Magono.

Dawuda ɗa tata u Solomo.

* **1:5** Raha kashankala ka Awulawa ka. † **1:5** Rutu Kawulawa ka.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)[†]

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.
Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)[†]

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.[†]

Isuhu da vali u Meri.[†]

Meri kpam aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti[†] Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.[†] ¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba[†] ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, "Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunnu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki. ²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,[§] kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le."

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya[†] matsumate[†] u danai caupa,

[†] **1:6** Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarda u 2 Sama'ila 11:1-27. **§ 1:21** Kalen ka kala ka "Yesu" ka "Iwauwi."

23 “Makere ma bawu ma revei vali ma yan t̄a katsuma, u matsa maku ma vali, aku a isa yi Imanuwe.”

Kalen ka kala ki ka, “Kashilā ka t̄a kaḅolo n̄ aṣu.”

24 A'ayin a ḁa Isuhu rikpaṅaḅai, aku u yain dere tyoku ḁa katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. 25 Shegai u vaku n̄ eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuw̄ai a dan̄asa Yesu

1 A matsa t̄a Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin ḁa Hiridu†* wari magono. Ama roku aza ḁa a yain kaṅeshi u ukuna u atala, a wutāi a kasana a tuw̄ai a Urishelima† 2 n̄ a wecishiki, “Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene t̄a katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuw̄ai tsu lyaka yi kayala.”

3 An Hiridu Magono u panai nala, u dambula t̄a cika, nala dem aza ḁa a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula. 4 Aku u isāi aḁaraḅpi a pige† n̄ awenishiki a Mele† u wece le, “Nte a ka matsa Kawauwi ki?”

5 Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

6 “Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va t̄a n̄ kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda. A ka matsa t̄a magono a asuvu a vunu, uza ḁa wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ila†.” †

7 Pini nala, magono mi ma isāi amoci a ḁa a wutāi a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a ḁa katala ki ka wutāi. 8 Aku u tonuko le, “Yangāi i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuw̄a i tonuko mu, tsarā mpa dem n̄ ba n̄ lyaka yi kayala.”

9 Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u ḁa maku mi mari. 10 An a wenei katala ki, a yan t̄a mazanga! 11 A'ayin a ḁa ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene t̄a maku mi n̄ Meri mma u ne, a kuḁangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n̄ ucanga u magulāni, n̄ mar† a nakā yi.† 12 Shegai Kashilā ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u ḁa a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

13 An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuw̄ai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yangā vu darakā vu bidya maku mi nā mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgbā ḁe she a'ayin a ḁa n̄ tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsarā u wuna.” 14 Aku u 'yangāi u bidyai maku mi nā mma u ne a lazai n̄ kayin ubana a Masar, 15 nte a rongoi ḁe hal a'ayin ḁa magono mi ma kuwai. Ili yi i gitā t̄a kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a un̄a u Hosiya matsumate, “N̄ isā t̄a maku ma va ma wutā a Masar.” †

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

16 A'ayin ḁa magono ma wenei arevi yi a'ene a ḁa a vurus̄a yi a ḁa, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gbā mmuku ma a'ali a Batalami, n̄ ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gbā, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve t̄a

* 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai.
 † 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u ḁa arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulāni yi furankinsen ḁa a tsu isā i'ya kpam cirakpā tsu madanga tsa. † 2:15 Hos. 1:1.

a'ayin a ɗa a matsai maku mi cinda arevi yi a danai. ¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a unā u Irimiyaf matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ “A pana ta kalagatsu a Rama,
uza roku wa sa adama a unambukatsuma.
Rahilaf ɗa wa sa adama a mmuku n ne,
u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi,
an u wokoi a kuwa de.” ◇

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin ɗa wari pini a Masar vi. ²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza ɗa a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu 'yanga u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila. ²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,† uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili. ²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya nsumate n danai: “A ka isa yi ta uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahayaf Kalyubugi gitai kuɓari a kakamba ka Yahuda. ² U da, “Kpatalait i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan.” ³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da, “Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◇

⁴ Yahaya uka ta aminya a ɗa a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari uɓongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi. ⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishit n aza a Sadusi ushani a tuwa ta dem a asu u ɗa Yahaya wa lyubugusu ama yi tsara a lyubugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Eda a'eku a ɗa! Ya rono ɗa atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko?” ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de. ⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko ɗa, Kashila ka fuda ta ka bidya atali a na u gonuko a ɗa mmuku n tsikaya mi Ibrahi! ¹⁰ Gogo-na naha gbam, kagovu ka ta ufoɓusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa ta ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyubugusu ɗa tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza ɗa wa tuwa a kucina ku va, wa lyubugu ɗa ta n Kulu Keri n akina. U la mu ta ucira cika, hal gbam n ratsa n bana akpata a ne wa. ¹² Wa tuwa ta n kasasu ka uwelimpke ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a ɗa bawu a ka cimba.”

◇ 2:18 Iri. 31:15. † 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

Yahaya lyuᅇugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a ᅇa Yesu ᅇᅇakᅇi Galili u banai a Agᅇᅇa a Urudu tsᅇra Yahaya lyuᅇugu yi. ¹⁴ Yahaya wᅇri wa ciga ᅇᅇ u 'yuwan, u danai, “Aᅇa u gain vu lyuᅇugu mu. Nᅇya i zuwai vu tuwᅇi ara vᅇ tsᅇrᅇ n lyuᅇugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kaᅇᅇ ᅇᅇ tsu yain gbᅇ ili i'ya Kashilᅇ ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyuᅇugi Yesu, u wuᅇᅇ ᅇᅇ la vi pini a mini mi, aku zubaᅇ u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashilᅇ ku cipᅇ yi yavu kaᅇya. ¹⁷ A panai kalᅇᅇᅇtsu a zuba, ka danai, “Maku ma vᅇ ma na vi, uza ᅇᅇ ma ciga, kpam ma pana ᅇᅇ kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalᅇᅇᅇansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalᅇᅇᅇansiᅇ ka kondo yi. ² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu. ³ Pini nala, Kalᅇᅇᅇansi ka tuwᅇi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashilᅇᅇ ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ᅇᅇ a Tagarᅇᅇa u Kashilᅇ,ᅇ
“N burodi ᅇᅇ koshi vuma wa yan uma wa,
she gbᅇ n kaᅇyanshi ka ka wuᅇᅇi a unᅇ u Kashilᅇ.” ” ᅇ

⁵ Aku Kalᅇᅇᅇansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,ᅇ u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashilᅇ.ᅇ ⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashilᅇ ma baci, raᅇᅇᅇᅇ a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u ᅇᅇ wᅇri a Tagarᅇᅇa u Kashilᅇ:
“Kashilᅇ ka yanka ᅇᅇ atsumate a ne kaᅇyanshi adama a vunu,
kpam a ka kibatsa vu ᅇᅇ a akere a le,
tsᅇrᅇ vu gbasha kune ku vunu a katali wa.” ” ᅇ

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarᅇᅇa u Kashilᅇ u dana ᅇᅇ dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashilᅇ ka vunu wa.’ ” ᅇ

⁸ Pini nala, Kalᅇᅇᅇansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugᅇᅇi, u wenike yi gbᅇ tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le. ⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naᅇᅇ vu ᅇᅇ i'ya gbᅇ.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,ᅇ* Tagarᅇᅇa u Kashilᅇ u dana ᅇᅇ,
“Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.” ” ᅇ

¹¹ Aku Kalᅇᅇᅇansi ka lazai ka ᅇᅇᅇᅇ yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwᅇi a kiranai n eyi.

Yesu gitᅇi manyan ma ne

(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² An Yesu panai alabari a ᅇᅇ a ukai Yahaya Kalyuᅇugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili. ¹³ Sheᅇai ᅇᅇ wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushivᅇ ku Galili a kaᅇon ka Zebulun n Nafutali. ¹⁴ Nala gitᅇ ᅇᅇ tsᅇrᅇ ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shᅇᅇᅇᅇᅇ:

¹⁵ “A kaᅇon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushivᅇ, a kapashi ka Agᅇᅇᅇ a Urudu, a Galili,
a asu u ᅇᅇ kakumᅇ ka Awulawaᅇ kari.

¹⁶ Ama ᅇᅇ a ka rongo a karimbi,
a ka wene ᅇᅇ katyashi ka pige.
A'ari a ka rongo ᅇᅇ a unᅇ u ukpᅇ,

ᅇ 4:4 U.Ml. 8:3. ᅇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ᅇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalᅇᅇᅇansi. ᅇ 4:10 U.Ml. 6:13.

shegai katyashi ka wantukpa t̄a ara le.” ◇

¹⁷ Pini nala, Yesu git̄ai kuḅari, u danai, “Kpatalai i aṣaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu is̄ai akani a adan ama a nishi

(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki.

¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.” ²⁰ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le. ²² Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda

(Luka 6:17-19)

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga† ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a m̄bala. ²⁴ Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a m̄bala, hal gbam n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,† aza roku ipori, hal gbam n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba. ²⁵ Kakuma ka ama ka ka wuta a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, ² aku u git̄a le uwenishike:

Mazanga ma maci

(Luka 6:20-23)

³ “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne un̄a u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma un̄a u shinga, kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.

⁵ Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le un̄a u shinga, kpaci likimba wa woko ta u le.

⁶ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci un̄a u shinga,

kpaci wa naka le ta ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashila ka zuwuka ta aza a asuvayali un̄a u shinga, kpaci wa pana ta dem asuvayali a le.

⁸ Kashila ka zuwuka ta aza da atakasuvu a le a'ari sarara un̄a u shinga, kpaci a ka rongo ta kabolo n eyi.

⁹ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka ciga a tuko ndishi n shinga un̄a u shinga, kpaci wa isa le ta mmuku n ne.

¹⁰ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga un̄a u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a wisha dā. Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a ka yan dā mavura. Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a takpa dā ukuna u cingi adama a va. ¹² Ama a ka yanka dā tā ili i cingi tyoku dā a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazāngā n ipeli, kpaci katsupi ka de ka pige ka vana dā tā a zuba.”

Mkpađi n katyashi

(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eđa mkpađi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpađi mā baci n kayanyan wa? Nida uza wa yankpusa kpam n dā? Shegai a wotsongu n dā a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eđa katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa. ¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashampatsu ka ne, tsarā katyashi ki ka wakana aza dā a'ari a pini kuwa ki. ¹⁶ Nala kpam dem, i woko katyashi a asu u ama, tsarā a wene manyan ma shinga ma de a cikpala Tata u de u dā wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwā dā n tuwāi tsarā n wacinsa Mele ma Musa† ko kpam uwenishike u ntsumate wa. N tuwā n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwā tā tsarā ili i'ya a danai vi i shadangu. ¹⁸ Mayun dā ma tonuko dā, ili i'a la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a dā zuba n likimba a kotsoi. Ko uđyani u kenu ko u kenukulu wā la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu. ¹⁹ Adama a nala, gbā uza dā baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi tā dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza dā baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsarā tā asu u shinga a tsugono tsu zuba. ²⁰ U kañā tā utono u Mele ma Kashilā u de u lai tyoku dā Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko dā ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upan

(Luka 12:58-59)

²¹ Yesu doki u danai, “I pana tā ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpam ‘U kañā tā a kidāga uza dā baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’ ♦ ²² Shegai n tonuko dā, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kidāga vu tā ugana. Vu isā baci uza u vunu “Katengeshi,” a ka banka vu tā a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu “Vari n kalen wa,” vu yan tā evu n u dā a ka banka vu a akina† a dā bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Vā baci kushani a kapala ka a asudarakpa† a Kuwa ku Kashilā va naķa Kashilā kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunu, ²⁴ asaka ve kune ki a asudarakpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunu.

²⁵ “Vā baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, daraka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci de, a ka naķangu vu tā a asu u uza u afada. Eyi kpam u naķa adagari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali. ²⁶ Mayun n tonuko vu, va wuta pini a asu vi wa, she a'ayin a dā vu tsupai ili i'ya a ka tonu vu gbā.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

♦ **5:21** Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * **5:22** Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza dā baci u yain upan wa bana tā a asu u afada a Kashilā a asu u dā Kashilā n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira.

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan ɗe la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunu. ²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu t̄a tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ɗa a ka varangu ikyamba i vunu gb̄a a asuvu a akina. ³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu t̄a tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ɗa ikyamba i vunu gb̄a ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Uza ɗa baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kana t̄a u naka yi tagarada u upece u iyolo.’ ³² Shegai n tonuko ɗa, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asaka yi baci, va zuwa yi t̄a u woko kashankala, nala kpam ko ya baci u zuwa yi, wa t̄a n unyushi u ɗa u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana t̄a kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpaɗa ushadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kana t̄a vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ³⁴ N tonuko ɗa, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u ɗa Kashila kari ndishi u ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. ³⁵ Likimba asu u ɗa a'ene a ne a tsu wunvuga ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa. ³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa. ³⁷ A'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi ɗa i wutai.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana t̄a ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi t̄a keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ³⁹ Shegai n tonuko ɗa, kotsu i tsupa ukuna u cingi u ɗa uza roku u yanka ɗa n ukuna u cingi wa. Uza u ɓasa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem. ⁴⁰ Gaawan uza roku u dana t̄a vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu asanka yi dem kunya. ⁴¹ Kasoje ka matsa vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. ⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu naka yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu naka yi.”

Ciga atokulalu
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, “I pana t̄a ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’ ⁴⁴ Shegai n tonuko ɗa i cigi atokulalu a ɗe, i yanka uza ɗa baci dem wa yan ɗa mavura gbani-gbani kvasu. ⁴⁵ I yan baci nala, ya woko t̄a mmuku n maci† n Tata u ɗe ɗa wari a zuba. U tsu zuwa t̄a kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro t̄a mini a asu u aza ɗa a ka yan ili i shinga n aza ɗa a ka yan ili i cingi. ⁴⁶ Nida ya ciga Kashila ka naka ɗa katsupi ka malen ma manyan ma ɗe, i ciga baci aza ɗa a ka ciga ɗa

◇ 5:27 Uwt. 20:14. ◇ 5:33 Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21. ◇ 5:38 Uwt. 21:24.

koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! ⁴⁷ Aje a de a da baci ya yansa ka ili i shinga koshi, i lamgbana n ama da a buwai wa. Ko aza da bawu a revei Kashila a tsu yan ta dem ili i shinga a asu u aje a le. ⁴⁸ Adama a nala, u kana ta i woko ushadangi, tyoku da Tata u de u zuba wari ushadangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a da ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a da ama a ka wene i'ya a cikpala da wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma de a asu u Tata u de uza da wari a zuba wa.

² “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaban a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naka le karinga.” Mayun n tonuko da, aza a maci a kaban a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le. ³ A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. ⁴ Naka kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza da u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Luka 11:2-4)

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kvasu, i woko tyoku u aza a maci a kaban wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsu de katsupi ka malen ma manyan ma le. ⁶ A'ayin a da baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza da wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi. ⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza da wari a zuba.

A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,
tyoku da a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu,
tyoku da tsu tsu cimbusuka aza da a tsu nusuka tsu.

[¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa,
shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun da, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u da wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem. ¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku da aza a maci a kaban a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ta a'eshi a le tsara ya

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyu a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko ɗa, aza a maci a kaɓan a nala yi a tsa ɗe katsupi ka malen ma manyan ma le. ¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zaɗi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi. ¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza ɗa bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpam wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka ɗe utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u ɗa, kpam aboki a ka tasa ta a uwa a yain uboki. ²⁰ Shegai zuwukai kaci ka ɗe utsari a zuba, a asu u ɗa bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa. ²¹ Asu u ɗa baci utsari u ɗe wari, nte dem katakasuvu ka ɗe ka rongo ɗe.

Macikalum ma ikyamba

²² “A'eshi a'a ta tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu ta n katyashi. ²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

*Kashila n utsari
(Luka 16:13)*

²⁴ “Vuma wa la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kaɓolo n utsari wa.”

*Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)*

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko ɗa, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i ɗe wa. Uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya. ²⁶ Weɓelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a na mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le ta. I reve i lai nnu kalen cika wa? ²⁷ Ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸ “Nɗya i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Weɓelei tyoku ɗa apalu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilaka kaci ka le aminya wa. ²⁹ Shegai n tonuko ɗa, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a ɗa a lobonoi tyoku u a le wa. ³⁰ Kashila ka fuda baci ka guɓa apalu a mete a ɗa a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Ya fuda ta ya wushuku an Kashila ka guɓa ɗa. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Nɗya tsa lya?’ ko ‘Nɗya tsa so?’ ko ‘Nɗya tsa uka?’ ³² Ama ɗa bawu a revei Kashila alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u ɗe u zuba u reve ta ya ciga ili i nala yi gba. ³³ Ili i'ya i gain i gita i zami i'ya tsugono tsu Kashila n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka naka ɗa ta. ³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wa ta n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem ka ta n kadambula ka ne.”

7

*Iyanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a ɗa Kashilā ka yanka ɗa dem. ² Kakundatsu ka i yankai aza a ɗe afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku ɗa eɗa dem i yain.

³ “Nɗya i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴ Niɗa va fuda va tonuko yi, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? ⁵ Avu uza u maci u kaɓan, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu. Aku vu fuda vu wene kpam vu takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i naka nshe ili i'ya i'ari i Kashilā wa. A ka fuda ta a yiralakpa a lumusa ɗa. Kotsu i vutala igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa ta i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne ɗa ta i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, Kashilā ka zuwa ta a giduwuka ɗa utsutsu vi. ⁸ Adama a nala, gba uza ɗa baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Uza ɗa baci kpam u boloi, wa tsara ta. Kpam ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashilā ka giduwuka le ta.

⁹ “Uza wa la a asuvu a ɗe maku ma ne ma folo yi burodi, aku u naka yi katali? ¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u naka yi kali? ¹¹ Eɗa aza a unyushi u cingi, i tsu naka baci mmuku n ɗe ili i shinga, bele Tata u ɗe uza ɗa wari a zuba uza u shinga, wa naka ta ili i shinga a asu uza ɗa baci dem u folo yi. ¹² Yankai ama tyoku ɗa dem ya ciga a yanka ɗa. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u nsumate u ɗa gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashilā a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u ɗa u tsu banka a akina wa ta n upeti cika, kpam u lobono ta nwalu. Ama ushani a ɗa a tsu wala pini. ¹⁴ Shegai utsutsu u utsara uma u kenu u ɗa, ure vi kpam u wuyana ta nwalu. Ama ɗa a ka wala pini a'ga ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai na nsumate n kaɓan. Aza ɗa a tsu tuwa ara ɗe yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ga ta n tsicingi yavu nleweni. ¹⁶ Ya fuda ta ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ɗa i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ¹⁷ Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ¹⁸ Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa. ¹⁹ Ama a tsu kapa ta madanga ma ma kpaɗai unaka ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina. ²⁰ Nala kpam dem ya fuda ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve ɗa wa ko kenu!”
(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, “Gba aza ɗa a ka isaɗa mu Asheku, Asheku ɗa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ɗa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ɗa a ka yansa ili i'ya Tata u va u zuba wa ciga. ²² Kain ka afada, ama a ka isa mu ta Asheku a le, a dana, “Tsu yan ta kubari a asuvu a kala ka vunu, kpam tsu wutukpusa ta ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu

ushani.’ ²³ Aku n wushunku le, ‘N reve *ḍa* wa ko kenu, banka numu dan, eḍa aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

²⁴ Yesu danai, “Uza *ḍa* baci dem u panai kadyanshi ka *va* wa yan manyan n ka, wa *ta* tyoku u kamai ka *ka*ri n ugboji, uza *ḍa* u taḍangi kuma ku ne a katali ka upeti. ²⁵ An a roi mini ma pige, aḡaṭa a shaḍangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma *ta* ka a katali ka upeti.

²⁶ “Shegai uza *ḍa* baci dem u panai kadyanshi ka *va*, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wa *ta* tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala.

²⁷ A'ayin a *ḍa* a roi, aḡaṭa a shaḍangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸ A'ayin a *ḍa* Yesu kotsoi kadyanshi ki gba, aku kakuma ka ama ki *ka*ri uyan majiyan ma uwenishike mi. ²⁹ Wa tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike *ta* yavu uza *ḍa* wari n ucira.

8

Yesu tanaṣai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ A'ayin a *ḍa* Yesu cipai a masasa mi, aku kakuma ka ama ka tono yi. ² Kute-kute vuma roku uza *ḍa* wari makutu u tuwai u kuḍangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanaṣa mu.”

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, ‘N wushuku *ta*, tanaṣa.” Kute-kute tsukutu tsi tsu asaḡa yi. ⁴ Yesu rono yi atsuvu, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kaḍarakiṭ u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama *ḍa* baci a tanaṣa a naka. Nala wa wenike *ta* ama an n tanaṣa vu.”

Yesu tanaṣai kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigiṭ ka asoje a Romaṭ ka roku ka cina yi u folo yi u banga yi. ⁶ Katigi ki ka danai, “Asheku, ma *ta* n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa *ta* *ḍe* a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Maḡala mi ma ma foro yi wa wa.”

⁷ Yesu danai, “Ma bana *ta* n tanaṣa yi.”

⁸ Katigi ki ka wushuki, “Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku *va* wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tanaṣa. ⁹ Azapige a asoje a *ḍa* pini aza *ḍa* a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam ma *ta* n asoje a *ḍa* n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko *ta* uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpam uza u nide, ‘Tuwa,’ aku u tuwa. N tonuko kpam kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve *ta* udani u vunu wa *ta* dem n ucira.”

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza *ḍa* a ka tono yi vi, “Mayun n tonuko *ḍa*, upityanangu u na vi u la *ta* gba upityanangu u *ḍa* n wenei a uyamba u Isara'ila. ¹¹ Ama ushani a ka wuta *ta* a kasana n kalivi a dusuku a lyai kaḡolo n Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. ¹² Shegai aza *ḍa* a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutala le *ta* a asuvu a karimbi. Pini *ḍa* a ka sa n ulumusa u a'anga.”

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tanaṣa *ta* tyoku *ḍa* vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u *ḍa* kagbashi ki ka tanaṣa.

Yesu tanasai ama ushani
(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba. ¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, maḅala mi ma asaka yi, u 'yangai u gitai yi ufobusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tanasai dem gba aza a mḅala. ¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, “U takpai mḅala n tsunu, kpmam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu.” ◇

Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nide. ¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, “Kawenishiki, ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

²⁰ Yesu tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpmam a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpmam ma gbam n a asu u uwunvugusa wa.”

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

²² Shegai Yesu tonuko yi, “Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe.”

Yesu vakunki abali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatsu kabolo n atoni a ne a ka pasa kushiva. ²⁴ Aku uwule u pige u 'yangai pini a kushiva ki, abali kpmam a ka gbadasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. ²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangasa yi n a salasi, “Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!”

²⁶ U wushunku le, “Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai.” U 'yangai u bananai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, “Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?”

Yesu tanasai ama a re aza a ityoni i cingi
(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kaḅon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpmam uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le. ²⁹ Aku a gitai yi usalasa n a dansi, “Ndya i zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa.”

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina. ³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”

³² Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini. ³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kabolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi. ³⁴ Aku ama

a ilyuci yi gb̄a a wut̄ai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u aṣank̄a le uyamba u le.

9

Yesu tanasai kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne. ² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama ḁa a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusuk̄a vu ḁe unyushi u cingi u vunu.”

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!”

⁴ Yesu tani u reve t̄a ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a ḁe? ⁵ Nɗya i lai shana ḁa a ka dana, ‘A cimbusuk̄a vu ḁe unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘Yanga vu wala?’ ⁶ Shegai ma wenike ḁa t̄a an Mpa Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u ḁa ma cimbus̄a unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “‘Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.’ ⁷ Aku vuma vi u 'yanḡai u lazai a kuwa. ⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashila an u nak̄ai uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isai Matiyyu

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu aṣak̄ai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yanḡai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuw̄ai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyyu. Awushi a utafa† n aza a unyushi a tuw̄ai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani.

¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Nɗya i zuwai kawenishiki ka ḁe ka lya kabolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza ḁa a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a m̄bala. ¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u ḁa u danai, ‘N u ḁa ya yanka mu uḁarakpa, n la t̄a uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a ḁe.’ N tuw̄a adama a ḁa ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◇

Keci a kaci ka kakuli

(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyuḁugi a tuw̄ai ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a ḁa wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a t̄a utuw̄a a ḁa a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a ḁa a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka pad̄a t̄a ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gb̄am u lai ukara u cau vi. ¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma t̄asa t̄a kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gb̄a kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono t̄a.”

Makere ma ma kuw̄ai n uka uza u m̄bala

(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuw̄ai ara ne, u kud̄angi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuw̄a ḁe

gogo-na. Vu tuwā baci vu taḍanku yi kukere wa 'yaṅga ta.” ¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yaṅgai a tonon yi.

²⁰ Uka ḍa wa laḷa mpasa hal ayen kupa n a re u tuwāi a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne. ²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma taṅa ta.”

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u taṅasa vu ḍe.” Kute-kute aku uka vi u taṅai.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa. ²⁴ Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a ḍa yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori. ²⁵ An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u ḍa makere mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u makere mi ma 'yaṅgai. ²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu taṅasai arumba ama a re

²⁷ An Yesu asaḱai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwāi ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa ḍa i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u ḍe, nala wa woko.” ³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuva cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” ³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu taṅasai kabebe

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza ḍa ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi. ³³ An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

³⁴ Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama (Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kuḅari ku tsugono tsu Kashila. U taṅasa ta dem aza a mḅala icun kau-kau n aza ḍa a ka pana ikyamba. ³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n ḍa bawu mari n kaliniki ḍa a'ari. ³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu ḍa a'ari. ³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi.”

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re (Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isaḱi atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u ḍa a ka wutukpa ityoni i cingi a taṅasa kpam aza a mḅala.

² Uza u kagita aya Simo uza ḍa dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasukiḱ ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya. ³ N Filibu, n Balamawu, n Toma, n Matiyo kawushi ka utafa, n

Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a ɗa. ⁴ Aza ɗa a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza ɗa u tuwaj u neke yi.

*Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, “Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. ⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi ɗa ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n ɗa n puwain ɗa a'ari. ⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu. ⁸ I tanasa aza a mɓala, i 'yangasa akushe, i tanasa aza ɗa a'ari n tsukutu, kpam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani ɗa i wushai, nala kpam dem ya naka bawu a tsupa ɗa. ⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. ¹⁰ Kotsu i bidya kasan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama ɗa ya banga vi a ka naka ɗa ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a ɗa ya laza. ¹² A'ayin a ɗa baci ya uwa a kuwa, i dana, ‘Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n aɗa.’ ¹³ Ama yi a wusha ɗa baci, asakai ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha ɗa baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono ɗa. ¹⁴ Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan ɗa uryabusa ko a 'yuwan ɗa upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi. ¹⁵ Mayun n tonuko ɗa, kain ka afada, Kashila ka pana ta ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku ɗa wa pana ama a ilyuci i nala yi!”

*Upana u ikyamba u ɗa wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)*

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku ɗa tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza ɗa a'ari yuwu tyoku u a'adya. ¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana ɗa ta a banka ɗa a asu u Asheshi a Pige, a bawan ɗa a asuvu a agata a Kashila. ¹⁸ A rono ɗa ubana a kapala ka igomuna na ngono, kpaci eda atoni a va a ɗa. Nala wa woko ta ure u ɗa ya yanka le kadyanshi ka va kpam hal likimba u reve n ka. ¹⁹ Shegai a'ayin a ɗa baci a kana ɗa vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku ɗa ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naka ɗa ta ili i'ya ya dana. ²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ “Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ²² Ama gba a ka 'yuwan ɗa ta adama a kala ka va. Shegai gba ama ɗa baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta. ²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan ɗa, i daraka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko ɗa, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa. ²⁵ U rawa ta ɗa karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza ɗa mari uzakuwa, ‘Magono ma ityoni i cingi,’ wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa ɗa?”

*Uza ɗa u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)*

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya. ²⁷ N tonuko ɗa ta ukuna u

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza ɗa wari n maluwa ma uyan ili cika.

na vi a karimbi, shegai ma ciga t̄a i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuva a ɗe, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza ɗa a ka wuna ɗa wa. Ikyamba i ɗe i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u ɗe wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza ɗa wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina. ²⁹ Mberikele n re n ɗa a tsu denge kanini ka te, † shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u ɗe u revei n ma wa. ³⁰ Kashila ka reve t̄a gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu. ³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu ɗe tsu la t̄a tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

³² “Uza ɗa baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u ɗa a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko t̄a Tata u va u zuba uza nala vi katonit̄ ka va ka. ³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko t̄a Tata u va u zuba avu uza u va ɗa wa.”

Ndishin shinga n ɗa n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a ɗe i dana ndishin shinga n ɗa n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishin shinga wa, shegai kushulu. ³⁵ N tuwa t̄a n ‘zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku a le. ³⁶ Atokulalu a ka yan t̄a pini a asuvu a kumaci ku ɗe!’ ◇

³⁷ “Gba aza ɗa baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. Gba aza ɗa baci a ka ciga mmuku n le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. ³⁸ Vu canga baci mawandambani† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonit̄ ka va wa. ³⁹ Gba uza ɗa baci wa kirana n uma u ne, wa namba t̄a u ɗa. Uza ɗa tani u namba uma u ne adama a va, wa wauwa t̄a u ɗa.”

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza ɗa baci dem u wusha ɗa, mpa u wushai. Uza ɗa baci kpam u wusha mu, u wusha t̄a uza ɗa u suku mu. ⁴¹ Uza ɗa u wushai matsumate adama a ɗa matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashila, Kashila ka naka yi t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza ɗa baci kpam u wushai vuma u maci adama a ɗa vuma u nala vi wari uza u maci, a ka naka yi t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. ⁴² Uza ɗa baci u nei katonit̄ ka kenu ka va mako ma mini adama a ɗa wari katonit̄ ka va, mayun n tonuko ɗa, vuma u nala vi wa tsara t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asakai a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsara u wenishike u yain kpam kuɓari.

² Yahaya Kalyubugi wa t̄a a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. ³ A ba a wece yi, “Ada uza ɗa wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

† **10:29** Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ **10:36** Mik. 7:6.

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. ⁵ Arumba a wene ta, awunu kpam a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe kpam a 'yangai a gonoi n uma. A yanka ta aza a unambi ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga. ⁶ Kashila ka zuwuka ta uza da bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain una u shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Wa tyoku u asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai? ⁸ Ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Vuma da u ukai aminya a ikali? Aza da a tsu uka aminya a ikali a a'e'ile a ngono a da a'ari. ⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko da u la ta matsumate. ¹⁰ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, “Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.’ ♦

¹¹ “Mayun n tonuko da, Yahaya Kalyubugi u la ta gba uza da baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi ta. ¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a da Yahaya Kalyubugi tuwai hal utuwa gogo-na, tsugono tsu zuba tsu ta udoku ucira, kpam ya dem wa modono ta tsara u uwa tsa.* ¹³ Gba ntsumate n Mele ma Musa a dana ta ukuna u tsugono tsu Kashila hal utuwa a'ayin a Yahaya. ¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya matsumate ma ya vana vi. ¹⁵ I'a baci n atsuvu, panai!

¹⁶ “Nida ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndya a rotsoi? A'a ta tyoku u mmuku n da mari ndishi a kuden, n a ikamgbani,

¹⁷ “Tsu fulaka da ta ugbali, shegai i 'yuwain kuje! Tsu shipuka da ushipa u ukpa, shegai i sa wa!

¹⁸ “An Yahaya tuwai, u laba ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, “Wa ta n ityoni i cingi!” ¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

*Yesu bongoi ama
(Luka 10:13-15)*

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan ta ukpatala a gono a asu u Kashila. U gitai le ubongo, ²¹ “Ter de, aza a Korasinu! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka ta akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsara a wenike an a kpatalai a asakai unyushi u cingi u le! ²² N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka laka ta uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ada! ²³ Eda kpam aza a Kafarnahum, 'yangasa da wa a ka 'yangasa da a zuba? A ka vutala da ta a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya n yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa ta pini hal n gogo-na. ²⁴ N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta iyali i Sodom kapala n ada!”

*Yesu nakai ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)*

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu ta, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai

♦ **11:10** Mal. 3:1. * **11:12** Ure u roku u da va reve udani u aza a Heline vi u da: “kpam aza a cingi a ka shilakanaka tsa tsara a wushi tsa n ucira.”

vu wenikei u ɗa a asu u aza ɗa bawu a revei ili. ²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u va u naka mu ta ili yi gba. Uza wa la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpam uza wa la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza ɗa Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwai ara va, gba de aza ɗa a wowoi n ucanga wa araji, ma naka ɗa ta uwunvuga. ²⁹ Panaka numu, tsara i woko ama a va. Tuwai i rotsongusu ara va, kpaci mpa ma ta n uvakunku kaci kpam ya tsara ta uwunvuga. ³⁰ Uwenishike u ɗa n danai i wushuku n u ɗa vi, wa ta shana, kpam ucanga u va u razugba wa.”

12

Yesu ɗa Asheku a kain ka Ashibi (Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? ⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a ɗa koshi a wushunki a takuma u ɗa. ◇ ⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a ɗa koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa. ⁶ N tonuko ɗa, uza ɗa u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha. ⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, ‘N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u ɗa ya yanka mu uɗarakpa,† ◇ i'ari ya kidaga ama a na yi aza ɗa bawu a'ari n unyushi ugana wa. ⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a ɗa, hal n a kain ka Ashibi dem.”

Yesu tanasai vuma ɗa ili i soi kukere (Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu. ¹⁰ U cina ta pini vuma ɗa ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “Ta baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. ¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere ɗa a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki. ¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku ɗa a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mballa. ¹⁶ Shegai u ronoi ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. ¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a unu u Ishaya matsumate:

¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza ɗa n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

◇ 12:4 1 Sam. 21:1-6. ◇ 12:7 Hos. 6:6.

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanamgbana ko tani u salasa wa, ko kpam u yain kuɓari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalasai wa, wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◇

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei asu. ²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! ²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpam tsa barakpa wa aku tsu rukpa. ²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. ²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpam bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa. ³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi† a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. ³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Unan u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu. ³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpam i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpam a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. ³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. ³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

Ama a wecikei iryoci

(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

◇ **12:21** Isha. 42:1-4. * **12:26** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsara koshi. ⁴⁰ Inusa rongo ta a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu. ⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga ta a wenike ama unyushi u de. A kpatala ta a asu u Kashila an Inusa yanka le ku'bari. Gogo-na uza da u lai Inusa aya pini na. ⁴² Magono ma Sheba uka, wa 'yanga ta u wenike ama unyushi u de. U yan ta nwalu ma m'bari tsara u tuwa u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza da u lai Solomo aya pini na.”

Ugono u ityoni i cingi
(Luka 11:24-26)

⁴³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci ityoni i cingi i te i wutai a asuvu a vuma, i tsu bana ta a asu u ekpi ubolo asu u da wa wunvuga, shegai wa tsara wa. ⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono ta a kuwa ka n asakai vi!’ An u gono, aku u cinai uza wa pini a kuwa ki wa. A wujuma ka de sarara a kalai ka. ⁴⁵ Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza da a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso ta ndishi n ne n upana u ikyamba u da u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gita n ama a cingi a gogo-na da la vi.”

Mma n a'angu a Yesu
(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi. ⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u va? An ya a'angu a va?” ⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a va a da na. ⁵⁰ Uza da baci wa pana ka Tata u va u zuba, aya mma u va, n vangu u va, n utaku u va.”

13

Agisani a uza da u wacangusi icun
(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutai a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike. ² Kakuma ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida. ³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan ta vuma roku uza da u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.*

⁴ A'ayin a da wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kadasai i'ya. ⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Icun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa. ⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. ⁷ Icun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya. ⁸ Icun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutai i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa. ⁹ Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

* **13:3** Icun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusi i'ya.

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani
(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Nɗya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa ɗa ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa. ¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi. ¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,
a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya panasa ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.
A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa,
kpam tsara atsuvu a le a pana wa.
Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara va
n tanasa le.’ ◇

¹⁶ “Shegai Kashila ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuvu a de kpam a ka pana ta! ¹⁷ Mayun n tonuko da, ntsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. ¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le. ²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai. ²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. ²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapa le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpaɗai unaka ilimaci. ²³ Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne. ²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u lazai. ²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi. ²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

◇ 13:15 Isha. 6:9-10.

28 “Vuma vi u wushuki, ‘Utukulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

29 “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem ilya yi. 30 Asakai a da n ilya yi a gbonguro kabolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a dafa a da. Ilya yi kpam i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’ ”

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne.

32 Uacun u kenu u da gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

Agisani a yisti

(Luka 13:20-21)

33 Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uka roku da bidyai yisti,† aku u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa ta n agisani

(Marku 4:33-34)

34 Yesu tsu dansa ta n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u bolomgbonuko le n agisani wa. 35 Yan da u tsu yan nala tsara u shadangu udani u da Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa ta n ada n agisani,

n tonuko da ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba.”

◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

36 An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

37 U wushunku le, “Uza da u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma. 38 Kashina ki likimba da, icun i shinga yi kpam alya ama da a'ari a tsugono. Iacun i akan yi kpam alya aza da a'ari a asu u uza u cingi vi. 39 Utukulalu uza da u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a da a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza da a ka bolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

40 “Akan a da a ka bolomgbono a dafa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi. 41 Mpa Maku ma Vuma ma suku ta atsumate a va, kpam a ka wutukpa ta gba ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza da a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va. 42 Atsumate yi a ka vutala le ta a asuvu a kudyuku ku akina a asu u da a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. 43 Shegai ama a shinga a ka lafa ta yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

44 “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u tsarai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gba ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

◇ 13:35 Ishp. 78:2.

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku da wa bolo igbegu i ikebe i shinga. ⁴⁶ An u tsarai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gba, aku u ba u tsilai u da n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a da a vutalaj ibilili i le a kushiva, aku a kanasai icun i adan kau-kau. ⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a da bawu a gain. ⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwa t̄a a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. ⁵⁰ Atsumate yi a ka vutala t̄a ama a cingi yi a asuvu a kudiyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gba?”

A wushuki, “Tsu reve t̄a.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gba kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wa t̄a tyoku u uza u kuwa da u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu

(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u asakai asu vi ⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte da u tsarai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha? ⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u da Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? ⁵⁶ Ataku a ne kpam a'a t̄a na kabolo n atsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?” ⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana t̄a ukuna u Yesu. ² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyubugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan t̄a nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne. ⁴ Yahaya Kalyubugi tonusuko yi t̄a, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!” ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana t̄a uwonvo u ama, kpaci a wushuku t̄a Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki† a ucibusu n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan. ⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi t̄a gba ili i'ya baci dem wa ciga. ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga t̄a kaci ka Yahaya Kalyubugi a mabaluwa gogo-na!” ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpadā ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u

tonukoi asoje a ne, ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kiɗa kaci ka Yahaya Kalyuɓugi. ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a naƙai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne. ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a ciɗangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva. ¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanaɗai kpam aza da a'ari na mɓala.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eɗa naka le ili i roku a lyai.”

¹⁷ Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi.”

¹⁸ U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.” ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gaɗigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanaɗai i'ya, u naka atoni a ne a pecike ama yi. ²⁰ Gba ama yi a takuma ta hal a cuwusa. Aku atoni a ne a ɓolomgbonoi abuwu a da buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re. ²¹ A'ali a da a'ari pini a asu vi a raɓansa ta ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini

(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba ta ve u asaka ama yi a laza ugono a kuwa. ²³ An u asaka le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kvasu. Cina kayin ka yan de kpam aya wari pini utyoku u ne. ²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka ka ta a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini. ²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U ratsa ta, mpa! Panai uwonvo wa.”

²⁸ Bituru danai, “Asheku, ada baci mayun, tonuko mu n tuwa a mini mi.”

²⁹ U tonuko yi, “Tuwa.”

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. ³⁰ Shegai an u wenei uwule n abali, aku uwonvo u kana yi, u gitai uliba. Aku u salai, “Asheku, wauwa mu!”

³¹ Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kana yi. U danai, “Upityanangu u vunu u gusa ta. Nɗa i zuwai va yan malala?”

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki. ³³ Aku aza da a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun da, avu Maku ma Kashila ma!”

Yesu tanaɗai aza a mɓala a Janisara

(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbana i kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara. ³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, “Yesu tuwa ta.” Aku ama yi a tukusoi aza a mɓala ara ne. ³⁶ A folo yi u asaka aza a mɓala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza da a sawa yi vi a tana ta.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila (Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asakai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi, ² “Ndyā i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa.”

³ Yesu wushunku le, “Ndyā i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tonu uwenishike u kaci u de? ⁴ Kashila ka dana ta, ‘Naka tata u vunu na mma u vunu tsupige,’ kpam ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu ta.’ ⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'a baci n ili i'ya a ka banga tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kashila i'ya,’ ⁶ adama a nala u kana a naka asheku a le wa. I 'yuwan ta udani u Kashila adama a agadu a de. ⁷ Eda ama a maci a kaan! Ishaya matsumate u korongu ta dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ “Ama a na yi n unā u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan de mbari na mpa.

⁹ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da.

Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u da.’ ” ¹⁰

Ili i'ya i tsu nangasa vuma (Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isai kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpam i reve ili i'ya ma tonuko da. ¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a unā u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a unā u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gba madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudā ta ma n alu a ne dem. ¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'a ta tyoku u arumba a da a ka rono atoku a le arumba, kpam gba le a ka rukpa ta a kadaka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa? ¹⁷ Mayun i reve ta gai ilikulya i'ya i uwai a unā ya bana ta a katsuma aku i wuta. ¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wutai a unā ka wuta ta a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa da i'ya gai la vi. ¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kpam dem uboki, n kaan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku. ²⁰ Ili i'ya ya nangasa da i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa da wa.”

Yesu bangai uka da wari Kawulawa (Marku 7:24-30)

²¹ Yesu asakai asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida. ²² An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va.”

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tonu tsu n u salasi.”

²⁴ Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'a ta tyoku u ushiga u ncon n da n puwain.”

◇ 15:4 Uwt. 20:12; Uwt. 21:17. ◇ 15:9 Isha. 29:13.

²⁵ Aku uka vi tuwāi ara ne u kudāngi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, bāngā mu!”

²⁶ U wushunku yi, “Dere dā vuma u bidya ilikulya i mmuku u nākā nshe wa.”

²⁷ Uka vi danai, “Nala wāri Asheku, shegai nshe n tsu lya tā agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa.”

²⁸ U wushunki uka vi, “Uka, vā tā n upityanangu u pige, ma yanka vu tā ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u dā makere ma ne ma tanaī.

*Yesu tanaṣai ama ushani
(Marku 7:31-37)*

²⁹ Pini nala, Yesu aṣakāi asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwāi a kagidali ka masasa u dusuki. ³⁰ Kakuma ka ama ka tuwāi a tuko yi awunu ushani n aza dā ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a mbaḷa icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanaṣa le gba. ³¹ Ya dem wāri a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza dā ikyamba i le i soi, a tanaī. Awunu a ka wala. Arumba kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wāri ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

*Yesu lyatangi ama azu a nishi
(Marku 8:1-10)*

³² Yesu isaī atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana tā asuvayali i ama a na yi. A'a tā kaḅolo nā mpa ara kain tatsu dā pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n aṣakā le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa a ure a'ayin a dā a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba. ³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibamgbanaṣai i'ya u nakaī atoni a ne, aku a pecikei ama yi. ³⁷ Ya dem takuma tā hal u cuwāi. Aku atoni yi a cirangi abuwī a dā a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere. ³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a dā a takumai iburodi yi, bamu gbam n aka nā mmuku. ³⁹ An Yesu aṣakāi ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbanaī kushiva. U tuwāi u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

*Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwāi ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashila ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, “A'ayin a dā i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana tā ‘Usana wa lobono tā, kpaci i wene tā zuba u shilamgbanaī.’ ³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbanaī aku u tuwāi u limanaī, i tsu dana tā, “Ara wa ro tā.” I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa. ⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike tā iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi.” Aku Yesu aṣakā le u lazai.

Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere
(Marku 8:14-21)

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbanaɪ upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa. ⁶ Yesu tonuko le, “Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, “U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa.”

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tonu, aku u wece le, “Nɗya i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta. ⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Ciɓai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam ciɓai hal i cirangi abuwi a da a buwai mbana ushani. ¹⁰ Niɗa ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwi a da a buwai? ¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Nɗya i zuwai i kpaɗai ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.” ¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaɓan u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu da Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaɓon ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?”

¹⁴ Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da. Aza roku a danai avu Iliya da, aza roku a danai avu Irimiya da, aza roku kpam a danai avu uza u te da a asuvu a ntsumate n cau.”

¹⁵ Aku u wece le, “Eɗa tani, ya ya dansa mari?”

¹⁶ Simo Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashila Uza u Uma.”

¹⁷ Yesu danai, “Avu uza u unu u shinga u da vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u da u wenike vu uza da mari.

¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa. ¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya.” ²⁰ Aku Yesu ronoi atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Marku 8:31–9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gitai n eyi. U danai, “U kana ta n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asaka icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashila ka asaka ili i nala yi i gitai n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* batsa dan na mpa! Va kangu mu ta uyan ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma da wari, tyoku u Kashila da wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza da baci wa ciga u woko katoni ka va, u kana ta u nani kaci ka ne. U kana ta kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tonu mu. ²⁵ Kpaci uza da baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Uza da baci u nambai uma u ne adama a va, wa tsara ta u

* **16:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

da. ²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Ndyā kpam vuma wa fuda wa tsupa tsara u wauwa uma u ne? ²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa ta n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. ²⁸ Mayun n tonuko da, aza roku a da pini a asuvu a de n gogo-na naha, a ka kuwa wa, she a wene mu utuwa n tsugono tsu va mpa Maku ma Vuma.”

17

Uyansaka u Yesu

(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kaɓolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwaɪ a zuba u masasa ma ugaɗi a rongoi de utyoku u le. ² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa laɗa yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi. ³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku da wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Pana ka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kana le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. ⁷ Aku Yesu tuwaɪ u sawa le, u danai, “Yangaɪ, kotsu i pana uwonvo wa!” ⁸ An a gaɗigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndyā i zuwai awenishiki a Mele a danai u kana ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba. ¹² N tonuko da, eyi u tuwa de, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.” ¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi

(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwaɪ u kuɗangi a kapala ka ne, ¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma va! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini. ¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsara a tanasa yi, shegai uza wa la u fudai u tanasa yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongu n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.” ¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tanaɪ.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwaɪ ara ne a wece yi, “Ndyā i zuwai atsu tsu kpaɗai uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u de u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Muda pini na vu gono nide,’ kpam she ma muda. Ili

i'á la ya kpáda uyan wa. [²¹ Icun i ili i na yi ya wuta wa she n kavasun kakuli koshi.] *

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne
(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama. ²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unamgbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza da a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka de ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a da.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa. ²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unā u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u da u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u da vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba
(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isai maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le. ³ U danai, “Mayun n tonuko da, u kana ta i sava da i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba. ⁴ Adama a nala, uza da baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpam uza da baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza da baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u da wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitai ta, shegai ter n uza da wa zuwa u gitai vi. ⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u da va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso. ⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u da va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.”

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 21.

† **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko da, a'a ta n atsumate a zuba a da a ka rongo n Tata u va u zuba.” [¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi. ¹³ U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure. ¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kvasu, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya. ²⁰ Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansaka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatat-sunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tonu agbashi a ne. ²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tonu ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).[†] ²⁵ Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gbā ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ “Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gbā i'ya va tonu mu.’ ²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

* **18:11** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 11.
 † **18:16** U.M.L. 19:15. † **18:24** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²⁸ “Tyoku ɗa kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza ɗa wa tonu ikebe i azurufa amangatawun (100).[‡] Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tonu vu!’

²⁹ “Aku kagbashi ki ka kuɗangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tonu mu vi.’

³⁰ “Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a ɗa u tsupai kutan ki. ³¹ An agbashi a ɗa a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² “Aku magono ma isaɗi kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tonu vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi. ³³ She vari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku ɗa n pana vu iyali.’ ³⁴ Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a ɗa u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonu yi.

³⁵ “Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza ɗa wari a zuba wa yanka ɗa i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de.”

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:1-12; Luka 16:18)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a ubongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. ² Kakuma ka ama ushani ka tonu yi, u tanasai aza a mballa a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, “Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?”

⁴ Yesu wushuki, “I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, ‘U yan le ta vali n uka. ⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko ta uza u te.’ ⁶ A ka yan kpm ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa.”

⁷ Afarishi yi a wece yi, “Ndya i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?”

⁸ U wushuki, “Asaka da Musa asaka da i peci n aka a de adama a da i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagita Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa. ⁹ Kpm n tonuko da, uza da baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a da baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi.”

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, “Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongo bawu u zuwai uka.”

¹¹ U wushuki, “Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashila ka nakai u da. ¹² Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpada uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpm a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kanai, she u wushuku n u da.”

Yesu na mmuku n kenu

(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

[‡] **18:28** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. [◇] **19:5** Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsarā u tadanku le akere u yanka le kvasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a asakā yi udamgbarasa.

¹⁴ Shegai u danai, “Asakāi mmuku n kenu n tuwā ara vā, kotsu i bishinka le wa. Ama da a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.” ¹⁵ An u tadanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwāi ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsarā uma u da bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Ndyā i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashilā ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsarā uma u da bawu wa kotso, u kanā tā vu nakā mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “‘Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirāka kaban kabetsu wa. ¹⁹ Nakā mma n tata u vunu karinga.’ ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ” ♦

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa tā ili i nala yi gbā. Ndyā kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gbā i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi n ikebe yi, va yan tā n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwā vu woko katoni ka vā.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unambukatsumā cika. Kpaci wa tā n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko da, wa wuyana tā uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba. ²⁴ N tonuko da, wa laka tā shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya wā uza da wa tsarā iwauwi?” †

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashilā ka fuda tā ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu asakā de gbā ili i'ya tsari n i'ya tsarā tsu tono vu, ndya wā tsa tsarā?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, edā aza da i tono mu, ya dusuku tā dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. ²⁹ Gbā uza da baci u asakāi i'ya wari n i'ya adama a vā; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi tā i'ya hal kado6o amangatawun (100). Wa tsarā tā kpam uma u da bawu wa kotso. ³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza da a'ari aza a kagitā a ka woko tā aza a makorishi, ama kpam ushani aza da a'ari a makorishi a ka woko tā aza a kagitā.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utono tyoku da tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan tā vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. † Kain ka te n kpasani, u wutai tsarā u boli azamaninga aza da a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. ² U wushuku tā wa tsupa le ikebe i ulivā; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

♦ 19:19 Uwt. 20. * 20:2 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6āngā.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. ⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le ta ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci. ⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku ta dem u yain nala. ⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndya i zuwai ara ya liwa bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsara uza da u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka va.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isa azamaninga yi vu tsupa le. Gitu vu tsupa aza da n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagita.’

⁹ “An azamaninga aza da a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te. ¹⁰ An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nide. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita. ¹¹ An a nakai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, ¹² ‘Aza da a korusoi utuwa manyan ma ulapa u uwule u te u da koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n atsu. Kpam tsu liwa ta a manyan a kaara ka shen.’

¹³ “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u va, n ryafa da wa. N tsupa da ta dere tyoku da tsu zuwamgbana. ¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga ta n tsupa aza da n korusoi ubidya dere tyoku da n tsupa da. ¹⁵ Ma yan ta ili i'ya ma ciga n ikebe i va. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?’ ”

¹⁶ Aku Yesu danai, “Nala wari. Uza u kagita wa woko ta a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagita.”

Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa

(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isai Kupanamere vi paki, u tonuko le, ¹⁸ “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa. ¹⁹ Aku a nakangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ta a kain ka tatsu.”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya

(Marku 10:35-45)

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kudangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va asaka mmuku n re n va n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugula u vunu?”

²² Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

Alobo yi a wushuki, “Tsa fuda ta.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun da ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fuda ma dangasa uza da wa dusuku a ulyaki u va ko a ugula u va wa. Asu u nala vi u ama da Tata u va u fokusoi u da.”

²⁴ An atoni kupa a da a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi. ²⁵ Yesu isai atoni yi gba a asu u te, u tonuko le, “I reve ta ngono ma Awulawa a tsu wenike ta ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan ta manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama. ²⁶ Shegai ugan nala gitu n ada wa. Uza da baci

dem wa ciga u woko uzapige a mere ma ɗe, u kaṅa ta u woko kagbashi ka ɗe. ²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka ɗe, u kaṅa ta u gbashika ɗa. ²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwa adama a ɗa ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naka uma u ɗa wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

*Yesu tanasai arumba ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le. ³⁰ Arumba ama a re a ɗa a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu ɗa wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³¹ Aku kakuma ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu pana ka le, aku u shamgbai, u wece le, “Nɗya ya ciga mu n yanka ɗa?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga ta tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

*Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)*

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le.

² U tonuko le, “Walai i bana a une u ɗa wari a kapala. I rawa baci ɗe, ya cina ta maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n ɗa i tuko. ³ Uza roku u wece ɗa baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ɗa, i tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga n ɗa.’ Kute-kute wa asaka ɗa ta i laza na n ɗa.”

⁴ Nala u gitai ta tsara a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ “Tonukoi aza a Sihiyona:†* ”

‘Magono ma ɗe ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci ɗa, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.’ ” ◇

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. ⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpam a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure. ⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpam a tono yi a kucina n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi unu u shinga, eyi uza ɗa wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹ Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)*

* **21:5** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **21:5** Zak. 9:9. † **21:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.”

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashilā, aku u lokoi gbā aza ḍa a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gbā iteburu i ama ḍa a ka savadāsa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpam ikirika i aza ḍa a ka dengishe ntambara. ¹³ U tonuko le, “A korongu tā a Tagarāda u Kashilā a da, ‘A ka isa tā kuwa ku va kuwa ku kvasu.’ Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

¹⁴ Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashilā ki, aku u tansa le. ¹⁵ Adaraki a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpam mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashilā ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adaraki a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i taḅa ukaneshi a Tagarāda u Kashilā wa, a asu u ḍa u danai, ‘Kashilā, vu wenishike tā mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?’” ◇

¹⁷ Aku u lazai u asakai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi una

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika. ¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kpam wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Nida madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹ U wushunku le, “Mayun n tonuko ḍa, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpa a mala.’ I'a baci n upityanangu, nala wa woko. ²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kvasu.”

A yain malala ma ucira u Yesu

(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashilā u gitai uwenishike. Aku adaraki a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansaka ili i na yi? Kpam ya naka vu u da?”

²⁴ U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsarai ucira u da ma yansaka ili i na yi. ²⁵ Ya naka Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashilā ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Ndya i zuwai bawu i wushuki n eyi?’ ²⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

²⁷ Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m aloba ama a re

²⁸ Yesu danai, “Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’”

◇ 21:16 Ishp. 8:2.

29 “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

30 “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana ta,’ shegai u bana wa.

31 “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nakaı tata vi karinga?”

Aku adarakpi na nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eda i uwa. ³² Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike da ure u da ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpađai ukpatala i asaka ure u de kpm i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpm kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakaı acimbi a roku haya, eyi kpm u lazai nwalu. ³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ “Shegai acimbi yi a kanaı agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpm a varasa yi n atali hal u kuwai. ³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku da a yankai aza a kagita yi. ³⁷ Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!’ ³⁹ Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

⁴⁰ Yesu wecei adarakpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

⁴¹ Aku a wushuki, “Wa wuna le ta, aku u naka aza roku kashina ki, aza da a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a da a gain.”

⁴² Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u da u danai:

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi, kpm ili i majiyan i'ya ara tsunu.’ [†]

⁴³ “N tonuko da ukuna u mayun, a ka bidya ta tsugono tsu Kashila ara de a naka aza da a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga a tsugono tsu ne. ⁴⁴ Vuma da u rukpai a katali ka na wa koduso ta, kpm uza da katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa ta yuku-yuku.”[‡]

⁴⁵ An adarakpi a pige n Afarishi a panai alabari a da u yansa le, aku a revei an n ele da wa yan. ⁴⁶ A ka ciga a kana yi, shegai a ka pana ta uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku ta Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo

(Luka 14:15-24)

[†] 21:42 Ishp. 118:22-23. [‡] 21:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 44.

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsarā u wenishike ama, ² “Tsugono tsu zuba tsa woko tā tyoku u agisani a naha: A yan tā magono ma roku uza ḍa u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo. ³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gitā abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isā ama yi, shegai a 'yuwain utuwā.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama ḍa n libanai vi a fobuso ḍe abiki yi. A kiḍa tā anaka a shinga a ḍa n lakai uciga a fobusoi inyama yi. Tuwāi a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza ḍa u libanai vi a tuwā wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. ⁶ Aza roku kpam a kanai agbashi yi a lapa le, a wunai. ⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalākā yi kpam a runukpa ilyuci i le.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso ḍe afoḍi a abiki a iyolo yi. N libana tā ama, shegai a rātsa a tuwā wa. ⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza ḍa baci dem i wenei i libana yi u tuwā a asu u abiki vi.’ ¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gbā aza ḍa a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwāi tsarā u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza ḍa bawu u ukai aminya a shinga. ¹² U wece yi, ‘Avu, niḍa bawu vu ukai aminya a shinga utuwā a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuda u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutalā yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka sā pini n ulumusa u a'anga adama a mbāla.’

¹⁴ “Mayun ḍa, a libana tā ama ushani, shegai kenu ḍa a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsarā a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsarā ili i'ya a ka kanā yi n i'ya. ¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve tā avu vuma u maci u ḍa, kpam va wenishike tā ili i shinga i ure u Kashilā. Vu bidya tā ya dem unā u te, ko ya tani baci wari. ¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa† magono ko tsu kpaḍa utsupa?”

¹⁸ U reve tā uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Edā aza a maci a kaban! Nɗya i zuwai ya ciga i wanda mu? ¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u ḍa i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. ²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Naḱai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashilā kpam i naḱa yi ili i'ya i'ari i Kashilā.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asakā yi.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yangā a ukpa a kuwā baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwāi ara Yesu a wece yi, ²⁴ “Kawenishiki, Musa dana tā, ‘Vuma u kuwā baci bawu mmuku, u kanā tā utoku u ne u sotuku uka vi tsarā u matsakā yi mmuku.’ ♦ ²⁵ A yan tā ama a roku ama a shindere uza n utoku aza ḍa a rongoi pini na. Uza u kagitā u zuwai uka, shegai u kuwāi bawu maku, aku uza u ire u sotuki maraṇa mi. ²⁶ Eyi dem u kuwāi bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem maraṇa mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gbā. ²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwāi.

* **22:19** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6angā. ♦ **22:24** U.Ml. 25:5-6.

28 Kashilā ka 'yangasa baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

29 U wushunku le, “Eda i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila wa. 30 A'ayin a da baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba. 31 Mayun da i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila ka danai a ukuna u u'yangā u ukpa. 32 Kashila ka dana ta, 'Mpa Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' ♦ Kashila aya Kashila ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” 33 An kakuma ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro
(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi. 35 Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

36 “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

37 U wushuki, “Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu gba. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gba.’ ♦ 38 Mele ma kagita ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro. 39 Mele ma ire dem unā u te da mari: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ♦ 40 A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u nsumate wari.”

Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, 42 “Uyawunsa u eni u da i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

43 Aku u tonuko le, “Nida Dawuda isa yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa ta Dawuda danai,

44 “Magono ma Zuba ma tonuko ta Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ ♦

45 “An u wokoi Dawuda isa yi Asheku, nida kpam wa woko maku ma ne?”

46 Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpam ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nakai azapige a roku unyushi
(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

1 Yesu tonukoi kakuma ka ama ki kabolo n atoni a ne, 2 “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a ta n ucira u da a ka tonuko da ili i'ya Mele ma Musa ma danai.

3 Adama a nala, i toni i'ya a wenishike da, shegai kotsu i yain tyoku da ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau da n i'ya a tsu yansa. 4 A tsu tafanku ta ama ucanga u araji u da bawu a ka fuda a ka canga. Kpam a tsu dambula gbam a dana asaka a banka majubu a banga le ucanga wa.

5 “A tsu yan ta ili i shinga tsara ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira ta alawu a da a'ari n Kadyanshi ka Kashila, shegai alawu a Afarishi a la ta ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la ta dem ugbonguro. 6 A la ta uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata

a Kashilā. ⁷ Kpam a'ā baci a kuden, a tsu la tā uciga ama a danāsa le n kala ka karinga; wata, 'Kawenishiki.'

⁸ "Shegai eḏā she i aṣakā uza u isā ḏā 'Kawenishiki' wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a ḏa i'ari. ⁹ Kpam kotsu i isā uza n kala ka karinga 'Tata' a likimba wa, kpaci Tata u te u ḏa i'ari n u ḏa uza ḏa wari a zuba. ¹⁰ Kotsu i aṣakā uza u isā ḏā 'Uzakuwa' wa, kpaci Uzakuwa u te ḏa; wata, Kawauwi. ¹¹ Uza ḏa baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku. ¹² Uza ḏa baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi tā kenu. Uza ḏa kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi tā uzapige.

¹³ "Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eḏā i uwa a tsugono tsi wa, i aṣakā tani aza ḏa a ka ciga uwa a uwa wa. [¹⁴ Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! Eḏā aza ḏa i tsu lya ucanga u nraṇa n a'uwa a le, i yain kpam kvasu ka ugadi tsarā ama a wene ḏa. A ka yan ḏa tā mavura cika ma ma lai ma aza ḏa a buwai.]*

¹⁵ "Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! Kpaci i tsu pasamgbana tā mala i bana a iyamba i mḅari tsarā i zuwa uza u te u woko katon. A'ayin a ḏa baci i tsarā yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la ḏa cika.

¹⁶ "Ter ḏe eḏā aza ḏa ya tonon ama, dana arumbā a ḏa i'ari! I da, 'Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashilā a'ayin a ḏa a ka ya kazuwamgbani, wā n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u ḏa wari a Kuwa ku Kashilā ki, u kaṇa tā a shamkpa kazuwamgbani ki mai.'

¹⁷ "Eḏā arumbā a gbani, atengeshi. Ndyā wā ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashilā ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi? ¹⁸ Kpam i danai,

'Ama a tsina baci n asudarākpa, wā n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudarākpa vi, u kaṇa tā a shamkpa kazuwamgbani ki.'

¹⁹ "Icun i urumbā u eni u ḏa wā la! Ndyā wā ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudarākpa u ḏa u zuwai kune ki kari uwulukpi? ²⁰ Adama a nala, uza wa tsina baci n asudarākpa, tsina ḏa la vi wa tsina n u ḏa n kune ku kari pini a zuba u ne. ²¹ Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashilā, tsina ḏa wa tsina n ka hal n Kashilā ka ka rongo pini vi. ²² Uza u tsina baci kpam n zuba, u tsina tā dem n karatsu ka tsugono tsu Kashilā n uza ḏa u dusuki pini.

²³ "Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! I tsu nākā tā Kashilā ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gbam n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gbā. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashilā mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaḅolo n i nife yi. ²⁴ Eḏā arumbā a ḏa ya tonon ama, i'ā tā tyoku u vuma ḏa u sherei mini ma uso ma ne tsarā u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u soḏugi karakuma!†

²⁵ "Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! I tsu za tā kucina ku nko n ḏe n apara a ḏe, shegai asuvu a le a'ā tā ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa ḏa i pana kayanyan koshi. ²⁶ Eḏā Afarishi arumbā a ḏa! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpam ka yan tā sarara!

²⁷ Ter ḏe awenishiki a Mele n Afarishi, eḏā aza a maci a kaḅan! Tyoku u asaun a ḏa a kalai pun ḏa i'ari. A tsu yan tā n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'ā tā ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. ²⁸ Nala dem i'ari,

* **23:14** Akorongi a cau ushani aza ḏa a purai a tagarāda u Matiyu a kalatsa tā makpanda ma 14.

† **23:24** Yesu dana ḏa u danai, "I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige."

i lobono t̄a uwundya a kateshe, shegai asuvu a d̄e a'a t̄a ushad̄angi n ikuna i maci i kaḅan n tsicingi.

²⁹ “Ter d̄e awenishiki a Mele n Afarishi, ed̄a aza a maci a kaḅan! I tsu yanka t̄a ntsumate a asu u kacid̄a ka shinga, kpam i tsu kala t̄a asaun a aza a maci. ³⁰ I da,

‘A da baci ts̄ari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, ts̄ar̄a tsa ḅanga le uwuna ntsumate wa.’

³¹ “Adama a nala i varangu t̄a kaci ka d̄e an i danai ed̄a mmuku n tsikayaḅ ma aza d̄a a wunai ntsumate n d̄a i'ari. ³² Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n d̄e n git̄a vi!

³³ “Ed̄a a'eku n̄a mmuku ma a'eku! Nid̄a ya yan i dana ya wura a uvarangu d̄a a akina? ³⁴ Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a d̄a la ma sukunku d̄a. Ya wuna t̄a aza roku a le, ya vara t̄a aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le t̄a a agata a Kashil̄a hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura. ³⁵ Adama a nala, Kashil̄a ka yanka d̄a t̄a mavura adama mpasa m aza d̄a i wunai bawu unyushi. Ed̄a aza a Yahuda i git̄a t̄a i wunai Habilaḅ vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza d̄a i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashil̄a n asudar̄akpa. ³⁶ Mayun n tonuko d̄a, ukuna u nala vi wa git̄a t̄a dem n aza d̄a i'ari n uma gogo-na.”

*Yesu ciga t̄a Urishelima
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Ed̄a aza a Urishelima! Ama a d̄e a wuna t̄a ntsumate kpam a var̄asai atsumate a d̄a a sukunku d̄a. N tsu ciga t̄a n ḅolongu d̄a tyoku d̄a matoku ma tsu ḅolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁸ Nala Kashil̄a ka aḅak̄a Kuwa ku Kashil̄a ku d̄e, kpam ka woko t̄a bawu uza pini. ³⁹ N tonuko d̄a, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a d̄a ya dana, ‘Kashil̄a ka zuwuka uza d̄a wa tuw̄a n kala ka Magono ma Zuba un̄a u shinga.’ ”

24

*A ka wacinsa t̄a Kuwa ku Kashil̄a
(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Yesu aḅak̄a Kuwa ku Kashil̄a ki u kaḅai ure u lazai, aku atoni a ne a tuw̄a ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashil̄a. ² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko d̄a, ko katali ka te a ka aḅak̄a ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka waḅa t̄a ka.”

*Kuḅari a kaci ka upana u ikyamba
(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere d̄a ukuna u nala vi wa git̄a? Kpam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuw̄a u vunu n ukotso u a'ayin a d̄a a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i aḅak̄a uza u puwunsa d̄a wa. ⁵ Ama ushani a ka tuw̄a t̄a n kala ka va, a dana alya Kawauwi, kpam a ka puwunsa t̄a ama ushani. ⁶ Ya pana t̄a ukuna u kuvon n alabari a kuvon a d̄a a ka tuw̄a, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gb̄a ili i nala yi i kaḅa t̄a i git̄a kahu makorishi ma tuw̄a. ⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasak̄a t̄a aletsu, tsugono kpam tsa 'yangasak̄a t̄a tsugono. A ka yan t̄a a'ayin a kambulu kuten gb̄am wa. Iyamba ya gb̄ad̄a t̄a a asu kau-kau. ⁸ Gb̄a mḅal̄a ma ili i na yi ma t̄a tyoku u mḅal̄a ma kagit̄a ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka *kaṅa* *ḍa* *ta*, a ka neke *ḍa* *ta* *tsara* a yanka *ḍa* mavura, kpm a ka wuna *ḍa* *ta*. Gba ama a ka kovo *ḍa* *ta* an u wokoi i wushuki *na* mpa. ¹⁰ Kpm ama ushani a ka *asa* *ka* mu *ta* utono. A ka kpatalaka *ta* atoku a le kpm a 'yuwan atoku a le. ¹¹ Ntsumate n kaḅan ma tuwa *ta* ushani n lapanasa ama ushani. ¹² Tsicingi tsa tambura *ta* tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le. ¹³ Shegai aza *ḍa* a kawunki hal ubana a makorishi, Kashila ka wauwa le *ta*. ¹⁴ A'ayin a *ḍa* baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gba likimba n iyamba, a tonusukoi kpm gba aletsu, aku makorishi ma tuwa.

Upana u ikyamba u pige
(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “A'ayin a ka tuwa *ta* a *ḍa* ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: ‘Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila.’ *ḍ* (Eḍa aza *ḍa* ya yan kaneshi i reve *ta* kalen ka ili i na yi.) ¹⁶ A a'ayin a nala yi, u *kaṅa* *ta* aza a Yahuda a suma ubana a nsasa *tsara* a lai. ¹⁷ Uza *ḍa* wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upura ucanga wa. ¹⁸ Uza *ḍa* wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa. ¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter *ḍe* aka a *ḍa* a'ari n atsuma, ko kpm aza *ḍa* a'ari *na* mmuku n shili!

²⁰ “Yanyi kvasu a asu u Kashila, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa! ²¹ Nala wa woko *ta* a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpm a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa. ²² Shegai Kashila ka jebe *ḍe* kakuma ka a'ayin ki; a *ḍa* baci wari u yain nala wa, uza *wa* la wa yan uma wa. Shegai Kashila ka jebe *ḍe* a'ayin yi adama ama a ne a *ḍa* u dangasai. ²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko *ḍa* *ta*, ‘Wundyai, Kawauwi ka la!’ Ko kpm uza roku wa dana *ta*, ‘Aya na!’ Kotsu i tonole wa. ²⁴ Awauwi a kaḅan *na* ntsumate n kaḅan a ka tuwa *ta* a yain iryoci kpm n ikunesavu. A ka zuwa *ta* ama a tonole, hal gbaḅan n ama *ḍa* Kashila ka dangasai, hal gai wa yan baci nala. ²⁵ Panai, n rono *ḍa* *ta* atsuvu gampa kahu ukuna vi u gita.

²⁶ “Uza roku u tonuko *ḍa* baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,’ kotsu i bana i kondo wa. Ko kpm, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i wushuku wa! ²⁷ Maku ma Vuma ma tuwa baci, ya dem wa wene yi *ta*, tyoku *ḍa* ulada u tsu wuta a kasana ubana a kalivi. ²⁸ Asu u *ḍa* baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan *ḍe* evu i'ya.”

Utuwa u Maku ma Vuma
(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “A'ayin a *ḍa* baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

“Kaara ka kimba *ta*,
kpm uwoto wa doku wa *naka* katyashi wa.

Atala a ka rukpusa *ta*,
a ka gbaḍa *ta* kpm ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’ *ḍ*

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wuta *ta* a kalishi. Gba ama a likimba a ka *sa* *ta* adama a uwonvo. A ka wene *ta* Maku ma Vuma utuwa a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. ³¹ Wa tutsuku *ta* atsumate a zuba a ne a kapala n mawura ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono *ta* aza *ḍa* u dangasai ili i'ya i *kaṅa* a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a *ḍaka*; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

*Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)*

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limanai, aku a ka topo avuku, ya reve ta an ilyushi i yain evu.* ³³ I wene baci gba ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwa. ³⁴ N tonuko da, gba ili i na yi ya gita ta kahu ama da a'ari n uma gogo-na a kuwusa. ³⁵ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka yan ta pini bawu utyoku.

*Uza reve kain ka ugono u Yesu wa
(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne. ³⁷ A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gba ya woko ta tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu.† ³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwa, ama a rongo ta ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu. ³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya gita wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gba. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono. ⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. ⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya ta uza u te, aku a asaka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufoɓusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwa wa. ⁴³ A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa rongo ta ufoɓusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁴ Eda dem u kana ta i rongo ufoɓusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono ta a'ayin a da bawu i zuwai uma.

*Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem. ⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara ta katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko ta kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa. ⁴⁹ Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kabolo n atoku a ne asoi. ⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwa ta a a'ayin a da bawu u zuwai uma wa tuwa. ⁵¹ Aku uzakuwa vi u tasasa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kabolo n aza a maci a kaɓan, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta nkere n roku ama kupa aza da a bidyai ncikalun le tsara a bana a kangu valisavu. ² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a da, shegai ama a tawun a da a buwai vi a'a ta n ugboji. ³ Aza da a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a banan manivi ma roku wa. ⁴ Aza da kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le. ⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gitai agbadigi hal a lavutai.

* **24:32** A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo ta kahu usudugbi u yain.

6 “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u da la utuwā! Tuwāi tsu kangu yi!’

7 “Nkere mi gbā a 'yangai a fobusoi ncikalun le. 8 Aku aza da a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma de kenu, kpaci ncikalun tsunu ma cimba de.’

9 “Shegai a wushunku le, ‘Tsara n ma ma rawa tsu gbā tsunu wa. Walai i bana a asu u aza da a ka dengishe i tsilaka kaci ka de.’

10 “A'ayin a da nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n da mari ufobusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kabolo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

11 “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpunka tsu utsutsu!’

12 “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko da, n reve da wa.’ ”

13 Aku u danai, “Rongoi ufobusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a da ukuna u na vi wa gitā wa.”

Agisani a agbashi a tatsu

(Luka 19:11-27)

14 Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da pini uza da u fobusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isa agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i gubuka mu ucanga u va, n laza baci.’ 15 Vuma vi u reve ta ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nakai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u naka yi i re, uza u tatsu kpam u naka yi i te. Aku u 'yangai u lazai. 16 An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku. 17 Uza da kpam u nakai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku. 18 Shegai kagbashi ka u nakai ukebe u te vi, u gavai kpele u sokongi u da pini.

19 “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi. 20 Kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku ta n tsarai ikebe i tawun n i'ya.’

21 “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

22 “Aku kagbashi ka u nakai i re yi u tuwai u danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku ta n tsarai i re n i'ya.’

23 “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

24 “Kagbashi ka u nakai u te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. 25 Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gavai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

26 “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. 27 Wari u gan ta gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

28 “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naka kagbashi ka kari n ikebe kupa vi. 29 Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naka yi, kpam wa tsara ta i'ya ushani. Shegai

* 25:15 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi.
³⁰ Gogo-na vutalari kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.' ”

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. ³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpmam wa pece le ta abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga. ³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpmam a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de unu u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka foBusuko da tun a'ayin a da u yain likimba. ³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta. ³⁶ An mari kataba, i naka mu ta aminya n ukai. An mari a mabala, i kirana ta na mpa, kpmam an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpmam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini? ³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu naka vu aminya? ³⁹ Nwere da tsu wene vu a mabala ko kpmam a kuwa ka a'ali, aku tsu kirana n avu?’

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai unu u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a foBusukoi Kalapansi n atsumate a ne! ⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa. ⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpmam an mari kataba, i naka mu aminya n uka wa. An mari a mabala, kpmam mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpada vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari kataba, ko kpmam vari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpada ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpada ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, ² “I reve ta gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpmam a ka neke ta mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa. ⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi. ⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a foḅusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza ḁa caupa wari makutu. ⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha! ⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

¹⁰ Yesu kpm reve ta gba i'ya a ka tonono, aku u tonuko le, “Ndy a i zuwai ya dangbarasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. ¹¹ Ya rongo ta kabolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ada a'ayin ushani wa. ¹² Tsunku da u tsunku mu ma, tsara u foḅuso ikyamba i va adama a kacida. ¹³ Mayun n tonuko da, asu u da baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana ta ili i'ya uka u na vi u yain, kpm ama a ka ciba ta n eyi.”

*Yahuza wushuki u neke Yesu
(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige, ¹⁵ “Ndy a ya naka mu n naka da baci Yesu?” Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.* ¹⁶ Pini nala, u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le.

*Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)*

¹⁷ Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foḅuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹⁸ U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a da a dangasaka mu a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ” ¹⁹ Aku a yain dere tyoku da u tonuko le, a ba a foḅusoi ilikulya yi pini.

²⁰ An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. ²¹ Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta.”

²² A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

²³ U wushuki, “Vuma da u daḁai kusan un a u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. ²⁴ U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku da a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a da a wurai. Shegai ter n uza da wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

²⁵ Yahuza uza da wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala wari, ada.”

*Ulya u Ilikulya i Asheku
(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)*

²⁶ Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

²⁷ Aku u bidyai kpm mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi. ²⁸ Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashila ka cimbusa unyushi

* **26:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

u le. ²⁹ N tonuko ɗa, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n aɗa a tsugono tsu Tata u va.”

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gba de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsumate u korongi, ‘Kashila ka gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ◇

³² “Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa.”

³³ Bituru danai, “Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

³⁴ U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kabolo n avu!” Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nide n yain kvasu.” ³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kabolo. U namgba ta katsuma kpam u dambula ta cika. ³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongo uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndyai zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci? ⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kvasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gbam a'eshi a le wa. ⁴⁴ Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kvasu tyoku u kvasu ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴⁶ 'Yangai tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kanai Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kabolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adarakpi a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi. ⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.”

⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kana Yesu.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. ⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u vunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi. ⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.† ⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonkoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mpaupau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpm i kana mu wa. ⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi n tsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kana Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adarakpi, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolomgbonoi. ⁵⁸ Bituru tono le a kucina a mbari she pini a kuwa ku Magono ma Adarakpi mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adarakpi a pige yi n Asheshi a Pige† a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zama ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaban a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki. ⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaban a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai, ⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpm ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’ ”

⁶² Magono ma Adarakpi mi ma 'yangai u tonkoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi? ⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adarakpi mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adarakpi ma panai nala, aku u karamgbanai aminya a ne adama a unangbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpm aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai. ⁶⁶ Nda i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpuka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpm a basasa yi. ⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

† **26:53** Kabolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a banga yi u dangasa baci u yain nala. † **26:59** Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁷¹ U wutaɪ a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama ɗa a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina ta, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsarai a barakpai kenu, aza ɗa a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun ɗa, wa ta kabolo n ama ɗa a ka tonon Yesu. Kpaci tyoku ɗa va dansa ɗa u wenikei ko ya vari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina ta, ukuna u mayun u ɗa ma dansa! Asaka Kashila ka yan mu mavura n yanka ɗa baci kaban! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai. ⁷⁵ Bituru cibai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wutaɪ u sai cika n unamgbukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu (Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gba adarakpi a pige na nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsara a wuna yi. ² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

Ukpa u Yahuza (Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza ɗa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kidagai Yesu ugana u ukpa, aku ukuna vi u gonoi u balala yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adarakpi a pige na nkoshi mi. ⁴ U danai, “Unyushi u ɗa n yain u ɗa na: N naka ɗa vuma ɗa bawu wari n unyushi u cingi tsara i wuna yi.”

Aku a wushuki, “Ndya i birika tsu? Ukuna u vunu u ɗa nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a madanga hal u kuwai.

⁶ Adarakpi a pige yi a tasai ikebe yi a danai, “U wusha ta ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana ta tsa bolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashila wa.” ⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsara a cidangusu amoci a ɗa a ka kuwusa a Urishelima. ⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isa asu vi “Uyamba u Mpasa” ɗa gai la vi hal utuwa a'ayin a tagarada na vi. ⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadangu ta:

“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku ɗa Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ◇

Yesu a kapala ka Bilatu (Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ada magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku ɗa vu danai vi.”

¹² Shegai an adarakpi a pige na nkoshi aza ɗa a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini. ¹³ Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?” ¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza da ama yi a dangasai. ¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u da pini a kuwa ku a'ali ki uza da a ka isa Baraba. Ya dem u reve ta vuma vi vuma u cingi u da. ¹⁷ An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, "Vuma u eni u da ya ciga a asanka da a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asanka da Baraba da, ko gai Yesu uza da a ka isa Kawauwi."

¹⁸ Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: "Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika."

²⁰ Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

²¹ Gomuna vi u doku u wecei kakuma ki, "A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?"

A wushuki, "Baraba."

²² U wece le kpam, "Nida ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?"

A wushuki, "A wandamgbana yi."

²³ U wecikei, "Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?"

A worukpoi cika, "Wandamgbana ni."

²⁴ An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, "Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da."

²⁵ Ya dem u wushuki, "Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne."

²⁶ Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kefile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le. ²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya. ²⁹ A yain funi u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, "Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda."

³⁰ Pini nala, a cikpuka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci.

³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a lazai n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ³³ Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ³⁴ Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso. ³⁵ A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. ³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. ³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: "YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA."

* **27:34** Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mballa ma ikyamba.

³⁸ Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne. ³⁹ Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori. ⁴⁰ A rongoi udansa, "Vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandambani mi!"

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari. ⁴² A da, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandambani mi wa wa, tsara tsu pityanangu n eyi. ⁴³ U pityanangu ta n Kashila, adama a nala asaka Kashila ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana ta dem, 'Mpa Maku ma Kashila ma.' " ⁴⁴ Aza a magalaka a da a wandambanai kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi ta kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakantani?" Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?"

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a panaka yi, aku a danai, "Iliya da wa isa!"

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nakai Yesu tsara u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, "Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!"

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbana kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u gbadai, atali a batsasai. ⁵² Asaun kpam a kukpusai, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a yangasai. ⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i gbadai n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonvo, a danai, "Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!"

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu tsara a ganga yi a shamgbusai mbari a ka wundya mawandambani mi. ⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katonni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima.

⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi. ⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga. ⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u lazai. ⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

† 27:51 Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpi a pige n Afarishi a banai ara Bilatu. ⁶³ A danai, “Uzapige, tsu ci6a ta a'ayin a da uza u kaban u nala vi wari n uma u dana ta, ‘A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.’” ⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Kaban ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai.” ⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpa† tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yanga u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbadai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutai a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa lada yavu ulada u zuba, aminya a ne kpam pun cika. ⁴ Asoje a da a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamgbana da ya bolo. ⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne. ⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, ‘Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpam wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.’ Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi.”

⁸ Pini nala, aka yi a asakai kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai. ⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A rabai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala. ¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gba ili i'ya i gitai. ¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani. ¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu. ¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba.” ¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku da a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana. ¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala. ¹⁸ Pini nala, u banai a asu u da a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu de gba ucira u da wari a zuba n likimba. ¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri.

²⁰ I wenishike le a yain gba' i'ya n tonuko da. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yangā u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tonon ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fofusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbani. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tonon Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate, “Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’” ◇

³ Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’” ◇

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kubari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.”

⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁷ U tonusukoi

ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. ⁸ Mpa n mini ma n lyubuḡusu da, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyubuḡu da.”

Ulyubuḡu n ukondo u Yesu
(*Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22*)

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wuta a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyubuḡu yi. ¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. ¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, ¹³ asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

Yesu gitai u'isa atoni a kagita
(*Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11*)

¹⁴ An nala wurai, a kana Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁵ U danai, “A'ayin yi a shadangu de, kpam tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i asaka unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila.”

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanasi adan n ibilili. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama.” ¹⁸ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. ²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asakai tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi
(*Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37*)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike. ²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira, ²⁴ “Ndyava ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya vari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da.”

²⁵ Yesu banai ityoni i cingi yi, u danai, “Pada! Vu wuta asuvu a ne.” ²⁶ Ityoni i cingi yi i gada yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wuta asuvu a vuma vi. ²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kana uwecemgbenishie, “Ndyana naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpam i panaka yi!” ²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanasqi ama ushani
(*Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41*)

²⁹ Yesu kaḡolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a asakai kagata ka Kashila ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. ³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usufugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a

* **1:13** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **1:14** Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a kana Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kana yi.

tonuko yi ukuna u ne. ³¹ U banai ara ne u kaṅa yi kukere u 'yangasa yi, aku mɓala mi n asaḳa yi. U gita le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mɓala n aza a ityoni i cingi. ³³ Gba ama a ilyuci yi a ɓolomɓonoi a utsutsu u kuwa vi. ³⁴ Yesu tanasai aza a mɓala icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaḳa ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

Yesu yain kubari a Galili

(Luka 4:42-44)

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asaḳai kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kvasu. ³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo. ³⁷ An a wene yi a tonuko yi, “Gba ama da pini a ka bolo vu.”

³⁸ U wushuki, “Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kubari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi.” ³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le kubari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, “Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu.” ⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, “N wushuku ta. Tana!” ⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu asaḳa yi, aku u tana.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kaɗaraki. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tana, kpam kotsu a reve n u da.” ♦ Aku u asaḳa yi u laza. ⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a da wari a kuwa. ² A ɓolomɓonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. ³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gada a'ene a ne.) ⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a dapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi. ⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, “Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. ⁷ “Ndya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?”

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, “Ndya i zuwai ya yawunsa nala? ⁹ Ndya i lai shana: Va tonuko kawunu, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.’ Ko gai a dana, “Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?” ¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi.”

♦ 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

U tonukoi kawunu ki, ¹¹ “N tonuko vu, 'yànga vu shamgba, bidya kajiba ka vunū, vu wala a kuwa.”

¹² U 'yàngai u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, “Tsu taɓa uwene ukuna naha wa!”

Yesu isqi Levi

(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ U doku u wutai u banai unā u kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u gita le uwenishike. ¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, “Tono mu.” Aku u 'yàngai u tono yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kaɓolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tono yi. ¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Nɗya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Niɗa atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunū a ka yan wa?” ¹⁹ U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa. ²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka padā ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. ²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukofuso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. ²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, “Weɓele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

²⁵ U wushuki, “I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? ²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku.” ♦

²⁷ Aku u tonuko le, “Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. ²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem.”

♦ 2:26 1 Sam. 21:1-6.

3

Yesu tanasai uza da ili i soi kukere (Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashila, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu. ² Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsara ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tanasa vuma vi n kain ka Ashibi. ³ Yesu tonukoi vuma vi, “Yanga vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Ndya i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a padai bini. ⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Radagba kukere ku vunu.” An u radagbai ka, aku ku tanai. ⁶ Pini nala, Afarishi a wutai n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a unu u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kabolo n atoni a ne a asakai ilyuci yi a banai a unu u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutai a kabon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi, ⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kabon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa. ⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaaryangu yi wa. ¹⁰ Kpaci u tanasa ta ama ushani, aku aza a mbala a ka raba evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi. ¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashila ma.” ¹² Shegai she u barana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne. ¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike, ¹⁵ kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi. ¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru), ¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila). ¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu, n Matiyyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti, ¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu (Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpadai ulya ilikulya. ²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gita ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, “Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpasa ityoni i cingi.”

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, “Nida Kanangasi ka loko Kanangasi?*” ²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa. ²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa. ²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. ²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gita u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

* **3:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ “Mayun n tonuko ɗa, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u ɗa ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u ɗa. ²⁹ Shegai uza ɗa baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taɓa yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u ɗa bawu wari n utyoku.”

³⁰ Dana ɗa u danai nala, an a ka dansa, “Wa ta n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi. ³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a ɗa de a kateshe a ka bolo vu.” ³³ U wecikei, “An ya mma u va n a'angu a va?”

³⁴ Aku u webelei aza ɗa a dusuki a kyawan yi vi, u danai, “Mma u va n a'angu a va a ɗa na.” ³⁵ Uza ɗa baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza ɗa u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kaɓon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida. ² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, ³ “Panai. Vuma roku ɗa u banai uwacangusu u icun. ⁴ Tyoku ɗa wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya. ⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. ⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpada u'uwa u alu a iyamba. ⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya hal i kpada ilimaci. ⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutai, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a ɗa a'ari pini a asu vi kaɓolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe. ¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike ɗa i'ya de. Shegai aza ɗa bawu a'ari a asuvu a de n agisani a ɗa a ka pana ko ndya wa, ¹² adama ‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’ ” ◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku? ¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u ɗa u wacangusi. ¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u ɗa a cei ukuna vi ɗa a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u ɗa a cei a asuvu a le yi. ¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali ɗa a'ari. N upana ukuna vi a wushai u ɗa n ipeli. ¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpam a barakpa wa. An a'ayin a upana u

◇ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai. ¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi alya aza da a panai ukuna vi. ¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaɗai unaka mmuku. ²⁰ Aza da a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpm amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalu ukimbi n kabelu
(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u taɓai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatsu? A kashamkpatsu ka ne ka wa zuwa ma wa? ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpm ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya. ²³ Adama a nala uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpm, “Kiranai n ili i'ya i panai. Ciɓai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku da ili, hal she u pasaka. ²⁵ Aza da baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza da baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha da tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina. ²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku da ya gbonguro wa. ²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i nakai mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi. ²⁹ An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

Agisani a ucun u musta
(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, “Nida tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari? ³¹ Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsu ce a iyamba. ³² A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsabu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve. ³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamganai tsu gonoi upashi u nide.” ³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakai kakuma ka ama, a laza n eyi. A'atsu a roku a tono le. ³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gada kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu. ³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u baranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpm abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Ndya i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u *kaṅa* le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u *da* u na vi? Hal uwule n abali dem a ka panaka yi.”

5

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi (*Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39*)

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushiva ku Galili u uyamba u Garasa. ² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi. ³ Asu u asaun u da u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani. ⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa n ucira u da wa goso yi wa. ⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne. ⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpada mu uyan mavura.”

⁹ Pini nala, Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.” ¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi. ¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.” ¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai. ¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le. ¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem. ¹⁷ Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi. ¹⁹ Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.” ²⁰ Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

Jayiru banai ara Yesu (*Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56*)

²¹ An Yesu doki u pasamgbanai a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi. ²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wene Yesu, u kudangi a kapala ka ne. ²³ U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a unu u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

²⁴ Yesu tono yi, kakuma ka ama ushani ka tono yi n ka gbaaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

²⁵ Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re. ²⁶ U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari ni'ya. Da wa yan yi shana, mabala mi she kapala ka mari ulya. ²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u

sawa yi kunya. ²⁸ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma ta na ta.” ²⁹ Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tana, da u wunvugai n upana u ikyamba.

³⁰ Aku Yesu lazai u revei an ucira u wutai a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?” ³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakuma ka gba baryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uwebelishe ko wa wene uza da u yain nala vi. ³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wutai u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai. ³⁴ U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tansa vu de. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba u nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangasai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanshi, ama roku a wutai a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu dangbarasa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gbam n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya. ³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kakan, a'ari kushen n isali cika. ³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Ndy a i tukoi kakan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.” ⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukpa le gba le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi mari. ⁴¹ U kana kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yangai ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika. ⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate (Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asakai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara. ² An Ashibi a yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a panaka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsarai ili i na gba? Ucu n u kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelei ukunosavu u da a'ari a uyansa a akere a ne! ³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kabolo n atsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” ⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarai u sawusai aza a mballa kenu u tansa le. ⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere (Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. ⁷ U isai asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

* **6:7** A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isai “asuki.”

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko katsan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa. ⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. ¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi. ¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpa da da upanaka, ya wuta baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wuta uwule u le.”

¹² A wuta a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le. ¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mɓala ushani manivi kpam a tanasa le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(*Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9*)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu ntsumate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!” ¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai. ¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kana Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa. ²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpam uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa panaka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u panaka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi. ²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.” ²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei ma naka vu ta, ko kaɓon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wuta u ba u wecei mma u ne, “Ndya ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyubugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa. ²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki. ²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(*Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14*)

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei. ³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.” ³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wuta gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa. ³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a

yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n ɗa bawu mari n kaliniki ɗa a'ari. U gita le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na ɗa na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan ɗe evu n urukpa.

³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eɗa ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga ɗa va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu aɓolo aɓolo a zuba u mete ma taku. ⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. ⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai. ⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwu i iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re. ⁴⁴ Asuvu a ama ɗa a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a ɗa.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)*

⁴⁵ A ɓaraka wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki. ⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kvasu.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne. ⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le. ⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. ⁵⁰ Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'a la wa, mpa. Panai uwonvo wa.” ⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan, ⁵² kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

*Yesu tanasai ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)*

⁵³ An a pasamgbanai a rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unu u mini. ⁵⁴ N uwutu u le a kpatsu ama a laza a reve yi. ⁵⁵ A kotsoi gba kaɓon ki n ilyadi, a cangasai gba aza a mɓala nvain a ajiba a le ubana a asu u ɗa baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mɓala a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unu u kunya ku ne. Aza ɗa a sawa yi a tana ta.

7

*Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)*

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ɗa a wutai a Urishelima, a ɓolomgbonoi ara Yesu. ² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku ɗa u gain.

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. ⁴ A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a bacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Ndy a i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eda aza a maci a ka ban!’ Tyoku da wari ukorongi, ‘Ama na yi n una u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a yan de mbari na mpa.

⁷ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da, kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’ ” ◊

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u Kashila adama i toni agadu a de! ¹⁰ Kpaci Musa dana ta, ‘Naka tata na mma u vunu tsupige; kpm uza da baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi ta.’ ◊ ¹¹ Shegai i tsu wenishike ta ama a de naha, vuma wa fuda ta u bidya ikebe i'ya i gain u banga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* da; (wata, kune ubana asu u Kashila). ¹² I buwa yi kpm u'asaka u naka tata u ne ko mma u ne ili i roku wa. ¹³ N ucun u uwenishike u na vi u da i tsu wuna udani u Kashila. Kpm ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)*

¹⁴ U doku u isa ama, u tonuko le, “Panaka numu gba de kpm i reve. ¹⁵ Ili i'a la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. ¹⁶ [Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]”†

¹⁷ An u pecenei n ka bolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁸ U tonuko le, “I'a n ubidya u ukuna wa? Ili i'a la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi. ¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gba ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpm, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi. ²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete. ²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini. ²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta, kpm i tsu nangasa ta vuma.”

*Upityanangu u uka da wari Kawulawa
(Matiyu 15:21-28)*

²⁴ Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpm wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa. ²⁵ Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne,

◊ **7:7** Isha. 29:13. ◊ **7:10** Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * **7:11** Korba agadu a da a da ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a una u da a ka naka i'ya Kashila, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † **7:16** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

u tuwai u kudangi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi. ²⁷ Yesu tonuko yi, “Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa.”

²⁸ Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku.”

²⁹ Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene de n maku ma vunu.”

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanasai kabebe

³¹ Yesu asakai kaƆon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli. ³² Ama roku a tuko yi kabebe kpam kagulani ka dem, aku a folo yi u tadanke yi akere. ³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kpam kaletsu ka vuma ki. ³⁴ U gadigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kivi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!” (Wata, “Kukpa!”)

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kanai kadyanshi mai. ³⁶ Aku Yesu barana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ubarana vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki. ³⁷ Gba aza da a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, “Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain kadyanshi.”

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi

(Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isa atoni a ne, u tonuko le, ² “Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a da pa vi kaƆolo na mpa bawu ilikulya. ³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpaƆa ta a ure, aza roku tani a mbari n da a wutai.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamgbanasai n u nakasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani. ⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem. ⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwu a iburodi yi mbana n shindere. ⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le. ¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci

(Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba. ¹² U tsukpai kivi ku pige, u danai, “Ndya i zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko da, iryoci i'a la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u nide u asaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi

(Matiyu 16:5-12)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciɓa a bidya burodi wa, she u te u ɗa a'ari n u ɗa a kpatsu ki. ¹⁵ U rono le atsuvu u danai, "I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu."

¹⁶ A yamgbanai kadyanshi utyoku u le, "An bawu tsari n burodi ɗa u zuwai u danai nala."

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, "Ndya i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a ɗe ugbami u de ɗa a'ari? ¹⁸ Eɗa la n a'eshi, ya wene wa ɗa? I'a ta n atsuvu, ya pana wa ɗa? Kpam i tsu ciɓa wa ɗa? ¹⁹ An n jibamgbanasakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n ɗa i cirangi tipi tipi n abuwu a iburodi?"

A danai, "Kupa na n re."

²⁰ "Iburodi i shindere i'ya tani n jibamgbanasakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n ɗa i tasi n abuwu a iburodi?"

A danai, "N shindere."

²¹ Aku u wece le, "Hal n gogo-na i reve wa ɗa?"

Utansa u karumba a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi. ²³ U kana'i kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atasa a a'eshi a karumba yi, u tadanki yi akere, aku u wece yi, "Fuda vu wene ili?"

²⁴ Karumba ki ka gadigbai kaci u danai, "Ma wundya ta ama, shegai tyoku u ndanga u da ma wundya le a ka tamba."

²⁵ Aku u doki u tadanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tana'i, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, "Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa."

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yanga'i a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, "Ya ama a ka dansa mari?"

²⁸ A tonuko yi, "Aza roku a danai ada Yahaya Kalyubugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu nsumate."

²⁹ Aku u wece le, "Eɗa tani ya ya dansa mari?"

Bituru wushunki yi, "Avu Kawauwi ka."

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Yesu gita le uwenishike, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adarakpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma." ³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gita yi ubara. ³³ Shegai an Yesu kondonoi u wenei atoni a ne, u gitai ubara Bituru, "Yan mbari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama."

³⁴ U isai kakuma ki kabolo n atoni a ne, u danai, "Gba uza da baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambani ma ne u tono mu. ³⁵ Gba uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u da. ³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ³⁷ Ndya kpam vuma wa fuda wa naka a una u uma u ne? ³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na,

* **8:33** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

Maku ma Vuma ma pana tã uwono u ne a'ayin a ða baci ma tuwã n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ða, aza roku a ða pini kushani asu naha vi, a ka kuwã wa, she a wene utuwã u tsugono tsu Kashilã n ucira.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaɓolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le. ³ Aminya a ne a waramai pun a ka laɗa, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa. ⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. ⁵ Bituru kukpai unã u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono tã tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunuu, ka te ka Musa ka te kpam ka Iliya.” ⁶ Uwonvo u ða u kana le cika, ða u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutai ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza ða ma ciga cika, pana ka ni.” ⁸ Kute-kute a webelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu ða a wenei koshi kaɓolo n ele.

⁹ A'ari ugida la a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a ða mpa Maku ma Vuma n 'yangai a ukpa.”

¹⁰ A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yangã a ukpa. ¹¹ A wece yi, “Nɗya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya ða wa gitã utuwã?”

¹² Aku u tonuko le, “Mayun ða Iliya wa gitã utuwã u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashilã ka danai, Maku ma Vuma ma pana tã ikyamba cika, aku a 'yuwan yi? ¹³ N tonuko ða, Iliya tuwã ðe, kpam a yanka yi ðe gbã ili i'ya i yan le tyoku ða u luwa le, tyoku ða wari ukorongi a tagarãda u Kashilã.”

*A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)*

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a ða buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele. ¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gbã ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi. ¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa tã n ityoni i cingi i tsubebe. ¹⁸ A'ayin a ða baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unã u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunuu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpaɗai.”

¹⁹ U wushunku le, “Eɗa niɗa ukpaɗa u upityanangu u ðe wari! Hal ubana nwere ða ma dusuku n aɗa kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere ða ma fuda n kawunku n aɗa? Tuko numu n eyi.” ²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unã u ne wari kapufu. ²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a ða ili yi i gitã yi?”

U danai, “Tun eyi kenu. ²² I so yi tã uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu.”

²³ Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa.”

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangasa kalagatsu, u danai, “N wushuku ta. Banga mu n ukpada u uwushuku u va.”

²⁵ An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u baranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecembene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecembenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gban ama ushani a danai, “U kuwa de.” ²⁷ Shegai Yesu kana kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

²⁸ An Yesu tuwai u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Ndya i zuwai atsu tsu kpada i'ya uwutukpa?”

²⁹ Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kvasu.”

*Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbani a uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa. ³¹ Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga ta.”

³² Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

*Ya lai tsupige?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

³⁴ A padai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le. ³⁵ Aku u dusuki u isa Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa.” ³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le, ³⁷ “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

*Ukpada u tsilala n Yesu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutukpasa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.

⁴⁰ “Gba uza da baci dem bawu wa yan tsilala n atsu, uza u tsunu u da. ⁴¹ Uza da baci dem u ne da mini ma uso a mako adama a da i'ari aza a Kawauwi, n tonuko da, maken ma la wa, wa kpada utsara katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

*Panai uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza da a pityanangi na mpa u nusa, wa laka ta a siraka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva.

⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, ki da ka. Wa laka vu ta shana

vu tsarā uma n kukere ku te, n u dā va uwa akina n akere a re, akina a dā bawu a'ari ucimba. ⁴⁴ [Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpam a ka cimbusā akina yi wa.] ⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kiḍa ka. Wa laka vu tā shana vu tsarā uma n kune ku te, n u dā a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. ⁴⁶ [Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpam a ka cimbusā akina yi wa.] ⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fodo ka. Wa laka vu tā vu uwa a tsugono tsu Kashilā n keshi ka te, n u dā a ka varangu vu akina n a'eshi a re. ⁴⁸ Asu u azun a dā a ka takuma a dā bawu a ka kuwā, kpam a ka cimbusā akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a dā a ka wulukpe ya dem, tyoku dā a tsu wulukpe uḍarākpā nā mkpaḍi.

⁵⁰ “Mkpaḍi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n dā?

“I rongo tyoku u mkpaḍi a asuvu a ḍe, i dusuku ndishi n shinga n atoku a ḍe.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo (Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a uḅongu u Yahuda a upashi u Agatā a Urudu. Aku kakumā ka ama ka doki ka ḅolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku dā u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asakā uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndya Musa tonuko dā i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku tā vali wa fuda tā u korongu tagarāda u upece iyolo u asakā uka u ne.” ◇

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u ḍe dā i zuwai Musa koronku dā mele ma nala mi. ⁶ Shegai a kagitā Kashilā ka yan le tā vali n uka. ◇ ⁷ Adama a nala, vali u asakā tata u ne nā mma u ne, u paḍara n uka u ne. ⁸ Kpam ama a re a le gbā a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◇ ⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashilā ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. ¹¹ U wushunku le, “Uza dā baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. ¹² Uka u asakā baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu nā mmuku n kenu (Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a ḅarana le. ¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakai mmuku n kenu-kenu n tuwā ara va, ḅishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu icun i le tsa. ¹⁵ Mayun n tonuko dā, uza dā baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku dā maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.” ¹⁶ Aku u wobuso le u taḍanku le akere, u zuwusuka le unā u shinga.

Kalobo ka utsari (Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Gitā dā u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kuḍangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u dā bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Nɗya i zuwai vu isā mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi. ¹⁹ Vu reve tā gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka ɗa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.” ♦

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu ɗa ma tono ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.” ²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unangbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webelei atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila? ²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashila ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “Atsu wa tani na, aza da tsu asakai gba ili i tsunu tsu tono vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsā ta a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakai atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsā ta amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwa wa tsā ta uma u da bawu wari n utyoku. ³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko ta makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime na nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne. ³³ U danai, “Atsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke ta Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa. ³⁴ A ka yanka yi ta majari, a cikpunka yi atatsa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

Ufolu u Yakubu n Yahaya

(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Nɗya ya ciga n yanka da?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, asaka uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwa n soi ko a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu?”

♦ 10:19 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

³⁹ A danai, “Tsa fuda ta.”

U tonuko le, “Ya fuda ta ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu. ⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza da Kashila ka fobusukoi u da.”

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya. ⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, “Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le ta ucira, kpm ngono n pige n tsu wenike le ta ucira cika. ⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ⁴⁴ Kpm ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana ta u woko kagbashi ka ama gba. ⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpm uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

Batimawu karumba u wenei
(*Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43*)

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kabolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. ⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u yangai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu
(*Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19*)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. ² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a tabai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko. ³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a da a ka ciga ma, kpm wa gonuko ta ma gogo-na.’ ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma, ⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndya i zuwai ya surukpa ma?” ⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a satasai a agbaji. ⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga! ¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi unā u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

* **11:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.” ◇ **11:9** Ishp. 118:25-26.

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishei ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wutai u banai a Batani kabolo n Kupanamere vi.

*Yesu yankai madanga ma kapopi una
(Matiyu 21:18-19)*

¹² An kain ka wansai, a asakai Batani, Yesu panai kambulu. ¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a mbari, u ba u webelele ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa. ¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, "Uza wa doku wa lya kpam ilimaci i kapopi ara vunu wa." Kpam atoni a ne a panaka yi ta u danai nala.

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)*

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavadasa ikebe n ikirika i adengi ntambara. ¹⁶ Kpam u asaka uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa. ¹⁷ Aku u wenishike le u danai, "A korongu wa, a da 'A ka isa kuwa ku va kuwa ku kavasu ka ama a iyamba gba wa.'? ¹⁸ Shegai eda i gonukoi ka kaa buru ka aza a magalaka."

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asakai ilyuci yi.

*Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu. ²¹ Bituru cibai, aku u tonukoi Yesu, "Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai una vi ma ekpe de."

²² U wushunku le, "Pityanangi n Kashila. ²³ Mayun n tonuko da, vuma da baci dem u tonukoi masasa ma na, 'Muda ba vu rukpa a kushiva,' kpam bawu u yain malala a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi ta i'ya. ²⁴ Adama a nala n tonuko da, ili i'ya baci dem i foloi n kavas, wushuki i tsara i'ya de, kpam ya woko ta i de. ²⁵ A'ayin a da baci dem i shamgbai uyan kavas, i'a baci n uza da ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da ta dem unyushi u cingi u de. ²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da unyushi u cingi u de wa.]"

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku da Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi n pige a tuwai ara ne. ²⁸ A wece yi, "N ucira u eni u da va yansa ili i naha gba? Kpam ya naka vu ucira u da va yansa i'ya?"

²⁹ U wushunku le, "Ma yan da ta dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko da ta ucira u da ma yanska ili i na yi. ³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyubugusu u Yahaya a zuba da u wutai ko a asu u ama?"

³¹ A dansai utyoku u le a danai, "Tsu dana baci a zuba da u wutai, wa dana ta ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi? ³² Kpam tsu dana baci a asu u ama da u wutai, kakuma ka na ka pana ta upan u tsunu." A panai uwonvo u kakuma

ki, kpaci ya dem u bidya t̄ Yahaya matsumate ma. ³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko d̄a ko ucira u eni u d̄a ma yansāka ili i na yi wa.”

12

Agisani a azamaninga a cingi (Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Yesu gita le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u d̄a u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u ḡav̄ai kad̄akā ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nak̄ai acimbi a roku haya u lazai nwalu. ² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. ³ Acimbi yi a kanā yi a lapai, aku a loko yi akere a de. ⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. ⁵ U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. ⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, ‘A ka wene t̄ karingā ka maku ma va!’ ⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, ‘Maku ma kagitā ma ne ma gai pa vi. Tuwāi tsu wuna ni, tsarā agadu yi a woko a tsunu.’ ⁸ Aku a kanā yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ “Ndy a uza u kashina vi wa yan? Wa tuwā t̄ u wuna aza a haya yi, u nakā ka aza roku. ¹⁰ I tāa uyan kaneshi a tagaradā u Kashilā naha wa? ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.

¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.’ ” ♦

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo t̄ kotsu a kanā yi, kpaci a reve t̄ a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana t̄ uwonvo u ama, adama a nala a asakā yi u lazai.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono (Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. ¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, “Kawenishiki, tsu reve t̄ vu tsu dansa t̄ ukuna u mayun, kpam ya dem un̄a u te d̄a vu bidya yi. A'ayin a d̄a dem va wenishike ukuna u Kashilā, vu tsu dansa t̄ ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u d̄a azapige a tsu dansa a kaci ka vun̄u wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?” ¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpād̄a utsupa?

Eyi tani an u revei wanda d̄a a ka wanda yi, u tonuko le, “Ndy a i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

¹⁷ Aku u tonuko le, “Nak̄ai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashilā kpam i nakā yi ili i'ya i'ari i Kashilā.”

A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yanḡa u ukpa (Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Aku aza a Sadusi† (aza d̄a bawu a wushuki n u'yanḡa u ukpa) a tuwāi ara Yesu, a wece yi, ¹⁹ “Kawenishiki, Musa koronku tsu t̄ a kaci ka tsiranā. U da uza u kuwā baci u asakāi uka bawu mmuku, u kanā t̄ utoku u ne u sotoku

♦ **12:11** Ishp. 118:22-23. * **12:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

uka vi u matsaka yi mmuku. ²⁰ A yan ta a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ²¹ Uza u ire (uza da u tonoyi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu. ²² Gba le gai uza wa la u asakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwai. ²³ Kain ka u'yang'a a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gba le a zuwusa yi?"

²⁴ Yesu wushuki, "An bawu i revei Tagarada u Kashila,† kpm i reve ucira u Kashila wa, da i zuwai i puwain. ²⁵ Kpaci a 'yang'a baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpm a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko. ²⁶ A ukuna u u'yang'a u akushe, i ta'a ukaneshi a tagarada Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashila ka danai, 'Mpa Kashila ka Ibrahi, Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu?' ◇ ²⁷ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain."

Mele ma ma lai ugbonguro

(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panaka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, "Gba a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?"

²⁹ U wushunku yi, "Ma ma lai ugbonguro ma, 'Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashila ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. ³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gba. Vu cigi yi kpm n kakiri ka vunu n ucira u vunu gba.' ◇ ³¹ Ma ma tonoyi tani ma, 'Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.' ◇ Mele ma roku ma la ma ma lai ma nala mi wa."

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, "Mayun da vu, Kashila ka te ka, uza roku wa tani la wa, she eyi. ◇ ³³ A cigi yi gba n katakasuvu, gba n kakiri, gba n ucira. Kpm vu cigi uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la ta udarakpa u urunukpa n ukidasa a mbari." ◇

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, "Va mbari n tsugono tsu Kashila wa."

Pini nala, uza u doku kawan kpm u wece yi wa.

Keci a kaci ka maku ma Dawuda

(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashila, u wecikei, "Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma? ³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai,

'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.' ◇

³⁷ "Dawuda n kaci ka ne u isa baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?" Kakuma ka panaka yi n ipeli.

Yesu todugboi awenishiki a Mele

(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Tyoku da wa wenishike le, u danai, "Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la ta uciga a danasa le a kuden n tsupige. ³⁹ Kpm a lai n uciga a asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila, n a asu u shinga a asu u abiki. ⁴⁰ Shegai a tsu lyasa ta ucanga u nra, a rongo kpm uyansa kavasuka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. I cun i ama a nala a ka yan le ta mavura cika."

◇ 12:26 Uwt. 3:6. ◇ 12:30 U.Ml. 6:4-5. ◇ 12:31 Adkp. 19:18. ◇ 12:32 U.Ml. 4:35. ◇ 12:33 Hos. 6:6. ◇ 12:36 Ishp. 110:1.

Kune ku maraṅa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashila, wa wundya tyoku da ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani. ⁴² Aku maraṅa ma roku uza u unambi u tuwa u zuwai irim i re i kenu.† ⁴³ Aku u isaṅi atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko da, maraṅa ma nala ma la ta gba aza da a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. ⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u da a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

Kadyanshi ka uwasu u Kuwa ku Kashila
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ N uwuta u Yesu a Kuwa ku Kashila, katonni ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

² Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali ka la ka a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasai ka wa.”

Kagita ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Tyoku da Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashila, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi, ⁴ “Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?”

⁵ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. ⁶ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani. ⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana ta u gita nala, shegai makorishi ma kotsu wa. ⁸ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gbadā ta a asu kau-kau, kpam a ka yan ta kambulu. Shegai gba nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ “Shegai eda she i kirana. A ka kana da ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. A neke da akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va. ¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹¹ A'ayin a da baci dem a banka da a asu u afada a neke da, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gba ili i'ya baci dem a naka da i'ya ya dana. Kpaci eda ya dansa wa, Kulu Keri ka. ¹² Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ¹³ Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

Upana u ikyamba u pige
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ “A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba.” (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tono!) “Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. ¹⁵ Uza da baci dem wari a zuba u kupa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa. ¹⁶ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa. ¹⁷ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi!

† 12:42 Kondo “Trim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

¹⁸ Yanyi kavasu kotsu ukuna u nala vi u gita n ilyushi wa. ¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a tabai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi. ²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ "A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya de! Kotsu i wushuku wa. ²² Kpaci awauwi a kaban na nsumate n kaban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci. ²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utuwā u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ "Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa ta, kpam a gbadā ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono. ²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgono aza da a dangasai a abon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ "Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu. ²⁹ Nala kpam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan. ³⁰ Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gba. ³¹ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi
(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² "Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata da koshi u revei ka. ³³ Kiranai i rongo n afofi n i yanyi kavasu. Kpaci i reve a'ayin a da ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ "Utuwā u Maku ma Vuma wa ta tyoku u vuma da u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afofi. ³⁵ Rongoi n afofi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda ta u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana. ³⁶ Kotsu u tuwa u danda da n i lavuti wa. ³⁷ Ili i'ya n tonuko da kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afofi."

14

A boloi ure u da a ka wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a da a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna. ² A danai, "Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta."

A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpmam ma ta n ikebe cika. U kukpai unā u majuju mi, u tsalāi manivi mi gba a kaci ka Yesu. ⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbanai kadyanshi, “Nɗya kalen ka koli ka manivi naha? ⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Nɗya i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu. ⁷ Kain dem i'a ta kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kabolo n ada kain dem wa. ⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va. ⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpmam a ka rongo yi ta ucibusu.”

*Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. ¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbanai a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

*Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)*

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, ¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari? ¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a 'yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi. ¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpmam uza da tsa lya kabolo n eyi.”

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te. ²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

*Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)*

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U nakai atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i va i'ya.”

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpmam a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ufanga.

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi. ²⁴ Aku u danai, “Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, “Gba de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

‘Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ²⁸ Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili.”

²⁹ Bituru tonuko yi, “Ko atoku a va a suma baci gba le, mpa ma suma wa.”

³⁰ U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gba le dem nala a dansai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu.” ³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gita de upana ikyamba cika n kadambula ushani. ³⁴ Aku u tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi.”

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi. ³⁶ Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mballa mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, “Bituru alavu a da wari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa?”

³⁸ Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki. ⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴² 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa.”

A kana Yesu

(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴³ U kimbaba gbam unawa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le. ⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, “Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi.”

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u wofo yi. ⁴⁶ Ele tani a kana yi. ⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u

talai burundu u ne, aku u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarḗkpi u takpamgbanai ka.

⁴⁸ Yesu wece le, “Tuwá ḗa i tuwái n iburundu ná mkpaukpau i kaná mu, yavu uza u magalaká? ⁴⁹ Kain dem má tá kaḗolo n aḗá a Kuwa ku Kashilá ná n wenishiki, kpam i kaná mu wa. Shegai yan ḗa a yain nala tsará a shadangu udani u tagaradá u Kashilá.”

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaká yi. ⁵¹ Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zarái kotsu a kaná yi, ⁵² u asanká le kunya ki, u sumai kataḗa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adarḗkpi. Gbá adarḗkpi a pige ná nkoshi n awenishiki a Mele a ɓolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi mɓari mɓari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarḗkpi mi. U dusuki a asuvu adagarí a Kuwa ku Kashilá ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adarḗkpi a pige gbá n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsará wa. ⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaḗan a kaci ka ne, shegai uná u le u tuwá u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpam a 'yangái a shamkpai kadyanshi ka kaḗan a danai, ⁵⁸ “Tsu panáka yi tá u danai wa wasá tá Kuwa ku Kashilá ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa.” ⁵⁹ Gbá n nala ushamkpa u kaḗan u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adarḗkpi ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, “Vá n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Padá ḗa va padá bini?”

⁶¹ Shegai u padái ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adarḗkpi ma doku ma wece yi, “Adá Kirisiti Maku ma Kashilá Uza u Tsupige vi?”

⁶² U wushuki u danai, “Mpa. Ya wene tá Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashilá Uza u Ucira Gbá, kpam i wene yi utuwá a asuvu a alishi.”

⁶³ Aku Magono ma Adarḗkpi ma karasai aminya a ne, u danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? ⁶⁴ I pana tá gai u yankai Kashilá kadyanshi ka cingi. Nɗya i wenei?”

Gbá le a wushuki, “U nusa tá, a wuna yi.”

⁶⁵ Aza roku gbaḿ a laza a gitá yi ucikpusuká atatsá. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, “Tonuko tsu ili i'ya ya gitá. Ya sugba vu.” Adagarí a Kuwa ku Kashilá tani a rongu yi uḗasasa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

⁶⁶ Bituru warí a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adarḗkpi ka tuwái. ⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kaḗolo ka vāri n Yesu uza u Nazara nala vi!”

⁶⁸ U nanai u danai, “Mpa n reve gbaḿ i'ya va tono wa.” Aku u wutái a keḗile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza ḗa a'ari pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u ḗa.” ⁷⁰ Aku u doku u nanai kpam.

An a ɓaraḗkpaḗi kenu, aza ḗa a'ari kushani a tonukoi Bituru, “Malalá má la wa, avu dem uza u te u ḗa a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u ḗa.”

⁷¹ Aku u kanái uyansaká kaci ka ne uná n u tsinasí n u dansi, “N reve ve gbaḿ vuma ḗa ya dansaká vi wa.”

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u cibai nala, aku u tasai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu
(*Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarakpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gba a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. ² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

U wushunki yi u danai, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

³ Adarakpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. ⁴ U doku u wece yi, “Va n ili i uwushuku wa, vu pana gbam ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(*Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16*)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u da ama a foloi u asanka le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali. ⁷ Vuma roku da pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza da a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama. ⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga da ya ciga n asanka da magono ma aza a Yahuda mi?” ¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a da adarakpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba. ¹² Aku Bilatu danai, “Ndya ma yan n uza da ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari
(*Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3*)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kebile ku tsugono, aku a bolomgbonoi gba kakuma ka asoje. ¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u da a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.” ¹⁹ A rongo yi ukudusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atasa. Aku a kudangi a da a ka naka yi tsupige. ²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu
(*Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27*)

²¹ Vuma roku da pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutai a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ²² A bankai Yesu a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ²³ A naka yi mini ma cinwi kabolo n aguma a da a ka isa mar, shegai u yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsarā a wene ili i'ya ya dem wa tsarā. ²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u da a wandamgbana yi.

²⁶ Uza da baci a wandamgbana, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. ²⁷ A wandamgbana kpm dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [²⁸ Nala a shadangi udani u da u danai, "A kece yi a asuvu a aza a unyushi."]* ²⁹ Aza da a ka wurusa, a rongo yi uyansa kadyanshi ka gbani, n a gba di a'aci a le. "Mhm! Avu uza da vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. ³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu."

³¹ Nala tani kpm dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa. ³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi."

Hal n aza a magalaka a da a wandamgbana kabolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakani." (Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?")

³⁵ An ama da a'ari pini kushani a panai nala, a danai, "Panai, wa isa Iliya." ³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, "Asakai tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi."

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wuta.

³⁸ Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecembenei kure. Ili i'ya i kana i zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku da u kuwai. U danai, "Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma."

⁴⁰ Aka a roku a da pini a shamgbai a ka yan akalu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). ⁴¹ Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a da a tuwai kabolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁴² Gba ukuna u na vi u gita ta a Kain ka Afobi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan, ⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbama asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naka yi ikyamba i Yesu u cidangu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwa u tsugono tsu Kashila tsu rawa.) ⁴⁴ Bilatu yan ta majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isa katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u barakpa de n ukpa. ⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u nakai Isuhu ikyamba yi. ⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u katalai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sadarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi. ⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene ta a asu u da a cidangi ikyamba i Yesu yi.

* **15:28** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

16

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. ²⁻³ N kpasani ku kain ka kagitā ka a a'ayin a shindere a kanai ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalakpuka le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka batsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi. ⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindalakpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani. ⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kana le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve ta Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbani vi aya ya bolo. Webelei asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpm pini wa, u 'yangā de. ⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da ta ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ada.”

⁸ Aku a wutai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpm alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagitā ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yangai. Vuma da u gitā yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne. ¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unangbi n a sayi. ¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yangā de, hal gbam u wene yi ta, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re

(Luka 24:13-35)

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi. ¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi

(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹⁶ Gba uza da baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyubugi yi, a ka wauwa yi ta. Kpm uza da baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi ta. ¹⁷ Iryoci i na ya tonu ta aza da a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan ta dem kadyanshi n aletsu a roku. ¹⁸ A ka bidya ta a'ali n akere a le, kpm a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpm a ka sawa ta aza a mbala a tanasa le.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a banga le asu u da u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun da.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpā u kadyanshi

Luka, uza ɗa u korongi tagarāda u na vi, kanāki ka agumā ka kahu u woko katonɪ ka Yesu. Adama a nala, u korongu t̄a n kakiri kpam u naḳa t̄a ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpam dem u korongi Tagarāda u Asuki. Itagarāda i nala yi i walamgbana t̄a tsarā i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarāda u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagitā u ɗa uciga u Kashilā a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u ɗa Yesu tuwā t̄a a likimba u woko Kawauwi ka ama gbā. Luka korongu t̄a iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike t̄a kpam kavasū ka t̄a n kalen ara Yesu. U korongu t̄a idani i Yesu an u vasai. U wenike t̄a kpam tyoku ɗa Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a ɗa Yesu wari pini naha a likimba. Adama a ɗa wari kanāki ka agumā, a yinsā yi a a'ayin a ukpā a Kawauwi wa hal dem n u'yangā u ne a ukpā. U tonuko tsu Yesu takuma t̄a kadan a'ayin a ɗa u 'yangai a ukpā. Nala u wenike t̄a an mayun ɗa Kashilā ka 'yangasai Yesu a ukpā.

Tagarāda u na u naḳa t̄a Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku ɗa u rongoi n ama. U wenike t̄a tyoku ɗa tsa ɓangā aza a unambi, n tyoku ɗa tsa yan kavasū. Kpam dem u zuwa t̄a upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku t̄a n eyi u wene t̄a gbā ili i'ya Yesu yansai, kpam u wenike tsu t̄a an Yesu 'yangai a ukpā.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarāda u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyuɓugi n Yesu (1:5–2:52)

Akani a Yahaya kalyuɓugi (3:1-20)

Ulyuɓugu n ukondo u Yesu (3:21–4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14–9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51–19:27)

Ukanā n ukpā u Yesu (19:28–23:56)

Yesu wā t̄a n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku ɗa kpam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya t̄a a korongu ukuna u ɗa u gitai a mere ma tsunu. ² Ama yi a korongu t̄a dere tyoku u aza ɗa a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu. ³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka vā n vecei ukuna vi a kagitā ben, n wenei u lobono t̄a n koronku vu ukuna vi tyoku ɗa u tonomgbonoi. ⁴ Tsarā vu reve ukuna u ɗa a wenishike vu vi mayun ɗa u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan t̄a kaɗarākpī† ka roku, uza u kala Zakariya, uza ɗa wari a kaɓon ka kaɓolo ka aɗarākpī ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kaɗarākpī ka. ⁶ Ama a re le a ka wala t̄a dere a a'eshi a Kashilā, kpam a ka kirana n udani u Kashilā. ⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gbā le a kutsa ɗe.

⁸ Kain ka kaḅon ka adarākpi ka Zakariya k̄ari a manyan a Kuwa ku Kashilā,* w̄ari a uyan tsudarākpi a kapala ka Kashilā. ⁹ Uruta u rukp̄ai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarākpi, u woko uza ḁa wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magul̄ani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magul̄aniṯ a yain, kakum̄a ka ama ka ka lya kayala k̄ari a ulanga a uyan kavas̄u.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashilā ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudarākpa u ili i magul̄ani vi. ¹² An u wenei nala, u giruw̄ai, uwonvo u kaṅa yi cika. ¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana ḁe kavas̄u ka vun̄u. Uka u vun̄u Alisabatu wa mats̄aka vu t̄a maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya. ¹⁴ Wa woko t̄a ili i ipeli n i kayanyan ara vun̄u. Ama ushani a ka pele t̄a adama a ilimaci i ne. ¹⁵ Kpaci wa woko t̄a uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuw̄a u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shadangu yi t̄a n Kulu Keri, eyi pini a katsum̄a ka mma u ne. ¹⁶ Wa gonuko t̄a aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashilā ka le. ¹⁷ Kpam wa lasa t̄a Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralākpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuw̄a u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nid̄a ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan ḁe makoshi, kpam uka u va dem u yan ḁe mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza ḁa w̄ari kushani a kapala ka Kashilā. Suku ḁa a suku mu n tuw̄a n dan̄asa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi. ²⁰ Gogo-na, adama a ukp̄ad̄a u upityanangu u vun̄u, va woko t̄a kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a ḁa a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u ḁa. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barākpāi a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wut̄ai, u fud̄a u dana ukuna wa. Ama a revei u wene t̄a pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u rad̄agbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsum̄a, u kaṅai uronguso a kuwa bawu u wut̄ai hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Weḁelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a ḁa a yan yi, ḁa u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsum̄a ka Alisabatu, Kashilā ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza ḁa vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A dan̄asa vu Meri, macigi ma Kashilā. Magono ma Zuba ma t̄a n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula t̄a cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashilā ka bidya t̄a ka zuwuka vu un̄a u shinga. ³¹ Va yan t̄a katsum̄a, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko t̄a uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashilā ka Zuba. Magono ma Zuba Kashilā wa naḁa yi t̄a tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya t̄a tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani ts̄a t̄a pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nid̄a ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

* **1:8** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashilā a makukpi ma XX.

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpada uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kaon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gada n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unu u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unu u shinga u da. ⁴³ Nida ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gada n ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u unu u shinga u da vari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va vari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u webele uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unu u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamgbansa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbansa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashila ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza da a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwanga aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de. ⁵⁴ U banga kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbanai wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a banga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kida maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, unu u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kana aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kana u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Nda maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da, ⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a unā u nsumate n ne n da a wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu. ⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpm kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibrahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Avu kpm maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu. ⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n atsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da. ⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpm wari n katsuma. ⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le. ¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba. ¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya.”

¹³ Kute-kute, kabolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴ “Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika.”

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi.”

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi

a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kanai ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.") ²⁴ A yain ufarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adfa a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain. ²⁸ Aku Saminu wobo yi, u cikpai Kashila, u danai, ²⁹ "Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai. ³⁰ Kpaci n wene de iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu fobuso i a kapala ka ama gba. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila."

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le unu u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, "Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangi u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashila ka suku yi ta u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana ta katakasuvu ka vunu."

³⁶ Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa ta dem pini a Kuwa ku Kashila ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpam u kutsa ta cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gba ayen a ne hal n a da a tsirana tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashila wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kavasuu. ³⁸ Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashila. U kana kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashila ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashila ka zuwuka yi unu u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashila

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana ta a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugono. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya

◇ **2:24** Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12. * **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai.

ko wa pini a asuvu a kaɓolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kaṅa yi uzama a asu a amaciṅ n aje a le.

⁴⁵ An a kpaḍa yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashila a mere ma awenishiki. Wa panaḳa le n u yansi le keci. ⁴⁷ Gba ama da a panaḳa yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsuma unamgbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndya i zuwai ya zama mu? I reve u kaṅai n rongo a asu u Tata u va wa?” ⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kaɓolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kaṅai ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Kuɓari ku Yahaya Kalyuɓugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari uɓongu u Agata u Urudu n u yanyi kuɓari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaḳa tsicingi tsu le, aku a lyuɓugu le tsara u wenike an a cimbusuka le. ⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyuɓugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala. ⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotoluso, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka. ⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.’ ” ◇

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyuɓugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unamgbukatsuma u Kashila u da wa tuwa? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibirahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka 'yangasaka Ibirahi mmuku a asuvu a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpaḍai u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Ndya wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyuɓugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki. ¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyuɓugusu da, shegai uza da u la mu

◇ 3:6 Isha. 40:3-5.

wa tuwā tā. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyuḅugu da n Kulu Keri n akina. ¹⁷ Kasasu ka uwelimkpe ka ne ka tā a kukere ku ne, wa wujuma tā asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa tā kopo ki n akina† a da bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i kuḅari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya baranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u da u zuwai, n ukuna u cingi u roku u da u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyuḅugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyuḅugusi ama gba, a lyuḅugi dem Yesu. Tyoku da Yesu wari a kavasu, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.

Yowana maku ma Risa ma.

Risa maku ma Zerubabe ma.

Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.

Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Adi ma.

Adi maku ma Kosuma ma.

Kosuma maku ma Alumadama ma.

Alumadama maku ma Iri ma.

²⁹ Iri maku ma Yosi ma.

Yosi maku ma Eliyaza ma.

Eliyaza maku ma Yorima ma.

Yorima maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

³⁰ Levi maku ma Saminu ma.

Saminu maku ma Yahuza ma.

Yahuza maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibrahi ma.
 Ibrahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu† ma.
 Adamu kpam uza da u wutaɪ a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu (*Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13*)

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.’ ” ♦

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. ⁶ U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba

♦ 4:4 U.M.I. 8:3.

tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. ⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”

⁸ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ♦

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba. ¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu. ¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbashika kune a katali.’* ”

¹² Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ♦ ”

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. ¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A 'yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. ¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, ¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ♦

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gita yi akalu. ²¹ Aku u gita le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, ‘Kana ki ka aguma, tanasa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’ ²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra na n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. ²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ♦ ²⁷ A'ayin a Elisha matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tanasai wa, she Na'aman koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ♦

²⁸ Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi. ²⁹ Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma

♦ 4:8 U.Ml. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tadatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ♦ 4:12 U.Ml. 6:16. ♦ 4:19 Isha. 61:1-2. ♦ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ♦ 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. ³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi
(*Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28*)

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. ³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

³³ A kagata ka Kashila ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai, ³⁴ "Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashila."

³⁵ Aku Yesu barana yi, u da, "Pada bini! Pecemgbene n eyi!" Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecemgbenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gba le, a ka dansa utyoku u le, "Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?"

³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanasai koku u Bituru
(*Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34*)

³⁸ Aku Yesu asakai kagata ka Kashila ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanasa yi. ³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai mabala mi, aku ma asaka yi. Kute-kute, u 'yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gba aza da a'ari n aza a mabala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tadangusuku le akere a a'aci a le, u tanasa le. ⁴¹ Ityoni i cingi kpam i wutai a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, "Avu Maku ma Kashila ma!"

Shegai u barana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain ku'bari a Galili
(*Marku 1:35-39*)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wutai u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaka le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, "U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu." ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi ku'bari a agata a Kashila a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isa atoni a kagita
(*Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20*)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gba'aryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila. ² U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asakai ikengi i kushiva yi. A'ari u'acangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kana i uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

† **4:44** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "Galili." * **5:1** N Tsiheline, a korongu ta "Kushiva ku Janisara" a tsu isa ta dem ka "Kushiva ku Galili."

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaka, kotsu i vutala ibilili i de i kana adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kana adan ushani, hal ibilili i le i kana ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isa atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.” ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kana adan nala. ¹⁰ Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.” ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mballa n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanasamu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U rono vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tana, tsara ama a reve n u da.” ¹⁵ Shegai gba n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwusa ka panaka yi, tsara a tanasa mballa n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavas.

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a ta pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasa u mballa wa ta n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu. ¹⁹ An a kpadai utsara ure u da a ka uka yi, adama a kakuma ka ama, a yuwai a zuba u kukpa. A dapai kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakuma ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da na n uyansaka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusa unyushi u cingi? She Kashila koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, “Nda i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Nda i lai shana u da a ka dana, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,’ ko, ‘Yanga vu wala?’ ²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusa unyushi u cingi a likimba.” U tonukoi kawunu ki, “N tonuko vu, 'yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.” ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yanga u bidyai kajiba

◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, "Ara tsu wene ta ukuna u savu."

U'isa u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, "Tono mu." ²⁸ U asakai ko ndya wa, u yangai u tonu yi.

²⁹ Levi fo busuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kabolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, "Ndya i zuwai ya lya kabolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

³¹ Yesu wushunku le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mabala. ³² N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala."

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoi Yesu, "Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kvasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?"

³⁴ U wece le, "Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kabolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli."

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, "Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa."

³⁷ "Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tasa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba."

³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana ta, 'Ma cau mi ma la ta ma savu mi tsulobo.' "

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kabolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukodusu aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² Afarishi a roku a danai, "Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?"

³ Yesu wushunku le, "Eda kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku." ⁵ Pini nala, u tonuko le, "Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi."

Uza da ili i soi kukere

(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tansa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa

◇ 6:4 1 Sam. 21:6.

u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yanga vu shamgba a mere.” Aku u 'yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” U barakpai kukere ki, aku ku tana. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

*Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)*

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza da u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

*Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)*

¹⁷ Aku u gidalai kabolo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusai a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u una u kushiva. ¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le. ¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

*Una u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)*

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: “Eda aza a una u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashila tsu de tsa. ²¹ Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta. ²² Eda aza a una u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai nsumate.

²⁴ “Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, eda aza da i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa ta i yain kambulu. Ter de, eda aza da ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba ta katsuma, kpam i sai. ²⁶ Ter de, eda aza da ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai nsumate n kaban.”

*Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyyu 7:12)*

²⁷ Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko da, eda aza da ya panaka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza da a 'yuwan da ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza da a ka wishisa da una u shinga. Aza da a ka kovo da kpam i yanka le kvasu. ²⁹ Uza da u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza da u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gba uza da baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza da baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku da ya ciga a yanka da.

³² “Aza ɗa a ka ciga ɗa alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza ɗa a ka ciga le. ³³ Aza ɗa baci a ka yansa ka ɗa ukuna u shinga a ɗa baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpam aza ɗa baci i wenei a ka tuwa a tsupa ɗa a ɗa baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa ɗa wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpam ka yan ta ushani. Ya woko ta kpam mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u ɗa a asu u aza ɗa bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku ɗa Tata u de wari uza u asuvayali.”

*Kotsu i tafanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i tafanku uza unyushi wa, adama a ɗa a ka tafanku ɗa dem. I kidaga uza ugana wa, adama a ɗa a ka kidaga ɗa dem. I cimbusa unyushi u ɗa a yanka ɗa, kotsu a cimbusuka ɗa dem. ³⁸ Naka, kotsu a naka ɗa dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovono, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku ɗa a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku ɗa.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kadaka wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ɗa baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nda i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku ɗa va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

*Madanga n ilimaci i ne
(Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)*

⁴³ Yesu doki u danai, “Madanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, madanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci madanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

*Amai a a'uwa ama a re
(Matiyu 7:24-27)*

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a ɗa ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpam ya yan tani ili i'ya n tonuko ɗa i yain wa? ⁴⁷ Gba uza ɗa baci u tuwai ara va, wa pana ka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike ɗa ta ucun u ne. ⁴⁸ Wa ta tyoku u uza ɗa wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gada ka wa, kpaci a ma ta ka mai. ⁴⁹ Shegai uza ɗa u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza ɗa u mai

kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ɗa mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi (Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u ɗa wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ɗa kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a ɗa a rawai ara ne, a folo yi cika, a ɗa, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.” ⁶ An u panai nala, u lazai kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa. ⁷ Nala kpam n wenei n ratsa n tuwa a asu u ɗa vari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta. ⁸ N reve ta nala kpaci mpa vuma ɗa wari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u nide, ‘Tuwa,’ aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiralakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza ɗa a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana de.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kaɓolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ta kaɓolo n marana mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, “Sa wa.”

¹⁴ Aku u rafai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza ɗa a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, “Kalobo, n da vu 'yanga.” ¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, “Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa de ka banga ama a ne.” ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u ɗa.

Yesu n Yahaya Kalyubugi (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isa atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Ada uza ɗa wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyubugi ɗa u suku tsu ara vunu, u ɗa, ‘Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?’ ”

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tanasa ta ama ushani aza a mballa icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene ta asu. ²² Yesu wushunku le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta

n uma. A yanka t̄a aza a unambi kūb̄ari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ I tonuko yi kpam, ‘Uza d̄a baci bawu u tād̄ats̄ai adama a va, uza u un̄a u shinga u d̄a.’ ”

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kānai uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a d̄a uwule u tsu purusa a asu u d̄a baci dem u lapanai, ko iyen? ²⁵ Ko vuma d̄a u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'eb̄ile a ngono a d̄a aza d̄a a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa. ²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpam u la t̄a matsumate. ²⁷ Yahaya d̄a gai Tagar̄ada u Kashil̄a wa dans̄aka vi, an a danai, ‘Ma suku t̄a katsumate ka va a kapala ka vunu, uza d̄a wa lapuluka vu ure.’ ◊ ²⁸ N tonuko d̄a gb̄a a asuvu a ama d̄a aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gb̄a n nala, uza u kenukulu gb̄a a asuvu a tsugono tsu Kashil̄a u la yi t̄a.”

²⁹ (An ama, hal gb̄am n awushi a utafa a d̄a a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashil̄a u d̄a ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyūbugusu le. ³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashil̄a ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyūbugusu le.)

³¹ Yesu danai, “N iyen i'ya ma ratsan̄aka ama a gogo-na? Ndy a wa a rotsoi? ³² I cun yi mmuku n d̄a māri a kuden ndishi, n a ik̄amgb̄ani d̄a a'ari. N a dani, ‘Tsu ful̄aka d̄a t̄a ugbali u maz̄anga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.’

³³ “Kpaci Yahaya Kalyūbugi tuwāi u lāba ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wa t̄a n ityoni i cingi.’ ³⁴ An mpa Maku ma Vumā ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ ³⁵ Shegai ama a ka wene t̄a tyoku d̄a ugboji u Kashil̄a wāri mai a asu u aza d̄a a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi. ³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini d̄e wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shad̄angi n manivi ma magul̄ani ma ikebe cika. ³⁸ U kud̄angi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yans̄asai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwōbuso a'ene yi, aku u tsunki a d̄a manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, “A da baci vuma u na matsumate ma, wāri wa reve t̄a ko ucun u uka u eni u d̄a wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u d̄a.”

⁴⁰ Yesu wushunku yi, “Simo, ma t̄a n ili i'ya ma tonuko vu.”

U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”

⁴¹ Yesu danai, “Vuma roku u d̄a u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa. ⁴² Ama a re a le gb̄a a tsar̄a ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a as̄ansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”

⁴³ U wushuki, “A uwene u va, uza d̄a kutan ku ne ku lai ushani.”

Yesu danai, “Vu wushuku t̄a mai.”

⁴⁴ U yir̄al̄akpāi a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi yir̄al̄akpāi mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a d̄a d̄e n meshi ma ne. U yans̄asai a d̄a kpam n kenji ka ne. ⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u as̄aka uwōbuso a'ene a va wa. ⁴⁶ Vu

◊ 7:27 Mal. 3:1. * 7:41 Akorongi a cau a cau a kagitā a korongu t̄a “ikebe i azurufa 500.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ūḡanga.

tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va. ⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusuka kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanishi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamere† vi a'a ta kabolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi n mɓala n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kabangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a banga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun (Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka bolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani, ⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kadasai. ⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kabolo, awana yi a sapsai i'ya. ⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki (Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, † A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki (Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da. ¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpadai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a

† 8:10 Isha. 6:9.

maci, aza ɗa a panai ukuna u tsugono tsu Kashilā vi. A kanai u ɗa gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u ɗa pini, a gbonguroi, a nakai mmuku.”

*Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)*

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza ɗa a ka uwa a wene katyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpaɗa i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpam la u ɗa wa kpaɗa u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza ɗa wari n ili, aya a tsu doku. Uza ɗa bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

*Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)*

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya ɗe kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza ɗa a tsu pana kadyanshi ka Kashilā a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va.”

*Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)*

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbanai upashi u nide.” Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangaŋa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu ɗe!”

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri.

²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u ɗe?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaka yi?”

*Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)*

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u ɗa wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangaŋa kalagatsu u danai, “Ndy a birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashilā ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.”

²⁹ Dana ɗa u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Ndy kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u ɗa pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa.

³³ Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidalai n iyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a ubongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utanasu u makere ma Jayiru n uka u mpasa
(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a una u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa. ⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n maala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa. ⁴⁴ U rabai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu ta. Kpaci n pana ta ucira u wutai a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku da wa kpawan wa, aku u rabai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gba ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku da kpam u tanai kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashila ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu damgbarasa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tana ta.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kabolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kanai kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.”

9

*Yesu suki Kupanamere vi
(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)*

¹ Kain ka te, Yesu isaɪ Kupanamere vi, aku u naƙa le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpam mɓala icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila, a tanasa kpam aza a mɓala. ³ U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko kasan, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le.” ⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuɓari n a tanasi ama ko nte wa.

*Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)*

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa. ⁹ Hiridu danai, “N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

*Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)*

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u tanasai aza a mɓala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eda naka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.” ¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kabolo dem evu n ama amangarenkupa.” ¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi. ¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki. ¹⁷ Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwi a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)*

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, “Ya ama a ka dansa mari?”

¹⁹ A wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.”

²⁰ U wece le, “Eda tani ya ya dansa mari?”

Aku Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki.” ²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

* **9:5** Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, “U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa.”

²³ U tonuko le gba, “Uza da baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁴ Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da. ²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ²⁶ Gba uza da baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.” ²⁷ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, aza roku a da pini na vi kushani aza da bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)*

²⁸ Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kabolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu. ²⁹ Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka lada. ³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi. ³² Bituru n aza da a'ari kabolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a da a'ari kabolo n eyi vi. ³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, “Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.” U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴ Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kana le cika. ³⁵ Kalagatsu ka wuta pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma n dangasai ma na vi, pana ni.” ³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a da a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal unu u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a da i kparasa yi cika. ⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpada.”

⁴¹ Yesu wushuki, “Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere da ma rongo n ada na n kawunki n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu garanai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³ Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴ “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.” ⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?

(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

⁴⁶ Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kabon ka ne. ⁴⁸ U tonuko le, “Gba uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige.”

⁴⁹ Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, “Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n ada, uza u de u da.”

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne. ⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?” ⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le. ⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu

(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tonon vu ta a asu u da dem va bana.”

⁵⁸ U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, “Tonon mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰ Yesu tonuko yi, “Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, “Asheku, ma tonon vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶² Yesu tonuko yi, “Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re. * A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana. ² U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “70.”

⁵ “Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’ ⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavafasa a'uwa wa.

⁸ “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹ I tanasa aza a mballa a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila tsa ta evu n ada.’ ¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹ ‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’ ¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gban ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

*Ilyuci i'ya i yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)*

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n ada. ¹⁵ Ada kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u kpa u ama a cingi.

¹⁶ “Uza da panaka da, mpa u panakai. Uza da kpam u 'yuwan da, mpa u 'yuwain. Uza da u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza da u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

*Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17)*

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

¹⁸ U tonuko le, “N wene ta Kanangasi† ka wuta i a zuba ka rukpai tyoku u ulada. ¹⁹ U da na n naka da ucira u udeshe a'ali n ada, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne da usan wa. ²⁰ Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka da wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a de a zuba.”

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza da a rotsongusi. Vu todugboi u da a asu u aza da bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya de. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza da Maku mi ma cigai u wenike.”

²³ Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a una u shinga a da a'eshi a da a wenei ili i shinga i'ya i wenei. ²⁴ N tonuko da, ntsumate na ngono ushani aza da a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

† 10:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁶ Yesu tonuko yi, “Ndya i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷ Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ◇

²⁸ Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma.” ◇

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a una u ukpa. ³¹ Pini nala, kadarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne.

³² Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi. ³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi. ³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi. ³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re, † u nakai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. ⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa. ³ Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma

◇ 10:27 U.Ml. 6:5; Adkp. 19:18. ◇ 10:28 Adkp. 18:5. † 10:35 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. * 11:4 Kvasu ka tagarada u Matiyo ka la ta ugadi.

fudā ma 'yāngā ma nākā vu ili wa.'⁸ Asākā n tonuko dā, ko wa 'yāngā baci wa nākā yi ili an wārī kaje ka ne wa, wa 'yāngā tā wa nākā yi gbā ili i'ya wa ciga, adama a umatsā u dā u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko dā, rongoi ufolo, a ka ne dā tā. Rongoi ubolo, ya tsarā tā. Kudusai utsutsu, a ka giduwunkā dā tā. ¹⁰ Uza dā baci dem u foloi, a ka ne yi tā. Kpam uza dā baci dem u boloi, u tsu tsarā tā. A tsu giduwunkā tā uza dā baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u dā a asuvu a dē maku ma ne ma [folo yi burodi aku u nākā yi katali?]† Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u nākā yi? ¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kudaḅu u nākā yi? ¹³ Edā ama a cingi i reve baci unākā mmuku n dē ili i shinga, nala dem Tata u dē uza dā wārī a zuba wa nākā aza dā a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpā ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan. ¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu† magono ma ityoni i cingi u dā wa wutukpusā ityoni i cingi.” ¹⁶ Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve tā ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilākani, tsugono tsu nala tsa wacuwa tā. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilākani, ka wacuwa tā. ¹⁸ Kanangasi‡ ka pece baci kaci ka ne kure n u shilākani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana tā nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u dā ma wutukpusā ityoni i cingi. ¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u dā baci ma wutukpusā ityoni i cingi, n ucira u eni u dā wā kpam atoni a dē a ka wutukpusā le? Adama a nala a ka woko tā aza a afada a dē. ²⁰ N ucira u Kashilā u dā baci ma wutukpusā ityoni i cingi, tsugono tsu Kashilā tsu tuwā tā la vi ara dē.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsarā udukuyan u ne wa. ²² Shegai uza roku uza dā u la yi ucira u 'yāngasākā yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³ “Uza dā baci dem bawu wārī kaḅolo nā mpa, tsilala tsa wa yan nā mpa. Uza dā baci bawu u ḅāngā mu ucirāngusu, uwacinsa u dā yi.

Ugono u ityoni i cingi

(Matiyu 12:43-45)

²⁴ “Ityoni i cingi i wutā baci a asu u uza, i tsu tonu tā a asu u dā bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsarā baci wa, aku i dana, ‘Ma gono tā a asu u dā n wutai.’ ²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka, ²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la tā n kagitā unamgba.”

²⁷ Tyoku dā wārī a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kaḅolo ki u 'yāngasāi kalagatsu u danai, “Uza dā u matsa vu kpam u comuko vu uza u unā u shinga dā.”

²⁸ U danai, “Unā u shinga u la tā uwoko a asu u aza dā a panai kadyanshi ka Kashilā a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa

(Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

† **11:11** Akorongi a cau a ushani aza dā a purai a tagarāda u Luka a korongu tā, “U folo yi burodi, aku u nākā yi katali?” ‡ **11:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n likimba n da u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuɓari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

Macikalum ma ikyamba
(*Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23*)

³³ “Uza wa sapa macikalum u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsara ama da a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a da macikalum ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. ³⁵ Weɓele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaɓon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku da macikalum ma tsu naka vu katyashi.”

Una u cingi u teli
(*Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40*)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanishi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Eda Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu ta n kurura n tsicingi. ⁴⁰ Eda atengeshi! Uza da u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa? ⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka ta Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpaɗai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashila wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpam ya ciga ama a rongo da udanasasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku ta ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a ntsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali. ⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpam ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta ntsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’ ⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma ntsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudarakpa n Asu

u Uwulukpi. § Mayun n tonuko dā, a ka kece tā n dā a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukupunki ma ureve. Edā i uwa wa, kpam i bishinkai aza dā a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wutai pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani. ⁵⁴ Kpam a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuɓari a kaci ka aza a maci a kaban (Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakuma ka ama ka ɓolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u kpatalai a asu u atoni a ne, u ɓarana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa tā n kusokongi ku gbani. ² Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpaɗa ukupɗa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaɗa utodugbo wa. ³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana tā i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa tā dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo (Matiyu 10:28-31)

⁴ “Edā aje a va, n tonuko dā tā, kotsu i pana uwonvo u ama dā a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpam wa. ⁵ Shegai ma wenike dā tā uza dā u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza dā u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kadaka ka akina. Mayun n tonuko dā, i pana yi uwonvo. ⁶ Ma wundya mberikele n tawun n dā a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa. ⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka tā a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la tā tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu (Matiyu 10:32-33; Matiye 12:32; Matiye 10:19-20)

⁸ “N tonuko dā, gba uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u dā a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana tā dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila eyi na katoni ka va ka. ⁹ Shegai uza dā baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi tā a kapala ka atsumate a zuba a Kashila. ¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusuka yi tā. Shegai uza dā baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpam a banka dā baci a agata a Kashila, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i ɓanga kaci ka de wa. ¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike dā tā ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u va u peci ucanga u dā tata u tsunu u kuwai u asakai vi na mpa.”

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu ucira u dā ma woko dā uza u afada?” ¹⁵ Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakuma ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika. ¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndya ma yan? Mpa na ma n asu u dā ma zuwa ucanga u kashina u va wa. ¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n tasa mpon n va n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u va

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukupi ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura tā azu a re (2,000)” u dā Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

n utsari u va pini gba. ¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

²⁰ “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

²¹ “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

*Dambulai wa
(Matiyu 6:25-34)*

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yani kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpm ya uka a ikyamba wa. ²³ Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpm i la ta aminya. ²⁴ Webelele agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'la kpm na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani. ²⁵ A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? ²⁶ Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

²⁷ “Webelele tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa. ²⁸ Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai. ²⁹ Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpm kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa. ³⁰ Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya. ³¹ I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

*Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)*

³² “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne. ³³ Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotso a zuba, a asu u da bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa. ³⁴ Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Fobusoi adama a utuwa u Asheku

³⁵ Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpm i asaka ncikalun de usapi. ³⁶ I rongo tyoku u ama da a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne. ³⁷ Agbashi a da baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko da, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸ Agbashi a da baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufobusi, a ka pana ta kayanyan. ³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afofi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

*Kagbashi ka shinga
(Matiyu 24:45-51)*

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, atsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem da?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpm uza u ugboji? Uza da uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u nakasa le ilikulya.

⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana t̄a kayanyan.
⁴⁴ Mayun n tonuko d̄a, uzakuwa vi wa zuwa yi t̄a u kirana n utsari u ne gb̄a.
⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, 'Uzakuwa u va d̄a na u gono gogo wa,' aku u git̄ai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono t̄a a kain n ulapa u uwule u d̄a bawu a zuwai uma wa tuw̄a. Kpam wa yanyi t̄a mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama d̄a a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ "Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so t̄a malapa cika. ⁴⁸ Shegai uza d̄a baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi t̄a kenu. Uza d̄a baci a n̄ak̄ai ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza d̄a kpam a n̄ak̄ai ugana u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne."

Yesu tukoi upecene
(Matiyu 10:34-36)

⁴⁹ Yesu doki u danai, "Tuw̄a d̄a n tuw̄ai n tsungu akina a likimba, uciga u va u d̄a, a dana naha dem a ka tasa d̄e. ⁵⁰ Shegai ma t̄a n ulyuḅugu u d̄a a ka lyuḅugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a d̄a a kotsoi. ⁵¹ Ya wundya tuw̄a d̄a n tuw̄ai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u d̄a n tuko d̄a. ⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece t̄a kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala n̄a mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne."

Ureve u iryoci i a'ayin
(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, "I wene baci alishi a 'yanḡai a kalivi, † kute-kute she i dana, 'A ka ro t̄a,' nala tani u tsu woko. ⁵⁵ I wene baci uwule u 'yanḡai a d̄aka, she i dana, 'Wa sudugba t̄a,' kpam nala. ⁵⁶ Aza a maci a kaban, ya fuda t̄a ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka d̄a i reve iryoci i a'ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka d̄e
(Matiyu 5:25-26)

⁵⁷ "Ndya i bishinka d̄a ya bidiga kaci ka d̄e ili i shinga? ⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza d̄a u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu t̄a a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu t̄a a kuwa ku a'ali. ⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gb̄a ili i'ya a ka tono vu."

13

Asak̄ai tsicingi tsu d̄e ko a wuna d̄a

¹ Pini nala, aza d̄a a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza d̄a Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi n̄a n d̄a ma udarakpa u d̄a a yain. ² Yesu wushunku le, "Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a d̄a a buwai vi unyushi u cingi d̄a, an a panai ikyamba i nala yi? ³ N tonuko d̄a, nala wa. I asak̄a baci tsicingi tsu d̄e wa, gb̄a d̄e dem nala ya kuwa. ⁴ Ko kpam ya wundya ama kupa n kulla aza d̄a a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi

† 12:54 A uyamba u d̄a Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaḅolo n̄a mkpankashila n mini a tsu 'yanga.

u cingi da? ⁵ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le.”

⁶ U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u da u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa. ⁷ Aku u tonukoi uza da wa guba kashina ki, ‘Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?’

⁸ “U wushunku yi, ‘Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’”

A tanasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku. ¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i mabala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gadigba kpam wa. ¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecemgbene vu de n mabala ma vunu.” ¹³ U tafanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu tanasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a tanasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵ Asheku a wushunku yi, “Eda aza a maci a kaban, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? ¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibrahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gba kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucu n yisti

(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashila tsari? Nda ma ratsanaka tsa n i'ya? ¹⁹ Tyoku u ucu n yisti da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashila? ²¹ Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gba.”

Utsutsu u kenu

(Matiyu 7:13-23)

²² Yesu kana nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima. ²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a da a ka tsara iwauwit a'ga gbam ushani?”

U tonuko le, ²⁴ “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa. ²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwuka tsu.’

“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u da i wutai wa.’

²⁶ “Aku i dana, ‘Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

²⁷ “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko da n reve a asu u da i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibrahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko da, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga. ²⁹ Ama a ka tuwa ta a kasana n kalivi n gadi n daka, a dusuku a asu u

* **13:16** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

le a tsugono tsu Kashilā. ³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko tā aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

*Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)*

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwāi a tonuko yi, “Yāngā vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga tā u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukpa tā ityoni i cingi, n tanasa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gbā n nala ma lya tā kapala nā nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Edā aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza da a suki ara de. N tsu ciga tā n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku de ka la a asankā da uvarangi. N tonuko da ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwā ya dana, ‘Kashilā ka zuwuka uza da wa tuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’ ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u da pini uza da akere a ne n a'ene a ne a shitasai. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanasa maḅalā n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a padai bini bini. Aku u kanai vuma vi u tanasa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḍa ka uwutukpa n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana tā uza da u la vu tsupige. ⁹ Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwā tā u tonuko vu, ‘Nakā vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwā baci u tonuko vu, ‘Kaje ka va, 'yāngā vu gono a asu u shinga.’ She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gbā uza da baci u raḍagbāi kaci ka ne, a ka vakunku yi tā. Uza da kpam u vakunki kaci ka ne, a ka raḍagbā yi tā.”

¹² Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu tā, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza da bawu a'ari n ili, n aza a mḅalā ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu tā unā u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara tā katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yāngā a ukpa.”

*Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)*

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu tā “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono tā.

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza ɗa a ka lya kaɓolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza ɗa wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u una u shinga u ɗa.”

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u ɗa u fobusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a ɗa u libanai vi, ‘Tuwai, kpaci a fobuso ɗe ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpam u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a ɗa. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na ɗa n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mballa ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan ɗe i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u ɗa pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama ɗa a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu. ²⁴ N tonuko ɗa, uza wa la a asuvu a aza ɗa n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a va wa.’ ”

*Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)*

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ “Uza ɗa baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katoni ka va wa. ²⁷ Vu ratsa vu woko katoni ka va wa, vu canga baci mawandambani ma vunu vu tonu mu wa.

²⁸ “A asuvu a ɗe, ya wa gita kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gita baci aku u kpaɗai ka usalakpa, gba uza ɗa baci dem u wenei wa dosuso yi ta. ³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalakpa.’

³¹ “Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari. ³³ Nala dem gba ɗe, uza ɗa baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katoni ka va wa.

*Mkpaɗi n ɗa n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)*

³⁴ “Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ɗa? ³⁵ N ɗa ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu ɗa a ka wotsongu n ɗa.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

*Agisani a macon ma ma puwain
(Matiyu 18:12-14)*

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raḅusa evu n Yesu tsara a panaka yi. ² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kabolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, ‘Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.’ ⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanishi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Ndya wa yan? She u sapa macikalu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, ‘Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.’ ¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a da de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu. ¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, ‘Tata, n nusuka ta Kashila kpam n nusuka vu ta. ¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.’ ²⁰ Aku u 'yanga u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpam n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi,

* **15:8** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

'Vangu u vunu u ɗa u gonoi. Tata u ɗe kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a ɗa u tsara yi bawu usan u roku.'

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutai u rongo yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, 'Wundya ve ayen a ushani a ɗa n gbashika vu, n kpaɗa tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza ɗa u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.'

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, 'Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem. ³² Dere ɗa a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu ɗa wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.' "

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, "A yan ta uza u utsari u roku uza ɗa wari n uza ɗa wa guɓuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza ɗa wa guɓuga yi utsari vi wa nangasa yi ta u ɗa. ² Pini nala, u isa yi u danai, 'Ndyu n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku ɗa va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.'

³ "Uza ɗa wa guɓa utsari vi u tonukoi kaci ka ne, 'Uzakuwa u va u ɗa na wa loko mu a asu u manyan ma va. Ndyu ma yan? Ma n ucira u ɗa ma cimba wa, kpam ma pana ta uwono u ufolu. ⁴ N reve ta ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama ɗa ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.'

⁵ "Adama a nala u isa gba ama ɗa uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, 'I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?'

⁶ "U wushuki, 'Adele a pige a manivi a amangatawun.'*

"U tonuko yi, 'Tagarada u vunu u ɗa na, dusuku vu shadangu aman-garenkupa.'

⁷ "U wecei kpam uza roku, 'Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?'

"U wushuki u da, 'Akpakpa a ilya amangatawun.'†

"Uza ɗa wa guɓa utsari vi u tonuko yi, 'Tagarada u vunu u ɗa na korongu amanganishi.'

⁸ "Adama a nala uzakuwa u uza ɗa wa guɓa utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika."

⁹ Yesu lyai kapala u danai, "Adama a nala n tonuko ɗa, yankai utsari u likimba u ɗe manyan i banga aza roku n u ɗa tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a ɗa baci utsari vi u kotsoi, a wushi ɗa a a'uwa a ɗa bawu a ka kotso.

¹⁰ "Uza ɗa baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza ɗa baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. ¹¹ I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka ɗa icanga i maci i zuba? ¹² Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka ɗa ili i'ya i'ari i ɗe?

¹³ "Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucuu u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa."

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere ɗa kari n adele amangatawunkulla (800). † **16:7** Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

*Yesu doki u wenishikei**(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)*

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi. ¹⁵ U tonuko le, “Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

¹⁶ Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan ku'ari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini. ¹⁷ Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u da u'fanyi u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

¹⁸ “Uza da baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpam u zuwai uka u da uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan ta uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lada a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gba a'utsu a da. ²¹ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gbam nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²² “Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi. ²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi m'ari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴ U isa yi u danai, ‘Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵ “Shegai Ibrahi danai, ‘Maku ma va, ciba ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza da a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara de wa.’

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibrahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.’ ”

17*Pana uwonvo u uyan unyushi**(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)*

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kana ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka

kira a udyoku u ne a varangu yi a kushivā, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa. ³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, ɓarana yi. U folo vu baci, vu cimbusukā yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpam u tuwāi ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusukā yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Mudā vu ba vu shigbā kaci ka vunu a kushivā.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wā n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpam wa linasaka yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwā vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko tā kagbashi ki, ‘Foɓusuko mu ilikulya, aku vu foɓuso kaci ka vunu tsarā vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’ ⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Edā dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utanasā u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili. ¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mɓari, ¹³ aku 'yangasai alagatsu a le tsarā a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarakpi.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tanai.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tanasa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashilā n ucira. ¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundya eda ama kupa aza da a tanasai vi, ama kuci vi alya te? ¹⁸ A tsarā uza da wa gono u cikpala Kashilā wa, she kamoci ka na koshi.” ¹⁹ Yesu tonuko yi, “'Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.”

Utuwā u tsugono tsu Kashilā (Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashilā tsa tuwā. U wushunku le, “Utuwā u tsugono tsu Kashilā n a'eshi a da a ka wene tsa wa. ²¹ Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashilā tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a tā a utuwā a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko da tā, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tonole wa. ²⁴ Kpaci tyoku da ulada u tsu wuta walu a zuba aku u laɗai a kaɓon ka na ubana a ka nide, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kana tā u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶ “Tyoku da wari a a'ayin a Nuhu, [◇] nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwāi ma kaduwan le gbā.

◇ 17:26 Kag. 6:5-8.

28 “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. 29 Shegai kain ka Lutu wutai pini a Sodom vi, a roi akina n kanga ka akina a eri. A kaduwan le gba. ◇

30 “Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma. 31 Kain ka nala ki, uza da baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u da wa. Nala dem uza da wari a kashina, u gono a kuwa wa. 32 Cifai n uka u Lutu! ◇ 33 Uza da baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa ta u da. 34 N tonuko da, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta a ivamkpatsu i te, a ka a bidya ta uza u te a asaka uza u te. 35 Aka a re a ka wurya ta a katali ka kira ka te, a ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. [36 Ama a re a ka bana ta a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]”†

37 A wece yi, “Asheku, nte wa la vi?”

U wushunku le, “A asu u da kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini.”

18

Agisani a marana n uza u afada

1 A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyanasa kavasubawu ubula. 2 U danai, “A ilyuci i roku a yan ta uza u afada u roku uza da bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. 3 A ilyuci yi tani, marana ma roku ma pini uza da u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a da a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

4 “Wari u 'yuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, 5 tyoku da marana ma na ma damgbarasa mu ma yanka le ta afada a da a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.’ ”

6 Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. 7 Ya wundya Kashila ka yanka adangi a ne a da a ka saka yi kaara n kayin ukuna u da wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le da? 8 N tonuko da, wa yanka le ta ukuna u da wari dere gogo. Shegai, a'ayin a da baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

9 Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da, 10 “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kavasubawu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. 11 Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kavasubawu ka na ki, u da, ‘Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. 12 N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

13 “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, ‘Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.’

◇ 17:29 Kag. 18:20–19:25. * 17:31 Luka korongi, “ama a zuba ukukpa.” Asu u da Yesu rongoi, ma da a tsu ma tyoku da uza wa kumba a zuba u kupka u rongo ko u wunvugusa pini. ◇ 17:32 Kag. 19:26. † 17:36 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta makpanda ma 36.

¹⁴ “N tonuko ɗa, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nife u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza da baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.”

*Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)*

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶ Shegai u isa mmuku ara ne u danai, “Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁷ Mayun n tonuko da, gba uza da baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

*Uzapige uza u utsari
(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)*

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi. ²⁰ Vu reve ta gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka ka ban kabetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.’ ” ♦

²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu da mari a utono ili i na yi.”

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tonu mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u bala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika. ²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila! ²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Aza da a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tonu vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila, ³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isa Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishe-lima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta. ³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa. ³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo.
³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rafai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwa ta a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibrahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

Agisani a ikebe i irim kupa (Matiyu 25:14-30)

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wa ta evu n Urishelima. Kpam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwa kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isai agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gba n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a da u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naka vu ta tsugono tsu ilyuci i tawun.’

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²⁰ “Uza roku kƙam u tuwāi u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u ɗa na, a makashi ma n sirai u ɗa n sokongi. ²¹ Kƙaci ma pana ta uwonvo u vunu, adama a ɗa bawu wari yuwu. Vu tsu bidya ta ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kƙam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kiɗaga vu ta ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve ta bawu mari yuwu? Uza ɗa n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kƙam ili i'ya bawu n cei? ²³ Nɗya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsarā n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

²⁴ “U tonukoi aza ɗa a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naka uza ɗa wari n ikebe kupa vi.’

²⁵ “A tonuko yi, ‘Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.’

²⁶ “U da, ‘N tonuko ɗa, uza ɗa yankai ili i'ya a naka yi manyan mai, aya a ka doku. Uza ɗa kƙam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. ²⁷ Atokulalu a va a nala yi aza ɗa bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’ ”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. ²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. ³⁰ U tonuko le, “Uwai a une u ɗa wari nala a kapala ka ɗe ki. N u'uwa u ɗe, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza ɗa baci dem u wece ɗa ‘Nɗya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga ma.’ ”

³² Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a ɗa ya surukpa makparyagi mi?”

³⁴ A danai, “Asheku a ɗa a ka ciga ma.”

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A tafangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gba kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ɗa a wenei. ³⁸ A danai, “Uza u unā u shinga ɗa Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kƙam a asu u Kashila!” ♦

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, “Kawenishiki, ɓarana atoni a vunu!”

⁴⁰ Aku u danai, “N tonuko ɗa, ko ama a pada baci bini, she atali a gita isali i mazanga.”

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya. ⁴² U danai, “A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu. ⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a ɗa atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a ɗa ku tuwa ɗa.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u da wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kavasū,’ shegai i gonukoi ka ‘kaburu ka aza a magalaka.’ ” ♦

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashilā, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu (Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashilā, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu, ⁴ ulyubugu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpadai uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u da u wutai wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansaka ili i na yi wa.”

Agisani a azaminga a cingi (Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndyā ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Ndyā wa uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashilā ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Ndyā kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashilā? ♦ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono (Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura. ²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunu n uwenishike u vunu u maci u da. Ya dem una u te u da vu bidya yi, kpam ure u Kashila u da va wenishike mai. ²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpaɗa utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le, ²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²⁶ A fuda a kana yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a paɗai bini.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

²⁷ Ama a roku a da pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza da a danai u'yangā u ukpa wa la wa. ²⁸ A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta, u danai, ‘Uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi, u matsaka yi mmuku.’ ²⁹ A yan ta ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku. ³¹ Uza u tatsu kpam u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai. Nala gba ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gba le, uza wa la u asakai maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwai. ³³ An u wokoi gba ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u da wa woko a a'ayin a u'yangā a ukpa?”

³⁴ Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa ta iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza da baci a wenei a gain a uwa a'ayin a da a ka tuwa, kpam n u'yangā u ukpa vi, a ka yan iyolo ko a wutukpa iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwa wa, kpaci dere da a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashila n da an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukpa n da. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yangā u ukpa tani, Musa dem dana ta a ukuna u maku ma madanga ma ma tasa akina a asu u da u isa Magono ma Zuba ‘Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ ♦ ³⁸ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wa ta n uma.”

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku ta dere.” ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

⁴¹ Aku Yesu wece le, “Nida a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n tafangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ♦ ⁴⁴ Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, nida wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu garanai ama a kaci ka awenishiki a Mele

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba, ⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila,

* **20:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ♦ **20:37** Uwt. 3:6.
♦ **20:43** Ishp. 110:1.

n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nrana, n a yanyi kavasu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Icun i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika.”

21

Kune ku marana (Marku 12:41-44)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gadi gbai kaci ka ne u wenei tyoku da aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpam marana ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko da, ili i'ya marana uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a'ayin a makorishi (Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a naka Kashila. Shegai Yesu danai, ⁶ “Gba ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa (Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Icun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana alyo Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa. ⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa. ¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de. ¹⁷ Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

Uwacinsa u Urishelima (Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u da. ²¹ Adama a nala, asaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpam aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa.

* **21:2** Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a ɗa, tsarā a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ²³ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpm aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpm a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

*Utuwa u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27)*

²⁵ Yesu doku u danai, “A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpm, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n aɗali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a ɗa a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a ɗa baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu.”

*Uwenishike a kaci ka kapopi
(Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31)*

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Webelei madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpm i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a ɗa baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² “Mayun n tonuko ɗa, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa. ³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba. ³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kvasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpm tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum. ³⁸ Kpm ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

*Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)*

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yistiɗ a ɗa dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu. ² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i a ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpm u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

*Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)*

◇ 21:22 Hos. 9:7. * 22:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, “Walai i ba i foɓusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai.”

⁹ A wece yi, “Nte da va ciga tsu foɓuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’ ¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufoɓusi. Nte ya foɓusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a foɓusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gbam n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa. ²² Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi.” ²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, “Ngono ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tono n ada, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de. ²⁸ Eda i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi. ²⁹ Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe da tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu ta kavasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a da vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufoɓusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

† **22:31** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a ɗa n suku ɗa bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza ɗa baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza ɗa wari n katsan. Uza ɗa bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko ɗa, mayun ɗa ukuna u ɗa a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, ‘A kece yi ta a asuvu a aza ɗa a 'yangasakai tsugono.’ [◊] Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa ta.”

*Yesu yain kvasu a Masasa ma Zayitum
(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)*

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku ɗa u cuwanakai, atoni a ne dem a tonon yi. ⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kvasu kotsu i rukpa a ukondo wa.” ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu. ⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u ɗa a ka tonon wa, she u vunun.” ⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kvasu cika, hal malen ma ne ma ɗaka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unamgbukatsuma. ⁴⁶ U wece le, “Nɗya i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

*A kanai Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)*

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza ɗa a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tonon n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u ɗa va neke Maku ma Vuma?”

⁴⁹ Aza ɗa a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu ɗa?” ⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tanasa yi.

⁵² U tonukoi aza ɗa a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, “I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a ɗa mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a ɗa na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

*Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)*

⁵⁴ Pini nala, a kanai Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kaɓolo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a ɗa katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kaɓolo n eyi ɗa wari.”

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te u le u ɗa.”

Bituru danai, “Uza u va, mpa n reve yi wa.”

⁵⁹ A doki a ɓarɓkpaɪ hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, “Malala ma la wa, vuma u na kaɓolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da.”

⁶⁰ Bituru danai, “Uza u va, n reve gbam i'ya va tonon wa.” Kute-kute kahu u kimba unā u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u ciɓai n kadyanshi ka Asheku, u da, “Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” ⁶² Aku u wutaɪ a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?” ⁶⁵ A rongo yi a uyansa ka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ “Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira.”

⁷⁰ Gba le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashila ma?”

U tonuko le, “I dana ta dere, mpa.”

⁷¹ Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a unā u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Pini nala, gba kaɓolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kakuma ka ama ki, “N tsara vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, “Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kaɓon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutaɪ, u geɓengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

¹³ Bilatu ɓolomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!” ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbana Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kanai vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanke yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu.

²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mballa ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, “Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, ‘Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.’ ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitai ufolo nsasa n pige n pige, ‘Rukpai a kaci ka tsunu.’ A foli kpam agalala a dana, ‘Cidangu tsu.’ ♦ ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitai ma ekpe baci?”*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, “Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa.” A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, “U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila.”

³⁶ Asoje dem a yansaka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, “Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu.”

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamgbana kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, “Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n qtsu.”

♦ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, “A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n adfa?”

⁴⁰ Shegai uza u te vi u ɓarana yi u da, “Avu ko uwonvo u Kashilā va pana an gbā tsunu a kidāga tsu ugana u ukpā wa? ⁴¹ Atsu tani dere dā tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu cībā nā mpa a'ayin a dā baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara vā tā kaɓolo nā mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpā u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbā u likpamgbanaɪ n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka nākā kpam katyashi wa. Aku kunya ka a ɓarākpāi a Kuwa ku Kashilā ku pecemgbenei kure. ⁴⁶ Yesu 'yangasāi kalāgatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a dā ma nākā kulu ku vā.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashilā, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakumā ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gbā ama dā a reve yi, kaɓolo n aka a dā a gitā yi utono tun a Galili, a shamgbai a mɓari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

⁵⁰ Vuma roku uza dā wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci dā. ⁵¹ U wushuku n tyoku dā a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwā u tsugono tsu Kashilā u dā wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a nākā yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipukā yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u dā bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afoɓi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

⁵⁵ Aka a dā a wutai a Galili kaɓolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku dā a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku dā Mele ma danai a yain.

24

U'yangā u Yesu a ukpā

(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagitā ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u dā a fobusoi. ² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a dā ka laɗa a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Nɗya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe? ⁶ Wā pini na wa; u 'yangā de! Cībāi ili i'ya u tonuko dā, a'ayin a dā wari kaɓolo n aɗa a Galili. ⁷ ‘U kana tā a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yangā a kain ka tatsu.’ ” ⁸ Aku a cībāi n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama dā a buwai gbā ukuna vi. ¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a dā a'ari kaɓolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) ¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u dā yavu ukuna u gbani u dā. ¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u weɓelei,

aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

*Ama a re a ure u Imawu
(Marku 16:12-13)*

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.* ¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi. ¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo. ¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, “Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a gali asuvu n katsuma ka lima. ¹⁸ Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

¹⁹ U wece le, “Ukuna u eni u da la vi?”

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama. ²⁰ Adarakpi a pige na ngono a neke yi, a kifaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi. ²¹ Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i nsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?” ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Nsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

*Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u dansa le, “Ndishi n shinga ara de.” ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Ndya i zuwai i giruwai? Ndya i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de? ³⁹ Webelele akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

* **24:13** Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, "I'a pini na n ilikulya?" ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, "Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, "U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa."

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, "Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa. ⁴⁷ Kpam a ka yan ta kuɓari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gitā ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Eɗa aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba."

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wuta n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangaasai akere a ne u zuwuka le unā u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unā u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika. ⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kana n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka. ² A kagita wa ta kabolo n Kashila.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi. ⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi. ⁷ U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi. ⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi. ⁹ A'ayin a da baci katyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katyashi.

¹⁰ Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashila ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa. ¹¹ U tuwa ta a

* **1:1** Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A mkpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † **1:6** Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. ¹² Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashila. ¹³ A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashila wa. Kashila ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko ta vuma, kpam u rongoi n atsu. Wa ta ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene ta tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana ta ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, "Uza da n yanka da kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, 'Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.' "

¹⁶ Adama a nala, uciga u da wa ciga tsu cika da u tsu yansa tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu ta unu u shinga maco. ¹⁷ Musa da tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun.

¹⁸ Kotsu uza wa la u wenei Kashila wa. Shegai Maku mi ma zuwa ta ama a revei tyoku da Kashila kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashila ki, kpam wari evu n Tata.

*Yahaya Kalyubugi danai ukuna u Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarakpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

²⁰ Yahaya kpa da le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, "Mpa Kawauwi ki wa."

²¹ Aku a wece yi, "Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya‡ vi?"

U wushunku le, "A'a, mpa wa."

A doku a wece yi, "Avu Matsumate§ ma a dangasai vi ma?"

U wushuki, "A'a, mpa wa."

²² Aku a doku a wece yi, "Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?"

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

"Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi,
'Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!' " ◇

²⁴ Afarishi a da a suki atsumate yi. ²⁵ A wece yi, "Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida va lyubugusu ama naha?"

²⁶ Yahaya wushunku le, "Mpa n mini ma ma lyubugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei. ²⁷ Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa."

²⁸ Yahaya wa lyubugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, "Maku ma Kondom ma Kashila† ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. ³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, 'Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.' ³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai."

† 1:21 Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugono u ne. § 1:21 Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ◇ 1:23 Isha. 40:3.

³² Aku Yahaya danai, “N wene t̄a Kulu Keri ku wut̄ai a zuba ku cip̄ai ara ne yavu kad̄ya ku woko yi pini. ³³ M̄ari n reve an aya wa, shegai an Kashil̄a ka suku mu n lyuḅugu ama n mini, ḁa u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cip̄ai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyuḅugu ama n Kulu Keri.’ ³⁴ N wene t̄a ili i nala yi i git̄ai n Yesu. Adama a nala, n tonuko ḁa ukuna u mayun, aya Maku ma Kashil̄a mi.”

Atoni a Yesu a kagita

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyuḅugusi ama kaḅolo n ama a re a asuvu a atoni a ne, ³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashil̄a ma gai na vi!”

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. ³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tonoi yi, u wece le, “N̄dya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuw̄ai i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u ḁa u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza ḁa a'ari tata u te. ⁴¹ Ili i'ya Andurawu git̄ai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene t̄a Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka t̄a manyan n “Kawauwi” kpm ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) ⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Aḁa Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa vu t̄a Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida ḁa ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. ⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene t̄a vuma ḁa Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpm dem nsumate n korongu t̄a ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpm ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wut̄a a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuw̄a vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raḁa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka ḁa wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Niḁa vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu t̄a a kulu ku maḁanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashil̄a ma. Aḁa Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku ḁa vu wushuki n̄a mpa an n tonuko vu n wene vu t̄a a kulu ku maḁanga ma kapopi? Va wene t̄a ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpm, “Mayun n tonuko ḁa, Ya wene t̄a zuba u kukp̄a kpm atsumate a zuba a Kashil̄a n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu w̄a t̄a dem pini a asu vi. ² A libana t̄a dem Yesu n atoni a ne. ³ An

* **1:42** Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko da i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain. ⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isai valisavu vi, ¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gita a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan n Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)*

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu. ¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savaasi ikebe icun kau-kau. ¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kaja. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, kabolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza da a ka savaasa ikebe u wacinsai ikebe yi. ¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ◇

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsarai ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?” ²¹ Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashila ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka. ²² A'ayin a da u tuwai u 'yangai a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai. ²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa. ²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi

ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka. ² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi.”

³ Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”

⁴ Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?”

⁵ Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. ⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma. ⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, ‘She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.’ ⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma.”

⁹ Nikodimu wece yi, “Nida wa yan u gitai nala?”

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpa dai ureve ukuna u na? ¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa. ¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa. ¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba. ¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma. ¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le. ¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gono i ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. ²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa. ²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain.”

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai ubongu u Yahuda, a tsa ta a barakpai pini kenu n a lyubugusi ama. ²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo ta ulyubugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo ta ubansa ara ne cika

tsarā u lyuḅugu le. ²⁵ Kananamgbani ka rukpa tā a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. ²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma ḁa vu cinai a kapashi ka Agatā a Urudu vi, uza ḁa vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyuḅugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa ḁe, n u ḁa a ka tuwā ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashilā ka nākai vuma i'ya koshi wa tsarā. ²⁸ I panāka mu tā an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashilā ka suki n tuwā n lapula ure adama a ne.’ ²⁹ Ukasavu u tsu bana tā a asu u ḁa vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana tā kalagatsi ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kaḅolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana tā kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. ³⁰ U kana tā u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza ḁa u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza ḁa u wutai a zuba u la tā ama gbā tsupige. Uza ḁa u wutai a likimba uza u likimba u ḁa, kpam ukuna u likimba u ḁa koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza ḁa u wutai a zuba vi u la tā ya dem tsupige. ³² U tsu yan tā kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. ³³ Uza ḁa baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike tā an u wushuku tā la vi n ili i'ya Kashilā ka danai mayun ḁa. ³⁴ Uza ḁa Kashilā ka suki vi, ukuna u Kashilā u ḁa u tsu dansa, kpaci Kashilā ka naka yi tā ucira u Kulu Keri gbende. ³⁵ Tata vi u ciga tā Maku mi cika, adama a nala u naka yi tā ucira a kaci ka ili gbā. ³⁶ Aza ḁa a wushuki n Maku mi, a'ā tā n uma u ḁa bawu wa kotso. Shegai aza ḁa bawu a ka panāka Maku mi, a ka tsarā uma wa. Asuvu a upan a Kashilā a'ā tā a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana tā alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyuḅugusi le. ² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyuḅugusu ama yi wa, atoni a ne a ḁa.) ³ An u revei Afarishi a pana tā ukuna vi, aku u lazai u asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana tā a uyamba u Samariya. ⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa. ⁶ Ilyukoi i Yakubu i'ā tā pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan tā nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a ḁa atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsarā a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

⁹ Uka vi u yan tā majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan tā ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda ḁa, mpa kpam uka u aza a Samariya ḁa mari. Ndya i zuwai va folo mu mini?”

¹⁰ U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashilā ka ciga ka naka vu wa, kpam vu reve uza ḁa wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A ḁa baci wari vu revei, wari va folo mu tā mini ma ma naka uma.”

¹¹ Uka vi u danai, “Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'ā tā lyungu-lyungu. Nte va tsarā mini ma ma naka uma vi? ¹² Akaya a tsunu Yakubu ḁa gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso tā pini mini. Avu la Yakubu tsupige ḁa?”

¹³ U wushuki, “Uza ḁa baci dem u soi mini ma na mi, wa doku tā wa pana kakuli. ¹⁴ Shegai aza ḁa a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana

kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko ta tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le ta uma u da bawu wa kotso.”

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

¹⁶ U tonuko yi, “Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi.”

¹⁷ Uka vi u wushuki, “Mari n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun da an vu danai vari n vali wa. ¹⁸ Vu bansa ta a'ali a tawun iyolo, kpam uza da vari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da.”

¹⁹ Uka vi u danai, “Uzapige, n reve ta avu matsumate ma. ²⁰ Isheku i va i gbashika ta Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala.”

²¹ U tonuko yi, “Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima. ²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpam aza a Yahuda tsu reve ta ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka sukunku ta ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda. ²³ A'ayin a ka tuwa ta, mayun gbam a da a rawa de, a da Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku da vari mayun. Tyoku da Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala da la vi. ²⁴ Kashila kulu ka, kpam u kana ta ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsara a lyaka yi kayala dere.”

²⁵ Uka vi u danai, “N reve ta Kawauwi ka tuwa ta, aya a tsu isa Kirisiti. A'ayin a da baci u tuwai, wa todugbusuko tsu ta ili dem.”

²⁶ U wushunku yi, “Mpa uza da gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan ta majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Ndya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Nida va dansa n eyi?” wa.

²⁸ Uka vi u asakai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, ²⁹ “Tuwai i wene vuma da u tonuko mu gba ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?” ³⁰ Aku a wutai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri tsu vu lyai ili i roku.”

³² Shegai u tonuko le, “Ma ta n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya da?”

³⁴ U wushunku le, “Ilikulya i va i'ya n yain manyan ma uza da u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. ³⁵ I'a ta n tsizagadi tsa tsu danai, ‘Iwoto i nishi i wura baci, da ama a tsu kapa ilya.’ Shegai n tonuko da webelei mai, ya wene ta ilya i gewe de ya ciga ukapa. ³⁶ N gogo-na naha, uza da wa kapa vi wa tsarasu de katsupi ka ne, kpam wa cirangusu de ili i'ya u kapai vi adama a uma u da bawu wa kotso. Uza da u cei n uza da u kapai vi a ka zanganu ta kabolo. ³⁷ Tsizagadi tsu na tsi mayun da, ‘Uza u naha u cei, uza u nide kpam u kapai.’ ³⁸ N suku da ta i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a da a gitai manyan mi, aku eda kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹ Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku ta n Yesu adama a ukuna u na u da uka vi u tonuko le: “U tonuko mu ta gba ili i'ya n yansai.” ⁴⁰ An aza a Samariya a tuwai ara Yesu, a folo yi u cipa ara le, aku u doki u dusuki pini

a'ayin a re. ⁴¹ Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴² A tonukoi uka vi, “A kagita tsu wushuku ta n Yesu adama a ili i'ya u tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku ta adama a da tsu pana ka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve ta vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

*Yesu tana sai maku ma uzapige
(Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)*

⁴³ An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a ka bon ka Galili. ⁴⁴ (Wari u dana ta caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) ⁴⁵ An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a da a wene ta gba ili i'ya u yansai de a'ayin a Abiki a Upasambana a Urishelima, kpaci a'a ta dem pini a asu vi.

⁴⁶ Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u da u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku da pini uza da maku ma ne mari n ma bala. ⁴⁷ An u panai a da Yesu wuta ta a Yahuda u tuwai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwa a Kafarnahum u tana sa maku ma ne, kpaci maku mi ma ta a una u ukpa.

⁴⁸ Yesu wushunku yi, “Uza wa la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹ Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwa a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa.”

⁵⁰ U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan ta uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa. ⁵¹ Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tana de!” ⁵² U wece le a'ayin a da maku mi ma tana. A wushunku yi, “Ma bala mi ma asa ka yi ta nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan ta uma.” Pini nala, vuma vi n ama da a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u asa kai Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tana sai kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. ² A Urishelima vi, ka daka ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan ta ka n afalaka a tawun. ³ Aza a m bala ushani a tsu vakusu ta pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura, ⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwa ta ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vura vi wa tana ta.]* ⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n ma bala. ⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u barakpa ta nvain n ma bala mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu tana?”

⁷ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma ra ba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

⁸ Yesu tonuko yi, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala.” ⁹ Kute-kute vuma vi u tana. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

* **5:4** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai. ¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da u tansa mu vi aya u tonuko mu, ‘Bidya kajiba ka yunu vu wala.’ ”

¹² A wece yi, “Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?”

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u tansa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpm cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, “Vu tana de gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gita n avu wa.” ¹⁵ Aku vuma vi u lazai u banai u tonukoi azapige yi Yesu da tansa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa.” ¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpaɗai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi unu u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. ²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpm u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de. ²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yanga le a ukpa u naka le kpm uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana. ²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

²⁴ “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpm u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso. ²⁵ Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gban a da a rawa de a da akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma. ²⁶ Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpm u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. ²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a da akushe a da a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne. ²⁹ Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza da a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza da kpm a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

³⁰ “N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu tyoku da ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka va wa. ³² Shegai uza roku u da pini uza da wa dansa ukuna u va, kpm n reve ta gba ili i'ya u dansai a kaci ka va mayun da. ³³ I suku ta atsumate ara Yahaya, kpm u tonuko le ta ukuna u mayun a kaci ka va. ³⁴ Shegai udani u vuma u da n pityanangi n u da wa, ko an u wokoi n cibuga

ḏa ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsara i tsara iwauwi. ³⁵ Yahaya rongo ta n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpam i pana ta kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka va. Ili i'ya Tata u naka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike ta an Tata u da u suku mu. ³⁷ Tata u da u suku mu vi dem u yan ta kadyanshi a kaci ka va, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpam i wene yi wa. ³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza da u suki vi wa. ³⁹ I tono ta Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya ta nte ya tsara pini uma u da bawu wa kotso, kpam Tagarada u nala vi mpa wa dansaka! ⁴⁰ Shegai i 'yuwan ta utuwa ara va tsara n naka da uma u da bawu wa kotso vi.

⁴¹ “Icikpali i ama i'ya ma ciga wa. ⁴² N reve da ta, ko uza wa la wa ciga Kashila wa. ⁴³ N tuwa ta a asuvu a kala ka Tata u va, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama da a ka tuwusa adama a kaci ka le. ⁴⁴ I tsu ciga ta icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku na mpa?

⁴⁵ “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula da a asu u Tata wa, Musa da wa sapula da! Ko an u wokoi aya uza da i zuwai uma wa banga da. ⁴⁶ Musa korongu ta ukuna u maci a kaci ka va, i wushuku baci n Musa, u gan ta dem i wushuku na mpa. ⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushiva ku Galili (ka dem a ka isa Kushiva ku Tibariya.) ² Kakuma ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi ta wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mballa.

³⁻⁴ Kpam a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. ⁵ An Yesu wenei kakuma ka ama ka tuwa ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsara iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?” ⁶ (Wece da u wece yi tsara u kondo yi, kpaci u reve ta ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsara kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza da a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai, ⁹ “Kalobo ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a da a ka rawa kakuma ka ama ka na ki wa.”

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wa ta n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. ¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza da a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwu a da a buwai vi. Tsa yanka a da koli wa.” ¹³ A cirangi abuwu a iburodi a da a buwai vi hal mbana kupa na n re. ¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u da Yesu yain, aku a danai, “Maken ma la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwa a

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagita korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. † **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan ta burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi.

likimba vi.” ¹⁵ Yesu reve t̄a ama a f̄oḡuso t̄a a tuw̄a a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini
(*Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52*)

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushiv̄a. ¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushiv̄a ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuw̄a a asu u le wa. ¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangas̄ai aḡali a pige pini a kushiv̄a ki. ¹⁹ An atoni yi a walak̄ai kpatsu ki ubana a mere ma kushiv̄a, † aku a wenei Yesu utuw̄a a zuba u mini. U git̄ai uraḡa evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika. ²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.” ²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u ḡa a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza ḡa a buwai a upashi u kushiv̄a vi, a reve t̄a kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai ḡe. A reve t̄a kpam Yesu uwa ka u tonono atoni a ne wa, atoni yi a ḡa a lazai koshi bawu eyi. ²³ A'atsu ushani a wut̄a t̄a a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u ḡa Asheku a cikpai Kashil̄a n iburodi i'ya ama yi a takumai vi. ²⁴ An kakum̄a ki ka wenei Yesu w̄a kpam pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'ḡa pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsar̄a a boli le.

Yesu ḡa ilikulya i'ya i tsu n̄ak̄a uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere ḡa vu tuw̄ai pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko ḡa, i'ḡa mu t̄a uzama adama a ḡa i takumai burodi i cuw̄ai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i v̄a i'ya i wenei wa. ²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a ḡa ya tsar̄a ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya n̄ak̄a uma u ḡa bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma n̄ak̄a ḡa i'ya gai na vi, kpaci aya Kashil̄a Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “N̄dya Kashil̄a ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashil̄a ka ciga ḡa i yain i'ya na: Wushuki n uza ḡa u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kan̄a t̄a vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. N̄dya va yanka tsu? ³¹ Isheku i tsunu a takuma t̄a manaf̄ a kakamba. A korongu t̄a ukuna u na vi a Tagar̄aḡa u Kashil̄a: ‘Musa n̄ak̄a le t̄a ilikulya i'ya i wut̄ai a zuba tsar̄a a lyai.’ ◊ ”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko ḡa, Musa ḡa n̄ak̄a ḡa ilikulya i'ya i wut̄ai a zuba vi wa. Tata u v̄a u ḡa uza ḡa wa n̄ak̄a ḡa ilikulya i mayun a zuba. ³³ Kpam ilikulya i'ya Kashil̄a ka tsu n̄ak̄a vi i'ya gai i wut̄ai a zuba i n̄ak̄ai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, n̄ak̄as̄a tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu n̄ak̄a uma. Uza ḡa baci dem u tuw̄ai ara v̄a wa pana kambulu wa, uza ḡa kpam u wushuki n̄a mpa, wa pana kakuli wa. ³⁶ M̄ari n tonuko ḡa ḡe, n ḡa i wene mu t̄a, shegai i wushuku n̄a mpa wa. ³⁷ Tata vi u tsu n̄ak̄a mu t̄a ama a v̄a. Ya dem a asuvu a le wa tuw̄a t̄a ara v̄a, mpa kpam ma loko yi wa, ko kenu. ³⁸ N wut̄a t̄a a zuba n tuw̄ai tsar̄a n yain ili i'ya Kashil̄a ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa. ³⁹ Ili i'ya uza ḡa u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza ḡa u n̄ak̄a mu vi u puwan wa, shegai n 'yangas̄a le ḡb̄a kain ka makorishi. ⁴⁰ Aza ḡa a wenei Maku mi kpam a wushuki n eyi, a ka tsar̄a t̄a uma u ḡa bawu

† **6:19** Tagar̄aḡa dana t̄a “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiv̄a ku Galili ki upeti u ne mel u shindere ḡa ugadi kpam mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiv̄a ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◊ **6:31** Uwt. 16:4, 15.

wa kotso, kpam ma 'yangasa le ta kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi."

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, "Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba."

⁴² A danai, "Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve ta tata na mma u ne. Nida wa dana, 'A zuba u da n wutai?'"

⁴³ U wushunku le, "Asakai uyan tsali. ⁴⁴ Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kpam ma 'yangasa ta vuma u nala vi kain ka makorishi. ⁴⁵ Ntsumate n korongu ta, 'Kashila ka wenishike le ta gba le.' ◇ Gba uza da baci u panakai Tata kpam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa ta ara va. ⁴⁶ Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa wa ta n uma u da bawu wari n utyoku. ⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. ⁴⁹ Isheku i de i takuma ta mana a kakamba, gba n nala a kuwusa. ⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa. ⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naka uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naka da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naka ama a likimba a tsara uma."

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, "Nida vuma u na wa naka tsu ikyamba i ne tsu takuma?"

⁵³ U tonuko le, "Mayun n tonuko da, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsara uma vi wa. ⁵⁴ Uza da u takumai ikyamba i va kpam u soi mpasa n va, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku, kpam ma 'yangasa yi ta kain ka makorishi. ⁵⁵ Ikyamba i va ilikulya i maci i'ya, mpasa n va kpam ili i uso i maci i'ya. ⁵⁶ Uza da u takumai ikyamba i va kpam u soi mpasa n va, wa ta kabolo na mpa, mpa kpam ma ta kabolo n eyi. ⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a da mari n uma. Uza da baci dem u takumai ikyamba i va, wa tsara ta uma a adama a va. ⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma bawu utyoku, kpam wa kuwa tyoku da isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana." ⁵⁹ Yesu dansa ta ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashila a Kafarnahum.

Atoni ushani a asaka utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, "Ukuna u na vi u wuyana ta ureve. Ya wa wushuku n u da?"

⁶¹ Yesu reve ta atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, "Ukuna u na vi u bal da da? ⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? ⁶³ Kulu ka ku tsu naka uma u da bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da ta i tsarai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naka uma. ⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa." (Yesu wari u gita ta u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.) ⁶⁵ U danai, "Adama a nala n tonuko da, 'Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa.' "

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi ta kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, "Eda dem ya laza da?"

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, "Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va ta n kadyanshi ka ka naka uma u da bawu wari n utyoku. ⁶⁹ Tsu wushuku ta kpam tsu reve ta ada Uza u Uwulukpi u Kashila."

⁷⁰ U danai, “N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!”
⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kaƙon ka Galili. Wa ciga u wala a kaƙon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a da. ³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, “Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nife yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa. ⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba.” ⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, “A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci. ⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa. ⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fobuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa.” ⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai. ¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wari?”

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci da.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaƙan ka wa yansaka ama.”

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike. ¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya. ¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa. ¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaƙan wa. ¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?”

²⁰ Ama yi a wushuki, “Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

²¹ U wushuki, “N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan. ²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acomb. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.† ²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi? ²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu da Kawauwi ki?

* **7:14** A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavas. † **7:22** Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acomb a kain ka kulla. Kagita 17:12.

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi. ²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki. ²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, “Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa. ²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wuta, kpam aya u suku mu.”

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. ³¹ Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gbam vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

³² An Afarishi a panai kakuma ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo ta kabolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da u suku mu. ³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de? ³⁶ Ndy a kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?’”

Mini ma ma tsu naka uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagatsu u danai, “Gba uza da baci wa pana kakuli, u tuwa ara va u soi. ³⁸ Tagarada u Kashila u dana ta, ‘Uza da baci dem u pityanangi na mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agata a mini ma ma tsu naka uma ma rongo uwutusa ushani.’† ” ³⁹ Ukuna u Kulu Keri u da wa dansaka. Kotsu Kashila ka naka Kulu ki wa, kpaci kotsu u radagba Yesu u naka yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama da a wushuki n Yesu vi a ka wusha ta Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wuta a asuvu a Galili wa. ⁴² Tagarada u Kashila u dana ta, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wuta, kpam a Batalami da a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.”

◇ ⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku da a ka yawunsa a kaci ka ne. ⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kana yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza da a ka wundya Kuwa ku Kashila ki a gonoi a asu u adarakpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Ndy a i zuwai i kpadai utuko Yesu vi pini na?”

† **7:38** Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuda a ka yawunsa ko ara yai da mini ma wuta. 1) Aza da a pityanangi n 2) ara Yesu, kagita ka iwauwi. ◇ **7:42** 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wā la u dansai tyoku ḍa vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Eḍā dem u puwunṣa ḍā ḍe! ⁴⁸ Uza wā la a asuvu a tsunu ṗtsu adarṗkpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa. § ⁴⁹ Shegai kakumā ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilā ka wacinsa le ta.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza ḍa u banai tsarā u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne, ⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidāga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ḍa? Tono Tagarāḍa u Kashilā mai, va wene tā matsumate mā la ma wutā a kaḅon ka Galili wa.”

[⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugonu a kuwa.

8

A kaṅai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum. ² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilā. Ama yi a tuwāi a asu u ne, aku u dusuki n ele u gitā le uwenishike. ³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza ḍa a kaṅai n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakumā ka ama. ⁴ A danai, “Kawenishiki, a kaṅa tā uka u na n u yanyi tsishankala. ⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu tā, uza ḍa baci dem a kaṅai n ucun u ili i na yi a varāsa yi n atali a wuna yi. Nḍya vu danai?”

⁶ A dana tā ukuna u na vi tsarā a wandi Yesu tsarā a tsarā ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitāi uyan ikorongi n majubu ma ne. ⁷ A maṣa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwāi u 'yangāi u danai, “Gbā uza ḍa bawu wari pini na n unyushi, u gitā u fuluku katali u vara yi.” ⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n ḍa a gitāi a lazasai, aku a asakāi Yesu n uka vi pini utyoku u le. ¹⁰ Yesu 'yangāi u wece yi, “Nte ama yi? Uza wā la u shamgbai u kidāga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidāga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

Yesu ḍa katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza ḍa u tsu naḱa ama a likimba katyashi. Uza ḍa baci dem u tonu mu, wa tsarā tā katyashi ka ka tsu naḱa uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku tā. † Shegai a'ayin a ḍa baci va dansaka kaci ka vunu, aḍa koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun ḍa, adama a nala, ṗtsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun ḍa, a kaci ka vā ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun ḍa kari. N reve tā asu u ḍa n wutāi n asu u ḍa ma bana. Shegai eḍā i reve asu u ḍa n wutāi n asu u ḍa ma bana wa. ¹⁵ Eḍa aza ḍa i tsu yan afada tyoku ḍa ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa. ¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a ḍa mpa ma yan a maci a ḍa, kpaci mari utyoku u vā wa. Tata u ḍa u suku mu wā tā kaḅolo nā mpa. ¹⁷ Mele ma ḍe ma dana tā, ama a

§ 7:48 Uza u Yahuda u isa baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve tā an Yesu wutāi a Galili, shegai a Samariya wa. * 8:11 Akorongi a cau a roku aza ḍa a purāi a tagarāḍa u Yahaya a kalatsa

tā mkpandā n 7:53–8:11. † 8:13 Udani u na vi ili i te i'ya n u ḍa wari a 8:17.

re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u *kaṅa* *tā* i wushuku n ili i'ya a danai. ¹⁸ *Mā* *tā* a asuvu a aza *ḍa* a ka yan kadyanshi a kaci ka *va*, Tata u *ḍa* u suku mu *vi*, aya uza u ire *vi*.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu *vi*?”

U wushunku le, “I reve mu wa, *kpam* i reve Tata u *va* wa. I reve mu baci, ya reve *tā* dem Tata u *va*.”

²⁰ U yan *tā* kadyanshi ka na ki a'ayin a *ḍa* *wari* a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u *ḍa* a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u *kaṅa* yi wa, *kpaci* kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza *tā* n *asaḳa* *ḍa*, *kpam* ya zama mu *tā*, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u *ḍe*, ya kuwa *tā*. Ya fuda ya bana a asu u *ḍa* ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fuda tsa bana a asu u *ḍa* wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne *ḍa*?”

²³ U danai, “Eḍa aza a likimba u na *ḍa* a iyamba, shegai mpa a zuba u *ḍa* n wutai. Eḍa aza a likimba u na *ḍa*, shegai mpa uza u likimba u *ḍa* wa. ²⁴ Da gai i zuwai n danai ya kuwa *tā* kaḅolo n unyushi u cingi u *ḍa* ya yansa *vi*. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza *ḍa* n da *ma*ri *vi*, mayun ya kuwa *tā* a asuvu a unyushi u cingi u *ḍe*.”

²⁵ Aku a wece yi, “Aḍa yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza *ḍa* n tsu tonusuko *ḍa* *ma*ri *vi*. ²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka *ḍe*, *kpam* n kiḍaga *ḍa* ugana. Shegai uza *ḍa* u suku mu u tsu dansa *tā* ukuna u maci. *Kpam* n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

²⁷ Shegai ama yi a fuda a reve an ukuna u Tata u *ḍa* *wari* le utonusuko wa. ²⁸ U danai, “A'ayin a *ḍa* baci i *raḍagbāi* Maku ma Vuma a zuba a mawandamgbani, ya reve *tā* an mpa gai uza *ḍa* n tonuko *ḍa* *ma*ri *vi*. *Kpam* ya reve *tā* an n tsu yan ili adama a kaci ka *va* wa. Ili i'ya Tata u *va* u wenishike mu i'ya n tsu dansa. ²⁹ Uza *ḍa* u suku mu *wā* *tā* kaḅolo n mpa, u *asaḳa* mu utyoku u *va* wa, *kpaci* n tsu rongo *tā* uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

³⁰ Ama ushani aza *ḍa* a panakai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku *tā* n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko ḍa tā utsara u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza *ḍa* a wushuki n eyi, “I lya baci kapala n utono uwenishike u *va*, eḍa atoni a *va* a *ḍa* a mayun. ³² *Kpam* ya reve *tā* ukuna u mayun, u tuko *ḍa* *kpam* *utsara* u kaci.”

³³ Aku a wushuki, “A tsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n *ḍa*, *kpam* kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nida va dana a ka tuko tsu *utsara* u kaci?”

³⁴ U wushunku le, “Mayun n tonuko *ḍa*, *gbā* uza *ḍa* baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka. ³⁵ Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo *tā* a kuwa ku tata u ne maco. ³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko *ḍa* baci *utsara* u kaci, ya *tsara* *tā* *utsara* u kaci u mayun. ³⁷ N reve *tā* eḍa mmuku ma Ibirahi n *ḍa*, shegai ya ciga *tā* i wuna mu adama a *ḍa* bawu i wushuki n uwenishike u *va*. ³⁸ Ili i'ya Tata u *va* u wenike mu i'ya ma tonuko *ḍa*, shegai ya yansa ili i'ya tata u *ḍe* u tonuko *ḍa*.”

³⁹ A wushuki, “Ibirahi *ḍa* tata u tsunu.”

U tonuko le, “A *ḍa* baci eḍa mmuku ma Ibirahi n *ḍa* mayun, ya yansa *tā* ili i'ya Ibirahi yain. ⁴⁰ N tonuko *ḍa* *tā* ukuna u mayun u *ḍa* n panai a asu

u Kashilā, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa. ⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u ɗe wa yansa.”

Aku a wushuki, “Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashilā n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

⁴² U tonuko le, “Kashilā ka baci kari Tata u ɗe, i'ari ya ciga mu ta, kpaci a asu u Kashilā ɗa n wutaɪ n tuwaɪ ara ɗe. N tuwa adama a kaci ka va wa, shegai aya u suku mu. ⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u va wa. ⁴⁴ Kalapansi ka tata u ɗe, kpmam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu ɗa n uza u kaɓan tun a kagita. Ili i'a la i mayun a kaci ka ne wa. Kaɓan ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaɓan ɗa. Uza u kaɓan ɗa gbam koshi wa, shegai tata u kaɓan u ɗa dem. ⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko ɗa ukuna u mayun ɗa i zuwai bawu i wushuki na mpa. ⁴⁶ A asuvu a ɗe ya wa fuda wa wuta karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u ɗa? An u wokoi ma tonusuko ɗa ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpaɗai uwushuku na mpa? ⁴⁷ Maku ma Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eda mmuku n Kashila n ɗa wa, ɗa gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu ɗa uzapige n Ibirahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere ɗa tsu danai avu uza u Samariya u ɗa, kpmam va ta n ityoni i cingi!”

⁴⁹ U danai, “Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eda i 'yuwan mu unaka tsupige. ⁵⁰ Kumodu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u ɗa pini uza ɗa wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpmam dem wa yan afada. ⁵¹ Mayun n tonuko ɗa, uza ɗa baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

⁵² A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibirahi na ntsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gba uza ɗa baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’ ⁵³ Vu la tata u tsunu Ibirahi tsupige ɗa? U kuwa ta, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴ U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza ɗa u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpmam i danai aya Kashila ka ɗe. ⁵⁵ Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u kaɓan tyoku u ɗe. Shegai n reve yi ta, kpmam n tono ta ili i'ya u danai. ⁵⁶ Tata u ɗe Ibirahi zangana ta u wene utuwa u va, kpmam u wene ta u yain kpmam mazanga cika.”

⁵⁷ Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibirahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini.”†
⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

¹ An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza ɗa a matsai karumba.
² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa ɗa u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpmam u isheku i ne wa. Matsa ɗa a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne. ⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza ɗa u suku mu n kaara. Kayin ka

† **8:58** An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

yan t̄a ɗa bawu uza wa yan manyan. ⁵ A'ayin a ɗa māri pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpāi at̄ats̄a a iyamba, u vurāi kalyon n a ɗa, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. ⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kaɗākā ka mini ka a ka isā Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza ɗa a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono t̄a n u weni.

⁸ Ama a ɗa a'ari a asu vi n aza ɗa a revei karumbā ki uza ɗa wāri u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma ɗa u tsu dusukusu pini n u foli u ɗa na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono ɗa gai a rotsonoi.”

Karumbā ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Niɗa vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma ɗa a ka isā Yesu ɗa u vurāi kalyon, aku u gbarāka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kaɗākā ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku ɗa u t̄anai

¹³ A bidyai vuma ɗa wāri karumbā caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi. ¹⁴ Kain ka Yesu vurāi kalyon u t̄an̄asai vuma vi, kain ka Ashibi ka. ¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Niɗa a yain vu tsarāi a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbarāka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashilā ɗa u wutāi wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma ɗa wāri n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpaɗā le utuwā ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Nɗya va dana a kaci ka vuma ɗa u t̄an̄asā vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumbā ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isā isheku i ne. ¹⁹ A wece le, “Maku ma ɗe ma na vi? I da nala i matsa yi n urumbā, niɗa a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve t̄a gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumbā. ²¹ Shegai tsu reve tyoku ɗa a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza ɗa u t̄an̄asā yi wa. Wece ni. U rātsa t̄a u wushunku ɗa n kaci ka ne.”

²² A dana t̄a nala adama a ɗa a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gbā uza ɗa baci dem a kan̄ai u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashilā kpam wa. ²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u rātsa t̄a u wushunku ɗa n kaci ka ne.”

²⁴ A doku a isāi vuma ɗa a matsai karumbā ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashilā vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve t̄a vuma ɗa u t̄an̄asā vu na vi uza u unyushi u cingi ɗa.”

²⁵ U wushuki, “Ko wā n unyushi u cingi, ko wā n u ɗa wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa māri t̄a n urumbā, shegai gogo-na ma wene t̄a.”

²⁶ A wece yi, “Nɗya u yanka vu? Niɗa u t̄an̄asā vu?”

²⁷ U wushunku le, “N tonuko ɗa ɗe, shegai i pan̄aka mu wa. Niɗa ya ciga i doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a ɗa dem?”

²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Aḍa gai katonī ka ne, aṣu atonī a Musa a ḍa.
²⁹ Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wuta wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tanaṣa ta a'eshi a va, shegai nida i kpaḍai ureve a asu u ḍa u wuta? ³¹ Aṣu gai tsu reve ta Kashila ka tsu pana ka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu pana ka ta uza ḍa baci dem wa lyaka yi kayala kpm wa yansa ili i'ya u danai. ³² Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tanaṣai a'eshi a vuma ḍa a matsai karumba wa. ³³ A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴ A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u ḍa mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku ḍa?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?”

³⁶ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!”

³⁷ U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpm aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸ Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku ta!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, “N tuwa ta tsara n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza ḍa kpm a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a ḍa.”

⁴⁰ An Afarishi a ḍa a'ari pini vi a pana ka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya aṣu arumba a ḍa?”

⁴¹ U wushunku le, “A da baci eda arumba a ḍa gman wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, “Mayun n tonuko ḍa, aboki n aza a magalaka a ḍa koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a unu u ḍa a ka uwa a utsutsu u asu u ḍa a tsu zuwa ncon. ² Uza ḍa u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. ³ Uza ḍa u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u ḍa. Kpm ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutupa le. ⁴ A'ayin a ḍa baci u wutupa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne. ⁵ A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.” ⁶ Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko ḍa, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. ⁸ Gba aza ḍa a lasa mu utuwa, aboki a ḍa n aza a magalaka. Ncon mi a pana ka le wa. ⁹ Mpa utsutsu vi, kpm uza ḍa u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpm u wuta u zami ijani i utakuma. ¹⁰ Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpm u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpm a tsara u ḍa ushani.

¹¹ “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne. ¹² Uza ḍa a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza ḍa wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u

asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le. ¹³ Vuma vi u suma ta kpaci bidya da a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵ “Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi. ¹⁶ Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpam gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te. ¹⁷ Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufobusi tsara n naka uma u va, kpam n tuwa n wushi u da. ¹⁸ Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpam n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonuko mu n yain.”

¹⁹ Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpadai le kpam utuwa ka te. ²⁰ Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Ndya i zuwai ya panaka yi?”

²¹ Shegai aza roku a danai, “Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?”

A 'yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uci6usa Unaka Kuwa ku Kashila† a Urishelima. ²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashila a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo. ²⁴ Aku aza a Yahuda yi a bolomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malala ko avu ya vari? Ada baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

²⁵ Yesu wushunku le, “N tonuko da de caupa, shegai i kpadai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike ta ko mpa yayi. ²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eda ncon n va n da wa. ²⁷ Ncon n va n tsu pana ta kalagatsu ka va, n reve le ta, ele kpam dem a tsu tono mu ta. ²⁸ N naka le ta uma u da bawu wa kotso, kpam a ka kuwa wa. Uza wa kpam la wa wusa le a kukere ku va wa. ²⁹ Tata u va u da u naka mu n ele, u la ta ili gba tsupige, kpam uza wa fuda wa wusa le a kukere ku Tata u va wa. ³⁰ Tata vi na mpa ili i te i'ya.”

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsara a wuna yi. ³² Shegai u tonuko le, “N wenike da ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u da a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”

³³ Aku a wushuki, “Adama a da vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a da vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi da. Avu vuma da, shegai vu danai dere da vari n Kashila!”

³⁴ U wushunku le, “A korongu ta a Mele ma de ma Kashila ka danai, ‘N da, eda ashila a da.’ ♦ ³⁵ Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun da vari hal ubana a makorishi. Kpam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila, aza da u nakai udani u ne.* ³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu ta kpam u suku mu a asuvu a likimba. Nida ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an n danai, ‘Mpa Maku ma Kashila ma?’ ³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa. ³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa kpam ili i te i'ya n Tata vi.” ³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u da Yahaya gitai ulyu6ugusu, u rongoi de. ⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku

♦ **10:34** Ishp. 82:6. * **10:35** Aza da a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a lya Musa n aza a Isara'ila.

u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gbā ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun ḏa.” ⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpā u Li'azaru

¹ Kain ka te, maḅalā ma kaṅai vuma roku uza ḏa a ka isa Li'azaru, uza ḏa wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. ² Meri na vi, uza ḏa vangu u ne wari n maḅalā mi, aya uza ḏa u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a ḏa n kenji ka ne. ³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza ḏa va ciga vi, maḅalā ma kaṅa yi ḏe.”

⁴ An Yesu panai nala, u danai, “Maḅalā ma nala ma kotso a ukpā wa. Nala u gitā tā tsarā a tuko tsupige a asu u Kashilā, nā mpa Maku ma Kashilā, n wushi tsupige adama a nala.” ⁵ Yesu wa ciga tā Marta n a'angu a ne. ⁶ Shegai an u panai a ḏa maḅalā ma kaṅa tā Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u ḏa wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”

⁸ Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u ḅarākpā an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nɗya i zuwai va ciga vu doku vu gono ḏe?”

⁹ U wushuki, “Uliva dem wā tā n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a ḏa baci dem katyashi kari la, ama a ka wala tā kpam a ka taḏatsa wa. A ka wene tā kpaci a'a tā n katyashi ka likimba u na. ¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka taḏatsa tā, kpaci a'a n katyashi wa.”

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana ḏe tsarā n 'yangasa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a ḏa yi baci, wa taṅa tā!” ¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a ḏa Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko ḏa wa tonuko le Li'azaru kuwa ḏe.

¹⁴ Aku u wutumkpā le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa ḏe. ¹⁵ Shegai n pana tā kayanyan an bawu mari ḏe. Adama a nala, ya rotsongusu tā i wushuku nā mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

¹⁶ Aku katoni ka roku Toma (uza ḏa a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza ḏa a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gbā tsunu, tsarā tsu kuwa ḏe kaḅolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu ḏe Li'azaru n a'ayin a nishi. ¹⁸ Batani n Urishelima a'a tā evu evu, evu n mel u re ḏa. ¹⁹ Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa tā idyani i ukpā ara Marta n Meri adama a ukpā u vangu u le. ²⁰ An Marta panai a ḏa Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa. ²¹ Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a ḏa baci vari pini, vangu u va wari wa kuwa wa. ²² Shegai ko n gogo-na n reve tā Kashilā ka naka vu tā ili i'ya baci dem vu folo yi.”

²³ U danai, “Vangu u vunu wa 'yanga tā u yain kpam uma.”

²⁴ Marta wushuki, “N reve tā an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashilā ka 'yangasa baci gbā akushe.”

²⁵ U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yangasa ukpā, mpa kpam uma. Aza ḏa baci a wushuki nā mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga tā. ²⁶ Uza ḏa wari n uma kpam u wushuki nā mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?”

²⁷ U danai, “N wushuku tā, Asheku. Aḏa Kawauwi, Maku ma Kashilā, uza ḏa wa tuwa a likimba vi.”

Yesu sai

²⁸ An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa de, kpam ada wa wecike.” ²⁹ An Meri panai nala, aku u 'yangai gogo wa bana ara Yesu. ³⁰ Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

³¹ Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wutai a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tono yi.

³² Meri vi u banai a asu u da Yesu wari. An u wene yi, aku u kudangi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a da baci vari pini na, vangu u va wari wa kuwa wa.”

³³ U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika. ³⁴ U wece le, “Nte i cidangu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuwa vu wene asu vi.”

³⁵ Aku Yesu dem u sai.

³⁶ Ama da a'ari kushani pini evu a danai, “I wene ta tyoku da wa ciga Li'azaru cika.”

³⁷ Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa ta karumba ka wenei. Wari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa.”

Yesu 'yangasai Li'azaru a ukpa

³⁸ Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaa buru ka, kpam a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi. ³⁹ Aku u tonuko le, “Gindalakpai katali ki a ikengi.”

Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa de a'ayin a nishi, kawan ka yan ta pini.”

⁴⁰ Yesu tonuko yi, “Vu asansa an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?’”

⁴¹ Aku a gindalakpai katali ki a ikengi. U webelei zuba u danai, “Tata, n cikpa vu ta an vu pana ka mu. ⁴² N reve ta vu tsu pana ka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu.”

⁴³ An u kotsoi kavas, aku u salai, “Li'azaru, wuta!” ⁴⁴ Aku u wutai. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpam upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asaka yi u wala.”

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwai tsara a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. ⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain. ⁴⁷ Aku adarakpi a pige n Afarishi a bolomgonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Ndya tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani. ⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa! ⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutai wa. Shegai an wari Magono ma Adarakpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gita: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda.

⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba. ⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufo6uso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa. ⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, "Ndya i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?" ⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa. ² A fobusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpam wa ta pini ndishi kabolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi. ³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wa ta dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, ⁵ "Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi." ⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa banga makpakata ma ikebe kpam u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, "Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan ta nala tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa."

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpam tsara a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangasai a ukpa vi. ¹⁰ Adarakpi a pige yi a fobuso dem tsara a wuna Li'azaru. ¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwai uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu da pini utuwa a Urishelima. ¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsara a ba a gawunsa n eyi, n a salasi,

"Hosana, † cikpalai Kashila!"

"Kashila ka zuwuka uza da wari a utuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unu u shinga!

Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unu u shinga."

¹⁴ An Yesu tsarai maku ma makparyagi ma roku, u yuwai ma. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai u da la vi,

¹⁵ "Aza a Sihiyona, † kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwa, uyuwi a maku ma makparyagi." ◇

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. † **12:13** "Hosana" idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, "Kashila ka wauwa yi!" ko kpam "A cikpala yi." † **12:15** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **12:15** Zak. 9:9.

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwāi a 'yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a da u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpm u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. ¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi. ¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, "Wundyai, tsu rukpa de gba gba! Likimba gba aya a ka tono!"

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ²¹ A banai ara Filibu (uza da u wuta a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, "Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu." ²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, "A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne. ²⁴ Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani. ²⁵ Uza da baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u da. Uza da baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. ²⁶ Uza da baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tono mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u da baci dem mari, kpm Tata u va wa naka ta uza da baci dem u gbashika mu tsupige."

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Gogo-na n dambula ta cika. Ndya ma dana? N dana wa, "Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi"? Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba. ²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!"

Aku kalagatsu ka wuta a zuba ka danai, "N wenike ta tyoku da mari n tsupige kpm ma doku ta ma wenike."

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, "Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!"

³⁰ Aku Yesu tonuko le, "Adama a de a da kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a da wa. ³¹ Gogo-na a'ayin a yan de a da Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpm dem a'ayin a da, a da wa loko uza da wa lya tsugono tsu likimba u na.

³² A 'yangasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va." ³³ Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, "Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?"

³⁵ Yesu wushuki, "Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a katyashi, tsara i tadatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda da. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa.

³⁶ Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kabolo n ada, tsara i woko aza da a a'ari a katyashi."

Aza roku a yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa. ³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. ³⁸ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu, "Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?"

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◇

³⁹ Matsumate mi ma doku t̄a ma danai, ili i'ya i zuwai a kpaḍai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa t̄a a'eshi a ama yi a rumbanai, kpm u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan t̄a nala tsar̄a a wene ko a reve wa, kpm kotsu a kpatala utuw̄a ara va, tsar̄a n tanasa le wa.” ◇

⁴¹ Matsumate mi ma dana t̄a nala kpaci u wene t̄a tsupige tsu Yesu, kpm u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku t̄a n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u ḍa a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa. ⁴³ A tsu la t̄a uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuw̄a t̄a u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasai kalagatsu ka ne u danai, “Gb̄a uza ḍa baci dem u wushuki n̄a mpa, n̄a mpa ḍa koshi u wushuku wa, hal dem n uza ḍa u suku mu ḍa u wushuki. ⁴⁵ Uza ḍa kpm u wene mu, u wene t̄a dem uza ḍa u suku mu. ⁴⁶ N tuw̄a t̄a a likimba n woko katyashi, tsar̄a uza ḍa baci dem u wushuki n̄a mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza ḍa u panai kadyanshi ka va aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidaga yi ugana wa. Kpaci n tuw̄a tsar̄a n kidaga likimba ugana wa, shegai n wauwa u ḍa. ⁴⁸ Uza ḍa wa kidaga uza ḍa u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidaga yi ugana kain ka makorishi. ⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara va ḍa i wuta wa. Tata u ḍa u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. ⁵⁰ N reve t̄a ili i'ya u danai ama a yain i zuwa t̄a ama a yain uma hal ubana. Ḍa i zuwai n tonuko ḍa dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve t̄a a'ayin a yan ḍe a ḍa wa asaka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga t̄a ama a ne a ḍa a'ari a likimba, kpm gogo-na pini na u wenike le t̄a uciga vi gb̄a gb̄a bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kaḅolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa ḍe Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsar̄a u neke yi. ³ Yesu reve t̄a Tata nak̄a yi t̄a ucira u ili gb̄a, u wuta t̄a a asu u Kashila, kpm nte wa gono ḍe ara ne. ⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. ⁵ U tsungi mini a kabelu u gitai uḅacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a ḍa n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuw̄a ara Simo Bituru, eyi kpm u tonuko yi, “Asheku, aḍa va ciga vu bacangusu mu a'ene?”

⁷ Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuw̄a t̄a va reve.”

⁸ Bituru danai, “Nala wa, va bacangusu a'ene a va wa.”

Yesu wushuki, “N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te ḍa a asuvu a ama a va wa.”

⁹ Simo Bituru danai, “Asheku, bacangusu gb̄am a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

¹⁰ Yesu danai, “Vuma u sumbā baci, ikyamba i ne gbā i tsu takpa tā sarara. A'ene a ne a dā koshi wa bācangusu. Edā ama i'a tā sarara, shegai gbā de dā wa.” ¹¹ Yesu reve tā uza dā wa kpatalāka yi, dā gai i zuwai u danai, “Gbā de dā i'ari sarara wa.”

¹² An u kotsoi u bācangusu a'ene a le gbā, aku u ukai matogo ma ne u gono i u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka dā gogo-na vi?” ¹³ I tsu isā mu tā ‘Kawenishiki’ n ‘Asheku’ kpam dere dā wari, kpaci ili i'ya mārī i'ya la vi. ¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n bācangusu tā a'ene a de gogo-na. Edā dem i bācangusu a'ene a atoku a de. ¹⁵ N yan tā nala tsarā u woko dā iryoci tsarā i yain dem tyoku dā n yanka dā. ¹⁶ Mayun n tonuko dā, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza dā u suku yi tsupige wa. ¹⁷ I reve tā ili i na yi gbā kpam Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸ “Gbā de dā ma yanka kadyanshi wa. N reve tā aza dā n dangasai. Shegai u kanā tā ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i woko mayun. Kpam a dana tā, ‘Vuma dā wa lya kabolo nā mpa u kpatalāka mu tā kucina!’

¹⁹ “Tonuko dā ma tonuko dā kahu ukuna vi u gitā, tsarā u gitā baci kotsu i wushuku an mpa mārī uza dā wari pini maco. ²⁰ Mayun n tonuko dā, uza dā baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza dā baci kpam u wusha mu, u wusha tā uza dā u suku mu.”

Yesu danai ili i'ya ya gitā n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula tā cika. U tonuko le a kateshe, “Mayun n tonuko dā, uza u te de wa neke mu tā.”

²² A fudā a reve gbām kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana. ²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza dā Yesu wa uciga cika wā tā ndishi evu n eyi. ²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, “Wece yi, ya wa dansāka?”

²⁵ Katoni ki ka raḅai evu n Yesu ka wece yi, “Asheku, ya va dansāka a asuvu a tsunu?”

²⁶ Yesu wushuki, “Ma daḅa tā kawon ka na a kusan. Uza dā baci n naḅai ka, aya gai wa kpatalāka mu vi.” Aku u daḅai kawon ki a kusan u naḅai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti. ²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, “Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan.” ²⁸ Uza wā la a asuvu a aza dā a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa. ²⁹ Shegai adama a dā wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko dā Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u nei aza a unambi ikebe. ³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naḅa yi vi, aku u wutai n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza laza, Yesu danai, “A'ayin a tuwā tā a dā mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpam Kashilā ka wusha tā tsupige adama a ili i'ya ya gitā nā mpa. ³² Kashilā ka wusha baci tsupige adama a va, Kashilā n kaci ka ne wa wenike tā ama tyoku dā tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ “Mmuku n va, ma tsā tā n ḅarākpā n aḅa kenu. Ya tuwā tā ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko dā tyoku dā n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu u dā ma bana wa.’

* **13:27** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁴ “Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da. ³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da.”

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Ma ta ufofusi tsara n kuwa adama a vunu!”

³⁸ Yesu wece yi, “Vari ufofusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpam na mpa. ² A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpam nte ma bana de tsara n fofusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta. ³ A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de kabolo. ⁴ I reve ta ure u asu u da ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana de?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naka kpam ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu. ⁷ I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpam i wene yi ta.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo ta n ada a'ayin ushani. Ndy a i zuwai vu kpa dai ureve ko ya mpa mari? Uza da baci dem u wene mu, u wene ta dem Tata vi. Nida vu danai ‘Wenike tsu Tata vi?’ ¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpam Tata vi ili i te na mpa wa? Kadyanshi ka n yanka da ara va da ka wuta wa. Tata da wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain. ¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpam mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi. ¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gban ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va. ¹³ Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. ¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i folo a asuvu a kala ka va.

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain. ¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpam wa naka da ta Kabangi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana. ¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpam wa rongo ta a asuvu a de. ¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de. ¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpam adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma. ²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve ta an ili i te i'ya mari n Tata vi. Ya reve ta eda dem ili i te i'ya i'ari na mpa, mpa kpam ili i te i'ya mari n ada. ²¹ Uza da baci dem wa ciga mu, wa yan ta ili i'ya n danai,

kpam Tata u va wa ciga yi ta. Mpa dem ma ciga yi ta, kpam n wenike yi ko mpa yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a da a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan ta ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le ta, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele. ²⁴ Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wutai wa, shegai ara Tata da u suku mu.

²⁵ “N tonuko da ta ili i na yi tun mari kabolo n ada. ²⁶ Kabangi ki ka wenishike da ta ili dem, kpam wa zuwa da ta i ciba gba ili i'ya n tonuko da. Kabangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va. ²⁷ N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Iacun i mazanga ma mari a katakasuvu ka va ka ma zuwa da i tsara. N zuwa da i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku da ama a likimba a zuwa da i tsarai wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.

²⁸ “I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpam ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige. ²⁹ N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku. ³⁰ Ma barakpa n ada na n dansi wa, kpaci uza da wa lya tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa. ³¹ Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi ta.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u da kacimbi. ² Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara ta kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika. ³ Ili i'ya n tonuko da i zuwa ta i lapulai. ⁴ Ya rongo baci kabolo na mpa, ma rongo ta dem kabolo n ada. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda ta ka matsa ka baci kabolo n kami ka ne. Nala dem eda ya fuda ya yan ili wa, she i'a kabolo na mpa.

⁵ “Mpa kami ka katyaci ki, eda atyangi. Uza da baci wa rongo kabolo na mpa, mpa kpam ma rongo kabolo n eyi, wa matsa ta ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga da. ⁶ Uza da baci bawu wari kabolo na mpa, wa ta tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya ta atyangi a ekpi tsara a varangu a da a akina, a runukpa a da. ⁷ I rongo baci kabolo na mpa kpam i tonoi uwenishike u va, ya folo ta Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa naka da ta i'ya. ⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike ta ama eda atoni a va a da, kpam ya wenike ta ama tsupige tsu Tata u va.

⁹ “Ma ciga da ta tyoku da dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u va. ¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo ta a asuvu a uciga u va. Tyoku da n yain ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain, kpam ma rongo a asuvu a uciga u ne. ¹¹ N tonuko da ta ili i nala yi tsara i tsara mazanga ma dem n tsarai, kotsu mazanga ma de ma namba ili wa. ¹² Ili i'ya ma tonuko da i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku da dem mpa n ciga da. ¹³ Vuma u kuwa baci adama a kaje ka ne, nala wenike ta an wari n uciga u pige u da u lai u ya dem.

¹⁴ Eda aje a va a da, i tono baci ili i'ya n danai. ¹⁵ N buwa da kpam u'isa agbashi wa, adama a da uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gba wa. Shegai

n isa dā tā aje kpaci n tonuko dā tā gba ili i'ya Tata u va u tonuko mu. ¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa dā. Kpam n naka dā manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakpa. Aku Tata u naka dā gba ili i'ya baci dem i foloi n kala ka va. ¹⁷ Ili i'ya n tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovi atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo dā baci, cibai a gitā tā a kovo mu. ¹⁹ Edā aza a likimba a dā baci, wa ciga dā tā tyoku dā u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa dā tā a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo dā. ²⁰ Cibai ili i'ya n tonuko dā: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka dā tā dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tā dem ili i'ya ya tonuko le. ²¹ Shegai a ka yan dā tā mavura adama a dā i'ari ama a va. A ka yan tā nala kpaci a reve uza dā u suku mu wa. ²² A dā baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwuta a unyushi u cingi u le wa. ²³ Uza dā baci dem u kovo mu, u kovo tā dem Tata u va. ²⁴ N yan tā ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A dā baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tā ili i'ya n yain, gba n nala a kovo mu n Tata u va dem. ²⁵ Nala gitā tā tsara ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagita.’ ◇

²⁶ “Ma sukunku dā tā uza dā a ka isa Kabangi. Wa wuta tā a asu u Tata, aku u tuwa ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwa baci, wa dansa tā ukuna u va. ²⁷ Edā dem u kana tā i tonuko ama ukuna u va, kpaci i rongo tā kabolo na mpa tun a'ayin a dā n gitai uwenishike.”

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i asaka uwushukusu na mpa wa. ² A ka loko dā tā a agata a Kashila. Kpam a'ayin a ka tuwa tā a dā ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashila ka a ka gbashika. ³ A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa. ⁴ Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampa, tsara a'ayin yi a rawa baci a dā a ka yan ikuna i nala yi, ya ciba tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a dā n gitai uwenishike, n tonuko dā ili i na yi wa, adama a dā mari kabolo n adā. ⁵ Gogo-na ugono u dā mu a asu u uza dā u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wa la u wece mu, ‘Nte va bana?’ wa. ⁶ Gogo-na an n tonuko dā, atakasuvu a de a shadangu de n unamgbukatsuma. ⁷ Shegai ukuna u mayun u dā ma tonuko dā, wa laka dā tā tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku dā tā Kabangi ki. Shegai n laza baci wa, Kabangi ka nala ki ka tuwa wa. ⁸ A'ayin a dā baci Kabangi ki ka tuwai, wa wenike tā ama a likimba an a nusai a udani u dā a danai, ‘Tsu reve tā n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve tā kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku dā Kashila ka tsu yanka unyushi u cingi afada.’ ⁹ A nusa tā a ukuna u unyushi u cingi, adama a dā bawu a wushuki na mpa. ¹⁰ A nusa tā a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u dā ma bana kpam ya doku ya wene mu wa. ¹¹ A nusa tā a ukuna u afada, kpaci Kashila ka kidaga de uza dā wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² Ma tā n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko dā, shegai gogo-na i la tā ucira u dā ya reve. ¹³ A'ayin a dā baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashila ku tuwai, ka zuwa dā tā i reve gba ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu

◇ 15:25 Ishp. 35:19; Ishp. 64:4.

u Kashilā. Wa dansa ili i'ya i wutai ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko da ta ili i'ya ya tuwa. ¹⁴ Wa naka mu ta tsupige, kpaci wa bidya ta ili i'ya n danai u tonuko da. ¹⁵ Gba ili i'ya Tata wari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya ta ili i'ya n danai u tonuko da vi.

Unambukatsuma wa woko ta mazanga

¹⁶ “A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu.”

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.’ Kpam ndya kalen ka u danai ‘Adama a da ma gono a asu u Tata?’” ¹⁸ A doki a wecikei, “Ndyā kalen ka ‘a'ayin kenu yi’? Tsu reve ili i'ya wa tonon wa.”

¹⁹ Yesu reve ta atoni yi a ka ciga ta a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, “Kaci ka de ka ya wecemgbenishe an n danai, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu’?” ²⁰ Mayun n tonuko da, ya sa ta kpam i namgba katsuma, shegai likimba wa pele ta. Ya namgba ta katsuma, shegai unambukatsuma u de wa woko ta mazanga. ²¹ A'ayin a da baci uka wa matsa, u tsu pana ta mbala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa de. Shegai u kotso baci ilimaci yi, aku u asansa na mbala mi, adama a da wari ipeli an u matsai maku mi a likimba. ²² Nala dem wari ara de. Gogo-na i namgba ta katsuma, shegai ma doku ta ma wene da, kpam i yain mazanga ma bawu ko uza wa fuda wa shamkpa da ma. ²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko da, Tata u va wa naka da ta gba ili i'ya baci i foloi n kala ka va. ²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashilā ka naka da ta i'ya, tsara i shadangu n ipeli.

Kawauwi ka lya ta kaci ka likimba

²⁵ “N yan ta kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko da gba ikuna i Tata karara. ²⁶ Ya folo ta Tata vi n kala ka va, shegai u kana mpa n foluko da Tata vi wa. ²⁷ Kashilā Tata u ciga da ta adama a da ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne da n wutai. ²⁸ Asu u Tata u da n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpam ma asaka likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na da va dansa n atsu karara! N agisani a da kpam va dansa wa. ³⁰ Gogo-na da tsu revei an vu revei ili gba. Va wushunku ta uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu ta tsu wushuki an a asu u Kashilā u da vu wutai.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun da i wushuki gogo-na vi? ³² A'ayin a ka tuwa ta, kpam gbam a rawa de, a da a ka wacinsa da gba de, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asaka mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo ta kabolo na mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa.

³³ “N tonuko da ta ikuna i na yi tsara i tsara ipeli i maci adama a da i wokoi ili i te na mpa! Likimba wa zuwa da ta i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya ta kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kavasu

¹ An Yesu kotsoi udansa gba ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan de. Naka Maku ma vunu tsupige, tsara Maku mi dem ma naka vu tsupige. ² Vu naka ta Maku mi ucira a kaci ka ama gba, tsara Maku mi ma naka uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da vu naka yi gba. ³ Ure u utsara uma u da

bawu wari n utyoku u da na: a reve vu, uza da wari Kashila ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza da vu suki. ⁴ N wenike ta tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu naka mu n yain. ⁵ Gogo-na Tata, doku vu naka mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu naka mu ta atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le ta tyoku da vari. Aza a vunu a da caupa, shegai vu naka mu n ele, kpam a gorimuko ta kadyanshi ka vunu. ⁷ A reve ta vu naka mu gba ili i'ya mari n i'ya. ⁸ Kpaci n tonuko le ta ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku ta n i'ya. A reve ta n wutai ara vunu, kpam a wushuku ta an ada vu suku mu. ⁹ Ma le ta uyanka kvasu. Aza a likimba a da mari uyanka kvasu wa, shegai aza da vu naka mu, adama a da a'ari aza a vunu. ¹⁰ Gba ama a nala yi aza da a'ari atoni a va aza a vunu a da, kpam gba aza da a'ari atoni a vunu aza a va a da dem. Mayun a wenike ta tyoku da tsupige tsu va tsari. ¹¹ Ma ta utuwa ara vunu. Ma shangba a likimba kpam wa. Shegai atoni a va a buwa ta ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ¹² N ucira u vunu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

¹³ “Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari. ¹⁴ N tonuko le ta akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa. ¹⁵ Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le. ¹⁶ Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa. ¹⁷ Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun. ¹⁸ N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba. ¹⁹ N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ “N yanka ta atoni a nala yi kvasu, kpam dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va. ²¹ Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a da vu suku mu. ²² N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ²³ Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴ “Tata, vu naka mu ta ama a na yi, kpam ma ciga le ta a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ “Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpam ama a na a reve ta an vu suku mu. ²⁶ N wenike le ta tyoku da vari, kpam ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ An Yesu kotsoi kavasū, aku a lazai kaḅolo n atoni a ne a pasai Kararā ka Kidiron. A rawai a asu u ḁa wari nā ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini. ² A tsu bansa tā pini asu u vi, adama a nala a ḁa i zuwai Yahuza, uza ḁa u nekei Yesu u revei asu u ḁa a'ari. ³ Adarākpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashilā tsarā a soku Yahuza. Kaḅolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'ā tā uḁani n iwunukatsu nā ncikalū, n avasu. Yahuza ḁa tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve tā gbā ili i'ya ya gitā n eyi, aku u rafai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵ A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza ḁa u kpatalākai Yesu vi, wā tā kushani pini n asoje yi.) ⁶ An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a baṣai n kucinācinā hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸ U wushunku le, “N tonuko ḁa ḁe mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a vā a laza.” ⁹ Nala gitā tā tsarā ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza ḁa vu naka mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanaī kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarākpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.)

¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku ḁa Tata u vā u fobusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarākpi

(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Uzapige u kuvonṭ u Roma n asoje a ne, kaḅolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashilā a kanai Yesu aku a sira yi. ¹³ A gitā a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza ḁa wari Magono ma Adarākpi a kayen ki. ¹⁴ Kayafa ḁa wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u ḁa, “Wa la tā tsulobo uza u te u na vi u kuwā n u ḁa a ama gbā a ka kuwā.”

Bituru nanai Yesu

(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarākpi mi a revemgbene tā, adama a nala u uwa tā pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarākpi mi kaḅolo n Yesu. ¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mari kagbashi uza ḁa wari a utsutsu. Aku u asakai Bituru uwai, ¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan tā kutanu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashilā a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsarā u lyashuku.

Magono ma Adarākpi ma yansai Yesu keci

(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Magono ma Adarākpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne. ²⁰ Yesu wushuki, “N yansa tā kadyanshi tsarā ya dem pana. N rongo tā uwenishike a agata a Kashilā n Kuwa ku Kashilā, a asu u ḁa gbā aza a Yahuda a tsu bolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa. ²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama ḁa a panai uwenishike u vā. A reve tā ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza ḁa wa wundya Kuwa ku Kashilā ki u 6asa yi, u danai, “Ya vāri hal va dansa n Magono ma Adarākpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun da baci, nida u basa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adaraki.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katonni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shagai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adaraki ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma da a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va da n wene vu ta a asu u ndanga n zayitum kabolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu ta uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A da baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko ta n ashinda, kpam Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.

²⁹ Aku Bilatu wutai a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.” ³² Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwa, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isa Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a da a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda da wa! Ama a vunu a da n adaraki a pige a vunu alya a naka mu n avu. Ndya vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpam vu dana ta mai. Adama a nala a da a matsa mu kpam adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Ndya ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa.

³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka da ‘magono ma aza a Yahuda da?’”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. ² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* ³ A tuwusaɪ ara ne n a dansi, “Uma u vunu u ɓarākpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpam u ɓasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsaraɪ unyushi u da u rawai n wuna yi.”

⁵ Aku Yesu wutaɪ, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

⁶ An adarakpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eda bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwaɪ cika. ⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutaɪ?” Shegai u wushunku yi wa. ¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciba, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaka vu ko kpam a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a da Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da a ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. ¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afoɓi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adarakpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɪ Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. ¹⁷ An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama). ¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” ²⁰ A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagita n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɪ Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa. ²¹ Adarakpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

a Yahuda wa,' shegai korongu 'Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.' ”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsarai ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asaka tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka.” Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,
aku a varanki matogo ma va uruta.” ◇

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kabolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani. ²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunuu gogo-na.” ²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunuu u da na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Yesu reve ta gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarada u Kashila, aku u danai, “Ma pana ta kakuli!” ◇

²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a radagbai ka ubana a una u ne. ³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso de.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afobi ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku ta ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. ³² Asoje yi a gitai a koduso a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi. ³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa de, a kodo a'ene a ne wa. ³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutai. ³⁵ Tsu reve ta ukuna vi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitai aya u danai. U tonuko tsu ta tsara i wushuku. ³⁶ Ukuna vi u gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne ka la ka kodo wa.” ◇ ³⁷ Tagarada u Kashila kpam dem u dana ta, “A ka webele ta uza da a sapai n masari.” ◇

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u

◇ **19:24** Ishp. 22:18. ◇ **19:28** Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † **19:31** Abiki a Upasamgbana a ka fuda ta a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana ta a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana i Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◇ **19:36** Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ◇ **19:37** Zak. 12:10.

lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. ³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100). ⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe. ⁴¹ Asu u uwandamgbansa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. ⁴² An u wokoi Kain ka Afofi ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai una u kasaun vi. ² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, “A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!”

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki. ⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. ⁵ An u kelikei u webelei a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa. ⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi. ⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau. ⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yangā de a ukpa. ⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yangā a ukpa wa.) ¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu

(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelei a asuvu a kasaun ki. ¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, “Ndya i zuwai va sa?”

U wushuki, “A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa.” ¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, “Ndya i zuwai va sa? Ya va zama?”

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, “Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya.”

¹⁶ Yesu tonuko yi, “Meri.”

Meri kpatalai ara ne u danai, “Rabboni!” (Wata, “kawenishiki ka va” n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, ‘Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.’”

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

*Atoni a Yesu a wene yi**(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)*

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a ɓolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.” ²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku. ²¹ U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.” ²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri. ²³ Aza da baci i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kaɓolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi. ²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a ɓolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kaɓolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.” ²⁷ Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na. ³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21*Ibilili ushadangi n adan*

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na: ² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. ³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukanasa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kaɓolo n avu.” Aku a lazai a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalai ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

* **21:1** Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

⁷ Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi. ⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka banan ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya. ⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a da i kanai vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa. ¹² Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a da. ¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpam dem adan yi. ¹⁴ Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u 'yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu danai, “Linaka mmuku ma ncon n va.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana na ncon n va.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve ta ko ndya wa. Vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linaka ncon n va. ¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a da vari kalobo, vu tsu uka ta aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u da dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa ta akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u da bawu va ciga vu bana.” ¹⁹ (Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da Bituru wa kuwa tsara u naka Kashila tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiralakpai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza da u rabai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza da wa neke vu vi?” ²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwa ya gitā n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” ²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana da u danai eyi na wa kpa da ukuwa wa. Dana da gai u danai, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gba ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve ta ukuna u mayun u da wa dansa.

²⁵ Yesu yansa ta ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gba ili i na yi a itagarada, a uwene u va kabala ka la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarada u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarada u Luka, aya dem u korongi tagarada u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarada u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarada u Luka u shamgbai.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarada vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai uƙongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a banga mbanai pini a kaƙon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1–35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17–23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyoƙofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kaƙolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbanai vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa. ⁵ Yahaya lyuƙugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyuƙugu da ta n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a ɓolomɓonoi a asu u te kaɓolo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a ɗa va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a ɗa na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata ɗa koshi wari n ucira u ɗa wa reve a'ayin a ɗa u foɓusoi vi, eɗa ya reve wa. ⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a ɗa Kulu Keri ku cipai asuvu a ɗe. Ya woko ta aza ɗa ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a ɗa a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele. ¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu ɗa i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u ɗa a tsu cipa. Ama ɗa a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza ɗa a'ari pini a ɓolomɓono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Hafa, n Simo uza ɗa a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu ɓolomɓono ta kpam a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a ɗa dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza ɗa a pityanangi ka ka ɓolomɓonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ “Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u ɗa Kulu Keri ku danai caupa a unā u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza ɗa u tonoi n aza ɗa a kana Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u ɗa a asuvu a tsunu, kpam a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza ɗa a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,†

‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana ta, ‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◇

²¹ “Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza ɗa wari kaɓolo n atsu caupa a'ayin a ɗa Yesu Asheku wari n atsu. ²² U kana ta vuma vi u woko uza ɗa u rongoi n atsu tun a'ayin a ɗa Yahaya lyubugi Yesu hal ubana a'ayin a ɗa a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u ɓolomɓono kaci n atsu, u woko uza ɗa wa tonuko ama ukuna u u'yangā u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza ɗa a ka isa Yusutu, n Mataya. ²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve ta

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mɓari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n ɗa koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n ɗa n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N ɗa ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa. ◇ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi, ²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakai kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi.” ²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kabolo n kupa n u te vi.

2

Utuwa u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa* ka yain, gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenisha n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashila a wutai a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi. ⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gita. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, “Aza da a ka dansa na vi tsa wundya gba le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpam gba tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ A tsa tani na tsu wuta ta iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa ta dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a kabon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ A tsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashila ka yain n aletsu a tsunu.”

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecemgbene, a da, “Ndyal kalen ka ukuna u naha vi?”

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakuma ka ama kuɓari

¹⁴ Bituru 'yangai kushani kabolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da. ¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. ¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ ‘Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri, kpam a ka dansa ta kadyanshi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi, n iryoci i savu a likimba; wata, mpasa n akina,

* **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa “Pentekos,” kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yangai a ukpa.

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi,
uwoto kpm u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◇

²² Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpm gba de i reve ta nala i'ari. ²³ Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gita, kpm i'ya u fobusoi vi i gita ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi. ²⁴ Shegai Kashila ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa. ²⁵ Dawuda Magono u yan ta kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,

'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem,

ili i'a la ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga,

una u va wa sala ta icikpali i ne,

kpm ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,

kpm va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu ta tyoku da ma tsara uma,

kpm vu shadangu mu ta n mazanga kpaci va rongo ta kabolo na mpa.' ◇

²⁹ "Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda ta ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malala. U kuwa de, a cidangu yi, kpm kasaun ka ne ka pini hal n ara. ³⁰ Eyi matsumate ma, kpm Kashila ka yanka yi ta kazuwamgbani, u da wa zuwa ta uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono. ³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yang'a u ukpa u Kawauwi, u da, 'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa,

kpm i'ya ya shama wa.'

³² "Kashila ka 'yangasa ta Yesu u na vi a ukpa, kpm atsu dem tsu wene ta ukuna vi.

³³ "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashila a asu u tsupige, kpm Kashila Tata u ne u naka yi ta Kulu Keri tyoku da u zuwamgbana. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpm tsa pana na vi. ³⁴ Dawuda da yuwa i zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana ta,

'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va,

dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.' ◇

³⁶ "Adama a nala, eda aza a Isara'ila she i reve an Yesu da i wandamgbana nala vi, Kashila ka gonuko yi de Asheku n Kawauwi."

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a da a'ari pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"

³⁸ Bituru wushunku le, "U kana ta i asaka tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashila. A lyubugu da a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de, tsara i tsara kune ku Kulu Keri.

³⁹ Kazuwamgbani ka Kashila ka na ki adama a de a da na mmuku n de hal

gbam n aza da a'ari a mbari: aza da Magono ma Zuba Kashila ka tsunu ka isa ubana ara ne.”

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kuɓari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u da wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.”

⁴¹ Ama ushani a wushuku ta n kadyanshi ka ne, aku a lyuɓugu le. Ama yi a rabansa ta ama azu a tatsu (3,000) aza da a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku da Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaɓolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasuu. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yansa a akere a asuki. ⁴⁴ Gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsara kaɓolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika ta Kashila a Kuwa ku Kashila, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaɓolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpali Kashila kain dem, kpam gba ama yi a ka naka le ta tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le ta ama ushani aza da a ka tsarasa iwauwi.

3

A tanasai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashila a'ayin a uyan kavasuu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u da a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi ta ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashila vi tsara u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini. ³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune. ⁴ Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi, “Kondono tsu.” ⁵ Kawunu ki ka zuwa ta uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

⁶ Bituru tonuko yi, “Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naka vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala.” ⁷ Pini nala, u kana yi kukere ku ulyaki u radagba yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai. ⁸ Kute-kute, u zadagbai u 'yanga kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashila ki kaɓolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashila. ⁹ Gba ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashila. ¹⁰ A wene ta ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve ta an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashila n u foli vi.

Kuɓari ku Bituru a Kuwa ku Kashila

¹¹ Cina vuma vi buwai kaɓolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranasai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashila ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. ¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, “Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndy a i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashila u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai? ¹³ Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu, Kashila ka akaya a tsunu ka ka radagbai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gba n uciga u da Bilatu wari wa ciga u asaka yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a asanka da uza da u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashila ka 'yanga yi a ukpa. Atsu tsu wene ta ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka tana ta adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpam i reve yi ta! U tana ta gba gba an u wushuki n Yesu, gba de i wene ta tyoku da ukuna u na vi u gitai.

¹⁷ “Ama a va, n reve ta a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n ada dem a yain. ¹⁸ Kpam nala Kashila ka shadangi

ili i'ya u danai a unā u ntsumate, 'Kirisiti u ne wa pana tā ikyamba.' ¹⁹ Adama a nala kpatalai i asakā unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashilā, tsarā a cimbusukā dā unyushi u cingi u de gbā, Magono ma Zuba kpam ma naka tā atakasuvu a de uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku dā tā Kirisiti Kawauwi ka u dangasai caupa; wata, Yesu. ²¹ U kana tā Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashilā ka danai caupa a unā u ntsumate n shinga. ²² Kpaci Musa dana tā, 'Magono ma Zuba Kashilā ka de, ma sukunku dā tā matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U kana tā i pana ili i'ya wa tonuko dā.' ♦ ²³ Kpam, 'Wa kana tā gbā uza da u kpađai upanaka matsumate ma nala mi, a ka pece yi tā n ama a ne gbā a wacinsa yi.' ♦

²⁴ "Mayun, gbā ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kana tun Sama'ila hal ubana, a yan tā kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eđa mmuku ma ntsumate mi, eđa kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibirahi, 'A asu u mmuku n vunu n da a ka zuwuka gbā agali a likimba unā u shinga.' ♦ ²⁶ An Kashilā ka dangasai kagbashi ka ne, u gitā tā u suku yi ara de tsarā u zuwuka dā unā u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u asakā tsicingi tsu ne."

4

A kana Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a da Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarakpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilā, n aza a Sadusi* a tuwai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tā ama, a danai akushe a ka 'yanga tā a ukpa tyoku da Yesu 'yangai. ³ A kana le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza da a panai kubari ki a pityanangu tā, pini nala, kakuma aza da a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, na nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adarakpi wa tā kabolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbā aza da a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarakpi mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, "N ucira u eni u da ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?"

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, "Eđa azapige na nkoshi ma ama, ⁹ wece da ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u da a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza da u tanasa yi vi? ¹⁰ Tsa ciga tā gbā de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza da i wandamgbana kpam Kashilā ka 'yangasa yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de. ¹¹ Tagarada u Kashilā u dana tā aya

" 'Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.' ♦

¹² "Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Gbā a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsarā iwauwi."

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve tā ama a na yi a'a n ureve u roku wa. Kpam a reve le tā a'ayin a da a'ari kabolo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma da a tanasai vi kabolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

♦ 3:22 U.Ml. 18:15. ♦ 3:23 U.Ml. 18:19. ♦ 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a da aza da bawu a wushuki n u'yanga u ukpa. † 4:4 A kece aka na mmuku aza da a'ari atoni wa. ♦ 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

¹⁶ A danai, “Nɔya tsa yan n ama a na yi? Kpaci gb̄a aza ɗa a ka rongo a Urishelima a reve t̄a an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, ts̄a tani n tyoku ɗa tsa dana nala w̄ari wa. ¹⁷ Shegai ts̄ara kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, as̄aka tsu ɓarana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a is̄ai asuki yi, a ɓarana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai ɗa w̄a w̄ari a asu u Kashil̄a tsu lai upana kadyanshi ka ɗe n ka ka Kashil̄a? Kondo ve i wene. ²⁰ Kpaci at̄su gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a ɓarana le, aku a as̄aka le. A nambai tyoku ɗa a ka yan a yan le mavura, kpaci gb̄a ama a ka cikpala t̄a Kashil̄a adama a ili i'ya i git̄ai. ²² Vuma ɗa a matsai kawunu ki kpam a tan̄asa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la t̄a amangare.

Atoni yi a yain kavas̄u

²³ An a as̄akai Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le. ²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yangas̄ai alaḡatsu a le ubana a asu u Kashil̄a n katakasuvu ka te a danai, “Ashikapige, uza ɗa u yain zuba n likimba n kushiva n gb̄a ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da, ‘Nɔya i zuwai Awulawa a yain upan?

Nɔya i zuwai ama a ka yansa afoɓi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a foɓusoi kushulu,

aza ɗa a ka tono n ama kpam dem a ɓolomgbonoi a'aci a le,

a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◊

²⁷ “Mayun ɗa ili i na yi i git̄a t̄a pini na a Urishelima. Hiriduɗ magono n Bontu Bilatu a ɓolomgbono t̄a kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza ɗa vu gonukoi Kawauwi.

²⁸ A ɓolomgbonoi ts̄ara a yain ili i'ya vu foɓusoi ya git̄a a asuvu a ucira u vunu n tyoku ɗa va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku ɗa a ka ciga a bishinka tsu manyan. At̄su agbashi a vunu a ɗa, ne tsu ucira u ɗa tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku ut̄anasa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kavas̄u, aku asu u ɗa a ɓolomgbonoi vi u gb̄ad̄ai. A shad̄angu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashil̄a bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gb̄a kaɓolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u ɗa le dem u te, uza w̄a la u danai ili i'ya w̄ari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gb̄a le.

³³ N ucira u pige u ɗa asuki yi a danai ukuna u u'yanḡa u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashil̄a ushani w̄a t̄a a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpam uza w̄a la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gb̄a aza a uyamba ko a'uwa a rongo t̄a udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku ɗa m̄bala n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u ɗa, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza ɗa asuki yi a tsu is̄a Baranaba; (wata, Uza ɗa wa Gbamatangu Asuvu.) ³⁷ U denge t̄a uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaɓan, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai kaɓan wa, Kashila ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika. ⁶ Aloba a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa. ⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi una tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An aloba yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasai ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mballa a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mballa n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kaɓolo n eyi a bolomgbonoi, a isa Asheshi a Pige na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundya kuwa ki alya pini a itsutsu, shegai an tsu giduwei tsu cina pini uza wa.”

* 5:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alya pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko da ta, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan ta tsu gorimuko udani u Kashila kapala n u vuma. ³⁰ Kashila ka akaya a tsunu u 'yangasa ta Yesu uza da i wandamgbantai a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashila ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpam a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le. ³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashila ka suku ta Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan ta vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsarai ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a va a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpada ta ma. ³⁹ N ucira u Kashila u da baci kpam, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashila gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isa asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ta a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. ⁴² Kain dem a tsu bana ta a Kuwa ku Kashila n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpadai ukirana na nra na n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka ku'ari ku kadyanshi ka Kashila tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi. ⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kavasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashila.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpam ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a tafanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashila ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishe-
lima ka doki cika, kpam adarakpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashila n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashila ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaƙon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kaƙolo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain kaƙan, a dana, "Tsu panaƙa yi ta n u wishisi Musa n u yanki Kashila kadyanshi ka cingi."

¹² Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kanai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a kaƙan yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, "Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panaƙa yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u savada gba agadu a da Musa asanka tsu."

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, "Ikuna i na yi mayun da i'ari?"

² Aku Isitifanu danai, "Eda atoku a va n azapige, panaƙa numu, Kashila uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibrahi, a'ayin a da wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, "Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u da ma wenike vu." ⁴ Aku u 'yanga a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

"An tata u ne u kuwai da Kashila ka tuko yi a uyamba u da i'ari ndishi gogo-na vi. ⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ta kazuwamgbani n eyi wa naka yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. ⁶ Kashila ka tonuko yi kpam, 'Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). ⁷ Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.' ⁸

⁸ "Kashila ka naka yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibrahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ "Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashila ka ta n eyi, ¹⁰ kpam u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashila ka naka yi ugboji, kpam u

naka yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ “Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kabolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. ¹² An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n da la vi. ¹³ Nwalu n le n ire n da Isuhu tofugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴ “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatatsunkupa n ama a tawun. ¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibrahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ “An a'ayin a yain evu a da Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibrahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸ hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu. ¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa ta isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbam u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰ “A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. ²¹ U kana ta a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²² A wenishike yi gba ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ “An Musa yain ayen amangare, aku u da asaka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u banga yi u wunai vuma vi. ²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashila ka wutukpa le, shegai a reve wa.

²⁶ “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsara u wansa le, u danai, ‘Eda ama a na, uza n utoku u da i'ari, nida ya shilakana?’

²⁷ “Uza da u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu?’ ²⁸ Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ◇ ²⁹ An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

³⁰ “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu. ³¹ An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kana yi cika, aku u rabai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, ³² ‘Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpam u webele wa.

³³ “Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi. ³⁴ Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpam n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.’ ◇

³⁵ “Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’ Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi. ³⁶ U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.

* **7:16** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ **7:28** Kag. 2:11-14.
◇ **7:34** Uwt. 3:5-10.

³⁷ “Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, ‘Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’ ³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpam u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹ “Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar. ⁴⁰ A tonukoi Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.’ ⁴¹ A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le. ⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate, ‘Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nakai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani.

I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.’ ⁴⁴

⁴⁴ “Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasuu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonukoi Musa yain ka. ⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuu† ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono. ⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila, ⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ “Gbā n nala, Kashila Uza u Ucira Gbā u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ ‘Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpam a asu u da a'ene a va a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?

Ko kpam nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gbā n akere a va wa?’ ⁵¹

⁵¹ “Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem. ⁵² A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpadai uwisha? Hal gbam a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam. ⁵³ Eda i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpadai ma utono.”

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila. ⁵⁶ U danai, “Wundyai, n wene ta zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kana yi. ⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gitai yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

◇ 7:37 U.Ml. 18:15. ◇ 7:40 Uwt. 32:1. ◇ 7:43 Emo. 5:25-27. ◇ 7:50 Isha. 53:7-8. † 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci.

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kvasu, u danai, "Asheku Yesu, wusha kulu ku va." ⁶⁰ Aku u kudangi u salai, "Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa." An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpm u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain ku'ari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tansaai kpm aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da. ¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, "Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila."

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyubugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyubugu yi, aku u kana utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. ¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kvasu tsara a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyubugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe, ¹⁹ u danai, "Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tafanki kukere u tsara Kulu Keri."

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, "Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila? ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpm usiri a asuvu a unyushi u cingi."

²⁴ Simo wushuki, "Yanka numu kvasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa."

* **8:5** Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoɪ a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a ɗaka, vu toni ure u kakamba u ɗa u wutaɪ a Urishelima ubana a Gaza.” ²⁷ U kaɓai ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha, † kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka ɗa magono ma Habasha mi. A Urishelima ɗa u banai tsara u lyai kayala. ²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raɓa evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u ɓanga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kaɓolo n eyi.

³² Kaɓon ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:
“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.
Tyoku ɗa maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu
ikyamba i ne, nala dem u padai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u ɗa bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku,
na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◊

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u ɗa kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. ³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyuɓugu mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyuɓugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyuɓugi yi.

³⁹ An a wutaɪ a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli. ⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a ɗa Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi, ² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a ɗa a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a

† **8:27** Kaletsu ka Tsiheline ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. ‡ **8:32** A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◊ **8:33** Isha. 53:7-8. § **8:37** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

Urishelima. ³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutāi a zuba ka wakana yi ukyawan. ⁴ Aku u rukpāi a iyamba u panai kalaḡatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?”

⁵ Shawulu wecikei, “Asheku, aḁa yai?”

Aku kalaḡatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza ḁa vāri a uyan mavura. ⁶ 'Yangā vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu tā i'ya va yan.”

⁷ Aza ḁa a ka walaka kaḁolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana tā kalaḡatsu ki, shegai a wene uza wa. ⁸ Aku Shawulu 'yangāi, shegai an u kukpāi a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a ḁa a kanā yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. ⁹ U yan tā a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isā yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

¹¹ Asheku a tonuko yi, “'Yangā vu bana a ure u ḁa a ka isā Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku ḁa pini uza u Tarsu, uza ḁa a ka isā Shawulu. Aya pini wa yan kavas. ¹² N wenike yi tā gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene tā vuma ḁa a ka isā Ananiya u taḁanku yi kukere a kaci tsarā u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so tā upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansāka aza a uwulukpi a vunu a Urishelima. ¹⁴ Kpam aḁarakpi a pige a wushunku yi ḁe u kanā gbā uza ḁa baci dem wa isā asuvu a kala ka vunu.”

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n ḁangāsai u dansa kala ka vā a asu u Awulawa, nā ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila. ¹⁶ Ma wenike yi tā tyoku ḁa wa pana ikyamba adama a kala ka vā.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangāsai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u vā, Asheku a ḁa a suku mu; wata, Yesu uza ḁa u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u ḁa vu walai vi. Wa ciga tā vu doku vu wene asu, kpam u shaḁangu vu n Kulu Keri.” ¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpāi a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yangāi a lyubūgu yi. ¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kuḁari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kaḁolo n Atoni a ḁa a'ari pini vi. ²⁰ A ḁarakpā wa, aku u gitai kuḁari ku kadyanshi ka Kashilā a agata a Kashilā n u dansi Yesu ḁa Maku ma Kashilā. ²¹ Gbā aza ḁa a panāka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangāsakāi Atoni n u yansāki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwā ḁa u tuwai tsarā u kanā le u sirasā u banka le a asu u aḁarakpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuḁari, wāri a uvurus̄a atakasuvu a aza a Yahuda aza ḁa a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu ḁa Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsarā a kanā yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige aḁangi a ne a zuralakpā yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u ḁolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. ²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku ḁa Shawulu wenei Asheku

a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tamba asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa ta n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gba Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gba, u ba u kondoi ama a Kashila da a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain na mballa n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, "Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu de, 'yanga vu katala kajiba ka vunuu." Kute-kute u 'yangai. ³⁵ Gba aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katonu ka. U naka ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u banga aza a unambi. ³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain mabala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, "Tuwa gogo."

³⁹ Bituru lazai kabolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nrana n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kudangi u yain kvasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, "Tabita, 'yanga." Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki. ⁴¹ Bituru kana yi kukere u banga yi tsara u 'yanga. Aku u isai Atoni yi na nrana mi gba, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gba a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isai Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kabolo ka asoje ka a ka isa Kabolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u da, u tsu rongo ta ulyasaka Kashila kayala a'ayin dem. Nala dem aza da a'ari a kuwa ku ne. U tsu nakasa ta aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashila.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, "Koniliyu."

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, "Ndya yi, Asheku?"

Aku u wushuki, "Kashila ka wushuku ta kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve ta n kune ku va yanska aza a unambi." ⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isa vuma roku uza u kala Simo, uza da dem a tsu isa

* **9:36** Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gba kalen ka le ka te, kpam ka "maren."

Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza da dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva da kari.”

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isa agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza da wa tonon Kashila a asuvu aza da a ka yansa yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gba ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwa i a zuba u kunu u yain kvasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufoɓuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubaraki a ka cipuka ka utuwa a iyamba. ¹² A kunya ki gba icun i nnama n da mari n a'ene a nishi na n da ma kabura na nnu n da mari pini.* ¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, “Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpan i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugonon a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza da a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolo vu. ²⁰ Cipa vu tonon le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndaya ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza da kpan gba aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya va dana.” ²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolon Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolon aza da Koniliyu suki vi. ²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne. ²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala. ²⁶ Aku Bituru 'yanga yi u tonuko yi, “'Yanga, mpa dem vuma da.” ²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpan u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa. ²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kvasu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shangbai a kapala ka va. ³¹ U danai, ‘Koniliyu,

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n da pini n da aza a Yahuda a tsu takuma kpan na n da bawu a tsu takuma adama a Mele.

a wushuku de kvasu ka vunu, kpam kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili i uci6usa a asu u Kashila. ³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushiva.' ³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpam u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu."

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, "Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa. ³⁵ Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. ³⁶ I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gba. ³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyu6ugu ko ya wa. Kpam a Galili da ukuna u na vi u gitai. ³⁸ I reve ta Kashila ka ka nakai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpam wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

³⁹ "Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishe-lima. Alya a wuna yi a mawandamgbani. ⁴⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama. ⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpam tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa. ⁴² Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama ku6ari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada. ⁴³ Gba ntsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, 'Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.' "

Awulawa a tsarai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi. ⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. ⁴⁶ Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai, ⁴⁷ "Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da atsu tsu wushai. Uza wa la wa bishinka a lyu6ugu le wa." ⁴⁸ Aku u zuwai a lyu6ugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila. ² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza da a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, "Ndya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kabolo n ele?"

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, "Kain ka te a Japa, tyoku da mari a kvasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa. ⁶ An n webelei kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu. ⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, 'Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.'

⁸ “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unā u va wa.’

⁹ “Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, ‘Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.’

¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ “Derere u ukuna vi u da ama a tatsu a da a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza da u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpam tyoku da u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, ‘Suku a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku da avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.’

¹⁵ “Kadyanshi ka n gitai le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku da ku cipa tsu a kagita. ¹⁶ Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.’ ¹⁷ An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku da u yanka tsu a'ayin a da tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?”

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kanai ucikpala Kashila a danai, “Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpam u ne le de uma.”

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbari. A rawa ta a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuvari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kuvari ki koshi. ²⁰ Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kanai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. ²¹ Ucira u Asheku wa ta kaolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a da a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de. ²³⁻²⁴ Vuma u maci da uza da wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashila ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ta a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. ²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya da a gitai u'isa atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da nsumate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya. ²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, “A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba.” (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila. ² Hal gban u zuwai a kapamgbantai kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kana dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† da ukuna vi u gitai. ⁴ An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u yangasa yi u danai, “Yanga gogo!” Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, “Uka matogo n akpata a vunu.” Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, “Wambana kunya ku vunu, vu tonu mu.”

⁹ Aku u wutai u tonu yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, “Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va.”

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isa Marku, a asu u da ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kavasu.

¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsi ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, “Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa.”

¹⁵ A danai, “Ijan i'ya vu?” Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, “Yan maken wa, katsumate ka ne ka!”*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika. ¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, “Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi.” Aku u yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugiruwu u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru. ¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecisei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi ubolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

* **12:15** A'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma da.

²¹ Kain ka te an a foḅusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, “Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa.” ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila kpam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa “Uza u Dan,” n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu. ² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, “Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma.”

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tafanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kuḅari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa banga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaḅan ma, ⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai, ¹⁰ “Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa.”

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakai ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a kaḅon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kaḅon ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19–13:1.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashilā a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarāda i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashilā a suki a tonuko le, “Atoku, i'ā baci n kadyanshi ka kuḅari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashilā kayala, panaka numu! ¹⁷ Kashilā ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gitā tā a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

“U naka le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ilat matsumate. ²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a naka le magono, aku Kashilā ka naka le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayamit u lyai tsugono. ²² An Kashilā ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashilā ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsa de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan tā gba ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashilā ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo tā utonusuko ama a kpatala a lyuḅugu le. ◇ ²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka tā a utuwa, mpa n ratsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

²⁶ Ama a va, eda aza da i'ari a kagali ka Ibirahi, n ada Awulawa a da a ka naka Kashilā karinga, panai na! Atsa Kashilā ka sukunki akani a iwauwi yi. ²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu tā an a kidaga yi ugana u ukpa. ²⁸⁻²⁹ A yan tā dere ili i'ya tagarāda u Kashilā u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. ³⁰ Shegai Kashilā ka 'yangasa yi tā a ukpa! ³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike tā kaci ka ne a asu u atoni a ne aza da a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam atsa na tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashilā ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu tā i'ya atsu aza da tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu tā ukuna u na vi a tagarāda u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va,
ara n woko tā Tata u vunu.’ ◇

³⁴ “Kashilā ka 'yangasa tā Yesu a ukpa kpam wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu tā unā u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ◇

³⁵ “A korongu tā a Ushipa u roku:
‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◇

† **13:18** Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da “Kashilā ka kirana tā n ele hal ayen amangare a kakamba.” ◇ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◇ **13:25** Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◇ **13:32-33** Ishp. 2:7. ◇ **13:34** Isha. 55:3. ◇ **13:35** Ishp. 16:10.

³⁶ “A'ayin a ɗa Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai. ³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuu mai a ili i'ya tsa tonon: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusa u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere. ⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gita ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “ ‘Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de,

manyan ma ya kpada uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko da baci tani.’ ” ◇

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tonon le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwa ta a pana kadyanshi ka Kashila. ⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Efa u kana tsu gita uyanka kuɓari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashila ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

‘N zuwa ta vu woko kadyashi a asu u Awulawa,

tsara vu tuko iwauwi

hal ubana likimba gba.’ ” ◇

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana ta kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a ubongu vi.

⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kaɓon ka uyamba ki. ⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a laza ubana a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko ta n mazanga kpam ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda tyoku da a yain kuɓari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku ta n kadyanshi ka Kashila. ² Shegai aza a Yahuda a da a kpada uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashila yi. ³ Gba n nala, asuki yi a barakpai pini n ele cika, n a yanyi kuɓari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u naka le ucira u uyan iryoci n ikunesavu.

⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a ɓolomgbonoi kaci tsarā a yain asuki yi mavura, kpam a varasa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wari a upana kuɓari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa ta n upityanangu u da u rawai a tanasa yi. ¹⁰ Aku u danai, “'Yanga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakuma ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasai alagatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashila a roku a da a cipa tsu n iryoci i ama!” ¹² Aku a nakai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kadarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsara eyi n ama a ne a yanka asuki yi uɗarakpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukatsuma, a uwai a asuvu a kakuma ka ama ki n ilyadi n a dansi, ¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko da tsara i kpatala i asaka ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashila Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asaka ta gba ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashila ka tsu suku ta mini ma zuba, tsara iceshi i de i yain. U naka da kpam ilikulya kpam u zuwa da ipeli.” ¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a fishinka le uɗarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kaɓolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbamatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi. ²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. ²⁵ An a yain kuɓari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kvasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a ɓolomgbonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku da kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu. ²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashila.

* **14:12** Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kida da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.” ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kabon ka Afarishi, a yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgbonoi, tsara a webele kadyanshi ki. ⁷ An a barakpai a kananamgbani ki, aku Bituru yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kubari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku. ⁸ Kashila uza da u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsarai iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsarai iwauwi.”

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaaka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

¹⁶ “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsara aza da a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza da n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ♦

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'a ta ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kabolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kabolo n

* **15:13** Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ♦ **15:18** Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa. ²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kabolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. ²⁶ Ama da a naka uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a da dem tsu sukunku da Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku da na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka da araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a darankpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da wari na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naka le ukanikorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele nsumate n da, aku a dansai cika n a gbatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. ³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza da a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain ku'ari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku da a'ari.” ³⁷ Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le ta caupa a ilyuci i Bamafliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru. ⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kvasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u da. ² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika. ³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u da. ⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni

† **15:34** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 34.

ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku bishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi. ⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, "Tuwa a Masidaniya vu banga tsu." ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kana ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le ku pari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wuta a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa panaka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubugu yi kabolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, "Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi." ¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u garanai ityoni i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi." Kute-kute i pecemgbenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kana Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, "Aza a Yahuda a na a ka dangbarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike."

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, "Mayun da, nala wari." Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishupa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le. ²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu

* **16:10** Kazoli ka kala ka "atsu" pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwai. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsa ta pini.”

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, “Ndya ma yan tsara n tsara iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi.” ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba. ³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyubugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, “Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Atsu aza a Roma a da, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu.”

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kana'i aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da. ³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila, ³ wari le ukasanasaka n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, “Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.” ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yanga. ⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kabolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapanasi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wari a uyan kuɓari ku Yesu n u'yangar u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, "Ndyu uza u kacan naha wa tono?"

Aza roku a danai, "Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu."

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, "Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi? ²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne." ²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, "Eda, aza a Atina, n reve ta eda aza a uciga utono adini a da cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asudarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, 'Adama a Kashila ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko da ukuna u ne.

²⁴ "Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. ²⁶ Aya kpam u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongo.

²⁷ "Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan mbari n ele wa. ²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanasu kpam, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ "An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a da, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada

* **17:18** Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa "Ayawunshi." Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko t̄a ama ko nte wa a kpatala a āsakā tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ “Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asakā tsu t̄a tsu reve vuma u nala vi a asu u da u 'yangasa yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'yanga u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga t̄a tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi.” ³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asakai Atina u banai a Korintiya, ² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa t̄a mele u da gba aza a Yahuda a asakā ilyuci i Roma. ³ Bulus rongo t̄a n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa t̄a a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus nakai kaci ka ne gba a asu u uyan kuɓari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.” ⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpasa n de ma t̄a a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpam kuwa ku ne ka t̄a evu n kagata ka Kashila. ⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu t̄a n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyuɓugu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuɓari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci ma t̄a n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. Ma t̄a n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u git̄a kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panaka da t̄a. ¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpam a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsa t̄a tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † **18:6** A'ayin a nala yi, uza u kapatsa baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike t̄a an u 'yuwain ama. ‡ **18:6** Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

wa.” ¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki. ¹⁷ Aku kakuma ki ka kana Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kaɓolo n Bilikisu n Akila a kana ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asaka Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda. ²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. ²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asaka Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u laza ubana a Antakiya. ²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yanga u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuɓari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika. ²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubugu u Yahaya u da u revei koshi. ²⁶ Aku u kana kuɓari a kagata ka Kashila n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a banga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila, ²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanasa le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyubugu u eni u da a lubugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyubugu u Yahaya u da.”

⁴ Bulus danai, “Ulyubugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza da wa tuwa a kucina ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila. ⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashila n u yanyi kuɓari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain

uwushuku, hal a yankai aza ɗa a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asakai kagata ka Kashila ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a ɗa a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashila ka naka ta Bulus ucira u ɗa wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene. ¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a ɗa wa ukusa a bankai aza a mɓala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza ɗa a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N barana ɗa ta n kala ka Yesu ka Bulus wa yansaka kuɓari ku ne ki, i wuta.” ¹⁴ Mmuku n Siva kaɗaraki ka pige† ka aza a Yahuda, n ɗa dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza ɗa a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve ta Yesu! N reve ta kpm Bulus. Shegai eda tani an yayi?”

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gita le malapa hal u lyai ucira u le gba. Aku a wutai a kuwa ki n ilyadi ya dem kataɓa ikyamba i le kpm n a'utsu.

¹⁷ An aza ɗa a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nakai kpm kala ka Asheku tsupige.

¹⁸ Ama ɗa kpm a wushuki vi a wutai a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le. ¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a ɓolomgbonusoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa ta ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)*

²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpm ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpm, “N bana baci de, u kana mu ta n bana a ilyuci i Roma. ²² Aku u suki aɓangi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpm u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a ɗa a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku. ²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gita ta n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza ɗa wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima†† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara ta ikebe cika adama a manyan ma nala mi. ²⁵ Aku u ɓolomgbonoi gba atoku a manyan a ne n aza ɗa a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eda ama a va, i reve ta n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe.

²⁶ I wene ta kpm i pana ta tyoku ɗa Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a ɗa ama a yain n akere, ashila a ɗa wa. ²⁷ Ukuna u cingi wa gita ta, a ka nangasa ta manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko ta Aritima kameli ili i gbani, kpm a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza ɗa gba uyamba u Asiya hal gbam n likimba gba a ka gbashika.”

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. † **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kpm urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a kaɓon ka Asiya a tsu gbashika ta ka.

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, "Tsupige she Aritima u aza a Afisu." ²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga ta u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a 6ishinka yi. ³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gba a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gban ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau. ³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsara u siraka ama a ne kabetsu. ³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, "Tsupige she Aritima kameli." A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, "Eda ama a Afisu, ama a likimba gba a reve ta an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve ta an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu. ³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan ta i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka ta ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le de. ³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu ta a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa." ⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isai Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, "U yan tsu ben." Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An u kyawunsai abon a nala yi gba, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afofi a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi ta afofi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kabolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kabolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan ta nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgbonoi tsara tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanishi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza ta kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa ta pini ncikalushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan kufari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatanai u rukpai a kunukuzuba utuwa a

iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wofo yi, u danai, “Kotsu i dambula wa, wa ta n uma.” ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kaḅolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga ta kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Atsu kpm tsu uwai a kpatsu, tsara tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyu. An kain ka wansai kpm tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, “Eda i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya. ¹⁹ N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kpm n meshi. N kawunki kpm n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu. ²⁰ N kpaḁa da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansa ka da kuḅari a asu u ama n a'uwa a de. ²¹ Kuḅari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kpm a pityanangu n Yesu Asheku.

²² “Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpm n reve ili i'ya ya gitai na mpa de wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kpm n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonuko uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ “Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansa ka le kuḅari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa. ²⁷ N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve. ²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i gubi. Kpm i lyai kapala n ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne. ²⁹ N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila. ³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka kaḅan tsara a roni Atoni ubana ara le. ³¹ Adama a nala, she i rongo ufoḅusi, i ciḅa ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

³² “Gogo-na n nakangu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Ciḅai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴ I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari kaḅolo na mpa. ³⁵ Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Ciḅai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la ta unu u shinga vu naka n u da va wusha.’ ”

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudangi kabolo n ele a yain kvasu. ³⁷⁻³⁸ Aku a wofo yi gba le n unamgbukatsuma a kanai kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵ Shegai an a'ayin a u'yang a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kvasu. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpm a lazai ugono a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpm tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kubari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere o a da a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, o u wutai a Yahuda u tuwai. ¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, "Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, 'Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpm a neke yi a akere a Awulawa.' "

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³ Aku u wushuki, "Ndya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufobusi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku."

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, "Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi."

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fobusoi tsu banai a Urishelima. ¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipa ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpm gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini. ¹⁹ An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashila, a tonukoi Bulus, "Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹ Shegai a tonuko ta Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike ta aza a Yahuda a da a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acombi wa, ko kpm a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u *kaṅa* *tā* a reve n utuwā u wunu. ²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsa *tā* n ama a nishi pini na aza *da* a yain kazuwamgbani. ²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka *de* kaḅolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsarā a kuruwa le. Nala wa zuwa *tā* a reve an gbā ili i'ya a tonuko le a kaci ka wunu ki kaḅan ka, kpam avu n kaci ka wunu va kirana *tā* n Mele mi. ²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a *da* a wushuki, tsu koronku le *tā* ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a *ḍaram*kpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u *da* wari nā mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kaṅai Bulus a Kuwa ku Kashilā

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashilā. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a *da* uwulukpe vi wa shadāngu, n kain ka a ka yanka ya dem udarākpā.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadāngu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashilā. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a *kaṅa* yi, ²⁸ n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, *baṅga* tsu! Vuma *da* wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashilā ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbam u tukoi aza a Helineḥ a roku a asuvu a Kuwa ku Kashilā ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” ²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashilā ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le *tā* kaḅolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gbā ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kaṅai Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashilā ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi. ³¹ Pini nala, a *kaṅa* yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a *da* gbā ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangasasa atakasuvu a ama. ³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kaḅolo n asoje a banai *de* a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwā n asoje, aku a *asa*ka yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kaṅai Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain. ³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakumā ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbam uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. ³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a *radagba* yi a zuba adama a u'yangasa u atakasuvu u ama yi. ³⁶ Kakumā ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakumā ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve *tā* Tsiheline? ³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u *da* ayen a *da* a wurai u 'yangasai atakasuvu a ama, hal gbam u tonoi n ama azu a nishi (4,000) aza a magalaka a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u *da*, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi *da*. Ma folo vu vu *asa*ka mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰ Aku u *asa*ka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangasakai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko da ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi.” ² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakuma ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u da, a matsa mu ta a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan ta kaneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wenishike mu gba mele ma isheku i tsunu. Ma ta n uciga u ugbashika Kashila, tyoku da gba de i'ari uyan ara. ⁴ N foro ta ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gbam n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. ⁵ Magono ma Adarakpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana ta mayun da. A naka mu ta ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu ta n tuko Atoni a da a'ari de utuwa a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan. ⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’ ⁹ Aza da tsari kabolo a wene ta katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yanga vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu ta ili i'ya va yan.’ ¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu ta n rumbanai, aza da tsari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa. ¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ “U tonuko mu, ‘Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. ¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. ‘Yanga a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.’

Bulus yain ku'ari a asu u Awulawa

¹⁷ “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene, ¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, ‘Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.’

¹⁹ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. ²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, $\diamond$ uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ “Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yanga vu wala, ma suku vu ta a m'ari a asu u Awulawa.’ ”

* **22:2** Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan ta majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le. $\diamond$ **22:20** Ask. 7:58.

²² Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u 'Awulawa,' aku a salai unā u te, 'Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!' ²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci. ²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, "U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?"

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, "Ndya ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da."

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, "Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?"

Aku u wushunku yi, "Nala wari."

²⁸ Aku uzapige vi u danai, "She na n tsapai ikebe ushani kahu n tsara ucira u nala vi."

Bulus danai, "Mpa kpm n u da a matsa mu."

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpm a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, "Aza a va, n rongo ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!" ² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unā. ³ Aku Bulus danai, "Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u ka'an u gbani, dusuku da vu dusuki tsara vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu."

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, "Magono ma Adarakpi ma Kashila ma va wishisa!"

⁵ Bulus wushunku le, "Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarakpi ma wa. Kpaci a korongu ta a da 'Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.'" ♦

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpm Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, "Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yangā u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada."

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal ka'olo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yangā u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba. ⁹ Aku kacan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangai a ka banga Bulus a danai, "Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpm katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi."

* **23:2** Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala "Ananiya." 5:1 Ananiya uza da yankai asuki ka'an, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi. ♦ **23:5** Uwt. 22:28.

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, "Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpm vu yain ka a Roma."

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a fobusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza da a yain afobi a cingi a nala yi a la ta ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adarakpi a pige n azapige a tonuko le, "Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Eda n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpm ufofusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi."

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isa katigi ka te u tonuko yi, "Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi." ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, "Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu."

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, 'Ndya va ciga vu tonuko mu vi?'

²⁰ Kalobo ki ka danai, "Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufofusi, a da a ka vana vu wushunku le."

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, "Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa." Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, "Tonukoi asoje amangatawanre (200) a fobuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴ Eda kpm i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi." ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ "Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷ Aza a Yahuda a roku a da a kana vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi. ²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u da u yain vi. ²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u da a kana yi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gban a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a fobusoi a kaci ka ne, da i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunu."

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³² An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asaka asoje a da a ka walaka

adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³ An a rawai a Kasariya, aku a nakai gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. ³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panaƙa vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarakpi kabolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ² An a isa Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam vari n uwene u mbari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku. ⁴ Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da vari n u da, vu panaƙa tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵ “Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kabolo ka aza da a ka isa Aza a Nazara. ⁶ Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kana yi. [⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.” ⁹ Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu. ¹¹ Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa. ¹² N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa. ¹³ Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun da wa. ¹⁴ Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tono Kashila ka isheku i tsunu a ure u da a danai kaƙan ka vi, kpam n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Ntsumate. ¹⁵ N zuwa ta katakasuvu ka va a asu u Kashila, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasa ta akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶ Adama a nala a da mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷ “N garakpa n ugono a Urishelima wa, mari ta a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpam n naka kune a asu u Kashila. ¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpam kakuma ka ama ka pini wa.

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a ɗa pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va.

²⁰ Ko kpm asaka aza ɗa a sapula na vi, a dana unyushi u ɗa Asheshi a Pige a tsara mu n u ɗa a'ayin a ɗa a yanka mu afada a Urishelima. ²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; 'Adama a kadyanshi ka u'yang'a u ukpa u ɗa a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.' "

²² Feli gomuna tani u reve ta ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, "Shamgbai she a'ayin a ɗa Lisiya Uzapige u Kuvont u tuwai, aku n kidaga da ugana." ²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpm u bishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpm uza u Yahuda u ɗa. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuva a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵ Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpm n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, "Gogo-na u rawa ta ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu ta vu tuwa." ²⁶ Feli tsu sukunku ta Bulus tuwa u dansa n eyi, kpaci u zuwa ta uma wa tsara ta ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nakai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kana manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yangai a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso ta ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, "A Kasariya ɗa a ka wundya Bulus, kpm nte ma gono de gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, asaka azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de."

⁶ Fesutu shamgba ta n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isa aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a ɗa a wutai a Urishelima vi a 'yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpm aza a tsugono tsu Roma wa."

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?"

¹⁰ Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpm nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve ta mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wa baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo da a 'yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige."

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, "Nala wari, vu folo ta ubana ara Kaisa, kpm nte va bana de."

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, “Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asanka mu n yanka yi afada. ¹⁵ An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ “Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu atsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwa n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma. ²⁰ Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de. ²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi.”

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, “Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana.”

Aku u wushunku yi, “Va panaka yi ta nakpan.”

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. ²⁴ Aku Fesutu danai, “Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwa ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi. ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U kana ta n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsara tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsara ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va. ³ N revei avu vu reve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ “A wenishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da. ⁵ A reve ta na mpa caupa, kpam a ka fuda ta a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kaon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana ta mayun da a ka ciga baci a dana.

* **25:13** Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † **25:13** Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

⁶ “Gogo-na ma ta a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va. ⁸ Ndya i zuwai i kpadai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

⁹ “Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara. ¹⁰ Adarakpi a pige a wushunku mu ta n yain ili i na yi, kpam n canga ta Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gba agata a Kashila na bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi una u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mbari i tsumoci na n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² “Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka mu. ¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara. ¹⁴ An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakanan n magutsu ma kalina.’

¹⁵ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada yai?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpam ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu. ¹⁷ Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N gita ta n yankai aza a Damasuka kuɓari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kana mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashila ka banga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na ntsumate n da n buwai a danai ya gita vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana ta ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagita u da wa 'yanga a ukpa. Kpam wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpam n ugboji. ²⁶ Agaripa magono u reve ta n ili i na yi, kpam n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gita ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku na ntsumate? N revei vu wushuku ta.”

* **26:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavasus tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka pana ka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari kabolo n ele a 'yangai a asakai a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.”

³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa ta dem kabolo n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Let a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a unu u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka banana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza da wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai

kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A ɓarɓkpɓ wa, aku uwule u pige u ɗa a ka isa, “Uwule u Gadi u Kasana,” u wutaɓi a kagida u lapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u ɗa a ka isa Kawuda, a asu u ɗa uwule u jebei. She na tsu moɗonoi cika, aku tsu fudaɓi tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a ɗa ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u ɗa a ka vutala le a kayala ka ka soɗugusu ili dem u ɗa a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u ɗa wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakana ta cika ma gada tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a ɗa a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u ɗa tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isaɓi aza a kpatsu yi, u danai, “Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbamaɓi asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashila ɗa kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne. ²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, ‘Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza ɗa ya walaka kabolo adama a vunu.’ ²⁵ Adama a nala, gbamaɓi asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku ɗa u tonuko mu. ²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gba.”

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a ɗaka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. ²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsarai a ɓarɓkpaɓi kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi. ²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a ɗa a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a bishinka kpatsu ki nwalu. A yain kavasu tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashampatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki. ³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba de.” ³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin kupa n a nishi a ɗa pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya. ³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa.” ³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u ɗa u gitai utakuma. ³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n

a teli (276) a ɗa tsari pini a kpatsu ki. ³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tāsasai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpm a reve asu u ɗa a'ari wa. A wene ta kpm asu u shinga u ɗa wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de. ⁴⁰ Aku a kidasai aban a ɗa a ka banā ashampatsu yi, a asakai a ɗa a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku ɗa uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi. ⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u ɗa wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpadai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa. ⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza ɗa a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida. ⁴⁴ Aza ɗa a buwai kpm a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpm a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u ɗa wari a mere ma mini u ɗa tsari, kpm kala ka asu ki ka Malita. ² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpm kutanu ka pini. ³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a ɗa wa zuwa n ɗa a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. ⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, "Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a ɗa a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi." ⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpm ko i te ka yanka yi wa. ⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpm wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savaɗai kadyanshi a da, "Vuma u na, kashila ka roku ka."

⁷ Evu n asu vi, uyamba u ɗa pini u ɗa wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza ɗa a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. ⁸ Dana tata u ne ɗa pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tɗanku yi akere u yanka yi kvasu u tanasa yi. ⁹ An vuma u tanai, aku gba aza ɗa a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mɗala ara Bulus, kpm u tanasa le.

¹⁰ Ama yi a nakā tsu ta karinga, kpm an tsa laza a kpatsu, a nakasa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a ɗa a ka isa Kasata n Pololu* a ɗa a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. ¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu. ¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she

* **28:11** Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a ɗa a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini.

a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli. ¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma. ¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpmam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongu utyoku u ne, kpmam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isa azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpmam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kana n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isa da n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza da tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u da u wutai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kabolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u da u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Ntsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu. ²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a unu u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “Ba vu tonuko ama a va,
Ya pana ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wene ta,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,
a votsuku de atsuvu a de,
a kimba de a'eshi a de.
Tsara i wene n a'eshi a de wa,
i pana n atsuvu a de wa,
kpmam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n tansa da.' ◇

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutai hal utuwa a asu u Awulawa, kpmam alya a ka wusha a da.” [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.] ‡

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene. ³¹ U yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila

† 28:15 Asu u re u na vi, m6ari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa. ◇ 28:27 Isha. 6:9-10. ‡ 28:29 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza u bishinka yi wa.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpam gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpam Bulus korongu ta n u kirani n u tofugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpam Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpam wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpam wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpam u suku mu n ba n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u ntsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.†

³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa. ⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tonon ama a iyamba gba a wushuku kpam a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. ⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da ta kpam u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kavasun ucikpa

⁸ *Asaka* n gita n cikpa *Kashila* a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a *de gba*. N yan ta nala adama a da *gba* ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u *de*. ⁹ *Kashila* ka reve ta n *asaka* uyansa kavasuu adama a *de wa*, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne. ¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kavasuu, n tsu folo ta *Kashila* ka *asaka* mu n kondo da, kpm nala wa woko *Kashila* ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ta n wene da tsara n naka da ucuu u una u shinga u da Kulu ku *Kashila* ku naka mu. Ka ka banga da i gbonguro a asuvu a Asheku. ¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu bangamgbana i n upityanangu u da tsu tsara i. Upityanangu u *de wa banga* mu ta, kpm upityanangu u va wa banga da ta. ¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo da. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a *de Awulawa*.†

¹⁴ U kana ta n gbashika ama gba: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari arevi n aza da bawu a revei ili. ¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka da kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u da *Kashila* ka yankai manyan u wauwai uza da baci dem u pityanangi u da la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza da bawu a'ari aza a Yahuda.† ¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike ta tyoku da *Kashila* ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u da tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarada u *Kashila* u danai, “Uza da *Kashila* ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsara ta uma adama a da u wushuki n *Kashila*.” ♦

Ama gba a nusa ta

¹⁸ *Kashila* uza da wari a zuba† wa wenike ta tyoku da wa pana upan, a asu u ukidaga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu ta ukuna u mayun n tsicingi tsu le. ¹⁹ *Kashila* ka yan le ta mavura, adama a da a reve ta ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u *Kashila* mai, kpaci *Kashila* ka wenike le ta i'ya gba. ²⁰ Ama a ka wene ucira u *Kashila* u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpm n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an *Kashila* ka yain likimba, gba ili i'ya u yain i wenike ta tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsara ure u kunyani wa. ²¹ Ko an a revei *Kashila*, a 'yuwan yi ta unaka tsupige tyoku u *Kashila* ka mayun, a 'yuwan yi kpm ucikpa. A una u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi. ²² A da a'a ta n ugboji, shegai a wokoi atengeshi. ²³ A lyaka *Kashila* ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, *Kashila* ka asakai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gba ili i'ya a ka ciga a yain, kpm maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbana i tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. ²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u *Kashila* aku a wushuki n kaɓan. A lyakai ili i'ya *Kashila* ka yain kayala a una u da a ka lyaka uza da u yain i'ya kayala. Aya uza da wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku *Kashila* ka asaka le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpm nala u gain u woko wa. ²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakai uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n

maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsara ureve u mayun u Kashila wa. Aku Kashila ka lazai ka asaka le n atakasuvu a cingi a le, u asaka le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain. ²⁹ A shadangi n gba icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u da a kaci ka ama. A yain ndyami. ³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashila. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa. ³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. ³² A reve ta mele ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u bishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashila

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, "Ama a da va dansaka vi aza a cingi a da!" Shegai eda dem ama a cingi a da tyoku da a'ari, kpam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a da, kpam a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. ² Tsu reve ta Kashila ka yain derere an u kidagai aza da a ka yansa ili i nala yi ugana. ³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidaga le ugana, kpam eda dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashila? ⁴ I goro Kashila an wari uza u shinga, kpam an bawu u yanka da mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatala utuwa ara ne.

⁵ Shegai eda i ryagbaja ta kpam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpam u yain afada dere. ⁶ Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain. ⁷ Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kpam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku. ⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpam a ka yansa ikuna i cingi maco. ⁹ Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpam u pana mballa. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. ¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa. ¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada unu u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka nakai Musa wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi. ¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. ¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi. ¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai. ¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u

da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa kuɓari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci vari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an vari a asuvu a ama a Kashila. ¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi. ¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi. ²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpam i wenishike aza da bawu a revei ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpam vari n ukuna u mayun gba. ²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. ²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le. ²³ Vu yan ta aradi an vari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga. ²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◇

²⁵ Uza u Yahuda da baci vari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kida vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kida vu kacombi wa. ²⁶ A tsu kida Awulawa acomb wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta acomb. ²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le acomb wa.

²⁸ Adama a da ama a revei an avu uza u Yahuda u da, kpam a kida vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa. ²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucuu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'ari n i'ya? Ndy a i lobonoi a kida le baci acomb? ² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbanai da? ⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u kaban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne,

"Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ◇

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.) ⁶ Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa. ⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci kaban, kpam kaban ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana

mpa uza u unyushi u cingi u ɗa aku u yan mu mavura?" ⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpm ya dana, "Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa. ¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta, "Uza u maci wa la wa, ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ◇

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukukpi.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaban."

"Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali." ◇

¹⁴ "A tsu rongo ta uyansa una u cingi u da wari akoni a de." ◇

¹⁵ "Ufofusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa." ◇

¹⁸ "A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa." ◇

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpm kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila. ²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i nsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa. ²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpm gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain. ²³ Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpm tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila. ²⁴ Shegai Kashila ka gonuko le ta a woko dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani. U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu. ²⁵ Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpm upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakpa adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpm u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le. ²⁶ Kpm Kashila ka neke ta Yesu tsara u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

◇ **3:12** Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ **3:13** Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ **3:14** Ishp. 10:7. ◇ **3:17** Isha. 59:7-8. ◇ **3:18** Ishp. 36:1.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da. ²⁸ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa. ²⁹ Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem. ³⁰ Kashila ka te ka koshi, kpam ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. ³¹ Gogo-na an tsu tsarai upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibirahi

¹ Ndya tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibirahi ma rotsongusi a ukuna u upityanangu? ² Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa. ³ Tagarada u Kashila u dana ta, "Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ◇

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. ⁵ Shegai va zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashila ka wusha ta aza a unyushi u cingi adama a da a pityanangi n eyi. ⁶ Dawuda dana ta dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma da Kashila ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain da wa:

⁷ "Ama a da a yain ili i cingi i'ya Kashila ka cimbusai, a yan ta ipeli i mayun.

Kashila ka takpa le de unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele ta,

aza da Magono ma Zuba bawu ma cifa unyushi u cingi u le." ◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza da a kidai acombi a da koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza da bawu a kidai acombi a da dem. Kpaci tsu dana de ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, "Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ¹⁰ Nida na vi gitai? Kashila ka wusha Ibirahi kahu a kida yi kacombi da ko cina a kida yi de? Kahu a kida yi kacombi da Kashila ka wusha yi. ¹¹ Ukida u kacombi iryoci i'ya an Ibirahi wari n upityanangu kpam Kashila ka wushuku de n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibirahi aya asheku a aza da a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko ta derere n Kashila adama a da a'ari n upityanangu. ¹² Ibirahi kpam aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibirahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashila ka yankai Ibirahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le ta likimba. U yan nala adama a da Ibirahi nakai Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi. ¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashila ka zuwamgbani a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpam kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibirahi ka woko dem la vi de ka gbani. ¹⁵ Kashila ka tsu pana ta upan u ama a kpadu baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa kodo ma wa.

◇ 4:3 Kag. 15:6. ◇ 4:8 Ishp. 32:1-2.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha t̄a kazuwamgbani ka Kashil̄a an a wushuki. U neke t̄a ili i'ya u zuwamgbani vi gbani, kpam mayun a wusha t̄a u d̄a. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha t̄a u d̄a a'ā baci n upityanangu tyoku u Ibrahi. Kpaci Ibrahi aya asheku a aza d̄a a wushuki gb̄a. ¹⁷ Tyoku d̄a Tagar̄a da u Kashil̄a u danai an Kashil̄a ka tonukoi Ibrahi, “N gonuko vu t̄a asheku a uyamba ushani.” ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka t̄a ka Ibrahi adama a d̄a u wushuki n Kashil̄a, uza d̄a u tsu 'yangas̄a akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wut̄ai a asu u d̄a bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashil̄a ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibrahi wushuku t̄a n eyi. Kashil̄a ka dana t̄a kpam, “Mmuku n tsikaya n vunu ma yan t̄a ushani, tyoku u atala,” ◇ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! ¹⁹ Aku Ibrahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan d̄e evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa d̄e d̄a wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan d̄e mamici kpam u matsa wa. ²⁰ Ibrahi yan mal̄al̄a ma Kashil̄a ka kpađ̄a uyan ili i'ya u zuwamgbani wa, kpam u as̄ak̄a uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shad̄angu yi n ucira, aku u nak̄ai Kashil̄a tsupige. ²¹ U wushuku t̄a mayun an Kashil̄a ka fud̄a ka shad̄angu ili i'ya u yain kazuwamgbani. ²² Adama a upityanangu u Ibrahi, “Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci.” ²³ An Tagar̄a da u Kashil̄a u danai, “Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci,” Ibrahi d̄a koshi a koronki u d̄a wa. ²⁴ A koronku tsu t̄a dem nala, tsar̄a a tonuko tsu Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza d̄a u 'yangas̄ai Yesu Asheku a tsunu a ukp̄a. ²⁵ Kashil̄a ka neke t̄a Yesu u kuw̄a adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangas̄a yi t̄a n uma, tsar̄a Kashil̄a ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko t̄a mazanga

¹ Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na ts̄a t̄a n̄a ndishi n shinga n Kashil̄a adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. ² U yanka tsu t̄a ure tsar̄a tsu uwa a tsishinga tsu Kashil̄a adama a d̄a tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan t̄a mazanga adama a d̄a tsari n kapashi a tsupige tsu Kashil̄a. ³ Nala gb̄am koshi wa, ts̄a t̄a dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a d̄a tsu reve t̄a kadambula ka nala ki ka zuwa tsu t̄a akawunki. ⁴ An tsu rotsongusi tyoku d̄a tsa kawunku, aku Kashil̄a ka wushunku tsu. Adama a nala a d̄a gogo-na tsari n uzuwa u uma. ⁵ Ts̄a baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gb̄a ili i na yi i git̄a t̄a adama a d̄a Kashil̄a ka nak̄a tsu Kulu Keri, † uza d̄a u shad̄angi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuw̄a t̄a adama a tsunu a'ayin a d̄a bawu tsa fud̄a tsa b̄anga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a d̄a tsari. ⁷ U wuyana t̄a cika uza roku u kuw̄a tsar̄a u wauwa uma u uza roku u d̄a wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuw̄a t̄a u kuw̄a tsar̄a u wauwa uma u uza d̄a u tsu yans̄aka atoku ikuna i shinga maco. ⁸ Shegai Kashil̄a ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuw̄a adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashil̄a ka gonuko tsu d̄e tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve t̄a maken ma la wa, wa wauwa tsu t̄a a asuvu a upan u Kashil̄a. ¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashil̄a d̄a eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuw̄ai adama

a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashilā, tsu reve tā an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. ¹¹ Nala gbam koshi wa, tsā tā n mazanga adama a ili i'ya Kashilā ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashilā.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa tā a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpm unyushi u tuwā tā kaḅolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kanai ya dem she u kuwā i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan tā unyushi u cingi. ¹³ Unyushi u cingi wā tā pini a likimba tun kahu Kashilā ka naka Mele. A'ayin a nala yi Kashilā ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa. ¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa tā, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashilā ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wā tā yavu Kawauwi uza da u tuwai a kucina. ¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u da a'ari wa, kpaci kune ku Kashilā ka yanka tsu gbani ka tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun da an ama ushani a kuwai adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashilā u la tā tsupige, kpm nala ama ushani a tsara tā kune ku Kashilā ki; wata, uma u da la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi. ¹⁶ Ili i'ya uza wa tsara a asu u kune ku Kashilā ki i'a tā kau n ili i'ya uza wa tsara a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan tā afada, u yain kpm mavura. Shegai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. ¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa tā ukpa wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la tā ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu tā ili i shinga ushani, kpaci u wushuku tā n atsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsara tā uma kpm tsu lyai tsugono tsu ukpa.

¹⁸ Unyushi u te u Adamu vi u tuko tā ama gba mavura ma ukpa. Nala kpm, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko tā ama gba a woko dere a asu u Kashilā. Kpm u tuko tā ama gba uma u mayun. ¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa tā ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panaka tā Kashilā kpm u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashilā ka naka tā Mele tsara ama a wene tyoku da caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansaka le ikuna i shinga. ²¹ Unyushi u cingi u lya tā tsugono tsu ama gba hal u tuko le ukpa. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpm u wushuku tā n atsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpm nala u tuko tsu tā uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹ Ndya tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi da, tsara Kashilā ka lyai kapala n u yansaka tsu ikuna i shinga i ne? ² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u da baci, atsu akushe a da, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi? ³ I asansa an gba tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyubugu tsu? An a lyubugu tsu, tsu kuwā tā tyoku da u kuwai. ⁴ An a lyubugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a cidangu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpa. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongu uma u savu.

⁵ Cinda tsu ɓolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpa u ne, Kashila ka zuwa tsu ta tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku da a 'yangasai Kawauwi. ⁶ Tsu reve ta a wuna tsu ta tyoku da tsari caupa a mawandamgbanit kabolo n Yesu, tsara unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashila ka yan ta nala, tsara ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa. ⁷ Nala wari kpaci a'ayin a da baci dem ama a kuwai a woko de yaa, unyushi u cingi wa kpam n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwa baci n Kawauwi, tsu reve ta tsa yan ta uma n eyi. ⁹ A 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve ta wa doku wa kuwa wa. Ukpa wa kpam n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. ¹⁰ An Kawauwi ka kuwai, kuten ka u kuwai tsara u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpam u kana u doku u kuwa wa. Gogo-na wa ta n uma u savu, kpam uma u savu u ne vi wa ta a asu u Kashila. ¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka wari a asu u unyushi u cingi, kpam wari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpam ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. ¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de kabala a asu u Kashila, kpaci icun i ama da a kuwai da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de kabala a asu u Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari dere kpam ya tuko tsupige a asu u Kashila. ¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpam uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u woko tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala naka tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu. ¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kpam i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci. ¹⁷ Tun caupa, eda agbashi a unyushi u cingi a da. Shegai n cikpa ta Kashila an i shamgbai ya panaka uwenishike u da i wushai ara va. ¹⁸ Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko de agbashi a Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsara i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsara i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa. ²¹ Katsupi ka eni ka i tsara i a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko. ²² Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpam i tuko uma u da bawu wari n utyoku. ²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka naka tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi. ² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da

wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa. ³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwai, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ta usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n ada. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwa ta a ucira u ne an i kuwai n Kawauwi a mawandamgbani. Kpam gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila. ⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu. ⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kpam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa. ⁸ An unyushi u tsara ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa. ⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa ta kpam mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa. ¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a una u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu. ¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kpam a banga ta ama. ¹³ Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashila kpam ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka. ¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. ¹⁶ N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpam nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere. ¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya. ¹⁸ Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa. ¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n matsa baci tsara n kpada uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u da. ²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a da baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan. ²² Katakasuvu ka va ka

zangana ta adama a Mele ma ma wutai a asu u Kashila. ²³ Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u da wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba. ²⁴ Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa? ²⁵ N cikpa ta Kashila adama a da Yesu Kawauwi, aya uza da wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama da a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpm u kidaga le ugana wa. ² Kulu Keri, uza da u tsu nakasa uma u da u wutai a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u da wa tono n ukpa. ³ Mele ma Musa ma n ucira u da ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a da. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. ⁴ Yan da u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a da baci tsu panakai Kulu Keri, n u da tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a da baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza da a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. ⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga. ⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa. ⁸ Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpm ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpm ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonif ka wa.) ¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashila. ¹¹ Kulu ku Kashila, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpm nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da. ¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun. ¹⁴ Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele. ¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpm ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashila, kpm ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashila, "Tata! Tata u tsunu!" ¹⁶ Kulu ku Kashila ku bolomgono ta n kulu ku

tsunu, tsarā ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashilā. ¹⁷ Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashilā ka banaka ama a ne. Nala dem gba ili i'ya Kashilā ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsarā tsupige tyoku da Kawauwi ka tsarai, u kana ta tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. ¹⁹ Gba ili i'ya Kashilā ka yain i'a ta a umatsi a uvana a'ayin a da Kashilā ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun. ²⁰ Kashilā ka ka zuwai gba ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashilā ka ka zuwai i'ya nala. ²¹ Gba n nala, Kashilā ka tuwa ta ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsarā i woko yaa n tsupige kabolo na mmuku n Kashilā.

²² Kpaci tsu reve ta hal utuwa gogo-na gba ili i'ya Kashilā ka yain i'a ta a ma'ika yavu uka u ilimaci. ²³ Ko atsu dem Atoni tsa ika ta adama a mbala, ko an u wokoi tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagita ku Kashilā. Atsu dem umatsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashilā ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsara u kaci. ²⁴ A'ari a wauwa tsu de, kpam tsa ta n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsarai wa. ²⁵ Shegai tsa zuwa ta uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsarai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka banga tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavas tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansaka ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā, hal gbam wa folusuko tsu Kashilā n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana. ²⁷ Kashilā ka wene ta ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve ta ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansaka ta ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā dere tyoku da Kashilā ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve ta Kashilā ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kabolo, tsara u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama da a ka ciga yi. Alya ama da u isai, kpaci nala u fobusoi u yain u da. ²⁹ Kashilā ka reve le ta kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsara a woko tyoku u Maku ma ne, tsara Yesu woko Maku ma kagita kpam u tsara a'angu ushani. ³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuwa ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashilā

³¹ Ndya tsa dana adama a ili i na yi gba? Kashilā ka baci n atsu, ya wa yan tsilala n atsu? ³² Eyi uza da bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gba. Cinda u naka tsu Yesu, mayun da wa naka tsu gba ili gbani. ³³ Ya wa takpa ama da Kashilā ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashilā ka ka gonuko le a woko dere. ³⁴ Ya wa kidaga ama a Kashilā ugana? Uza wa la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwa ta, shegai a 'yangasa yi ta a ukpa, kpam gogo-na wa ta a kukere ku ulyaki ku Kashilā wa foluko tsu. ³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u da Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gba nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naka tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere da tyoku da Tagarada u Kashilā u danai,
 “Kain dem ama a ka dansa ta a ka wuna tsu adama a vunu,

ama a ka yansa_{ka} tsu tyoku da a tsu yansa_{ka} ncon n da a ka bana ukida.” ◇

³⁷ Shegai gba n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza da u ciga tsu! ³⁸ N reve ta mayun da ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingi† ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpm ili i'ya ya tuwa ya gita a kapala i takpana wa. ³⁹ Tsa baci a zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashila u da u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u da ma tonuko da. Mpa uza u Kawauwi da kpm kaban ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpm u wushuku ta gba ili i'ya ma dansa mayun da. ² Katakasuvu ka va ka shadangu ta n unambukatsuma u pige na mballa cika, ³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashila ka yanka mu baci una u pece mu n Kawauwi tsara ama a va a tsara iwauwi, ma wushuku ta gogo Kashila ka yain nala. ⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza da Kashila ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ta tsupige tsu ne, u yansa ta kazuwamgbani n ele. U naka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku da a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza da a ka wusha kazuwamgbani ka ne. ⁵ Isheku i le ama a pige a da a Kashila, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpm aya Kashila, uza da wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha ta icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana da ma dana Kashila ka kpada ta ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun da gba aza a Isara'ila a da ama a ne wa. ⁷ Kpm dem gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n da Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashila ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n da koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.” ⁸ Nala u wenike ta la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n Kashila n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza da a wokoi mmuku n Kashila adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi. ◇ ⁹ Kpm kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa ta maku ma vali.” ◇

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza da u matsai mpeshe. ¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashila ka tonuko ta Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika ta uza u kenu.” ◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi da. Kashila ka yan ta nala tsara uza da u dangasai vi aya uza da wa ciga, adama a tyoku da u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. ¹³ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Kashila, “N ciga ta Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ◇

¹⁴ Nda wa tsa dana a ukuna u na? Kashila ka tsu kpada uyan dere da? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashila ka tonukoi Musa,
“Ma wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem n dangasai,
kpm ma pana ta uza da baci dem n dangasai asuvayali.” ◇

¹⁶ Kashila ka wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain da wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila u dana ta Kashila ka tonuko ta magono ma Masar,† “N zuwa vu ta vu woko magono kpaci ma ciga ta n wenike ucira u va ara vunu, tsara a dansa kala ka va a

◇ 8:36 Ishp. 44:22. ◇ 9:8 Kag. 21:12. ◇ 9:9 Kag. 18:10. ◇ 9:11-12 Kag. 25:23. ◇ 9:13 Mal. 1:2-3. ◇ 9:15 Uwt. 33:19.

likimba gbà.” ¹⁸ Adama a nala, Kashilá ka wenike t̄a ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u d̄angasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilá n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike t̄a, “Nída Kashilá ka dana tsu nusa. Ya wa fudá wa ronombono n uyawunsa u ne?” ²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka v̄a, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu v̄ari d̄a va nanamgbana n Kashilá? Magbodo ma tsu wece uza d̄a u ma yi, ‘Nída vu ma mu naha?’ ” ²¹ Kamai ka mgbodo ka tsu ma t̄a ili i'ya wa ciga u mai. Wa fudá t̄a wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansaka manyan maco.

²² Kashilá ki dem nala w̄ari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fudá t̄a. Shegai u yan t̄a ahankuri a pige a asu u aza d̄a upan u ne w̄ari; wata, aza d̄a a fobusukoi ukp̄a.

²³ U yan t̄a nala tsar̄a u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a d̄a u panai iyali; wata, aza d̄a u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagita.

²⁴ Kpam ātsa ama a nala yi aza d̄a Kashilá ka isai. U d̄angasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala d̄a gb̄am koshi wa, u d̄angasa tsu t̄a dem a asuvu a Awulawa. ²⁵ Tyoku d̄a Kashilá ka danai a tagar̄ada u Hosiya matsumate:† “Aza d̄a bawu a'ari ama a v̄a, gogo-na ma isa le t̄a ama a v̄a. Kpam ma wenike t̄a uciga u va a asu u aza d̄a bawu m̄ari ma ciga.” ◇

²⁶ U doku t̄a u danai, “Pini a asu u d̄a Kashilá ka tonuko le, ‘Ed̄a ama a v̄a a d̄a wa,’ nte d̄a dem pini Kashilá Uza u Uma wa isa le mmuku n ne.” ◇

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na: “Aza a Isara'ila a'a t̄a ushani, tyoku u kayala ka ikengi i kushiva, shegai aza d̄a a ka tsar̄a iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan t̄a ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi.” ◇

²⁹ Ishaya doku t̄a u danai: “Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u asaka t̄a ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma. A da baci nala wa, an a'ari a wacinsa tsu de gb̄a gb̄a, tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Ndya w̄a tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a mats̄a a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilá wa, shegai Kashilá ka gonuko le ama a maci adama a d̄a a wushuki n eyi. ³¹ Aza a Isara'ila a mats̄a t̄a a toni Mele tsar̄a a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilá. Shegai a kp̄ad̄ai. ³² Ndya i zuwai a kp̄ad̄ai? Adama a d̄a a mats̄a t̄a a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a un̄a u d̄a a ka pityanangu n Kashilá u gonuko le ama a maci. A tad̄ats̄a t̄a a katali ka pige ka kari le a ure. ³³ Tyoku d̄a Kashilá ka danai a Tagar̄ada u Kashilá:

“Da na! Ma zuwa ta katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le utadatsa,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
Shegai uza da baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gba aza a Yahuda a tsara iwauwi. Kavasuu ka va ka la ubana a asu u Kashila. ² N reve ta a ka ciga ta a gbashika Kashila, shegai a reve ³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A una u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashila u da u tsu gonuko ama a woko ama a maci. ⁴ Kawauwi ka zuwa ta Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsara Kashila ka gonuko gba aza da a wushuki a woko ama a maci.

Gba ama a ka fuda ta a tsara iwauwi

⁵ Musa korongu ta tyoku da Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci adama a da a nakai Mele karinga. U danai, “Uza da baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsara ta uma.” ◇ ⁶ Shegai ili i'ya Tagarada u Kashila u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipuka Kawauwi utuwa a likimba?”) ⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasa Kawauwi a ukpa?”) ⁸ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: “Akani yi a'a ta evu n avu; a'a ta a una u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u da tsa dansaka u da gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a da,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa, Kashila ka wauwa vu ta. ¹⁰ Tsu wushuku ta n atakasuvu a tsunu, adama a nala a da Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana ta bawu u uwonvo, tsu wushuku ta, adama a nala a da kpam tsu tsara iwauwi. ¹¹ Tyoku da Kashila ka danai a Tagarada u ne, “Shegai uza da baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◇ ¹² Na vi u kana ta ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a da, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gba. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasuu ubana ara ne una u shinga. ¹³ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Uza da baci dem u yain kavasuu a asuvu a kala ka Asheku, wa tsara ta iwauwi.” ◇

¹⁴ Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a ta ba baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le? ¹⁵ Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a da baci a suku le wa? Tagarada u Kashila u dana ta, “Ili i mazanga i'ya i pige an aza da a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwa.” ◇

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike ta, “Magono ma Zuba, uza wa gban la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?” ¹⁷ Ama a pana ta Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gita ta a pana akani yi, aku a wushuku. ¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana ta! Tagarada u Kashila u dana ta,
“A tonuko ta ya dem akani yi.
A dansa ta a da a asu u mbari mbari u likimba.” ◇

* **9:33** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **9:33** Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◇ **10:5** Adkp. 18:5.
◇ **10:11** (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◇ **10:13** Juw. 2:32. ◇ **10:15** Isha. 52:7. ◇ **10:18** Ishp. 19:4.

¹⁹ Shegai mayun ɗa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve ta. Ko a a'ayin a Musa Kashila ka dana ta,

“Ma zuwa vu ta vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unā u shinga. Ma zuwa vu ta vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ɗa ya wundya a'a n ugboji wa unā u shinga.” ◇

²⁰ Ishaya dana ta bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai, “Aza ɗa bawu a zama mu, alya a tsara mu.

N wenike ta kaci ka va a asu u aza ɗa bawu a foloi a wene mu.” ◇

²¹ Shegai Kashila ka yan ta kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila, “Gba uliva n tsu barakpa ta akere a va n wushi aryagbaji aza ɗa a 'yuwain mu unaka karinga.” ◇

11

Kashila ka pana ta iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashila ka varangu ama a ne aza a Yahuda ɗa? Ko kenu! Mpa n kaci ka va uza u Yahuda u ɗa. Mpa kumaci ku Ibrahi ka, a kaletsu ka Bayami.† ² Kashila ka dangasa ta aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpam u varangu le wa. I ciba n ili i'ya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka ta kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashila u danai, ³ “Magono ma Zuba, a wunusa ta ntsumate n vunu, kpam a wacinsa ta asudarakpa† u vunu. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpam alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◇ ⁴ I ciba ili i'ya Kashila ka wushuki? U da, “Ada koshi uza ɗa u buwai wa. Ma ta n ama azu a shindere (7,000) aza ɗa bawu kotsu a kudanki Ba'alu† kameli!” ◇

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama ɗa pini kenu aza ɗa Kashila ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne. ⁶ Kpam u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u ɗa, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashila adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashila kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike ta an gba aza a Isara'ila a ka zama ta ili, shegai aza ɗa Kashila ka dangasai a asuvu a le alya koshi a tsara i'ya. Aza ɗa a buwai kpam a ryagbajai. ⁸ Tyoku ɗa Tagarada u Kashila u danai: “Kashila ka naka ta ama yi atakasuvu a kulala.

U kimbai a'eshi a le tsara a wene wa, aku u votsuki atsuva a le tsara a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

⁹ Aku Dawuda danai: “Asaka abiki† a le a woko le utyangi, tsara a tadatsa

a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ Asaka a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa, zuwa kucina ku le ku kelike adama a kadambula hal ubana.” ◇

¹¹ Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yangā? Ko kenu! Adama a ɗa a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwa ta a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa ta aza a Isara'ila a yain malyon.

¹² Awulawa a wusha baci unā u shinga ushani adama a ɗa aza a Yahuda a 'yuwain an Kashila ka ciga ka wauwa le, a'ayin a ɗa aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, unā u shinga u le vi wa la ta ushani.

◇ **10:19** U.Ml. 32:21. ◇ **10:20** Isha. 65:1. ◇ **10:21** Isha. 65:2. ◇ **11:3** 1 Ngo. 19:10, 14. ◇ **11:4** 1 Ngo. 19:18. ◇ **11:8** U.Ml. 29:4; Isha. 29:10. ◇ **11:10** Ishp. 69:22-23.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n aḍa da ma dansa Awulawa. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki ubana a asu u de, kpam ma yan ta agoni adama a manyan ma pige ma u naka mu n yain. ¹⁴ Ma ciga ta n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eda Awulawa i'ari n i'ya, tsara a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. ¹⁵ An Kashila ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashila ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe a asuvu a uma. ¹⁶ A naka baci Kashila kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpam a naka baci Kashila alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaamgbanai a zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya bana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka bana da. ¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaamgbana da a asu u le. ²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita. ²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi. ²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala. ²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaamgbanai a zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpam a ka doku ta a ka gbaamgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashila ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gba, kpam kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashila ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi. ²⁶ Kpam naha da Kashila ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*

aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashila. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashila ka dangasai, kpam wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu. ²⁹ Kashila ka tsu savada katakasuvu ka ne a asu u ama da u isai n ili i'ya u naka le wa.

* **11:26** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

³⁰ Caupa, eɗa Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashila. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, da u wenike da asuvayali a ne. ³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, aku Kashila ka lyai kelime n u wenike da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne. ³² Kashila ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashila.

Icikipali ubana a asu u Kashila

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashila kari n u da? Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?" ◇

³⁵ "Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?"

³⁶ Kashila ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.

Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.

U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashila

¹ Ama a va, an u wokoi Kashila kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashila yavu eɗa udarakpa u da, shegai udarakpa u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashila kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashila ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashila ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashila ka wenike mu ta ukuna u shinga, adama a nala n tonuko ta ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da wari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a unu u upityanangu u da Kashila ka naka vu. ⁴ Tsa ta n apashi ushani ubolomgbonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa ka ta n manyan ma ne kau. ⁵ Nala dem, tsa ta ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam atsu dem tsa ta ubolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashila ka ne ta ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naka tsu baci ucira u da tsa yan kuɓari ku akani a ne, she tsu yansa u da manyan n gba upityanangu u da tsari n u da. ⁷ U naka tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashika. U naka tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike. ⁸ U naka tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U naka tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashila ka naka vu baci ucira u utono n ama, she vu matsa vu yain u da mai. Va panasa baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga. ¹⁰ Cigamgbani tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu matsa vu wenike atoku karinga. ¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain

◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

manyar cika. Naka kaci ka vunu gba a asu u ugbashika Asheku. ¹² Lya kapala n ipeli kpaci va ta n uzuwa u uma. Va baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasumaco. ¹³ Naka ama a Kashila i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza da a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vari Katoni, vu yanka le unu u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasum Kashila ka zuwuka le unu u shinga. ¹⁵ Pele n ama da a ka pele, kpam vu sai n ama da a ka sa. ¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza da bawu a'ari ili i roku. Yan n aradi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Matsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai. ¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunu vu rongo na ndishi n shinga n ama. ¹⁹ Aje a va, ama nusuka da baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashila ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana ta a Tagarada u Kashila,

“Ma yan ta aza da a nusai mavura.

Ma tsupa le ta a kaci ka ili i'ya a yain.” ♦

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarada u Kashila u danai:

“Utukulalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, da wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ♦

²¹ Kotsu vu asaka tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panakai aza a tsugono

¹ Panakai ngono n da ma lya tsugono a kaci ka de. Kashila ka koshi ka tsu naka uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono.

² Adama a nala aza da baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashila ka a 'yuwain upanaka. Kpam a ka ronuko ta kaci ka le mavura. ³ Aza da a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza da a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'a la i'ya ya zuwa da i pana le uwonvo wa. Eda gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala da ta adama a ili i nala yi. ⁴ Magono kagbashi ka Kashila ka, kpam manyan ma ne ma u banga da. Shegai i yan baci tsicingi da ya pana uwonvo u ne, kpaci wa ta n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashila ka. ⁵ Adama a nala u kana ta i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi. ⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashila a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashila ka zuwa le a yain. ⁷ Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naka le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i asaka kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kana i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono ta gba Mele. ⁹ Mele ma da, “Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa.” Shegai gba ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: “Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ♦ ¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gba.

¹¹ U kana ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a da a gain i rikpanaka a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki. ¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpam kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaka uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakana a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakanasa n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa. ¹⁴ Shegai i asaka Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaka ufobuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbmali. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa. ² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. ³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpam uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi. ⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne. ⁶ Aza da a tsu dana an kain ka roku ka lai a da a buwai uwulukpi vi, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza da a tsu lya ko ndya wa, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza da kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a da tsari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a da tsu kuwai koshi wa. ⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a da tsu yain uma, kpam tsu kuwa baci, adama a Asheku a da tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, atsu aza a Asheku a da.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gba. ¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansaka Atoni a Asheku afada? Ndy a i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada. ¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:

“N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va. Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tadatsa wa

¹³ U kana ta tsu asaka ukidaga atoku ugana. A una u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u tadatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa. ¹⁴ Mpa n bolomgbano ta n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve ta ilikulya i'a la i'ya i kpadai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. ¹⁵ Kpam Katoni ka roku ka namgba baci

◇ 14:11 Isha. 45:23.

asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu asaka ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne wa! ¹⁶ Kotsu vu asaka ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa. ¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashila, † a kaci ka mele ma ulya ko uso u da u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u da, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naka da. ¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa ta Kashila ka pana kayanyan, ama kpam a ka wushunku vu ta n u da.

¹⁹ Adama a nala, u kana ta tsu matsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kpam i'ya ya gbatangu atoku. ²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashila adama a ili i'ya va lya wa. Gba ilikulya i lobono ta ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. ²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpam vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utadatsa.

²² Gba ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi ada n Kashila. Ama a ka zangana ta a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpam bawu a'ari n malala, ko kenu. ²³ Shegai a'a baci n malala a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashila ka wene le ta aza a unyushi, adama a da bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u da.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Atsu aza da upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a da upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu matsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u da tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi. ² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu ganga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan. ³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Aza da a wisha vu mpa dem a wishai." ♦ ⁴ Gba ili i'ya a korongi a Tagarada u Kashila, korongu da a korongi i'ya tsara a wenishike tsu. Tagarada u Kashila u tsu naka tsu ta akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsara tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashila ka ka tsu naka tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kavasuka va ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a de a asuvu a utono u Kawauwi u de. ⁶ Aku gba de i bolomgbono a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n unaka tsupige ubana a asu Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gba

⁷ Wushai atoku a de tyoku da Kawauwi ka wusha da. Pini nala, da Kashila ka wusha tsupige. ⁸ N tonuko da Kawauwi ka woko ta kagbashi ka aza a Yahuda, tsara u wenike an kazuwambani ka Kashila ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun da. ⁹ Kpam u tuwa ta tsara Awulawa a naka Kashila tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

"Ma cikpala vu ta asuvu a Awulawa.

Ma shipa ta ishpa i icikpali i kala ka vunu." ♦

¹⁰ Tagarada u Kashila u doku ta u danai:

"Panai kayanyan, eda Awulawa, kaolo n ama a ne aza a Yahuda." ♦

¹¹ Tagarada u Kashila u doku ta dem u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gba de Awulawa. Cikpala ni, gba de ama a likimba.” ◇

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwa ta, wa lya ta tsugono a kaci ka Awulawa gba, kpam a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◇

¹³ Kavasuu ka va ka Kashila, uza da u tsu naka uzuwa u uma, u shadangu da n upana kayanyan ushani na ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u de u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a va, n reve ta i'a ta ushadangi n ukuna u shinga. N reve ta i'a ta n ureve u da u gain i yain n u da, n reve ta kpam ya fuda ta ya wenishike atoku a de. ¹⁵ Shegai n koronku da ta karara a ukuna u ili i'ya ma ciga da i ci'a. N yan ta ili i nala yi adama a da Kashila ka yanka mu ta ukuna u shinga, ¹⁶ kpam u naka mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika ta Kashila a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko ta yavu kadamaki tsara Awulawa a woko udarakpa u da Kashila ka wusha; wata, udarakpa u da Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zangana ta adama a ili i'ya n yankai Kashila a asu u Yesu Kawauwi. ¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u va an n tonoi n Awulawa a panaka Kashila adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. ¹⁹ Kpam a panaka ta Kashila adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan ta ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima hal gba ukyawan a ka'bon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi ku'ari ki ko nte wa. ²⁰ N tsu ciga ta n yain ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u da bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u da uza roku u gitai wa. ²¹ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai da:

“Aza da bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ta, aza da kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ta.” ◇

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ta ukangusu n ba n kondo da. ²³ Gogo-na n kotso de manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga da ta uwene caupa. ²⁴ Mpa pini a afo'bi tsara n bana a ka'bon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure. ²⁵ Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune. ²⁶ A'uwa a Atoni a da a'ari a ka'bon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a da a'ari a Urishelima. ²⁷ A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda. ²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da ta aku n wura ubana a Asabaniya. ²⁹ N reve ta n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu ta unu u shinga u pige tsara n zuwuka da.

³⁰ Ama a va, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kavasuu ubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u de ara va u da Kulu Keri ku naka da. ³¹ Yanyi kavasuu tsara a aza da a'ari a ka'bon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kavasuu

adama a ɗa ama a Kashila a ɗa a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le. ³² Kashila ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ta ara de n mazanga, kpm ukondo u va ara de wa zuwa mu ta n pana kayanyan kpm u woko mu uwunvuga. ³³ Gogo-na asaka Kashila, uza da u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ada gba de. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹ Ma ta n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa gbashaka kuwa ku Atoni† a Kankiriya. ² Ma folo da ta i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashila a tsu yan. Banga ni a ure u da dem ya fuda ya banga yi, kpaci u banga mu ta u bangai kpm ama roku ushani.

³ Danasai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kabolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi. ⁴ A yan ta gban evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa ta cika, kpm gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem.

⁵ Danasaka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagita a kaƙon ka Asiya.

⁶ Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷ Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kabolo na mpa. A woko ta Atoni kahu mpa, kpm asuki a naka le ta karinga.

⁸ Danasai Ampiliya, macigi ma va ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danasai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kabolo n atsu.

Danasai macigi ma va Isataki.

¹⁰ Danasai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Danasai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danasai Hiridiyon vuma u va.

Danasai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Danasai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danasai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danasai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpm i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Danasai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Batureba, n Hama, kpm dem i danasa Atoni a da a'ari kabolo n ele.

¹⁵ Danasai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbantai n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele! ¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansaka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaƙan. ¹⁹ Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpm kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashilā uza ḍa u tsu tuko ndishi n shinga, wa ɓarākpa wa, wa lya tā kaci ka Kanangasi.* U naḱa ḍa ucira a kaci ka ne.

N yan tā kavasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n aḍa.

²¹ Timoti uza ḍa wa yan manyan kaɓolo nā mpa wa danasa ḍa tā. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa ḍa tā dem.

²² Mpa Taritiya, uza ḍa korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa ḍa tā dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danasa ḍa tā dem. U wusha mu tā kpam u wusha tā dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa ḍa tā dem.

[²⁴ N yan tā kavasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gbā ḍe ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasū ka icikpali

²⁵ Asakā tsu naḱa Kashilā tsupige! Wa fuda tā wa zuwa ḍa i shamgba n ucira a upityanangu u ḍe, tyoku ḍa Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a ḍa ukuna u Yesu Kawauwi n afoɓi a ḍa Kashilā ka sokongi caupa. ²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i nsumate i zuwa le tā a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashilā, uza ḍa bawu wa kuwa, u dana tā a ka zuwa tā gbā iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi. ²⁷ Asakā Kashilā, uza ḍa aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* **16:20** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **16:24** Akorongi a cau a roku aza ḍa a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa tā makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpam a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpam tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpam nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka u6olomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpada u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a una u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afofi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya 6ala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa dana da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpam dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na. ⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi. ⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya

n tonuko ɗa a kaci ka ne mayun ɗa. ⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. ⁸ Wa zuwa ɗa ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana ɗa n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono. ⁹ Mayun ɗa Kashila ka yanka ɗa nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpam u dangasa ɗa ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo ɗa, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolombonoi kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te. ¹¹ Ama a va, ama roku aza ɗa a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da eda pini ya yamgbana kananamgbani. ¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus ɗa ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Apolo ɗa ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Bituru ɗa ma tono." Uza roku kpam u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi ɗa ma tono."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza ɗa wari uza u te a asu kau-kau ɗa? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani ɗa? A'a! A lyubugu ɗa tsara i woko atoni a Bulus ɗa? A'a! ¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu. ¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa. ¹⁶ (N ciba ta gbam, n lyubugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciba an n lyubugi aza roku kpam wa.) ¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpam a'ayin a ɗa baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama ɗa a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpam aza ɗa Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u ɗa. ¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila: "Ma wacinsa ta kakiri ka aza ɗa a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri. Ma kangu ta ureve u arevi." ♦

²⁰ Nɗya kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a woko ili i gbani kpam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. ²¹ Kashila uza ɗa wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unā u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza ɗa a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuɓari, ka kari yavu utengeshi. ²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri. ²³ Adama a nala, an tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u ɗa unyushi u ɗa, Awulawa kpam a bidyai u ɗa ili i gbani. ²⁴ Shegai a asu u aza ɗa Kashila ka isai, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a ɗa na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila. ²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku ɗa i'ari an Kashila ka dangasa ɗa. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama ɗa a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama ɗa a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa. ²⁷ A unā u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba

* **1:11** Kuluwi uka ɗa, kpam a dana ko ama yi ama a ne a ɗa ko agbashi ko aza ɗa a ka rongo a kuwa ku te wa. ♦ **1:19** Isha. 29:14.

danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpm aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono. ²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpm yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani. ²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa. ³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpm u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi. ³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi."

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpm n wenike ugboji wa. ² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandamgbani. ³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gbam ya je adama a uwonvo. ⁴ Kpm an n wenishikei na n yanyi ku'ari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne. ⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a da baci dem mari a asuvu a Atoni a da a'ari n ucira, n tsu yan ta kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpm icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza da ucira u le wa woko u gbani u da. ⁷ N dansa ta n kakiri ka Kashila ka kari usokongi, ka u asakai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashila ka fobuso ta kakiri ka nala ki tsara u tuko tsu tsupige. ⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa. ⁹ Shegai Tagarada u Kashila u dana ta:

"Ili i'ya Kashila ka fobusukoi aza da a ka ciga yi

i la ta ili i'ya a wenei n a'eshi a le,

i la ta kpm ili i'ya a panai n atsuva a le.

Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!"

¹⁰ Tsu reve ta n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashila ku wenike tsu de ko ndya wa. U tsu wene ta ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashila.

¹¹ Ada koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashila kpm aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashila. ¹² Shegai Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku da ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kpm dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashila ka naka tsu vi faa. ¹³ Tsu tonuko da baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa ta kadyanshi ka Kulu ku Kashila ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a da tsa wutumkpusuka aza da a'ari n Kulu ku Kashila ukuna u mayun a kateshe. ¹⁴ Da gai i zuwai she uza da wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n una u shinga u Kulu ku Kashila vi. Uza da baci dem bawu wari n Kulu ku Kashila, u tsu yawunsa ta una u shinga u nala vi utengeshi u da. ¹⁵ Uza da baci wari n Kulu ki, wa fuda ta wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarada u Kashila u dana ta:
 “Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
 Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ♦

Shegai tsa fuda ta tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsa ta n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashila

¹ Ama a va, an n dansai n ada, n dansa n ada tyoku u Atoni a da a'ari n ucira wa; u kana ta n dansa n ada yavu eda aza a likimba na da i'ari, ko kpm yavu mmuku n shili n da i'ari a asuvu a Kawauwi. ² N neshe da ilikulya wa adama a da i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i rasta ulya ilikulya wa adama a da ya rongo ta tyoku da ama a likimba na a ka rongo. ³ Ya yamgbana malyon n atoku a de kpm n i shilakani. Nala u wenike ta an eda aza a likimba na da, kpm ya tono ure u ne. ⁴ Uza u te u de u dana ta, “Mpa Bulus da ma tono.” Uza roku kpm u danai, “Mpa Apolo da ma tono.” A'ayin a da ya dansa nala, i yan ta yavu eda ama a likimba a da.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashila a da koshi aza da a banga da i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a naka tsu ma tsa yan. ⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpm tsunki i'ya mini. Shegai Kashila ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza da u cei n uza da u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashila ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. ⁸ Uza da u cei n uza da u tsungi mini gba ciga da a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashila ka tsupa ta ya dem n manyan ma ne. ⁹ Kpaci atsu atoku a da aza da a ka yan manyan ma Kashila kabolo, kpm eda kashina ka Kashila.

Kuma ku Kashila ka dem i'ari. ¹⁰ N yan ta manyan ma kamai ka shinga adama a da Kashila ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kpm n shigbai cuku tsu kuma tsi, uza roku kpm wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a de u kirana n tyoku da wa ma. ¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbai vi aya Yesu Kawauwi, uza wa kpm la wa shigba tsu roku kau wa. ¹² A'ayin a da baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kpm a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iwu ko kpm ciwu. ¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a da pini utuwu kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma. ¹⁴ Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne. ¹⁵ Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gba. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza da u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve ta eda kuwa ku Kashila ka, kpm Kulu ku Kashila kari a asuvu a de. ¹⁷ Kashila ka wacinsa ta uza da u wacinsai kuwa ku Kashila ku na ki. Kpaci kuwa ki ka ta uwulukpi, kpm eda kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸ Asakai uyinsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun. ¹⁹ Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashila ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashila u dana ta, “Kashila ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le.” ²⁰ U dana ta kpm, “Magono ma Zuba ma reve ta afofi a da aza a kakiri a yain a gbani a da.” ²¹ Kotsu i yain aradi an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya: ²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gba likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwa, a de a da. Mayun, ko ndya

wa i de i'ya. ²³ Eda kpm aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpm uza u Kashila u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan ta ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashila ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi. ² Kpm ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le ta a yain ma n unaka u katakasuvu. ³ Mpa ara va, n dambula ko eda ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa. ⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada. ⁵ Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike ta ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike ta kpm ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashila ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a va, n zuwa da ta i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsara i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarada u Kashila koshi." Pini nala, ya yan n aradi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. ⁷ Ya va wundya vari? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndy a vari n i'ya, i'ya bawu Kashila ka naka vu? Kashila ka baci ka naka vu gba ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai va yan aradi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya ta yavu gba ili i'ya ya ciga i'a ta n i'ya. Ya wundya ta yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n ada. ⁹ U yan mu ta yavu Kashila ka zuwa tsu ta asuki tsara tsu woko ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa. ¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpm ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tonon Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa. ¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsu kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa. ¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unu u cingi, tsu tsu zuwuka le ta unu u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma. ¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eda mmuku n va n da aza da ma ciga. ¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonoko da ukuna u ne. ¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa. ¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la

* **4:9** Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a banga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka ta kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

vi. Aya macigi ma va kpam kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa. ¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpam ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpam kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa. ²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsa adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. ²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kajaɓu, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi. ² Ya yan aradi, a una u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpam i wutukpa yi a asuvu a ama a de. ³ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, n tsu cibusa ta n ada. N yan ta afada yavu ma pini kabolo n ada. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kidaga ta vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n ada. ⁴ A'ayin a da baci i isai ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n ada, ucira u Yesu Asheku kpam wa rongo ta n ada pini a asu vi. ⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Aradi a de a gan wa. I reve ta kalen ka udani u da u danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i asaka baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n ada, aza roku a asuvu a de a ka gita ta uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa. ⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashila ka wulukpe da ta adama a da Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kida a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. ⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku da tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u da bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku da caupa, n tonuko da ta kotsu i pecemgbene n ama da a ka yansa tsishankala. ¹⁰ Aza da bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun da aza roku a asuvu a le a ka yansa ta tsishankala. Aza roku a le a ka yansa ta kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpam aza a ulyasaka ameli kayala a da. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana ta she i asaka likimba. ¹¹ Ili i'ya ma tonusuko da i'ya, i pecemgbene n uza da wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpam wa yansa kurura, ko kpam uza da wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza da wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpam uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya kabolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Ma n ucira u da ma yanka aza da bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a ta n ucira u da ya barana Atoni a da a yain icun i inyushi i nala. ¹³ Kashila ka

* 5:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ka yanka aza da bawu a'ari Atoni afada. Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza roku wa baci uza u cingi a asuvu a de, loko ni." ◇

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a de wa baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u da bawu wari Katoni wa. Foloji ama a Kashila a yanka da afada a ukuna vi. ² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eda baci ya yanka likimba afada, ya fuda ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa? ³ I reve an a a'ayin a da a ka tuwa tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuda ta ya yanka ikuna i naha afada. ⁴ I'a baci n ukuna icun i na, nida ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza da bawu ama a Kashila a ka naka karinga? ⁵ N dana ta nala tsara i pana uwono. N reve ta a ka namba uza roku a asuvu a de uza da wari n kakiri ka wa fuda wa yan afada a'ayin a da baci ukuna u rukpai a mere ma Atoni wa. ⁶ Shegai a unu u da ya yan nala, aku i gono i ya bansaka atoku a de a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza da bawu a revei Kashila.

⁷ I bidya baci ukuna u de ubana a kunu ku afada, i rukpa de. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u de i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpm Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u de, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u asaka ukuna vi. ⁸ Shegai eda dem i tsu nusa ta i ryafa kpm aza roku, i tsu yan ta dem nala a asu u atoku a de Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsa kaci ka de wa. Mayun i reve ta ama a cingi a ka tsara tsugono tsu Kashila wa. Ama a na yi alya, aza da a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a da a ka vakusu n aka a roku, n aka a da a ka vakusu n a'ali a da bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashila wa. A'ali a da a asakai atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza da a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashila wa. Asoi a da a tsu gutukpa, n aza da a wishisai a'ala a atoku a le, ama da a ka yansa gba ili i na yi a ka tsara tsugono tsu Kashila wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a de a yansa ta ili i gbani i nala yi. Shegai Kashila ka zaka da de unyushi u cingi u de u gonuko da uwulukpi, kpm u gonuko da i wokoi a asuvu a aza da a'ari dere a kapala ka ne. U yan ta gba ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpm n ucira u Kulu ku Kashila ka tsunu.

Naka Kashila tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a de a dana ta naha: "Ma fuda ta ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a da mari Katoni." Aku n wushunku le naha: "Mayun da, uwenishike u nala vi mayun da, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa." Ko n dana baci, "Ma fuda ta ma yan gba ili i'ya ma ciga," ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. ¹³ I dana ta, "Ilikulya i lobono ta adama a katsuma, katsuma kpm ka lobono ta adama a ilikulya." Nala wari, shegai kain ka roku Kashila ka kotso ta n ele gba. Kashila ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpm Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu. ¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Asheku a ukpa, kpm wa 'yangasa tsu ta dem n ucira u ne. ¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu! ¹⁶ Kpm i reve an uza u bolomgbono

baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te." ◇
 17 Shegai uza da wari ubolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

18 Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gba icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le. 19 I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashila n kaci ka ne aya u nakai Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashila a da. 20 Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashila tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

1 Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, "Uza wa ciga baci u zuwa Kashila ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu." 2 Shegai ili i'ya ma tonuko da i'ya: aza roku a ka fuda a ka kana kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a da u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpam u gan ta u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi. 3 U gan vali u kpada uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne. 4 Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. 5 Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kvasu. Pini nala, aku a gono kpam tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpada u kana u kaci u le wa. 6 Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa. 7 Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpada baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpam n kune ku ne kau.

8 Gogo-na eda ma dansaka agapa na nra na aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpam iyolo tyoku da mpa mari. 9 Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

10 Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. 11 Kpam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpam vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

12 Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. 13 Avu uka da wari Katoni, kpam vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. 14 Vali u da bawu wari Katoni kpam wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n de mari ma woko ta mmuku n da

◇ 6:16 Kag. 2:24. * 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

bawu maṛi uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza da bawu waṛi Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu waṛi Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. ¹⁶ N ada da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eda a'ali a da i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ta a shamgba pini tyoku da a'ari tun a'ayin a da Yesu Asheku u dangasa le, kpam Kashila ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko da. ¹⁸ Tyoku u, uza da baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kida yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kida yi kacombi, kotsu u dana she u kida kacombi wa. ¹⁹ Ko a kida yi kacombi ko a kida yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashila ka danai a yain. ²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da. ²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u balu vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa. ²² Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi. ²³ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpa da upanaka Kashila wa. ²⁴ Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali. ²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. ²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. ²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa. ³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. ³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucibusu i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotso ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu waṛi n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusu tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan. ³³ Shegai uza da waṛi n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan. ³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure.

Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan. ³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarasa da.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. ³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ta ili i'ya i'ari dere.† ³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ta tsulobo.

³⁹ U kana ta uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ta u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo. ⁴⁰ Ara va wa laka ta upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a darankpai ameli

¹ Gogo-na ma ciga ta n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darankpai ameli. Gba tsunu tsu reve ta ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu ta tsu yangasai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu ta tsu banga atoku. ² Uza da baci u wenei yavu wa n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. ³ Shegai uza da wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darankpai ameli: Tsu reve ta gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve ta Kashila ka te ka koshi. ⁵ A tsu bidya ta ili i zuba n i likimba ushani “ashila” n “asheku” ili i'ya bawu i'ari “ashila” n “asheku” a mayun. ⁶ Shegai tsu reve ta tsa ta n Kashila ka te koshi, aya Tata, uza da u yain ili gba, u yan tsu kpam tsara tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'a la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a da tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem da revei nala vi mayun da wa. Aza roku a cuwanaka de n ameli, da i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene ta yavu i kameli i'ya. A wene ta yavu ya tsunku le ta ashinda a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa ta nala kpaci u wuyana le ta a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga. ⁸ Mayun da ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashila wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. ⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsara u kaci u ulya ilikulya u de u woko ili i'ya ya zuwa aza da bawu uyawunsa u le u gbamai a tadatsa wa. ¹⁰ I reve ta an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza da bawu uyawunsa

† **7:37** Mkpanda n na mi ma yan ta kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsa ta n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsa i kaci ka makere mi kpam u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan ta maluwa ma wa lya. ¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa ta vuma u nala vi uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne. ¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka ta Kawauwi. ¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u va u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u va, kpaci ma ciga yi u tadatsa adama a va wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a da a buwai

¹ Mpa yaa da mari. Mpa kasuki ka. N wene ta Yesu Asheku a tsunu, eda manyan ma Asheku a yain a akere a va. ² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eda i bidya mu ta kasuki. Eda n kaci ka de i'a ta kabolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u da n wushunki aza da a ka wecike ucira u va u da na: ⁴ Tsa ta n ucira u da tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. ⁵ Asuki a da a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'a ta n aka aza da a'ari atoni a Kawauwi aza da a soku le a nwalu n le. Tsa ta n ucira u da tsa yan dem nala. ⁶ U kana mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsara ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya da? Uza u tsu ce kashina aku u kpa da ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le? ⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u va wa, shegai Mele ma Kashila ma dana ta dem nala. ⁹ Tsu yan ta kaneshi a Mele ma Musa korongi: "Kotsu i kimbā unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa."* An Kashila ka danai nala, n anaka a da koshi wa yan kadyanshi? A'a! ¹⁰ N atsu da wa dansa. Uza da u limai n uza da u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u da a ka tsara kabon ka ilya yi. ¹¹ An tsu tonuko da akani yi, u woko ta yavu icun i Kashila i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a de. Adama a nala tsa ta n ucira u da tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara de. ¹² I banga baci aza roku aza da a yanka da ku'ari, tsa ta n ucira u da u lai u le.

Shegai atsu tsu ta'aba da uzuwa i naka tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike ta ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu bishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. ¹³ I reve ta gai aza da a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashila nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarakpi a da a tsu yan udarakpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. ¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza da a tsu yan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n ta'aba da uzuwa i naka nala wa. Kpam koronku da ma koronku da adama a da ma ciga i naka mu ili wa. N wene ta yavu da wa laka mu ta shana n kuwa n u da ya yan nala. ¹⁶ N yan aradi adama a da ma yansa ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashila ka danai n yain ma, kpam u kana ta n yain ma. Ter va n 'yuwan baci ma uyan! ¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a da mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kana ta i tsupa mu. Shegai n yan ta manyan ma na mayun mayun adama a da Kashila ka ka naka mu ma. ¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani. ²⁰ A'ayin a da baci mari n aza a

* 9:9 A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a da a ka rongu ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

Yahuda, n tsu rongo t̄a tyoku u uza u Yahuda tsar̄a n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono t̄a Mele mi derere tsar̄a n lyai kaci ka le. ²¹ Nala dem an mari kabolo n Awulawa, n rongo t̄a tyoku u le, aza da bawu a ka tono Mele, tsar̄a n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpad̄ai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono t̄a mele ma Kawauwi. ²² Nala dem, an mari kabolo n aza da bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko t̄a dem yavu ma n ucira wa, tsar̄a n lyai kaci ka le. N woko t̄a gb̄a ili i'ya ma woko a asu u ama tsar̄a gai n lyai kaci ka le. ²³ N yan t̄a ili i nala yi tsar̄a Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a un̄a u shinga u Kashila.

²⁴ Cibai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma t̄a, shegai vuma u te u da koshi u tsu tsar̄a kune. Ed̄a dem u kana t̄a i suma tsar̄a i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza da baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu fobuso t̄a kaci ka ne tsar̄a u tsar̄a kune ku funi† u da wa namgba gogo.† Shegai at̄su tsu tsu fobuso t̄a kaci ka tsunu tsar̄a tsu tsar̄a kune ku funi da wa rongo pini hal ubana. ²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gb̄a tyoku u uza da u tsu shilakana n adimbi a ne tsar̄a u lyai kaci, tyoku u uza da u tsu radagbusa akere a ne gbani gbani wa. ²⁷ N kana t̄a ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a da a'ayin a da baci n kotsoi uyanka aza roku ku bari, Kashila ka bishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga t̄a i ciba n ili i'ya i git̄a n isheku i tsunu aza da a tonoi Musa. Kashila ka tono t̄a n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gb̄a le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. ² Nala Kashila ka lyufugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva. ³ Gb̄a le a lya t̄a ilikulya i'ya i wuta i a zuba. ⁴ Gb̄a le a so t̄a mini ma ma wuta i n ucira u Kashila. Mini ma nala mi ma wuta t̄a a katali a zuba ka ka soku le, kpam katali ka nala ki Kawauwi ka. ⁵ Shegai gb̄a n nala aza roku a da pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashila ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpam ili i nala yi i git̄a t̄a tsar̄a u woko tsu iryoci, tsar̄a i bishinka tsu uciga ili i cingi tyoku da ama a nala yi a yain. ⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku da aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashila u dana t̄a, "Ama yi a yan t̄a abiki a gbani kpam a dusuki a lyai kpam a soi. Aku a 'yangai a jei." ⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a da a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku da a yain wa. ⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku da a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. ¹⁰ Kpam kotsu i yain tsali tyoku da aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le da gai la vi.

¹¹ Gb̄a ili i nala yi i git̄a t̄a tsar̄a u woko tsu iryoci. A korongu t̄a i'ya tsar̄a u woko tsu ku bari. Kpaci tsa rongo t̄a a a'ayin a da a'ari evu n ukotso. ¹² Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa. ¹³ A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu ciba an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana t̄a kazuwamgbani ka ne, kpam u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpad̄a ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu t̄a ucira u

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza da baci u lyai kalambale u tsu wusha t̄a funi da a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

da va fuda va kawunku u da, kpm Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. ¹⁵ Eda aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya. ¹⁶ Tsu cifa baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece. ¹⁷ Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsa ta ushani.

¹⁸ Cibai n aza a Isara'ila, ya dem reve ta an a yain ufarakpa a asufarakpa, gba aza da a takumai inyama yi a woko ta ili i te n ufarakpa vi.

¹⁹ Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli ufarakpa i'ari n kalen wa. ²⁰ Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darampai ameli, ityoni i cingi i'ya a nakai i'ya, Kashila wa. Kpm ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. ²¹ Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa. ²² Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsa n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashila karinga maco

²³ Aza roku a de a dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan gba ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya banga da wa. ²⁴ Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

²⁵ Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a darampai i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo ta na ndishi n shinga, ²⁶ adama a da Tagarada u Kashila u dana ta, "Likimba u Asheku u da kabolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba." ◇

²⁷ Aza da bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpm va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naka vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa. ²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, "Ilikulya i na a neke ta i'ya a asu u kameli," kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u da wa, vu lyai i'ya wa. Adama a da uza da u tonuko vu vi u yawunsa ta unyushi u da vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a da ya zuwa uza roku unyushi? ³⁰ Ma cikpa baci Kashila adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a da n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpm va yan ili i roku, yan ili dem a ure da ya naka Kashila tsupige. ³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpm Atoni a Kashila i woko le unyushi wa. ³³ Yanyi tyoku da n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹ U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku da mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala da ta adama a da i tsu cibusu ta na mpa maco, kpm n i toni uwenishike u da n tsu yanka da.

³ Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpm ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi.

⁴ Vali da baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a da wa yan kavasuu ko wa dansa

◇ 10:26 Ishp. 24:1.

akani a Kashilā, wa tuko tā Kawauwi uwono. ⁵ Uka ḁa bawu u palai kaci ka ne a'ayin a ḁa baci wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko tā vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ḁa wari n uka ḁa a punai kaci adama a iryoci i uwono. ⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kidasa yi baci kenji ko kpm a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. ⁷ Kashilā ka yan tā a'ali tsarā a rotso yi, a naka yi kpm karinga. Nala u wenike tā kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashilā ka yan tā uka tsarā u naka vali u ne karinga. ⁸ Kashilā ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali. ⁹ Kashilā ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan tā uka adama a vali. ¹⁰ Adama a nala a ḁa uka wa pala kaci ka ne tsarā u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpm n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku ḁa tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpm a'ari upeci n aka wa. ¹² Mayun ḁa uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpm a matsai a'ali a ḁa a buwai. Shegai Kashilā ka ka yain ili gba. ¹³ Wecei kaci ka ḁe, u gan uka u yain kavasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa? ¹⁴ Eda i wene tyoku ḁa Kashilā ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa? ¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashilā ka ka naka yi kenji nala tsarā ka woko yi ili i upalaka. ¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga tā a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana tā atsu n a'uwa a Atoni a ḁa a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a ḁa i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala ḁa a uwenishike u ḁa ma ciga n yanka ḁa gogo-na vi wa. ¹⁸ A kagita, n pana tā a ḁa a'ayin a ḁa baci i bolomgbonoi i tsu pecene tā aḁon aḁon, kpm n wushuku tā n ukuna u roku u ili i na yi. ¹⁹ Malala ma la wa, u kana tā i yain n aḁon kau-kau a asuvu a ḁe, pini nala, ya dem u wene aza ḁa a ka yan ili mai. ²⁰ A'ayin a ḁa baci i bolomgbonoi, i tsu wundya tā Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. ²¹ Adama a ḁa a'ayin a ḁa baci ya lya, i tsu yan tā maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa! ²² I'a n a'uwa a ḁe asu u ḁa ya lya kpm i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashilā ḁa? I ne aza a unambi uwono ḁa? Nda u gain n tonuko ḁa? Ya wundya ma cikpala ḁa an ya yansa nala ḁa? Ma cikpala ḁa wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu tā uwenishike u ḁa n wenishike ḁa: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya tā burodi. ²⁴ U cikpa tā Kashilā adama a burodi vi, aku u jibamgbanasai u ḁa u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a ḁe. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa." ²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, "Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashilā ka, nala u wenike tā ukuna u maci u ḁa a shamkpai a mpasa n va. A'ayin a ḁa baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa tā i ciba na mpa." ²⁶ I takuma baci burodi na kpm i soi a mako ma na, dansa ḁa i'ari udansa Kawauwi ka kuwa tā. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza ḁa baci u takumai burodi u Asheku ko kpm u soi a mako ma ne a ure u ḁa bawu wa naka yi tsupige, u yan tā unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne. ²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka ḁe kahu i takuma burodi ko kpm i soi a mako ma ne mi. ²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpm i soi a mako ma ne, kaci ka ḁe ka ya ronuko ukiḁa u ugana. ³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a ḁe ushani a'ari na mballa kpm bawu ucira u ikyamba ḁa gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai. ³¹ Tsa gita baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashilā ka yanka

tsu afada wa. ³² Shegai Asheku a tsu yan tsu t̄a mavura u lapula tsu, tsar̄a a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a d̄a baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a d̄a baci i bolomgbonoi tsar̄a i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana. ³⁴ Kpam aza roku a d̄e a'a baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsar̄a a'ayin a d̄a baci ya lya kaḅolo i ronuko kaci ka d̄e kadama† a asu u Kashil̄a wa.

Ma tonuko d̄a t̄a ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuw̄a baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku d̄a t̄a a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu n̄akaṣa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga d̄a t̄a i reve ukuna u maci a kaci ka le. ² Ma ciga t̄a i ciḅa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono t̄a n aḍa a ure u d̄a bawu u gain tsar̄a i gbashika ameli a d̄a bawu a ka dansa. ³ Ma ciga t̄a i reve uza u dana baci, “Yesu uza u un̄a u cingi d̄a!” Kulu Keri ku Kashil̄a ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a d̄a!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. ⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gb̄a tsunu Asheku a te a d̄a tsa gbashika. ⁶ Ama a tsu fuda t̄a a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashil̄a ka te ki ka ka tsu n̄aka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike t̄a kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku n̄aka yi baci manyan ma ma ḅanga Atoni gb̄a. ⁸ Kulu ku Kashil̄a ku tsu n̄aka t̄a uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu n̄aka uza roku ucira u yain kadyanshi ka kari ushadangi n ureve. ⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu n̄aka vuma upityanangu u pige. Ku n̄aka kpam uza roku ucira u tan̄asa ama. ¹⁰ Ku n̄aka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nide kpam u n̄aka yi ucira u kuḅari ku akani a Kashil̄a. Ku n̄aka kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutai a asu u Kashil̄a n i'ya bawu i wutai a asu u Kashil̄a. Kulu Keri ka ku tsu n̄aka uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku n̄aka kpam uza roku ucira u toḍugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. ¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu n̄aka kune ku nala ki gb̄a. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsar̄a.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a t̄a n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a d̄a pini ushani a ikyamba a d̄a a bolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari. ¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a d̄a, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a d̄a, aza roku kpam agbashi a d̄a wa. Shegai Kulu Keri ku lyuḅugu tsu t̄a ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gb̄a tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun d̄a, ikyamba i'a t̄a n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. ¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u k̄angu yi u woko a kapashi ka ikyamba d̄a? ¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa,” nala u k̄angu yi u woko a kapashi ka ikyamba d̄a? ¹⁷ A da baci ikyamba gb̄a keshi ka, nida ya pana? Kpam a da baci ikyamba gb̄a kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani? ¹⁸ Shegai Kashil̄a ka yan t̄a ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa t̄a kapashi dem asu u d̄a wa ciga ka. ¹⁹ A'ari a da baci gb̄a apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa. ²⁰ Mayun d̄a, apashi a d̄a pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, “V̄ari n kalen wa!” Ko kaci ka tonuko a'ene, “I'ari n kalen wa!” ²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundya yavu a'ā n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika. ²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene, ²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fobuso ta ikyamba i tsunu tyoku da gbam apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a wokoi n kalen cika. ²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan kabolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku. ²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zanganā ta kabolo n eyi.

²⁷ Gba de kabolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka. ²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire ntsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utanasā ama. U zuwai kpam aza da a tsu bangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku. ²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa. ³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tanasa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. ³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpam n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim,* ko kpam mawura ma kalingi. ² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpam ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpam bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku. ³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpam ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. ⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu ciba n unyushi u da ama roku a yanka yi wa. ⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe. ⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpam u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve

* **13:1** A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongu uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpam dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u bangai kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

dem ka kotso ta. ⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani. ¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa. ¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila. ² Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu panaka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u da wari usokongi n ucira u Kulu Keri. ³ Shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a ghamatangu le, kpam a tanasa le atakasuvu. ⁴ Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu banga ta kuwa ku Atoni gba. ⁵ N dana ta, wa lobono da ta i dansa n aletsu kau-kau gba de, kpam wa la ta tsulobo gba de i'ari i fuda i dansa akani a Kashila. Kune ku udansa akani a Kashila ku la ta ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsara uza da wa fuda wa todugbuso kalen ka aletsu ki da ka banga gba kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuwa baci ara de n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa banga da? Nala wa banga da wa, ko kenu. Shegai n tonuko da baci ili i'ya Kashila ka wenike mu, ko n tonuko da kpam ili i ureve, ko akani a da Kashila ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. ⁷ Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. ⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, nida asoje yi a ka fobuso? ⁹ Nala dem uza wa fuda wa reve ili i'ya wa dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u da koshi va dansa. ¹⁰ Aletsu a da pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa. ¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko ta kamoci. ¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashila ka naka da ka ka banga gba kuwa ku Atoni.

¹³ Uza da baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kavasuu ka wa tsara kune ka wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa dansa. ¹⁴ Kpaci n yan baci kavasuu n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kavasuu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. ¹⁵ Ndya ma yan? Ma yan ta i'ya gba. Ma yan ta kavasuu a kulu, kpam ma yan ta kavasuu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa ta a kulu, kpam ma shipa ta n kadyanshi ka n revei. ¹⁶ I bolomgono baci ya cikpala Kashila n kulu ku de, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, "Ami"? ¹⁷ Vu cikpala ta Kashila mai, shegai nala u banga uza roku wa.

¹⁸ N cikpa ta Kashila an ma fuda ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la da. ¹⁹ Shegai tsu bolomgono baci ulyaka Kashila kayala, n da u laka ta tsulobo n

dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u da ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a va, asakai uyawunsa tyoku da mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibaba i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza da a kuwai a uyawunsa u de. ²¹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

“Magono ma Zuba ma dana ta,
‘Ma dansa ta n ama a va n aletsu kau-kau
a da amoci a ka fuda a dansa.
Shegai gba n nala a ka panaka mu wa.’ ”

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza da bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashila ka banga ta Atoni, shegai aza da bawu a'ari Atoni wa. ²³ Ko n nala, aza da bawu a'ari Atoni ko kpam aza da bawu a reve ili i na yi, a'a baci kaolo n ada asu u da i bolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa ta yavu ijan i'ya da. ²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashila, a ka reve ta ele aza a unyushi a da, kpam i'ya a panai vi ya yanka le ta afada. ²⁵ A ka dansa ta ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudangu a lyaka Kashila kayala, a dana, “Mayun da Kashila ka ta kaolo n ama a na yi.”

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi ya lya kayala, u kana ta i yain ili adama a da wa lobono uza da baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashila ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u todugbo ili i'ya vuma vi u danai. ²⁷ I bolomgbono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa. ²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai. ³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila ka wenikei uza roku ili i roku, uza da wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nide vi u dansa. ³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu. ³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa. ³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala, ³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama. ³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kaolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa. ³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpam vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da. ³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa. ⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n cibuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. ² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. ⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de. ⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba. ⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu ta. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashila mavura. ¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashila u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashila u da u yain manyan mi, mpa wa. ¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kuɓari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuɓari, gba ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuɓari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yanga a gono n uma wa? ¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa. ¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuɓari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da. ¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashila ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashila ka 'yangasa ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaɓan ka tsa yansa. ¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'a ta a asuvu a unyushi u cingi u de. ¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura. ¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma. ²¹⁻²² Gba ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gba tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gba tsunu. ²³ Shegai a ka 'yangasa ta ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa ta ama a ne gba. ²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashila Tata tsugono. ²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne. ²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa. ²⁷ An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi. ²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne

a kere ka Kashilā, uza ḍa u zuwai ili gbā a kere ka ne. Aku Kashilā ka lyai tsugono tsu ili gbā.

²⁹ Nidā ukuna u ama ḍa a lyuḅugi adama a ḍa a ka ḅāngā akushe? Nɗya kalen ka uyan nala? A ka 'yangasaḅ baci akushe wa, nidā a ka lyuḅugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasaḅ baci akushe wa gbā gbā, nidā tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpā a'ayin dem? ³¹ Ama a vā, mayun n tonuko ḍa, n tsu yan tā evu n ukpā kain dem. N tsu lapa tā makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara ḍe, kpam ukuna u na vi dem mayun ḍa. ³² A ka 'yangasaḅ baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakanaḅ baci n aza a Afisu aza ḍa a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa tā, cinda nala, “Asakā tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwā tā.”

³³ Kotsu i asakā ama a yinsa ḍa wa. A dana tā, “Aje a cingi a ka nangasa tā ahali a shinga a vunu.” ³⁴ Gonukoi uyawunsa u ḍe a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asakā uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a ḍe bawu a revei Kashilā.

A'ayin a ḍa a ka 'yangasaḅ tsu a ukpā

³⁵ Uza roku wa wecike tā, “Nidā a ka 'yangasaḅ akushe a gono n uma? Iacun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?” ³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wutā wa she i kuwā ve. ³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a ḍa a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei. ³⁸ Kashilā ka naḅa tā icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Iacun dem i tsu gbonguro tā a icun i avuku a ne. ³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a tā icun kau-kau. Ama a'a tā n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. ⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsā tā kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba. ⁴¹ Kaara kā tā n tsulobo tsu ne, uwoto wā tā n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana tā.

⁴² Nala wa woko a ka 'yangasaḅ baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwā i shamai vi, ya woko tā kau a 'yangasaḅ baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwā wa. ⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira. A ka 'yangasaḅ baci i'ya ya lobono tā kpam n ucira. ⁴⁴ Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasaḅ baci i'ya, ya woko tā ikyamba i'ya Kulu Keri ka naḅa uma.

Mayun ḍa ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka naḅa uma i'ya pini. ⁴⁵ Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Vuma u kagitā Adamu u wusha tā uma.” Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko tā kulu ka ka naḅa uma. ⁴⁶ Ili i'ya i gitai utuwā i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina. ⁴⁷ Kashilā ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagitā Adamu. Ucun u vuma u ire vi a zuba ḍa u wutai. ⁴⁸ Ya dem a likimba wā tā n ikyamba tyoku u Adamu. Kpam ya dem a zuba wā tā n ikyamba tyoku u uza ḍa u wutai a zuba. ⁴⁹ Gogo-na naha tyoku ḍa atsu tsari tyoku u Adamu ḍa, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

⁵⁰ Ama a vā, ma ciga ḍa tā i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama tā. Nala u wenike tā ya uwa a tsugono tsu Kashilā tsa bawu tsari n utyoku wa. ⁵¹⁻⁵² Gogo-na ma wenike ḍa tā ili i usokongi i'ya Kashilā ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwā wa, shegai a fulā baci kavana ka makorishi, Kashilā ka savaḍa tsu tā gbā n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam

uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpam a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu. ⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpam i shama, a ka sava da ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa. ⁵⁴ A'ayin a da baci nala gitai, kpam a sava dai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

“A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!”

⁵⁵ “Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?”

Nte kpam mata datsu ma ukpa ma ma tsu zuwa mballa mi?”

⁵⁶ Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko mballa, kpam ucira u unyushi u cingi Mele ma. ⁵⁷ Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gada da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹ A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya. ² Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa. ³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele. ⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kaolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana ta n kondo da. ⁶ Gaawan ma dusuku ta n ada a'ayin a re, ko gban hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u da dem ma bana. ⁷ N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu ta n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsara n tuwa baci n barakpa n ada Asheku a wushuku baci. ⁸ Shegai ma shamgba ta pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa a wura. ⁹ Kpaci a kukpunka mu ta ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa ta kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan ta tsilala n atsu.

¹⁰ A'ayin a da baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan ta manyan ma Asheku tyoku u va. ¹¹ Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni unu u shinga u de kpam i banga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi ta n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi ta u bolomgbono n atoku a'ayin a da baci a ka tuwa da ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsu baci kabala, wa bana ta.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufo busi. Kana upityanangu u de gban-gban. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira. ¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve ta Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke ta kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo da, ¹⁶ i toni ama a na n aza da a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i pana ka le.

¹⁷ N pana ta kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu ta adama a da bawu i'ari pini. ¹⁸ A gbamatangu mu ta cika, n reve ta dem nala a yanka da. Kpam u kana ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a da a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku da ta idyani i le.

Akila n Bilikisu ka6olo n ama a Kashila a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku da ta idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku da ta idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza da korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan ta kvasu Kashila ka yanka uza da baci dem bawu wa ciga Asheku un. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ada.

²⁴ Ma ciga ta gba uza da wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbana. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini kabolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu. ⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. ⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a

da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbamatangu da da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. ⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da atsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gbam tsa yan uma kpam wa. ⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu gitawuwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe. ¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu. ¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya bangasa tsu ta an ya yansa tsu kavas. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kavas ka de. Wa zuwuka tsu ta una u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu ciba baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo ta mai, kpam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongo ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada. ¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsa ta i revei ili i roku a ili i'ya tsa tonon, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fobusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da una u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure. ¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpam ma wura ugonon. Aku i'ari i banga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kaon ka Yahuda. ¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurusa a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gonon a kpada u da ushadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gonon tsu dana "A'a" kute wa. ¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gonon u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne. ²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwamgbani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. ²¹ Cibai, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu. ²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaan ka baci ma yanka da an n danai n 'yuwan ugonon a Korintiya vi adama a da bawu ma ciga n yan da mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura. ²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusoko da wa. Tsu reve ta i'a ta n upityanangu u ucira, adama a nala a da i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kaolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko tã kaci ka va, “Ma doku ma tuwã ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa tã gbã de unamgbukatsuma.” ² Shegai ma zuwa da baci unamgbukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eɗa koshi, kpam eɗa aza da n zuwai unamgbukatsuma. ³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n aɗa wa zuwa mu tã ukpaɗa u upana u kayanyan. Kpam eɗa ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eɗa dem i pana kayanyan. ⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma tã n kadambula n ukpaɗa u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku da n meshi a a'eshi a va cika. N koronku da tsara n zuwa da unamgbukatsuma wa, shegai koronku da n koronku da tsara i reve an ma ciga da cika.

Cimbusukaɗi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unamgbukatsuma, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gbã de da u zuwai unamgbukatsuma, kpam ya dem wa tã n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa. ⁶ Uɓolomgbono u kaci u da aza roku a de ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a naɗa yi vi, ma rawa tã. ⁷ Shegai gogo-na u gan tã i cimbusuka yi i naɗa yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsuma hal upityanangu u ne u rukpa wa. ⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi. ⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpam n wene ko ya pana uwenishike u va. ¹⁰ I cimbusuka baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusuka yi tã. N cimbusuka yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsara n yanka da ukuna u shinga a ucira u Kawauwi. ¹¹ Tsara Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve tã afoɓi a Kanangasi utuwã ara tsunu.

Kuɓari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsara n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina tã cina Asheku a foɓuso de ure adama a manyan mi. ¹³ Shegai n dambula tã cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, “U yan tsu ben.” Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa tã Kashila cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n aɗsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashila ka ɓanga tsu tã dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.† ¹⁵ Uma u tsunu wa tã tyoku u magulani ma Kawauwi ka naɗa Kashila, ma kpam ma tambura a asu u ama da Kashila ka wauwusa hal n ama da a ka kuwusa. ¹⁶ A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawãn ka ukpa. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi? ¹⁷ Tsa tyoku u ama da a tsu yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa tã akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashila

¹ Gogo-na gitã da tsa gitã ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa tã n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? ² Shegai eɗa ukanikorongi u tsunu,

* **2:11** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

kpam i'ā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu tsarā ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi. ³ I wenike tā a kateshe an eḏa ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku ątsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashilā Uza u Uma ku korongu ḏā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a ḏa a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda tā tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashilā adama a Kawauwi. ⁵ Dana ḏa tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashilā ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi. ⁶ U zuwa tsu tā tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wutaḏi a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko tā ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko tā uma.

⁷ Mele ma cau a atali a ḏa a tsu korongu ma, kpam a tsu wene tā tsupige tsu Kashilā a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa laḏa tā cika, ko an u wokoḏi ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoḏi manyan ma ne utuko u ukpa u ḏa, kpam mari n tsupige nala, ⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la tā tsupige tsu Mele. Ko nala wa? ⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashilā ma yan tā n tsupige tsa tsa la nala vi. ¹⁰ Mayun ḏa an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko ḏe ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la tā ka cau. ¹¹ Mele ma tā n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la tā ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa tā bawu uwonvo, kpaci adama a nala a ḏa tsari n uzuwa u uma. ¹³ Tsa tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u laḏa tā, shegai u pala tā u ḏa tsarā u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa. ¹⁴ Ama yi a ryagbaja tā, kpam ili i roku i tsu kangu le tā uwene ukuna u mayun a'ayin a ḏa baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi. ¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu. ¹⁶ Shegai a'ayin a ḏa baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi. ¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu ḏa baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka tā utsarā u kaci. ¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'ā kpam upali wa, tsarā tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko tā tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashilā n upana u iyali u ne, u naka tsu tā manyan ma na mi tsarā tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. ² Tsu 'yuwan tā uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpam tsu tsu savaḏa uwenishike u Kashilā wa. Ukuna u mayun u ḏa koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashilā, tsarā ama a wushuku an tsari ama a maci. ³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa kuḏari ka baci ukimbi, a asu u aza ḏa a'ari a ure u ukpa ḏa kari ukimbi. ⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza ḏa wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa tā atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a ḏa tsa yansa kuḏari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashilā wa. ⁵ A'ayin a ḏa tsa kyawunsa n tsu yanyi kuḏari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā ki,

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

kuɓari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. ⁶ Kashila ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu ta tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashila ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashila da tsu tsarai ka, shegai tsari ta tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike ta an ucira u pige vi a asu u Kashila da u wutai, shegai ara tsunu wa. ⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulu uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa. ⁹ A zuwa tsu ta tsu panai ikyamba cika, shegai Kashila ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu ta a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa. ¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike ta tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. ¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve ta gaawan a ka wuna tsu ta adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa. ¹² Tsu wushuku ta tsu modono n ukpa, tsara eda i tsara uma.

¹³ A korongu ta a Tagarada u Kashila, "Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u da tsari n u da, kpam dansa da tsa dansa an u wokoi tsu wushuki. ¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve ta kpam an Kashila ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashila ka bidya tsu ta kabolo n ada kpam tsu shamgba a kapala ka ne. ¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashila, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashila, Kashila kpam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulu uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara ta ucira a savu. ¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu ta tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. ¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve ta a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asakai ikyamba i na yi, Kashila ka fobusuko tsu ta kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso. ² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. ³ A'ayin a nala tsa rongo kpam kataba wa, kpaci tsa uka ta ikyamba i savu a zuba. ⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsa ta ushadangi n kadambula kpam tsa pana ta ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga ta tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha ta ikyamba i'ya bawu ya kuwa. ⁵ Kashila ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpam u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve ta a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsa a kuwa ku te n Asheku wa. ⁷ Tsa tono ta ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa. ⁸ Adama a

nala a ɗa n danai tsa ta n atakasuvu a ucira. Tsu la ta uciga tsu asaka ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de. ⁹ Tsa baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpm tsa baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la ta ili i'ya i buwai gba. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gba tsunu tsa shamgba ta a kapala ka Kawauwi kpm u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha ta katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'a baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashila

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashila ka reve ta tyoku da tsari mayun, tsa ciga da ta i reve tyoku da tsari. ¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'a ama a maci a kapala ka Kashila wa. ¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashila tsupige da. U woko baci kpm yavu tsa n ugboji u tsunu, nala kpm tsara tsu banga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tonon a tsu. Tsu wushuku ta an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku ta an gba tsunu tsu kuwai. ¹⁵ U kuwa ta tsara u wauwa ko ya wa, tsara aza da a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpm uma u da ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kpm a yangasa yi tsara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu asakai ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa ta a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa. ¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashila ka gonuko yi ta vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpm i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashila ka gonuko i'ya de i savu. ¹⁸ Kashila ka ka yain ili i na yi gba, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naka tsu manyan ma utuko ama evu n eyi. ¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashila ka tukuso ta ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashila ka tsu cibusa unyushi u cingi u le wa. U naka tsu ta kpm akani a ndishi n shinga a na yi. ²⁰ Kashila ka zuwa tsu ta tsu woko aza a manyan a unu u Kawauwi, kpm u woko ta yavu folo da wa folo da i pana kadyanshi ka tsa tonon. Adama a Kawauwi a da tsa dansa, kpm tsa folo da ta i asaka Kashila ka tuko da evu n eyi. ²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashila ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashila.

6

¹ Tsu yan ta manyan kabolo n Kashila, kpm tsa folo da ta kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa. ² U dana ta a Tagarada u Kashila, "A'ayin a rawa baci a da ma wenike da asuvayali, ma pana ta kvasu ka de.

Kain ka iwauwi n banga da ta." ◇

Mayun da, Kashila ka ta ufobusi u banga da gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa. ⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga ta tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashila a da. Tsu kawunku ta gba upana u ikyamba n ahankuri. ⁵ A lapa tsu ta. A zuwusa tsu ta a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu ta upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan ta manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpm tsa tsara ilikulya wa. ⁶ Tsu wenike ta kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsa ta n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka ta ama ukuna u shinga. Tsa ta n ucira u Kulu Keri, kpm tsa ciga ta ama mayun mayun. ⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa kuɓari, kpm Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon. ⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a kaɓan, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa. ⁹ Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsa ta n uma. Tsu pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa. ¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsa n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de. ¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai eda i asaka tsu ta uciga. ¹³ Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kaɓolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaɓolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaɓolo a asu u te wa. ¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walambana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walambana n uza da bawu u wushuki? ¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walambana n ameli wa, ko kenu. Kpm atsa kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana ta, "Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko ta Kashila ka le, ele kpm a ka woko ta ama a va." ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta,
"Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele.
Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa,
tsara n wushi da." ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta,
"Ma woko ta Tata u de,
eda kpm ya woko ta mmuku n va." ◇

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu nakai Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

* **6:15** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ **6:16** Adkp. 26:12; Izk. 37:27. ◇ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ **6:18** 2 Sam. 7:14.

² Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpm upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa. ³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu tsu rongo da ucibusu, ko ndya baci tani ya gita. ⁴ N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n atsu. Tsu shilakanasai n atokulalu, kpm tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. ⁶ Shegai Kashila ka ka tsu naka a aza da a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naka tsu ta ndishi ma atakasuvu a'ayin a da Taitu tuwai ara tsunu. ⁷ Mayun tsu pana ta kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gba ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu ta an ya ciga mu uwene kpm hal ukuna u bala da n ukuna u da i yain. U tonuko mu ta tyoku da i matsai i da ya ciga i banga mu. An n panai nala, n pana ta kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa da baci katsuma, ukuna u bala mu an n korongi u da wa. A kagita ukuna wa bala mu ta an u nangasa da katsuma, shegai unamgbukatsuma u de u barakpa wa. ⁹ Gogo-na kpm ma ta n mazanga. Mazanga ma ma yan an n nangasa da katsuma wa, shegai unamgbukatsuma u de u zuwa da ta i savadai ahali a de. Adama a nala tsu shitangu da wa, ko kenu. ¹⁰ Kpaci Kashila ka fuda ta ka yan manyan n unamgbukatsuma u tsunu u banga tsu tsu kpatala tsu asaka unyushi u cingi tsu tsara iwauwi. Ukuna wa bala tsu n unamgbukatsuma u nala vi wa. Shegai unamgbukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u da baci, wa tuko ta ukpa.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsuma u nala vi u da Kashila ka ciga da i pana u yain a asuvu a de. U zuwa da ta i gonuko ugboji. U zuwa da ta ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa da ta upan n uwonvo. U zuwa da ta ya ciga i wene mu. U zuwa da ta i matsa i banga aza roku. U zuwa da ta uciga u uyan uza da nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa da ta i wenike kaci ka de kabirya da wa. ¹² Korongu da n korongi ukanikorongi u na vi tsara i wene, a kapala ka Kashila, tyoku da i'ari ufofusi i panaka tsu. Korongu da n korongi adama a uza da nusai wa, ko adama a uza da a nusukai wa. ¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la ta upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike ta an bawu wari n ili i'ya ya bala yi. ¹⁴ Tsu tonuko yi ta tyoku da tsu panai kayanyan adama a de, kpm i wenikei an n yain dere. Gba i'ya tsu tonuko da vi mayun da, kpm i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka de ki mayun da. ¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara de u lya ta kelime n ugbonguro, a'ayin a da baci u cibai tyoku da gba de i panakai udani u ne, n tyoku da i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. ¹⁶ Ma ta n mazanga an ma fuda ma wushuku n ada gba gba.

8

Atoni a naka kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga ta i reve tyoku da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. ² A pana ta ikyamba kpm n unambi cika, shegai mazanga ma le ma kotso wa, kpm a naka ta ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naka. ³ Asaka gai n tonuko da, a naka ta tyoku da a ka fuda hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asaka le dem a banga ama a Kashila aza da a'ari a Urishelima. ⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuda a ka naka nala wa! A gita ta a naka kaci ka le

a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashila ka ciga i'ya la vi. ⁶ Taitu da gita da uwenishike unaka, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara de u banga da tsara i koruso ili i'ya i gitai vi. ⁷ I yan ta ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a ta n upityanangu kpam i'a ta uyan u kadyanshi ka shinga. I'a ta dem n ureve, kain dem ya ciga i banga, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci. ⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Na'alu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpam eda aza a kagita a da i nakai vi. ¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya. ¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere. ¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsarai, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko un a te. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da. ¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala. ¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. ¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpam tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa. ²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufobusi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpam gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika. ²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpam a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi. ²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fobusoi ya naka ama a Kashila yi wa. ² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpam ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fobuso ta tun na'alu tsara i

naka. Adama a matsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka. ³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fobuso, kpaci n tonuko le ta i fobuso de. ⁴ Ma pana ta uwono, eda kpm dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afobi, cina n tonuko le tani de i fobuso de! ⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fobuso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpm u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli. ⁸ Kashila kpm ka zuwuka da ta unu u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpm i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba. ⁹ Tagarada u Kashila u dana ta: "Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune, kpm ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku." ♦

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpm ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga. ¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpm Kashila n mazanga. ¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpm i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai. ¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka da kvasu, kpm a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da. ¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpm n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kabolo n ada n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada. ² A'ayin a da n doku n tuwa da ukondo, u kana ta n yanka aza da a ka wundya tsa tonu ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka da nala wa. ³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unu u te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa. ⁴ Tsu tsu shilakana n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakana wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n ucira u da u wuta i asu u Kashila u da wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu. ⁵ Tsu tsu wacinsa ta kananamgbani n gba icun i aradi a da a ka bishinka uza ureve Kashila. Tsu tsu kana ta uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaka Kawauwi. ⁶ A'ayin a da baci i wenikei ya panaka de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufofusi adama a da tsa yanka aza da bawu a ka panaka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan ta i ciba an tsari aza a Kawauwi tyoku da dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza

a Kawauwi a ɗa a'ari. ⁸ Mayun ɗa wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u ɗa Asheku a naka tsu tsara tsu banga ɗa, shegai adama a ɗa tsa varangu ɗa wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. ⁹ A'ayin a ɗa n koronku ɗa vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ɗa ma ciga n zuwa ɗa i pana wa. ¹⁰ Aza roku a ɗa, "Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpam n kalen cika, shegai wa baci kabolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa." ¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsa kabolo n ada wa, ɗa i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ɗa baci tsari kabolo n ada, tsa wenike ta ucira vi tyoku ɗa tsu wenikei u ɗa a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu una u te n aza ɗa a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boluko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u ɗa. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku ɗa ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a revei ili. ¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a ɗa koshi tsa yan a ɗa a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpam eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi. ¹⁴ Aradi yi a wura tyoku ɗa u gain tsu yain a ɗa wa, atsa gbam aza a kagita aza ɗa a tuko ɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika. ¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, "Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain." ¹⁸ A kaci ka uza ɗa wa cikpalasa kaci ka ne kpam, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaban

¹ Ma ciga ta i yanka mu ahankuri a'ayin a ɗa baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ɗa ta i yanka mu ahankuri. ² Ma kirana ta n ada cika tyoku ɗa Kashila ka kirana n ada. I'a ta tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ɗa a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. ³ Shegai gogo-na ma pana ta uwonvo u ɗa a ka puwunsa atakasuvu a de tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku ɗa kali ka yinsa Hawa† n ugboji u cingi u ne. ⁴ Tsu tonuko ɗa ta ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko ɗa ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufoɓusi u ɗa i'ari i wushi kulu ku roku de kau, i wushi kpam akani a roku. ⁵ N wene aza ɗa a ka isa kaci ka le "asuki a pige" a la mu wa. ⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ta ili i'ya ma dansa. Tsu yan ta gba i'ya tsa yan tsu wenike ɗa ili i na yi mai. ⁷ N zuwa ɗa i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗa kuɓari wa. N gonuko ta kaci ka va kenu, aku n naka ɗa tsupige. An n yain nala vi, n nusa? ⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko ta yavu bokuso ɗa ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika ɗa. ⁹ N namba baci ili a'ayin a ɗa mari n ada, n tsu tonuko ɗa i banga mu wa. Atoku a ɗa a wutai a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ta gba ili i'ya ma ciga. N taɓa ɗa ufolo i banga mu wa, kpam ma folo ɗa wa. ¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza ɗa wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci

◊ 10:17 Iri. 9:24.

ka ili i nala wa. N dana ta kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u da wari a asuvu a va. ¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka da araji wa, u woko yavu ma ciga da wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve ta ma ciga da.

¹² Kpam ma lya ta kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ta n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ta a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ta una u te n ma tsunu. ¹³ Ama a na yi asuki a kaban a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaban, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi. ¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ta kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi. ¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ta mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu. ¹⁷ A'ayin a da baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u da n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. ¹⁸ Ama ushani a ka yan ta aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ta aradi. ¹⁹ Eda aza da ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ta kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. ²⁰ I tsu yan ta gbam ahankuri n aza da a tsu gonuko da agbashi a le, ko a ryafusa da, n aza da a tsu yinsa da. I tsu yan ta dem ahankuri n aza da a tsu wundya yavu a la da, ko aza da a tsu basasa da. ²¹ N tsu pana ta uwono n dana tsa n ucira u da tsa yan nala wa.

A ka yan baci aradi, mpa dem ma yan ta, shegai utengeshi u da uyan nala vi. ²² A dana baci ele kagali ka Ibirahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibirahi ka. Ele aza a Isara'ila a da baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibirahi n da baci, mpa dem nala. ²³ Ele agbashi a Kawauwi a da baci, wa woko mu ta utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku da ma gbashika yi u la ta tyoku da ele a ka gbashika yi. N yan ta manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu ta a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku da a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la ta ma a lapusai ele. N yansa ta evu n ukpa a'ayin ushani. ²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu ta n kajaɓu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a bawan mu nala. ²⁵ Aza a Roma a lapusa mu ta n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A taɓa mu ta uvarasa n atali tsara a wuna. N so ta nwalu a kpatsu, kpatsu ku tasa ta na mpa hal kutatsu. N taɓa ta urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu ta n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan ta evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan ta evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan ta dem evu n ukpa adama a aza da a danai ele Atoni a da, shegai Atoni a da wa. ²⁷ N yan ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso ta n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa. N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa. ²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko ta yavu va da n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu bala ta asuvu adama a a'uwa a Atoni. ²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu

* **11:14** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa ta kpaci asoje yi a reve ta tyoku da a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpam ukpada ukuwa. A bawan yi ta kamankupa n kuci a asaka yi a una u ukpa shegai wa kuwa wa.

woko t̄a dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu t̄a a'ayin a d̄a baci n wenei a yinsai uza roku tsar̄a u yain unyushi.

³⁰ Ukan̄a baci n cikpala kaci ka va, ma yan t̄a nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira. ³¹ Kashil̄a ka reve t̄a kaɓan ka ma yan wa. Aya Kashil̄a n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza d̄a a ka cikpala hal ubana bawu utyoku. ³² An mar̄i a Damasuka, uza d̄a war̄i gomuna a'ayin a d̄a Arita wa lya tsugono, war̄i u ciga t̄a u kan̄a mu, adama a nala, u zuwa t̄a aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi. ³³ Shegai aje a va a zuralakpa mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku d̄a n lai a akere a gomuna yi d̄a la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ Ukan̄a t̄a n yain ar̄adi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a d̄a adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. ² Ayen kupa n a nishi a d̄a a wurai, Kashil̄a ka wusha t̄a Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashil̄a a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashil̄a ka reve t̄a. ³⁻⁴ N doku n dana, n reve t̄a a bidya t̄a vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashil̄a ka ka revei. U pana t̄a kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa todugbo, n ili i'ya bawu Kashil̄a ka asaka uza dana. ⁵ Adama a nala ma yan t̄a ar̄adi adama a vuma na vi, shegai ma yan a d̄a adama a kaci ka va wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mar̄i n ucira. ⁶ Mar̄i ma ciga baci n yanka kaci ka va ar̄adi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mar̄i ma dansa t̄a ukuna u mayun. Ma yan a d̄a adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n ar̄adi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashil̄a ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naka mu mbala n pana ikyamba yi, tyoku d̄a kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpam uyan ar̄adi. ⁸ N folo t̄a Asheku hal kutatsu tsar̄a u takpa mu ukuna u na vi. ⁹ Shegai u tonuko mu, “Ukuna u shinga u va u rawa vu t̄a. A'ayin a d̄a baci bawu war̄i n ucira, ucira u va u tsu shadangu t̄a ara vunu.” Adama a nala, gogo-na ma t̄a n mazanga ma ma yan ar̄adi adama a d̄a bawu mar̄i n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va. ¹⁰ Adama a d̄a wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u d̄a baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan t̄a mazanga. Ma namba baci ili adama a d̄a wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan t̄a mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a d̄a Kawauwi ka tsar̄a ukuna u shinga, ma yan t̄a mazanga. Kpam a'ayin a d̄a baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a d̄a ma tsar̄a ucira cika.

Bulus wa ciga t̄a aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u d̄a ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza d̄a a danai ele “asuki a pige” a d̄a vi a la mu wa. ¹² A'ayin a d̄a mar̄i kabolo n ada vi, n rongo t̄a n ahankuri kpam n yansa t̄a manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. ¹³ Adama a nala, i wusha t̄a ili i'ya a'uwa a Atoni a d̄a a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko d̄a kalandam wa. Yanka numu ahankuri!

* 12:7 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani.

¹⁴ Mpa pini ma fobuso tsara n tuwa n kyawan da ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko da kalandam wa. Eda ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n da n gain a fobo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le. ¹⁵ Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u da ya ciga mu vi an u wokoi n la da uciga?

¹⁶ Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko da kalandam. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u da n yain n yanka da kaban tsara n wanda da. ¹⁷ Ama da n sukunku da vi, uza roku wa pini uza da ryafa da? ¹⁸ N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa da wa. Eda dem n kaci ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa unu u te u da i'ari tsu, kpam uyawunsa u da tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana da tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku da Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eda aje a tsunu a da, kpam ko ndya baci tsa yan, yan da tsa yan i'ya tsara tsu zuwa da i gbama. ²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u da n tuwa da baci ukyawan, ahali a de a kpa da mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa da wa. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n asuvu a shen, ko kpam ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u da ma cina da n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina da n i yanyi aradi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana kaci wa. ²¹ Mayun da ma pana uwonvo u da n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpam ma sa ta adama a aza da a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asakai ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa u tatsu. Tagarada u Kashila da, "U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u da a kana vuma n u da mayun da." ◇

² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza da a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mari evu n ada, ma doku ta ma dana u da: A'ayin a da baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa.

³ Ma wenike da ta an mayun da Kawauwi ka dansa a unu u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira. ⁴ Mayun da u rongoi bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem tsa n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongoi n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongoi.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi. ⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpa ukondo vi. ⁷ Tsu yan ta kavasubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kavasubana nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi. ⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa. ⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsa ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kavasubana adama a da ya lapula i woko mai. ¹⁰ Koronku da ma koronku

ɗa ili i na yi kahu n rawa la. Yan ɗa n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana ɗa n ucira wa ma dansa baci n aɗa n ucira u ɗa Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a ɗa ma varangu ɗa wa, shegai adama a ɗa ma banga ɗa.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko ɗa ta: Yanyi mazanga! Savaɗai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko ɗa. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kaɓolo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n aɗa.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni. ¹³ Gba Atoni a ɗa a'ari pini na a ka sukunku ɗa ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n kaɓolo n Kulu Keri a rongo n aɗa gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongo, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaƙolo n Kashila Tata uza da u yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga. ⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na. ⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau. ⁷ Mayun da akani a roku a'ala wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a sava da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau. ⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuƙari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de unu u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau. ⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuƙari ku kadyanshi ka

Kashilā kau n ka i gitai i wushai, asaka unā u cingi u Kashilā u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashilā ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashilā ka isai Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa. ¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashilā a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. ¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashilā ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne. ¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa. ¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpam n rongu ta pini a'ayin kupa n a tawun. ¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa. ²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashilā, kaɓan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a ubongu u Suriya n ubongu u Kilikiya dem. ²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaɓon ka Yahuda kotsu a reve mu wa. ²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi." ²⁴ Aku a cikpalai Kashilā adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta. ² N yan ta nala kpaci Kashilā ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani. ³ Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaɓan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi. ⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongu n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashilā ka n kuɓari wa.) Adama a nala a fuda a savaɗa Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuɓari wa. ⁷ A wene ta Kashilā ka naka mu ta manyan ma uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u

* **2:3** Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acomb. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi.

nakai Bituru manyan a asu u aza a Yahuda. ⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpam a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kabolo n ele. A gbatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuɓari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. ¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciɓa n aza a unambi, kpam ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus bongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain. ¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kabolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kabolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. ¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaɓan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, “Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?”

¹⁵ “Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. ¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ “Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa! ¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun. ¹⁹ N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila. ²⁰ A wandamgbana mu ta kabolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma. ²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi.”

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani. ² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u

† 2:9 Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: “Wata, Kefa.”

Kawauwi. ³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gita ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de. ⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa. ⁵ An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tono Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibrahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne." ⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci alya aza da a pityanangi n Kashila. ⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, "Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unu u shinga adama a vunu." ⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unu u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unu u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci dem bawu wa tono gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unu u cingi u Kashila." ¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu." ¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai." ¹³

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a unu u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha ta unu u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandamgbana a madanga unu u cingi." ¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashila ka zuwuka ta Awulawa unu u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwamgbani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashila ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, asaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbusa ko u sava da ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashila ka na. ¹⁶ Kashila ka yan ta kazuwamgbani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ¹⁷ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. ¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashila ka yan ta kazuwamgbani n Ibrahi kpam u zuwamgbana wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku n naka Mele. Mele ma nala mi ma sava da kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa ta kazuwamgbani ka u yain n Ibrahi. ¹⁸ Mele mi ma naka tsu baci unu u shinga u da Kashila ka zuwamgbana kai Ibrahi, ma wura ta la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashila ka zuwuka ta Ibrahi unu u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Ndya i zuwai Kashila ka yain Mele? U yan ta ma kpaci ama a ka yansa ta unyushi u cingi. U yan ta Mele hal uza da u danai wa tuwa vi u tuwa. U zuwa ta atsumate a zuba a naka Musa Mele ma ne, aku Musa naka aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'uwi ka mere. ²⁰ Ka'uwi ka mere ki u tsu dansa ta n abon a re gba, shegai Kashila aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

◇ 3:8 Kag. 12:3; Kag. 22:18. ◇ 3:10 U.Ml. 27:26. ◇ 3:12 Adkp. 18:5. ◇ 3:13 U.Ml. 21:23. ◇ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

²¹ Kashilā ka kpāḍā la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u naḱai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsarā baci uma u ḍa bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko tā mai n Kashilā a asu u utono Mele mi. ²² Shegai Tagarāda u Kashilā u tonuko tsu tā unyushi u cingi u sira tā ya dem, kpaci u kpāḍā tā utono u Mele. Adama a nala, ure u ḍa Kashilā ka naḱa uza ili i'ya u zuwamgbani u ḍa uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a ḍa tsa tsarā upityanangu. ²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwā u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā an tsu wushuki n eyi. ²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eda mmuku n Kashilā

²⁶ Eda mmuku n Kashilā n ḍa gbā ḍe adama a ḍa i pityanangi n Yesu Kawauwi. ²⁷ Kpam an a lyuḅugu ḍa, dere ḍa wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku ḍa i tsu uka aminya. ²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u ḍa u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda ḍa baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza ḍa bawu wari kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te ḍa n utoku u ne. ²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi ḍa baci, gogo-na a kaḅon ka kumaci ka Ibirahi ka wari, kpam a ka naḱa vu tā agadu a ḍa Kashilā ka zuwamgbani.

4

¹ Ma wenike ḍa tā iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwai wa tono n utsari u ḍa tata u ne u ḍa wa woko u ne vi wa. Wā tā tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsari vi gbā. ² Ama ḍa a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tono n ili gbā, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku ḍa tata vi danai. ³ Nala dem wari n atsu. Tyoku u mmuku u ḍa tsari, kpam ucira kau-kau u likimba u na wa lya tā tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashilā ka suki Maku ma ne, kpam uka u ḍa u matsa yi. U tono tā Mele mi, ⁵ tsarā u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsarā tsu woko mmuku n Kashilā. ⁶ An u wokoi eda mmuku n Kashilā n ḍa, u suku tā Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a ḍe, kpam Kulu ki ku isai, “Tata, Tata u va.” ⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashilā ma wari, kpam gbā ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga tā aza a Galatiya

⁸ A'ayin a ḍa bawu i revei Kashilā, i'ari i woko tā agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashilā ka wa, ko kenu. ⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashilā, ko kpam u gan tā n dana an Kashilā ka reve ḍa. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpam bawu kalen? ¹⁰ Hal gbam i tsu ciḅusa tā a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. ¹¹ N pana tā uwonvo, an a'ayin a ḍa n yain manyan ara ḍe a woko ḍe a gbani. ¹² Ama a va, n folo ḍa tā i rongo n utsarā u kaci, tyoku ḍa ma rongo. Kpaci n woko tā tyoku ḍa eda Awulawa i'ari; wata, mā tā n utsarā u kaci a Mele.

An n gitai n yanka ḍa kuḅari, i nusuka mu wa. ¹³ I ciḅa tā an bawu mari n alafiya a'ayin a ḍa n gitai n tuko ḍa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁴ Ko an u wokoi maḅalā ma va ma zuwa ḍa tā kadambula, gbā n nala i wenike mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A unā u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashilā ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi ḍa n kaci ka ne. ¹⁵ Mayun ma fuda tā ma dana, a ḍa baci ya fuda ya foḍo a'eshi a

de i naka mu i'ari ya fodo ta. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a va yi? ¹⁶ N gono n woko utokulalu u de da, an n tonuko da ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaɓan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u da ya tsara wa. Ciga da a ka ciga tsara a lyai kaci ka de i toni le. Ciga da a ka ciga a peci da na mpa tsara i gonuko ugboji u de ara le. ¹⁸ Gogo-na u lobono ta an ya ciga i yain ili i shinga, kpam u la ta tsulobo an ya yansa nala a'ayin a da bawu mari n ada. ¹⁹ Shegai gba n nala, mmuku n va aza da ma ciga, wa ta yavu mballa ma ilimaci n da ma pana adama a de tyoku u caupa, mballa mi kpam ma lya ta kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de. ²⁰ A'ari a dana gbam ma pini la n ada gogo-na, tsara mari n dansa n ada ben. Shegai gogo-na n dambula ta adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibrahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga ta a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai da? ²² Tagarada u Kashila† u dana ta, Ibrahi wa ta na mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa. ²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi ta tyoku da a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza da bawu wari kagbashi ki u matsa ta adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yain n Ibrahi.

²⁴ Gba ili i na yi ya wenishike ta ili i roku: Aka a re yi a'a ta tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashila n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashila ka nakai Musa a Masasa ma Sinai, kpam ama da a tonoi kazuwamgbani ki a'a ta tyoku u agbashi. Mma da a tsu isa Hajara† kagbashi ki wa ta tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. ²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'a ta tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n da a ka yan a asuvu a Mele. ²⁶ Shegai Saratu, uza da bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu. ²⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne,

“Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza da bawu kotsu vu panai mballa ma ilimaci,

gita ishipa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la de

mmuku ma uka u da wari n vali kakuma.” ◇

²⁸ Ama a va, eda mmuku n Kashila n da adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku da Ishaku wari. ²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza da a matsai tyoku da a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza da a matsai adama a Kulu ku Kashila. Nala dem wari gogo-na. ³⁰ Shegai ndya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u nala? U dana ta, “Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaɓon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u da bawu wari kagbashi aya wa wusha a da gba.” ◇ ³¹ Ama a va, a'tsa mmuku ma uka da bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka naka ta utsara u kaci

¹ Tsa ta n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu ta tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savada i woko agbashi a Mele kpam wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko *da* ukuna u na vi: I *asaka* le baci a *ki*da *da* *acom*bi, u woko *ta* la vi Kawauwi *ka* *kpam* n kalen ara *de* wa, ko kenu. ³ N tonuko *da* *ta* n ucira, uza *da* baci dem a *ki*dai *ka*combi, u *kan*a *ta* u toni Mele mi *gba*. ⁴ *Kpam* vu *masa* baci vu zuwa *Kashila* *ka* gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa *de* la vi kaci *ka* *vunu* asu u Kawauwi *kpam* vu 'yuwan *de* la vi uwusha tsishinga tsu *Kashila*. ⁵ Kulu ku zuwa tsu *ta* tsu reve an mayun *da* *Kashila* *ka* wusha tsu tyoku u aza a maci adama a *da* tsu wushuki n Kawauwi. ⁶ Avu Katoni *ka* Yesu Kawauwi *ka* baci, ko a *ki*da vu *ka*combi ko bawu a *ki*dai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u *de* u zuwa *da* *ta* ya ciga ama.

⁷ Tyoku *da* i'ari ya tonu Kawauwi *wari* *ta* dere, hal ubana a'ayin a *da* uza roku u zuwa *da* i *kpatalakai* ukuna u mayun. ⁸ *Kpam* mayun *da*, vuma nala vi uza u *Kashila* u *da* wa, uza *da* dangasa *da* vi. ⁹ Maku ma yistiƙ ma zuwa *ta* iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u *ka*ban ma *ra*tsa *ta* ma yinsa ama ushani. ¹⁰ Shegai n pityanangu *ta* n Asheku, ya wushuku n awenishiki a *ka*ban a nala yi wa, shegai ya tonu *ta* ili i'ya n danai. *Kashila* *ka* yan *ta* uza *da* *vurus*a *da* a'ene mavura, ko ya tani baci *wari*.

¹¹ Ama a *va*, n lya baci kapala n kuɓari u *kan*a *ta* ama a *ki*da *acom*bi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a *ka* zuwusa mu upana u ikyamba maco? A *da* baci kuɓari ki *ka* ma yansa, a unā u *da* ma yan kuɓari ku ukpa u Kawauwi, *ma*ri ma nususuka le wa. ¹² A'ari a dana *gbam* aza *da* a *ka* 'yangasasa *da* atakasuvu a ukuna u *uki*da u *acom*bi vi, *acom*bi a *de* a *da* a *ki*dai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a *va*, *Kashila* *ka* isa *da* *ta* tsara i woko yaa! Shegai kotsu i *asaka* *utsara* u kaci u nala u woko *da* kabala *ka* utono uciga u unyushi u cingi u *de* wa. A unā u nala, cigamgbana i *kpam* i *gbashika* atoku. ¹⁴ Mele mi *gba* unā u te u *da* n udani u na vi: “Ciga uza u karen u *vunu* tyoku *da* *va* ciga kaci *ka* *vunu*.” ♦ ¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa *ta* kaci *ka* *de* *gba*.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko *da*: *asakai* Kulu ku toni n *ada*, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u *de* wa. ¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i *de* atokulalu a *da*. A tsu rongo *ta* kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa. ¹⁸ Shegai Kulu *ka* tonu baci n *ada*, Mele ma lya tsugono a kaci *ka* *de* wa.

¹⁹ Ya dem reve *ta* ili i'ya uciga u unyushi u cingi *wari*: U tsu zuwa *ta* tsishankala, u tsu zuwa *ta* uyansa ili i uwono, u tsu zuwa *ta* *kpam* uyawunsa a kaci *ka* tsishankala. ²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa *ta* dem ugbashika ameli. U tsu zuwa *ta* tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa *ta* dem makovugo. U tsu zuwa *ta* ama a shilakanasa. U tsu zuwa *ta* a yamgbana malyon. U tsu zuwa *ta* uyansa u upan. U tsu zuwa *ta* uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa *ta* *kpam* upece a asu u ama. U tsu zuwa *ta* ama a pecene abolo abolo. ²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa *ta* uciga u ili i ama. U tsu zuwa *ta* ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa *ta* ama a bansa a asu u abiki a *da* bawu ama a tsu *kan*a kaci *ka* le. *Kpam* u tsu zuwa *ta* uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. *Ma*ri n rono *da* *ta* atsuvu caupa, *kpam* ma doku *ta* ma rono *da* atsuvu: aza *da* a *ka* yansa ili i na yi a *ka* wusha unā u shinga u tsugono tsu *Kashila* wa.

²² Shegai Kulu ku *Kashila* *ka* tonu baci n *atsu*, ku tsu *naka* *ta* ilimaci i na: Ku tsu tuko *ta* macigamgbani. Ku tsu tuko *ta* ipeli. Ku tsu tuko *ta* ndishi n shinga. Ku tsu tuko *ta* *kpam* ahankuri. Kulu ku *Kashila* ku tsu tuko *ta*

maḅangamgbani. Ku tsu tuko ta uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa ta ama a woko aza da a ka wushuku n ele. ²³ Ku tsu zuwa ta ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele ma la ma ma danai ili i na yi i kpaḁa ulobono wa. ²⁴ Aza da a'ari aza a Yesu Kawauwi, a asaḁa de ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. ²⁵ Adama a da Kulu ku naka tsu uma u savu, asaḁa tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. ²⁶ Kotsu tsu yain aradi, ko tsu ragi atoku, ko kpmam tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a de wa yansa baci unyushi u cingi, eda aza da i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsara eda dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa. ² Bangai atoku a'ayin a da baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan de la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga da i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpmam nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa. ⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa. ⁵ U kana ta ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashila, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka de wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashila majari wa. Ama a tsu kapa ta ili i'ya a cei. ⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi ta u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka yi ta uma u da bawu wari n utyoku. ⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca ta uma u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu asaḁa baci wa. ¹⁰ Adama a nala, asaḁa tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene ta idyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tonon. ¹³ Aza da a kida acombi yi, ele kaci ka le a tonon Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain. ¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpmam ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpmam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa. ¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila. ¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonon akani a na, kpmam wa zuwuka le ta una u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaḁa ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaḁa ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asaka utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afisu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kabolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpam i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsu ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpam, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta una u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kabolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afisu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Una u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu una u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgono tsu n Kawauwi. ⁴ Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangesai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpam tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa. ⁵ Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpam nala dem wa ciga u yain i'ya. ⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga. ⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko ta faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpam da gai i zuwai tsu tsara ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashila ka wenike tsu an ukuna u shinga

u ne wari u pige, ⁸ kpam u wenike tsu ta u da cika. Kpaci Kashila ka ta n kakiri, kpam n ureve u ili, ⁹ u yan ta ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu ta ili i'ya u sokongi i'ya u fobusoi u yain a akere a Kawauwi. ¹⁰ A'ayin a yan baci, afofi a ne a da u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kabolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashila ka dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa da u yawunsai u yain nala, da gai u yain i'ya vi, kpam u zuwa ta ko ndya wa i woko tyoku da wa ciga. ¹² U yan ta nala tsara atsu aza a Yahuda aza da tsari aza a kagita ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashila, kpaci wa ta n tsupige. ¹³ Kpam nala dem wari ara de. I pana ta Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku ta n Kawauwi, kpam a bolomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashila ka naka da ta Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka ta yavu kugyan ka ka wenike an eda aza a Kashila a da. ¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malala ma la wa, tsa reve ta an Kashila ka naka tsu ukuna u shinga u da u zuwamgbanai. Tsu reve ta kpam an Kashila ka naka ama a da a'ari ama a ne utsara u kaci u da u shadangi. Nala wa zuwa ta ama a cikpala Kashila kpaci wa ta n tsupige.

Kavasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashila ka zuwuka tsu una u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashila, ¹⁶ tun a'ayin a nala a da mari a ucikpa Kashila adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kavasu, n tsu yan ta kavasu adama a de. ¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kavasu, uza da wari n tsupige tsu pige. Aya Kashila ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi ta u zuwa da i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara de, tsara i lyai kapala n ureve u ne. ¹⁸ N yan ta dem kavasu u zuwa da i yain n ureve tsara i reve ukuna u shinga u da wari n u da adama a de. Eda pini ufofusi ya vana tsara i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da ta i woko mmuku n ne. N yan ta kpam kavasu tsara i reve tsupige tsu una u shinga u da u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne. ¹⁹ N yan ta kpam dem kavasu tsara i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu atsu aza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da ²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. ²¹ Kawauwi ka lya ta tsugono tsu ucira kau-kau u da wari pini, ko an u wokoi a'a ta n ucira. Kala ka ne ka la ta gba a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpam wa woko ta mayun a a'ayin a utuwa. ²² Kashila ka naka ta kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gba, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. ²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsq ta n uma

¹ Caupa i'ari ta yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashila, kpam ya yansa unyushi u cingi. ² I tsu rongo ta a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashila. ³ Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu ta cika. ⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashila ka wauwa da. ⁶ U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa kabolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan ta nala a asu u da u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi. ⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. ⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara de, ⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki. ¹⁰ Kashila ka ka yan tsu tyoku da tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashila ka yan tsu ta tsara tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u da tun caupa, tsara tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa da aza a Yahuda wa. Eda aza a Yahuda a tsu isa "aza da bawu a kidai acombi." Aza da a tsu isa da "aza da bawu a kidai acombi" a tsu isa ta kaci ka le "aza da a kidai acombi." (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) ¹² Cibai, a'ayin a da bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashila ka yan ta kazuwamgbani n ele, shegai n ada wa. U wushuku ta kpam wa yanka le ili ushani shegai n ada wa. A likimba da ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashila wa. ¹³ Caupa, i'ari ta a mbari, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Yesu Kawauwi, kpam Kashila ka tuko da evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ta yavu kasaga. U takpa de tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gba ama ili i te. ¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma ta n udani ushani u da u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma de a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan da u yain nala tsara u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kabolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. ¹⁶ Uciga u Kawauwi u da tsilala tsa tsari a mere ma abolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashila. Gba nala vi, Kawauwi ka yan ta i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamgbani. ¹⁷ Kawauwi ka tuwa ta a likimba u yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka da ta eda Awulawa aza da i'ari mbari, n atsu aza a Yahuda aza da tsari evu. ¹⁸ Gogo-na gba tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, eda Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza da a wutai a mbari wa. Shegai i woko de aza a uyamba u te n ama a Kashila. Gogo-na eda i woko de aza a kuwa ku Kashila. ²⁰ I wokoi abuku a kuma ka a mai, kpam Asuki na nsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. ²¹ Aya wa bolomgbono gba kuma ki. U zuwa ta ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashila ku uwulukpi. ²² Adama a da a bolomgbono da n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki bolomgbono da wa

Ɔolomgbono ɗa n Atoni a ɗa a buwai, tsara i woko kuwa ku nala ki ka Kashila ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, ma ta a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka da eda Awulawa. ² I reve ta an Kashila n ukuna u shinga u ne u naka mu manyan ma na mi n yain tsara n banga da. ³ Kashila ka zuwai n revei afofi a ne a da u sokongi. Mari n koronku da ta kenu a kaci ka ukuna u na vi. ⁴ I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve ta ili i'ya n revei adama a afofi a na yi a kaci ka Kawauwi. ⁵ Kashila ka wenike afofi a na yi a asu u ama a da a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a da de a asu u Kulu Keri. U wenikei a da a asu u ama a da u dangasai a woko asuki na nsumate n ne. ⁶ Afofi a Kashila a da na: Eda Awulawa ya wusha ta una u shinga u da Kashila ka naka, una u te tyoku da aza a Yahuda a ka wusha u da. Awulawa n aza a Yahuda a woko de ama a te. Eda Awulawa ya wusha ta dem ili i'ya Kashila ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci ubolomgboni u da i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kuɓari. An u wokoi Kashila uza u shinga u da, u naka mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gba Kadyanshi ka Shinga, kpam u banga mu n yain ili i na yi n ucira u da u naka mu. ⁸ Mpa gba n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashila, shegai gba n nala, Kashila ka naka mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka nakasa. Ili i shinga i na yi i wura ta ama a reve. ⁹ Kpam Kashila uza da u yain ili gba, u naka mu manyan ma utonusuko ama gba ukuna u afofi a da u sokongi a kagita. ¹⁰ U yain ili i na tsara gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku da wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gba. Kashila ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. ¹¹ Kashila ka bidiga ta kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa de i'ya i gita a ure u da Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. ¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu bolomgbonoi n eyi, tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila karara bawu uwonvo. ¹³ Adama a nala, ma folo da i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a de wa. Mavura ma na mi ma tuko da ta tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu ta

¹⁴ Adama a nala, n kudangu ta a kapala ka Tata n yanka da kvasu. ¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gba, gba aza da a'ari a zuba n aza da a'ari a likimba dem. ¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka da una u shinga ushani. Da n folo yi tsara Kulu ku ne ku naka da ucira, kotsu atakasuvu a de a gbama. ¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a de an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami. ¹⁸ Nala eda n ama a Kashila gba ya reve ucun u uciga u da Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u da u wurai uratsanaka. ¹⁹ Ko an u wokoi uza wa la wa fuda wa reve gba tyoku da Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u da, tsara i woko tyoku da u gain i woko; wata, tyoku da Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u da wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbam n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u da wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. ²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Mā tā a kuwa ku a'ali adama a dā ma gbashika Asheku, kpam ma folo dā tā i rongo ndishi n dā n rotsoi ma aza dā Kashilā ka isai. ² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka de, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a dā baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le tā. ³ Kulu Keri ku gonuko dā de ili i te, adama a nala, yanyi gbā i'ya ya yan i rongo nā ndishi n shinga, tsarā i rongo pini ili i te. ⁴ Gbā tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashilā ku te ka. Kpam Kashilā ka nakā tsu tā uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne. ⁵ Gbā tsunu Asheku a te a dā tsu. Uwenishike u te u dā tsu pityanangi n u dā. Ulyubugu u te u dā tsu wushai. ⁶ Gbā tsunu Kashilā ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gbā. Wa lya tā tsugono tsu ko ndya wa. Wā tā ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gbā.

⁷ Kawauwi ka nakā tā ya dem kune tsarā tsu yain manyan ma ne. Yan dā u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. ⁸ Tyoku dā Tagarada u Kashilā u danai,

“A'ayin a dā u banai a zuba u Kashilā,
u tono tā n aza a a'uwa a a'ali a dā u kanāi,
kpam u nakāi ama kune icun kau-kau.” ◊

⁹ (Gogo-na ma ciga tā i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashilā.”
¹⁰ U bana baci a zuba u Kashilā, u kanā tā u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipā tā a iyamba, a likimba u na. Vuma dā cipai a likimba u na vi aya dem uza dā yuwai a zuba vi, tsarā u gonuko ili i woko tyoku dā i gain i woko.) ¹¹ Aya u nakāi Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko ntsumate, aza roku kpam a dansa kadyanashi ka Kashilā. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni. ¹² Yan dā u yain nala tsarā ama a na yi a fobuso ama a Kashilā a gbashika yi, tsarā Atoni yi, aza dā a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. ¹³ Nala gbā tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashilā n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko tā aza dā a gbonguroi. Wata, tsa woko tā ushadangi tyoku u Kawauwi, uza dā wari tyoku dā u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku a'ali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panāka ama dā a ka ciga a yinsā tsu n uwenishike u ka'ban u gbani wa. ¹⁵ A unā u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsarā tsu gbonguro kpam tsu woko unā u te n Kawauwi gbā gbā, eyi uza dā wari Kaci ka Atoni. ¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono tā ama gbā, tyoku dā karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka bangā tā apashi a roku a gbonguro, tsarā ikyamba yi gbā i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko dā tā kpam n rono dā atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, asākai uyansa tyoku dā Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u dā. ¹⁸ Atakasuvu a le a'a tā a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panāka Kashilā wa. Adama a nala a ka tsarā uma u dā Kashilā ka nakā wa. ¹⁹ A'ayin a dā baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa tā gbā icun i tsishankala, kpam a asākā uyansa ili i nala yi wa.

◊ 4:8 Ishp. 68:18.

²⁰ Eda tani, an i revei Kawauwi, tyoku da a tonuko da i yansa da la wa. ²¹ N reve ta i pana ta ukuna u ne, kpam i'a ta a asuvu a ne, adama a nala a wenishike da ta ukuna u mayun u Yesu. ²² A wenishike da ta i asaka ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba ta adama a da i cigai uyansa gba icun i ikuna i cingi. ²³ Gogo-na asakai Kashila ka savada uma u de tsara i gita uyawunsa a ure u savu. ²⁴ Asaka Kashila ka gonuko da ama a savu. U yan da ta i woko tyoku u ne, adama a nala u kana ta i woko ama a maci kpam uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana ta i asaka kaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsu ta tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. ²⁶ A'ayin a da baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa. ²⁷ Kotsu i naka Kalapansi† kabala u lyai kaci ka de wa. ²⁸ Uza da baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unu u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza da a ka panaka da vi tsara i yan le n kalen. ³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci. ³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. ³² A unu u nala, yamgbantai ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukai aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kpaci eda mmuku n ne n da, aza da wa ciga cika. ² I cigi ama maco, tyoku da Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u udarakpa ubana a asu u Kashila, kpam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma de wa. Icun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa. ⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unu u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yansaka da. ⁵ I reve ta na vi mayun da: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza da baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. ⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa da u tonusuko da ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a da bawu a naka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. ⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza da a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a da a'ari aza a katyashi. ⁹ N dana ta nala kpaci katyashi ka tsu zuwa ta ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun. ¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. ¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a da a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unu u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. ¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. ¹³ Shegai a'ayin a da baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene ta ili i'ya ili yi i rotsoi. ¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike ta ili dem. Da i zuwai a danai,

“Edā aza da ya lavuta, 'yangai!
 'Yangai a ukpa,
 kpam Kawauwi ka wakana ta ara de.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku da ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. ¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa ta tsicingi a a'ayin a na. ¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga da i yain. ¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nangasa da ta. A unā u nala, asakai Kulu ku shadangu da n ucira. ¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashila gba, kpam i gbamatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba. ²⁰ Cikpai Kashila Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a da ya naka Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Edā aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku, ²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne. ²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Edā a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le, ²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne. ²⁷ U yan ta na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko ta uwulukpi kpam bawu unyushi. ²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana ta a cigi aka a le, tyoku da a ka ciga ikyamba i le. Uza da baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga. ²⁹ Uza wa la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, ³⁰ kpaci atsa apashi a ikyamba i ne. ³¹ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Vali u asaka tata na mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te.”
 ♦ ³² Ukuna u mayun u da pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. ³³ Shegai mayun da ara de dem: vali dem u kana ta u cigi uka u ne tyoku da wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kana ta u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Edā mmuku, gorimukoi isheku i de kpaci edā aza a Asheku a da, kpam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. ² Mele ma kagita ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Naka tata na mma u vunu tsupige.” ³ Kpam kazuwamgbani ka na: “Vu naka baci tata na mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu ta derere, kpam va barakpa ta a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n de n yain upan wa. A unā u nala, kiranai n ele, naka le adooki kpam i wenishike le a ure u da Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Edā agbashi, gorimukoi azakuwa a de a da a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i naka le karinga i gbashika le kpam mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi. ⁶ Matsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya da koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gba, tyoku da Kashila

ka ciga, kpaci eda agbashi a Kawauwi a da i'ari. ⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa. ⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa ta manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Eda azakuwa, kiranai n agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gba a'a ta n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka ta ya dem una u te.

Icanga i kuvon i Kashila

¹⁰ Akani a va a makorishi a da na: gbamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a ta kabolo n eyi. ¹¹ Kasoje ka tsu fobuso ta icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kana ta i fobuso gba ili i'ya Kashila ka naka da, tsara a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapansa da, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya na ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan ta kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi. ¹³ Adama a nala, ukai gba icanga i kuvon i'ya Kashila ka naka da. Tsara i suma a kain ka cingi wa. Ya yan ta kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira. ¹⁴ Adama a nala, fobusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wa ta tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsara u fobuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a ta tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa da. ¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu naka ndishi n shinga. Kpam ka woko ta tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko ta ufofusi mai. ¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko ta tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de. ¹⁷ I reve baci bawu malaala an Kashila ka wauwa da, wa ta tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i fobuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashila. Wa ta tyoku u burundu u da Kulu Keri ku naka da. ¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yanyi kvasu i foli Kashila ka banga da a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n ada. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufofusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsara Kashila ka naka mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. ²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kvasu tsara a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko da ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu da ta atakasuvu.

²³ N yan ta kvasu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ndishi n shinga, n uciga, kpam u naka Katoni dem upityanangu! ²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n a'angi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada. ⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu, ⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. ⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga. ⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigamgbani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de. ¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. ¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya

Kashilā ka wushuki a yain, kpam ya tuko t̄a tsupige n icikpali a asu u Kashilā. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u d̄e.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a v̄a, ma ciga t̄a i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa t̄a Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime. ¹³ Ya dem reve t̄a an a sira mu n ikani adama a d̄a ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a d̄a a ka wundya kuwa ku magono a reve t̄a an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u v̄a a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsar̄a t̄a ugbamatangu, kpam gogo-na a git̄a d̄e utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a d̄a pini adama a d̄a a ka ciga mu d̄a a ka yansa kuḅari, kpam a ka ciga a yain ukuna u d̄a w̄ari dere. Ama a na yi a ka yansa t̄a kuḅari an a revei Asheku a d̄a a tuko mu pini na vi tsar̄a n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun d̄a w̄ari aza roku a d̄a pini aza d̄a a ka yansa kuḅari n malyon n tsilala. ¹⁷ Ama a nala yi a'ā n uyawunsa u maci a kaci ka kuḅari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u d̄a a ka yansa u d̄a, mayun d̄a le wa. Ciga d̄a a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le w̄ari mai ko bawu w̄ari mai, cinda a ka yansa kuḅari ku Kawauwi, ma yan t̄a mazanḡa kpam ma lya t̄a kelime n uyan mazanḡa. ¹⁹ Kpaci n reve t̄a kvasu ka d̄e n ubanḡa u d̄a wa wutus̄a a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le t̄a a wauwa mu.

²⁰ N mats̄a d̄e n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga t̄a n rongo pini n ucira ubana tsar̄a uma u v̄a u rongo a unak̄as̄a Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ M̄a baci n uma, adama a Kawauwi a d̄a, shegai n kuw̄a baci wa laka mu t̄a kalen. ²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda t̄a ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma danḡasa wa. ²³ Uyawunsa vi u wuyana t̄a. Roku she n wene yavu wa laka mu t̄a n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu t̄a cika.

²⁴ Shegai n reve t̄a u la t̄a kalen ara d̄e n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a d̄a i buwa mu uciga vi, n reve t̄a ma rongo n uma tsar̄a i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u d̄e, pini nala, d̄a ya pana kayanyan ka upityanangu vi. ²⁶ Kpam n doku baci n tuw̄a d̄a ukondo, ya tsar̄a t̄a ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a v̄a.

²⁷ Shegai ko ndya baci i git̄ai, i rongo uma u d̄a wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuw̄a d̄a uwene, ko kpam n panai alabari a d̄e koshi, ma reve t̄a an i shamgbai n ucira kpam i mats̄ai tsar̄a i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. ²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a d̄e wa. Nala wa woko t̄a iryoci ara le an Kashilā n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa d̄a. ²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashilā ka nak̄a d̄a t̄a ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U nak̄a d̄a kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. ³⁰ I reve t̄a tyoku d̄a n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana t̄a a da hal n ara nala w̄ari. Ed̄a dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku d̄a va woko tyoku u Yesu

¹ I'ā n ugbamatangu u asuvu an i bolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a d̄e a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa d̄a ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tonon ele ben? ² An u wokoi n revei nala w̄ari, ma ciga t̄a i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya

na: I panamgbana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kaɓolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da. ⁴ Kotsu i rongo uciɓusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i ciɓusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u de, i yain n i ciɓusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu ciɓusa n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U panaka ta Kashila, u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. ◇

¹¹ Nala dem ko una u eni wa wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da, kpam nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu panaka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpam kaɓolo n ada, i panaka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo. ¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i panaka yi, kpam wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa. ¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. ¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpada ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa. ¹⁷ Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbano ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan. ¹⁸ Yanyi mazanga adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kaɓolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de. ²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de. ²¹ Dana

da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka ciƙusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa. ²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de. ²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kaɓolo na mpa kpam tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de. ²⁶ Kpam adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya. ²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unambukatsuma. ²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpam kadambula ka va ka jebe ta. ²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige. ³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombif kabarikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi. ³ Atsu tsa ta n ukida u acombif u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba. ⁵ Mpa n a'ayin kulla an a matsa mu da a kida mu kacombif. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibirahi u mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishif ka. ⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. ⁸ Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpam mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va, ⁹ kpam kain dem ma rongo ta kaɓolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upanaka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu. ¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpam n reve ucira u da u 'yangasa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgbono kaci n eyi, tsara n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga ta kpam n bolomgbono n eyi

a asu u ukpa u ne. ¹¹ Adama a nala, ma ta n uzuwa u uma a ka 'yangasa mu ta a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gba wa, kpam kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya ta kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. ¹³ Ama a va, dana da n danai n kana de ili gba wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka va n ili i'ya i wurai wa, n modono ta n kana ili i'ya i'ari a kapala. ¹⁴ N lya ta kelime na n yanyi manyan tsara n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a da Kashila ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan ta gba aza da a'ari a asuvu a tsunu, aza da a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpam ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashila ka zuwa da ta i wene ili i'ya i'ari i mayun. ¹⁶ Ili i'ya gba i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a va, tonoi tyoku da mpa ma rongo, kpam i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza da a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naka le. ¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama da pini ushani aza da a ka rongo tyoku da a ka wenike ele atokulalu a mawandangbani ma Kawauwi a da. Mari n tonoko da de ukuna u na vi, kpam hal n gogo-na kushen ka mari n meshi kpaci ukuna u na vi mayun da. ¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina ta kaci ka le a ukpa u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsara ta tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gba atakasuvu a le a'a ta a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai atsu ama a zuba a da, a asu u da Yesu Kawauwi wa rongo. Kpam tsu matsa de uvana ugonu u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. ²¹ Wa bidya ta ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan ta nala n ucira u da u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a va, ma ciga da wa wa, kpam ma ciga ta n wene da. I zuwa mu ta n pana kayanyan kpam eda funi da a naka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku da uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u va, vu yan ta manyan kabolo na mpa mayun, kpam n folo vu ta vu banga aka a re a da a'ari pini kabolo n avu. N folo ta Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan ta manyan cika kabolo na mpa tsara tsu tonoko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan ta kpam manyan n Kileme n atoku a manyan a va a roku. Kashila ka korongu ta a'ala a ama a na yi a Tagarada u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. Asakai gai n doku n dana, yanyi mazanga! ⁵ I yain ben n atoku a de. I ci6a an utuwa u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kvasu i foli ubanga a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashila gba ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naka yi ucikpa. ⁷ I yan baci nala, i reve ta an Kashila ka fuda ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpam ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashila ka kirana ta n atakasuvu n uyawunsa u de kpam i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a va, asaka n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpam n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i

shinga cika i'ya i rawai a cikpala. ⁹ Kanāi uyansa ili i'ya i rotsongusi ara va, i kanā kpm uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kanā uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa tā Kashilā ka ndishi n shinga ka rongo n adā.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana tā nā mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a da pini a da i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsā kabala ka ya bangā mu wa. Gogo-na n pana tā kayanyan n Asheku kpaci i gono de ya kirana nā mpa. ¹¹ Dana da n danai ili i na yi adama a da n nambai ili wa, n rotsongusu tā n kawunku n ili i'ya mari n i'ya. ¹² N reve tā tyoku da u tsu woko uza u namba baci ili, n reve tā kpm tyoku da u tsu woko uza u tsarā baci ili ushani. N reve tā tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve tā tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ilikulya, n tyoku da wa rongo n mazangā wā baci n kambulu. N reve tā tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ili ushani, n tyoku da wa rongo wā baci bawu ili. ¹³ Ma fuda tā ma yan ko ndya wa adama a ucira u da Yesu Kawauwi u nakā mu.

¹⁴ Shegai gbā n nala, i darakā tā an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u vā a na vi. ¹⁵ Kpm edā aza a Filibi yi i reve de an edā koshi i nakā ikebe tsarā i bangā mu a'ayin a da n tuko dā Kadyanshi ka Shinga kpm dem an n asakā Masidaniya. Atoni a roku a'a la aza da a yain nala wa. ¹⁶ Ko a'ayin a da mari a Tasaloniya, i nakā tā ikebe kuten gbam wa.

¹⁷ Dana da n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha tā katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu tā upana u iyali u de. ¹⁸ Gogo-na naha, mā tā n gbā ili i'ya ma ciga. I la tā gbam i'ya ma ciga. I suku tā kune cika a akere a Abafuradita, kpm n wusha tā ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpm Kashilā ka wusha tā udarakpa vi, u pana tā kpm kayanyan. ¹⁹ Kashilā ka va, uza da wa kirana nā mpa, wa nakā da tā gbā ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u da ili i'ya u nakā tsu a akere a Yesu Kawauwi. ²⁰ Adama a nala gbā, nakāi Kashilā Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gbā Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na kabolo nā mpa a ka suku tā idyani i le. ²² Gbā Atoni a da a buwai a ka sukunku dā tā dem idyani. Atoni a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku dā tā idyani mai mai.

²³ Asakā ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbam ukyawan asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutai a Kolosi ka kpam wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gitai de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpam a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kavasuu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpam a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasuu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansaka da ta kavasuu maco, kpam tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. ⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpam tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba. ⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpam Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da.

⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaɗa ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savaɗai uma u de, nala dem ka savaɗai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpam tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de. ⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta uyansaka kavasuu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpam tsu asaka uyanka da kavasuu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpam tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu. ¹⁰ Nala baci ya rongo

ya naka ta Asheku tsupige maco, kpam wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsasa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpam i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasus Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga. ¹² Tsa ciga da ta i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa da ta i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. ¹³ U wusa tsu ta a asu u uza da wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza da wa ciga cika. ¹⁴ Kashila ka tsila ta utsara u kaci u tsunu na mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la ta ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku da Kashila kari derere, ko an u woko i ama a ka wene Kashila n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagita ma Kashila kpam wa ta n tsugono tsu ili i'ya Kashila ka yain gba. ¹⁶ Kpaci Kashila ka yan ta ili gba a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gba ili i'ya i'ari a likimba. U yain gba ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gba icun i tsugono na ngono n ucira kau-kau u da bawu tsa fuda tsa wene. Mayun da Maku ma Kashila ma yain ili dem gba tsara ili dem i naka yi tsupige. ¹⁷ Wa ta pini tun kahu a yain ili gba, kpam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gitai kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagita u da Kashila ka 'yangasai a ukpa u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem. ¹⁹ Kashila ka wenei u lobono ta gba ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, ²⁰ kpam Kashila ka wenei u lobono ta u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashila, an a zuwai mpasa mi n tsalai a'ayin a da wari a mawandamgbani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan ta mbari n Kashila. Eda atokulalu a ne a da i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi. ²² Shegai gogo-na u gonuko da de aje a ne. U yan ta nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandamgbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashila, kpam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamgba a kapala ka ne. ²³ Shegai u kana ta i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan ta ku'ari ku ne a likimba gba, kpam mpa Bulus n woko ta kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan ta mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana ta ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko ta ili i'ya i bangai ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. ²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu ta n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun. ²⁶ Kashila ka sokongu ta kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afobi a ne a asu u ama a ne. ²⁷ Kashila ka wenike ta akani a ne adama a da wa ciga ta eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a to'ugboi vi i'ya na:

Kawauwi ka rongo t̄a a asuvu a ɔe, kpam adama a nala i reve t̄a ya dusuku a tsupige tsu ne kaɓolo.

²⁸ Adama a nala a ɔa tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le t̄a atsuvu kpam tsu wenishike le t̄a. Tsu yan t̄a manyan n gba ugboji u ɔa Kashila ka naka tsu, kpaci tsa ciga t̄a aza ɔa a ɓolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku ɔa a gain a woko a gawunsa baci n Kashila. ²⁹ N yan t̄a manyan cika tsara ili i na yi i gita, kpam n pityanangu t̄a n ucira u Kawauwi u ɔa wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga t̄a i reve tyoku ɔa mari kumodu adama a ɔe, n adama a Atoni a ɔa a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a ɔa bawu kotsu a gawunsai na mpa. ² N yan t̄a nala tsara n gbamatangu le kpam n ɓolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le t̄a a tsara ili i shinga ushani i'ya ya tuwa a asu u ureve u ili i usokongi i Kashila i nala yi gba. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. ³ Aya uza ɔa wa ɓana gba kuzuwate ku kakiri n ureve u ɔa bawu tsa wene vi. ⁴ N tonuko ɔa t̄a ili i na yi tsara ko uza u fuda u yinsa ɔa n ugboji wa kpam u nanamgbana n ada wa. ⁵ Ko an u wokoi ma t̄a mbari n ada, katakasuvu ka va ka t̄a ara ɔe. Kpam ma t̄a n mazanga adama a ɔa ya rongo tyoku ɔa u gain i rongo kpam adama a ɔa i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko t̄a uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a ɔe, lyayi kelime n utono u ne. ⁷ Zuwai alu a ɔe a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u ɔe wa tsara kami ka ugbami, dere tyoku ɔa a wenishike ɔa. Kpam adama a nala dem ya cikpa t̄a cika.

⁸ Kotsu i asaka ko uza u kana ɔa n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan t̄a yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma ɔa koshi. A ucira u likimba u na u ɔa uwenishike u nala vi u wutai shegai a asu u Kawauwi u ɔa wa. ⁹ Gba ili i Kashila i'a t̄a a asuvu a Kawauwi. ¹⁰ I'a t̄a kaɓolo n eyi. Adama a nala, gba ili i na yi i'a t̄a a asuvu a ɔe, kpam wa lya t̄a tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gba.

¹¹ An i tuwai a asu u Kawauwi u kida ɔa t̄a acombai a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u ɔa wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kida t̄a ahali a unyushi u cingi a ɔe. ¹² An a lyubugu ɔa, a cidangu ɔa t̄a kaɓolo n Kawauwi. Aku a 'yangasa ɔa n uma adama a ɔa i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashila, uza ɔa u 'yangasai Kawauwi a ukpa. ¹³ Akushe a ɔa i'ari adama a ɔa i'ari n unyushi u cingi, kpam i'a n utsara u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a ɔe wa. Shegai Kashila ka zuwa ɔa t̄a i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusuka tsu ɔe unyushi u tsunu gba.

¹⁴ Unyushi u tsunu u ɔa pini ushani ukorongi, kpam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu t̄a. Shegai Kashila ka cimbusa t̄a i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u ɔa u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. ¹⁵ A ure u nala vi u ɔa Kashila ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuko ɔa baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansaka ɔa baci an i kpadai uyan icun i abiki dem ko kpam abiki a uwoto u savu wa, ko kpam ukpada utono mele ma kain ka Ashibi.† ¹⁷ Kpaci ili i nala yi gba iryoci i ili i maci i'ya ya tuwa ya gita i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. ¹⁸ Ama a ɔa pini ushani aza ɔa a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukana u kaci, shegai nala a'ari

wa. A tsu gbashika t̄a atsumate a zuba. Kotsu i aṣak̄a ama a nala yi a yanka d̄a kadyanshi ka gbani wa. Icun i ama a nala yi a tsu dana t̄a gb̄a ili i'ya a wenei, kpam atakasuvu a le a d̄a bawu a'ari uwulukpi a d̄a a tsu zuwa le t̄a a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. ¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpam upadari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci t̄sa t̄a upadari kaḅolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpam tsa gbonguro t̄a koshi tsu tsar̄a baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashil̄a.

²⁰ I kuw̄a t̄a kaḅolo n Kawauwi, kpam u wauwa d̄a t̄a a ucira kau-kau u likimba u na. Niḍa ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a d̄a i'ari? ²¹ Mele ma na ma dana t̄a, “Kotsu i kaṇa ili i na wa!” ko kpam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gb̄am “Kotsu i sawa ili i na wa!” ²² Mele ma na mi ma yan t̄a kadyanshi ka ili i'ya bawu ya ḅar̄akp̄a. A'ayin a d̄a baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain. ²³ A tsu wene t̄a yavu mele mi mai d̄a mari, kpaci a tsu zuwa t̄a ama a maṣa a zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan, ko kpam a wenike uvakunku u kaci u kaḅan. Nala vi kaḅan ka, kpam dem a tsu zuwa t̄a ama a pana ikyamba a asu u um̄aṣa a zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ḅanḡa uza d̄a wa ciga u aṣak̄a uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku da uza wa rongu uwulukpi

¹ An u wokoi a 'yangasa d̄a a ukp̄a kaḅolo n Kawauwi, u kaṇa t̄a i zuwa atakasuvu a d̄e a ukuna u zuba, a asu u d̄a Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashil̄a. ² Zuwai asuvu a d̄e a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. ³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a d̄a Kawauwi ka kuwai, kpam gogo-na Kawauwi ka fobugo d̄a d̄e uma u mayun u d̄e n Kashil̄a. ⁴ Kawauwi ka uma u mayun u d̄e, kpam an Kashil̄a ka wenike yi a likimba gb̄a, ed̄a dem ya dusuku t̄a kaḅolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kaṇa t̄a i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i d̄e. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kaṇa t̄a dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan t̄a dem i aṣak̄a upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsar̄a u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala. ⁶ Upan u Kashil̄a w̄a t̄a a utuw̄a a asu u icun i ama d̄a a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Ed̄a dem i'ari ya yansa t̄a nala caupa a'ayin a d̄a i'ari aza a likimba. ⁸ Shegai gogo-na u kaṇa t̄a i aṣak̄a uyansa ili i nala yi a asuvu a d̄e. I aṣak̄a unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i aṣak̄a dem uyansa ka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Aṣak̄a utonusuko ama kadyanshi ka ka ḅala le. ⁹ Kotsu i yansa kaci ka d̄e kaḅan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpam n tyoku d̄a i rongoi caupa. ¹⁰ Gogo-na i uka d̄e vuma u savu, kpam uza d̄a u yain vuma u savu u nala vi wa rongu d̄a t̄a unakasa ureve kpam u gonuko d̄a tyoku d̄a eyi wari. ¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u d̄a ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kiḍa vu kacombi ko a kiḍa vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a kaḅon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza d̄a wa gbash̄a ko uza d̄a bawu wa gbash̄a wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpam w̄a t̄a a asuvu a tsunu gb̄a.

¹² Adama a ili i nala yi, kpam n adama a d̄a Kashil̄a ka dangasa d̄a i woko ama a ne kpam u gonuko d̄a uwulukpi, n adama a d̄a wa ciga d̄a, kotsu i yain n asuvayali, n ubanḡa u atoku. Kpam i vakunku kaci ka d̄e n ahankuri. Ili i na yi i'a t̄a tyoku u aminya a d̄a i tsu uka. ¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa,

kpam unyushi wà baci pini, kotsu i cimbusukà atoku. Asheku a cimbusukà dā tā, adama a nala, nala dem ya cimbusukà atoku a dē. ¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u òlomgbono tsu tā gbà kpam u zuwa tsu tsu rongò kabòlo mai.

¹⁵ Asakà ndishi n shinga n Kawauwi n toni n aḍa. Yansai nala adama a dā i'ari atoku a ikyamba i te kpam Kashilà ka isa dā i rongò a asuvu a ndishi n shinga. Kpam i cikpa Kashilà maco. ¹⁶ Asakà akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a dē ushani kpam a ka zuwa dā tā i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i òngamgbana a asu u uwenishike kaci ka dē kpam i nàka le adooki. I rongò n ucikpa a asuvu a atakasuvu a dē, i rongò n i shipi gbà icun i ishīpa i shinga ubana a asu u Kashilà. ¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a dā ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashilà maco a asu u ne ubana a asu u Kashilà Tata.

Tyoku dā uza wa rongò a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a dē, kpaci dere dā wari ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a dē kotsu i rongò n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i dē a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i matsa mmuku n dē hal a kpaḍa utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u kana tā i gorimuko azakuwa a dē pini naha a likimba. I matsa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a dā baci i wenei a ka wundya dā a dā ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a dē gbà maco a'ayin a dā baci bawu a ka wundya dā. Nala ya nàka Asheku tsupige. ²³⁻²⁴ Ya yanka tā Yesu Asheku manyan a'ayin gbà. Vuma dā ya yanka manyan wa. Asheku a dā a ka nàka dā agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u dē gbà. ²⁵ Kpam i reve tā i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa dā tā n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashilà ka wenike kudfyangi a asu u aza dā a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a dē, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve tā i'ari n Uzakuwa u dē a zuba.

Yanyi kavasu

² Rongoi uyansa kavasu n atakasuvu a dē ufoḅusi kpam n ucikpa a atakasuvu a dē. ³ Yanyi kpam kavasu adama a tsunu. Yanyi dem kavasu tyoku dā Kashilà ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsara tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani dā la vi. ⁴ Yanyi kavasu tsara n dansa akani a na yi mai, tyoku dā u gain. ⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a dā baci i'ari kabòlo n aza dā bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsarai mai. ⁶ Kadyanshi ka dē ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari nà mkpaḍi. Nala wa òngā dā tā i reve tyoku dā ya wushunku uza dā baci dem u yan dā keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko dā tā ukuna u va. Utoku u tsunu u dā uza dā tsa ciga. Kabangi ka ka maci uza dā wa gbashika Asheku kabòlo nā mpa. ⁸ N suku yi tā a nwalu n na mi tsara u zuwa dā i reve tyoku dā tsa yansa kpam u gbamatangu dā. ⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u dā kpam utoku u dā n lakai uciga. Eyi dem uza u te u dā a asuvu a ama a dē. A ka tonuko dā tā gbà ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wā tā pini na a kuwa ku a'ali kaḅolo nā mpa. Wa danasa ḁa tā, nala dem Marku, uza ḁa akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko ḁa tā caupa i ryabusa Marku mai u tuwā baci. ¹¹ Joshuwa* uza ḁa dem a tsu isa Yusutu wa sukunku ḁa tā idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza ḁa tsa yan manyan kaḅolo. A ka yan tā manyan nā mpa adama a tsugono tsu Kashila kḅam alyā a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i ḁe ḁa, kḅam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku ḁa tā dem idyani. U tsu yansaḁa ḁa tā kavasū kain dem. U folo tā Kashila ka zuwa ḁa i yain ugbami kḅam kotsu i asaḁa upityanangu wa, kotsu i shamgba n ucira tyoku ḁa Kashila ka ciga. ¹³ Ma dana tā u matsa tā cika adama a ḁe n adama a Atoni a ḁa a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kanaki ka agumā Luka wa sukunku ḁa tā dem idyani, nala dem Dima. ¹⁵ Naḁangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a ḁa a'ari a Lawudukiya, n uka u ḁa a ka isa Nimfa n gba aza ḁa a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a ḁa baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naḁa dem Atoni a ḁa a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. Eda dem i yain kaneshi u ukanikorongi u ḁa n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, “Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naḁa vu.”

¹⁸ Mpa Bulus uza ḁa u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Ciḅai n ikani i va.

Asaḁa ukuna u shinga u Kashila u toni n aḁa.

---

* **4:11** N Tsiyahuda kala ka “Joshuwa” ka “Yesu” n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kabangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gitai ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gitai wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ A tso an Bulus n Sila n Timoti a tsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasuna n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpam gba a'ayin a da baci tsa yan kavasuna, tsu tsu ciba da ta dem. ³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne. ⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpam an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. ⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a ubongu u Masidaniya n Akataya. ⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a ubongu u na vi, hal gbam kapala n asu u na vi. Upityanangu

u de n Kashilā a reve tā n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gbam tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa. ⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo tā uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa tā dem tyoku da i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashilā ka mayun n ka uma. ¹⁰ A tsu dansa tā dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashilā ka 'yangasa tā Yesu a ukpa, gogo-na kpam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve tā gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa.
 ♦ ² I reve tā an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. ♦ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashilā ka tsunu ka naka tsu tā ugbami u asuvu u da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu tā. ³ Akani a da tsu tuko da, a'ari n kaɓan wa. Tsu tuko da a da tsara tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa da wa. Nala wari wa, ko kenu! ⁴ Kashilā ka wene tsu tā tsari mai da gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsara tsu tonusuko aza da a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashilā ka pana kayanyan, kpaci aya uza da u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa. ⁵ I reve tā mai tsu tsu cikpala da n kaɓan wa, kpam Kashilā n kaci ka ne wa wenishike tā ili i'ya tsu yain adama a kurura a da wa. ⁶ Tsu tsu yan ili adama a da tsa tsara tsupige ara de, ko ara uza wa.

Kpaci atsu asuki a Kawauwi a da, tsa fuda tā tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa da i naka tsu ili i'ya tsa ciga. ⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwa ara de tyoku da mma u tsu comuko kpam u kirana na mmuku n ne. ⁸ Tsu ciga da tā cika kpam tsu pana tā kayanyan tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā, kpam dem tsu pana tā kayanyan tsu banga da a ili dem, kpaci i woko de aza da tsa ciga cika.

⁹ Ama a va, i cifa tā tyoku da tsu yain manyan cika an tsari kaɓolo n ada. Kaara n kayin tsu tsu modono tā tsu tsara ikebe tsara ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a da tsari pini n tsu yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. ¹⁰ Eda ama a tsunu aza da i wenei ukuna vi n a'eshi a de, nala dem Kashilā, atsu tsa tā sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku da tsu yanka da wa, eda aza da i wushuki n Asheku. ¹¹ Kpam i reve tā tsu tono tā n ada mai tyoku da tata u tsu tono na mmuku n ne. ¹² Tsu folo da tā, kpam tsu gbamatangu da tā. Tsu zuwa tā ya dem u rongo ure u da wa naka Kashilā tsupige, kpaci u isa da tā i uwa a tsugono tsu ne i tsara kaɓon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa tā Kashilā an i wushuki n akani a da tsu tuko da. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku da a'ari mayun: Akani a Kashilā a da. Kpam akani a nala yi a ka rongo tā uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁴ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da tā. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashilā a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku tā n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. ¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna tā nsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu tā tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashilā ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga, ¹⁶ kpaci a bishinka tsu tā tsu dansa n Awulawa tsara kotsu a

tsarā iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashilā ka tuwāi ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁷ Ama a vā, an a loko tsu ara dē, tsu barakpā wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asakā uciḅusa n aḁa wa, ko kenu, kpam tsu ciga tā tsu wene dā cika. ¹⁸ Mayun dā tsa ciga dā uwene. Mpa Bulus, n matsa tā a'ayin ushani tsarā n tuwā ara dē, shegai Kanangasi* ka kangu mu tā. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene dā i'ya, i tuko tsu tā uzuwa u uma, i nakā tsu kpam mazangā, kpam eḁa funi u utsarā u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu tā tsu yain mazangā a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a dā baci u tuwāi. ²⁰ Eḁa tsupige tsu tsunu, eḁa kpam mazangā ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaḁai akawunki a upana alabari a dē, aku tsu wushuki tsu da aṭsu tsa shamgba tā a Atina, ² aku tsu suki Timoti ubana ara dē. U yan tā manyan n aṭsu tyoku u kagbashi ka Kashilā, kpam u yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi tā tsarā u zuwa dā i yain ugbami kpam u gbamatangu upityanangu u dē. ³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u dā wa tuwusa dā wa. I reve tā gai an upana u ikyamba vi wa tuwā, cinda Kashilā ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a dā tsari n aḁa vi, tsu tsu ronuso dā tā atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwā tsu tā gbā tsunu gogo. Kpam i reve tā mai upana u ikyamba u tuwā dē. ⁵ N pana tā alabari a upana u ikyamba u dē hal n kpaḁai ukawunku n alabari a dā n panai, dā i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi tā tsarā u wene ko upityanangu u dē u buwa pini n ugbami. Mari n pana tā uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda dā dē, manyan ma tsunu kpam gbā ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na dā Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwā ara tsunu an u wutai ara dē. U tuko tsu tā alabari a shinga a ukuna u upityanangu u dē n ukuna u uciga u dē. U tonuko tsu tā kpam an i'ari tsu a uciḅusa n mazangā kpam ya ciga tsu uwene, tyoku dā aṭsu dem tsa ciga dā uwene.

⁷ Ama a vā, aṭsu n kaci ka tsunu dem tsā tā n upana u ikyamba kpam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsā tā nā nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u dē. ⁸ Gogo-na tsu reve tā an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku tā u gbamatangu tsu. ⁹ Tsu cikpa tā Kashilā adama a dē cika! Adama a dē tsā tā n mazangā ma pige a kapala ka Kashilā. ¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan tā kvasu cika adama a dē. Kpam tsu folo tā Kashilā ka asakā tsu tsu doku tsu wene dā, tsarā tsu shadangusu ili i'ya i gusai a asuvu a upityanangu u dē.

¹¹ Kvasu ka tsunu ka Kashilā Tata u tsunu n Yesu Asheku a asakā tsu tsu kondo dā. ¹² Tsa ciga tā Asheku a zuwa uciga u dē u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gbā ama, tyoku dā dem aṭsu tsa ciga dā cika. ¹³ A'ayin a dā baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan tā kvasu u zuwa atakasuvu a dē a rongu n ucira cika, tsarā kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashilā Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa dā n ukuna u roku wa.

* **2:18** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapani.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashila

¹ A makorishi ama a va, tsa folo da ta adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u da Kashila ka pana kayanyan. Tsu wenishike da de nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu da ta i lyai kapala n uyansa nala ² kpaci i ciBa ta ili i'ya tsu wenishike da a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga da ta i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala. ⁴ Ya dem u fuda u gubi ikyamba i ne i rongo ure u da wari uwulukpi n u da kpam ama a ka naka karinga. ⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a de tyoku da Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashila n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro ta gba aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono da ta atsuva caupa. ⁷ Kashila ka isa tsu ta tsu woko uwulukpi, u isa tsu tsara tsu rongo uma u da wari n ashinda wa. ⁸ Gba uza da baci u kpa dai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma da u kpa dai unaka karinga wa, shegai Kashila ka wari u'yuwan, uza da u naka da Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashila n kaci ka ne u wenishike da ta i cigi atoku a de, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ukuna u uciga u Atoni u da ya wenike asu u ama a Kashila wa. ¹⁰ Mayun da, ko gogo-na i'a ta n uciga ushani ubana a asu u Atoni a da a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a va, ko an u wokoi nala, tsu folo da ta i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u de shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma de koshi, kpam i yain manyan n akere a de, tyoku da tsu tonuko da caupa. ¹² Adama a nala, ama da bawu a'ari Atoni a ka naka da ta karinga adama a uma u da ya rongo, kpam ya zuwa ucira u de a asu u ama a naka da ikebe wa.

Tyoku da Asheku a ka gono

¹³ Ama a va, ma ciga ta i reve ili i'ya ya gita n Atoni a da a kuwai. Kotsu i shadangu n unamgbukatsuma adama a le tyoku u ama da bawu a'ari n uzuwa u uma wa. ¹⁴ Tsu wushuku ta Yesu kuwa ta kpam u 'yangai n uma. Kpam dem tsu wushuku ta Kashila ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi ta kabolo n ama da a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu ta u gono baci, atsu aza da tsari n uma a'ayin a da Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza da a lasa tsu wa. ¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cipa ta a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana ta kalagatsu ka Asheku, kpam a ka pana ta isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panaka le ta a fula kavana ka Kashila. Nala gita baci, aku aza da a kuwai a asuvu a Kawauwi a gita a 'yanga. ¹⁷ Atsu aza da tsari n uma a likimba, a ka canga tsu ta a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi de maco. ¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ko nida ko nwere da ikuna i na yi ya gita wa, ² kpaci i reve ta mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa n kayin. ³ A'ayin yi, ama a ka dana ta, "Tsa ta na ndishi n shinga kpam tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku da uka u katsuma u tsu pana mballa ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u da ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa da tyoku u kaboki wa. ⁵ Kpaci eda mmuku n katyashi n da kpam aza kaara. Atsu aza a karimbi n

kayin a ɗa wa. ⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza ɗa a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukaṅa u kaci. ⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza ɗa kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka. ⁸ Shegai aṅtsu aza ɗa tsari a asuvu a katyashi u gan ta tsu kaṅa kaci ka tsunu. A'ayin a ɗa baci Kalapansi ka shilakaṅa n aṅtsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku ɗa kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u ɗa Yesu wa wauwa tsu, tyoku ɗa kasoje ka tsu uka makun ma kuvon. ⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashila ka bidya ta ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. ¹⁰ Ko aṅtsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a ɗa baci u gonoi tsa rongo ta n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa ta adama a tsunu. ¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a ɗe, i rongo a unakasa atoku a ɗe adooki, dere tyoku ɗa i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a ɗe tsupige aza ɗa a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan ta manyan cika a asuvu a ɗe, kpam a tonuko ɗa ta ili i'ya bawu i gain i yain. ¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpam i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpam na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana ta i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I banga aza ɗa bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a ɗe n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga. ¹⁷ Rongoi uyan kavasubawu ubula. ¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku ɗa Kashila ka ciga u ɗa la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a ɗa.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa. ²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a unu u Atoni wa, ²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga. ²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya uza ɗa u tsu naka ndishi n shinga. Kavasubawu ka va ka u wulukpe ɗa a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku ɗe, n uma u ɗe, n ikyamba i ɗe uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u ɗa baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono. ²⁴ Uza ɗa u dangasa ɗa u rawa ta i wushuku n eyi, kpam wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kavasubawu.

²⁶ Danasai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko ɗa ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u ɗe gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u kaƙan a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta n ukanikorongi u da u wuta'i ara Bulus, shegai kaƙan ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ Aitsu an Bulus n Sila n Timoti aƙsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoku uciga utoku. ⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a da a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eda na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. ⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza da a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura. ⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n aitsu dem. Ukuna u na wa gitata a'ayin a da Yesu Asheku u wuta'i a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza da bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upanaka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. ⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u da bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. ¹⁰ Ukuna u na wa gitata a'ayin a da Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u

aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u da u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsara u zuwa da i woko ama a da a'ari dere tyoku da wa ciga. Tsa yan ta kpam kvasu, ucira u Kashila u banga da i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u da u zuwa da uciga u uyan ukuna u nala vi. ¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpam a ka naka da ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi. ² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpam ka a korongi. ³ Kotsu i asaka le a yanka da ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u da, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpam Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. ⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Cibai a'ayin a da mari kabolo n ada n tsu yanka da ta alabari a ili i na yi. ⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi. ⁷ Ucira u cingi u da wa yan tsilala n Kashila u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa kangu u da vi wa lya ta kelime n ukangu u da hal she kain ka a ka takpa yi. ⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u una u ne. Wa wacinsa yi ta kpam n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaban n iryoci i kaban, n ikunesavu i'ya i'ari i kaban. ¹⁰ Kpam wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wutai a asu u Kashila. ¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n kaban ki. ¹² Nala a ka kidaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a una u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga da ta, kpam u dangasa da ta tun caupa a kagita wa wauwa da ta. Iwauwi i tuwa ta an Kulu Keri ku zuwa da i wokoi sarara, i tuwa ta kpam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. ¹⁴ U isa da ta utuwa a iwauwi an tsu tonuko da ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana ta i shamgba n ucira, i kana uwenishike u da tsu wenishike da a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashila Tata u tsunu wa ciga tsu ta. Adama a iyali i na yi da u gbamatangu tsu asuvu kpam u da bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige. ¹⁷ Tsu

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

yanka *da* *ta* *kavasu* *tsara* Yesu Kawauwi Asheku n Kashila Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a *de* a rongo n ucira, tsu yan *ta* *kpam* *kavasu* *tsara* a *naka* *da* ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavasu

¹ A makorishi, ama a *va*, n folo *da* *ta* i yanka tsu kavasu, i *gita* i yain kavasu *tsara* akani a Asheku a tambura gogo *kpam* a *naka* a *da* *tsupige* a asu u *da* baci dem a rawai, tyoku *da* i yain a'ayin a *da* akani yi a rawai ara *de*. ² I yain *kpam* kavasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, *kpaci* ya dem *da* u wushuki n Asheku wa. ³ Shegai Asheku a' *a* *ta* n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa *da* *ta* i gbama *kpam* u kirana n *ada* a asu u uza u cingi. ⁴ *Tsa* *ta* n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa *ta* i'ya tsu tonuko *da* i yansa, *tsa* *ta* *kpam* n u uzuwa u uma ya lya *ta* kapala n uyan i'ya. ⁵ *Asaka* Yesu Kawauwi Asheku u wenike *da* tyoku *da* Kashila ka ciga *da*. U wenike *da* *kpam* akawunki a upana u ikyamba tyoku *da* eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a *va*, *naka* *da* tsu *naka* *da* udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza *da* *wari* kawonvoli a asuvu a *de* uza *da* bawu wa rongo tyoku u uwenishike u *da* i wushai ara tsunu. ⁷ *Eda* n kaci ka *de* i reve *ta* u *kanai* i toni tyoku *da* *atsu* *tsari*. A'ayin a *da* *tsari* ka⁶olo n *ada*, tsu yan uwonvoli wa. ⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu *matsa* *ta* tsu yain manyan kaara n kayin adama a *da* kotsu tsu woko *kalandam* a asu u uza wa. ⁹ Yan *da* tsu yain nala ko an u wokoi *tsari* n ucira u *da* tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa *kpaci* tsa ciga *ta* tsu woko *da* iryoci i'ya ya tono. ¹⁰ A'ayin a *da* *tsari* n *ada*, tsu *naka* *da* *ta* ili i'ya ya tono: "Uza *da* baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a *naka* yi ilikulya wa."

¹¹ Tsu reve *ta* aza roku a *de* dusuku *da* a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a *kanai* manyan ma aza roku. ¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo *ta* ama a na yi, tsa *barana* le *ta* *gbam* a *asaka* kugengu a 'yanga a *gita* manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a *va*, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza *da* a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i *asaka* le *tsara* a woko n uwono. ¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a *de* wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u *de* u *da* *wari* a kuwa ku *de*, uza *da* ya *barana* u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ *Asaka* Asheku a ndishi n shinga a *naka* *da* ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n *ada* gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i *va* i'ya na, n kukere ku *va* ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan *ta* ili i na a makorishi ma ukanikorongi u *da* baci dem n korongi, *kpam* i tsu wenike *ta* an ara *va* *da* u wutai mayun.

¹⁸ *Asaka* ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n *ada* gba *de*.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolombonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kabolo a bangamgbana, kpam n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3–3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14–4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6–6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaban

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaban a asaka. ⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamgbani ka gbani, kpam wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa. ⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u da wari u mayun. ⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. ⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tonu baci ma tyoku da Kashila ka danai. ⁹ Tsu reve ta kpam an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani. ¹⁰ U yain ma kpam

adama a aza ɗa a ka vakusu n aka ko a'ali a ɗa bawu a'ari a le, n a'ali a ɗa a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a ɗa a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza ɗa a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpam ma adama a aza a kaban n aza ɗa a ka yansa kaban a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun. ¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u ɗa u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa ta Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza ɗa u naka mu ucira. U yawunsa ta u wushuku na mpa kpam u naka mu manyan ma ma yanka yi. ¹³ Ko an u wokoi mari n tsu tonusuko ta Kashila ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a ɗa n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa. ¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu ta ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpam uciga u ɗa Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpam kadyanshi ka na ki mayun ɗa, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama. ¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a ɗa bawu a'ari n utyoku. Yan ɗa u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku. ¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza ɗa bawu a ka wene, kpam bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakana ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga. ¹⁹ A'ayin a ɗa baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u ɗa a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku ɗa uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku tasa. ²⁰ Aza roku a ɗa a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza ɗa n nekei a asu u Kanangasi,* tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gitā vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavasū. A'ayin a ɗa baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpam vu cikpa Kashila. ² Tyoku ɗa va yanka ngono kavasū n aza ɗa a'ari n tsugono u ɗa na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u 'yangasaka. Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku ɗa Kashila ka ciga, kpam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. ³ Uyansa nala u gan ta, kpam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. ⁴ Kashila aya uza ɗa u wauwa tsu, kpam wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun. ⁵ Kashila ka te ka, kpam uza roku ɗa pini uza ɗa u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi. ⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya

* **1:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

dem. A'ayin a ɗa u gain a naƙa alabari yi a ɗa a naƙai a ɗa.* ⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u kuɓari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a ɗa baci dem i bolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kvasu, kpm ma ciga ta akere yi a yain uwulukpi. Ama a ɗa a ka yan kvasu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpm asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan ta aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsā ta a asu u ili i'ya a ka yansa, tsā a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan ta a kana kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan ta a pana mai kpm a dusuku bini, kpm a gorimuko. ¹² N naƙa aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ta a dusuku bini. ¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu ɗa Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina. ¹⁴ Kalapansi kpm uka ɗa u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa. ¹⁵ Gba n nala, Kashila ka wauwa ta aka a asu u ilimaci, kpm u gan ta a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kpm tyoku ɗa Kashila ka ciga. U gan ta a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun ɗa, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna u shinga u ɗa wa ciga u yain. ² Makoshi ma kana ta ma rongo ndishi n ɗa bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U kana ta u yain uza u uka u te, kpm u shamgba ara ne koshi. U kana ta u kana kaci ka ne, uza ɗa wa tonon kaci ka ne mai. U kana ta u yain n kala ka shinga. Uza ɗa u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza ɗa kpm wa fuda wa wenishike. ³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan ta u woko uza ɗa kabirika yi n ukuna wa, u kana ta kpm u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabarikete wa. ⁴ U gan ta u woko uza ɗa wa fuda wa tonon kuwa ku ne mai, mmuku n ne kpm n naƙa yi karinga a panaka yi. ⁵ Vuma fuda baci u tonon kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u tonon Atoni a Kashila? ⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan ta aradi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku ɗa u kidagai Kalapansi. ⁷ Hal n ama a ɗa a'ari a kateshe dem u gan ta a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kpm Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem abangi a nkoshi, u gan ta a woko aza ɗa ama a ka panaka, kpm aza ɗa bawu a'ari n unā u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabarikete wa. ◇ ⁹ U kana ta a woko aza ɗa a naƙai kaci ka le a ukuna u mayun u ɗa Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U kana ta a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. ¹⁰ Kahu ama a dangasa abangi a nkoshi, u kana ta a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

¹¹ Nala dem uka u kabangi ka nkoshi,† u kana ta u woko uza ɗa ama a ka panaka, kpm kotsu u woko uza ɗa u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa.

* **2:6** Ure u roku u ɗa a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u ɗa: Ukpā u Yesu a unā u uɗaraka iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a ɗa i gain i tuwa.

† **2:9-10** Udani u Tsiheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1. ◇ **3:8** Ask. 6:1-7.

U gan t̄a u woko uza d̄a u kaṅai kaci ka ne kpam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Kaṅangi ka nkoshi† ka gan t̄a ka yain n uka te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kaṅa t̄a u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpam u fuda u kirana n ka. ¹³ Aṅangi a nkoshi a d̄a a'ari mai, ama a ka naḳa le t̄a karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku t̄a.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga t̄a n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku d̄a ama a Kashila a gain a rongo. Kpam ama a na yi alya aza d̄a a wushuki n Kawauwi kpam a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kpam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u d̄a na, u d̄a Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa t̄a n ikyamba i vuma
kpam Kulu ku Kashila ku dana t̄a u rongo t̄a mai.
Atsumate a zuba a wene yi t̄a,
kpam a tonukoi gba aletsu ukuna u ne.
Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu t̄a n eyi,
Kashila kpam ka canga yi ubana a zuba. ◇

4

Kuḅari a kaci ka awenishiki a kaḅan

¹ Kulu Keri ku dana t̄a a'ayin a makorishi, ama a ka asaka t̄a upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaka n uwenishike u ityoni i cingi. ² Ama d̄a a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku d̄e kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwa d̄e tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai. ³ Icun i awenishiki a na yi a d̄a u gan uza u yain iyolo wa, kpam a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashila ka yan t̄a ilikulya yi adama a aza d̄a a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u d̄a a ka fuda t̄a a lyai i'ya hal a cikpa Kashila. ⁴ Cinda gba ili i'ya Kashila ka yain i lobono t̄a, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te. ⁵ Tsu reve t̄a an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashila n kavasuu.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko t̄a kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpam dem va gbama t̄a a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u d̄a va tono. ⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya naḳa Kashila karinga kpam bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Matsa vu yain n ucira a asu u utono u Kashila mai. ⁸ U gan t̄a uza u matsa u sukuta ikyamba i ne tsara u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashila, u la t̄a ko ndya wa kalen. U lobono t̄a tyoku d̄a vari gogo-na, wa woko vu t̄a kpam mai ubana a uma u d̄a wa tuwa a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun d̄a kpam u gan t̄a ya dem u wushuku n ka. ¹⁰ Tsu matsa t̄a manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsara ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan d̄a tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa t̄a a asu u Kashila Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gba hal gai aza d̄a a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan t̄a i'ya.

¹² Kotsu vu asaka uza u goro vu an vari maku wa, shegai vu woko iryoci a

asu u Atoni gba. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan ta vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va kana kaci ka vunu n uwulukpi. ¹³Yansa ka ama kaneshi u Tagarada u Kashila, vu tonusuko le kpam n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuwa ara vunu. ¹⁴Kotsu vu kpada uyanka kune ku Kashila ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n tadanku vu akere a zuwuka vu una u shinga a dansai akani a Kashila kaci ka vunu.

¹⁵Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naka kaci ka vunu a asu u manyan vi tsara ama a wene ulya u kapala u vunu. ¹⁶Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu matsa vu wene vu yain ili i maci, Kashila ka wauwa vu ta, u wauwa kpam aza da a ka pana ka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹Kotsu vu barana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele.

²Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³Atoni a kirana n marana ma baci dem bawu mari n uza da wa kirana n eyi. ⁴Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kana ta a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashila a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁵Uka da baci wari marana ma mayun uza da bawu wari n uza da wa banga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashila da wari. U tsu rongo ta a ufolu a asu u Kashila kaara n kayin, n u yansi kvasu a'ayin dem. ⁶Shegai marana ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an wari n uma. ⁷Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsara a woko uwulukpi a kapala ka ama. ⁸Shegai ama a da a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹Marana ma ma gain ma wushi ubanga, u gan ta u yain uza da u rawai ayen a amangatatsu kpam uza da wari u rongoi n vali u ne mai. ¹⁰Kpam u kana ta u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U banga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹Kotsu Atoni a zuwa nra na n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka banga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. ¹²Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpa dai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.* ¹³A ka fuda ta kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana ta maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. ¹⁴Adama a nala, adooki a da ma naka nra na n kenu n na mi a da a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu da wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa. ¹⁵Aza roku a le gbam a asaka de ure u mayun vi a kana i utono ure u Kanangasi.†

* **5:12** “ukpada utono kazuwamgbani n Yesu” A'ayin a nala yi kahu a banga marana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika ta Kawauwi. † **5:15** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁶ Uka u da wari Katoni wa baci n amaci aza da a'ari nraṅa, u kana ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpam a kirana na nraṅa n da bawu mari n abangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n da n yain manyan ma le mai, u gan ta a naka le tsupige kpam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza da a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza da a ka wenishike ama ukuna u Kashila. ¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, "Va kimba una u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa." A doku ta a korongi kpam, "Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza da a kanakai uza da tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu. ²⁰ Uza da baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsara aza da a buwai a pana uwonvo u unusa. ²¹ A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza da Kashila ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a da baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tafanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mbala n katsuma n unambi u alafiya u da va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga ta vu reve, aza roku a tsu yan ta unyushi u cingi kpam ama a reve n u da a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwa reve n u da. ²⁵ Nala dem, aza roku a da pini aza da ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwa a reve n ma.

6

¹ Atoni a da a'ari agbashi, u kana ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpam uwenishike u ne wa. ² Atoni a da baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpada unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza da wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpam uza da kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpam vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaḅan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpam uwenishike u na vi u ucira u da u Yesu Kawauwi Asheku kpam u da kami ka uza wa rongo tyoku da Kashila ka ciga. ⁴ Gba uza da baci wa wenishike uwenishike u roku de kau, wa ta n aradi, kpam u reve ili wa. Icu n i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpam wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpam ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpam ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. ⁵ Icu n i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le de ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpam u pige u da gai la vi. ⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwa n ili a likimba na wa. Nala kpam kain ka tsa kuwa tsa laza n ili wa. ⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu ta. ⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala,

aku a rukpa a asuvu a ukondo kpm a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpm ama n ili i roku. ¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u da kagita ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpm a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakai Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u kana ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpm i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku da Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. ¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kana uma u da bawu wari n utyoku, u da Kashila ka naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza da u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpm a kapala ka Yesu Kawauwi uza da danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† ¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpm ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. ¹⁵ Kashila ka wenike ta Yesu a'ayin a da u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. ¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpm wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa ra6a. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpm uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpm ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa 6araka wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza da kpm u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan. ¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpm a neke yaa, a 6anga kpm aza da bawu a'ari n ili. ¹⁹ Nala wa zuwa le ta a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u da wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpm a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza da a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u da a danai a'a n u da. Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashila tsupige wa. ²¹ Aza roku gbam a asaka de ure u da a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashila u toni n avu n gba Atoni a da a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbanai ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma. ⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. ⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki.

⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n tadanku vu akere. ⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne. ⁹ Kashila ka wauwa tsu ta

kpam u dangasa tsu tsu rongu n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa. ¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpam ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi. ¹¹ Gogo-na, Kashila ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. ¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpam n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciba vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. ¹⁴ Vu gubi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpam ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu. ¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. ² Vu pana ta gai kubari ku va, kpam ama ushani a reve ta n kubari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kubari ki. ³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. ⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. ⁵ Vuma gita baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. ⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gita ulya ilya i savu. ⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tono. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kubari ku la vi. ⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashila n ikani wa. ¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashila ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,
tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,

* **1:12** Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, "wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitai ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

tsa lya t̄a tsugono n eyi.

Tsu kpatal̄aka yi baci kucina,
wa kpatal̄aka tsu t̄a dem kucina.

¹³ Tsu kpaḍa baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa t̄a kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan ḍa a wushuki n eyi

¹⁴ Ciḍuga ya dem ili i na yi, aku vu ḅarana le a asuvu a kala ka Kashila a asaka kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa t̄a aza ḍa a ka pana ka. ¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashila ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza ḍa bawu u gain u yain n uwono, kpam uza ḍa u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere. ¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashila karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa t̄a ama a kpaḍa utono Kashila. ¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura t̄a yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. ¹⁸ Alya a asaka ure u mayun. Ama a na yi a ḍa Kashila ka kotso tsu ḍe u'yangasa a ukpa atsu aza ḍa tsu wushuki, nala a yain a puwunsa upityanangu u aza roku. ¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashila wa t̄a pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve t̄a ama ḍa a'ari ama a ne," kpam "Aza ḍa a ka wundya ele ama a Kashila a ḍa, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya ḍa a yain a ḍa, a roku kpam na ndanga ko cin. Aparara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a ḍa, a ḍa kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa. ²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko t̄a kapara ka Kashila ka yanka manyan tyoku ḍa wa ciga. Uma u vunu wa yan t̄a sarara, kpam va woko t̄a ufobusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza ḍa a ka isasa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. ²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama ḍa bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa t̄a ama kushulu. ²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan t̄a a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji. ²⁵ U gan t̄a a wenishike aza ḍa a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashila ka savaḍa t̄a atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. ²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono t̄a a git̄a uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fuda t̄a wa zuwa le a yain gba ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u ḍa pini cika. ² Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko t̄a aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shadangu t̄a n agoni, a yain kpam n aradi. A ka rongo t̄a uwishisa Kashila. A ka naka isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka naka ukuna u Kashila tsupige wa. ³ A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuka atoku a le wa. A ka woko t̄a aza a kunangasu, a

ka fuda a ka *kaṅa* kaci ka le wa. A ka woko *ta* aza *da* bawu a ka pana iyali, n ama *da* bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. ⁴ A ka woko *ta* aza *da* a ka neshike aje a le, a ka woko *ta* aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu *ta* n aradi a tsupige. A ka woko *ta* aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbam utono u Kashila. ⁵ A ka wenike *ta* yavu a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga, shegai a ka *asaka* ucira u ne u savada le wa. Kotsu vu raḅa icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa *ta* a a'uwa a bere ama, aku a *lapanasai* aka a *da* bawu a'ari n ugbami u asuvu aza *da* unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza *da* kpam a ka tonon uyawunsa u ukuna u cingi u le. ⁷ Icun i aka a nala a tsu la *ta* utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. ⁸ Awenishiki a na yi a tsu '*yangasaka* *ta* ukuna u mayun tyoku *da* Yanisu n Jambure* a '*yangasakai* Musa. Atakasuvu a le a shadangu *ta* n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u *da* wa. ⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene *ta* utengeshi u le. Nala dem u gitai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve *ta* gai ili i'ya ma wenishike, vu reve *ta* kpam tyoku *da* ma rongo. Vu reve *ta* ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve *ta* n upityanangu u va n tyoku *da* n panai ikyamba. Vu reve *ta* n uciga u *da* mari n u *da*, n ahankuri a *da* mari n a *da* n akawunki. ¹¹ Vu reve *ta* mavura ma n soi, vu reve *ta* kpam n upana u ikyamba u *da* n kawunki n u *da*. Vu reve *ta* tyoku *da* a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gba a ukuna u nala vi. ¹² Ukuna u mayun u *da* na vi, uza *da* baci dem u *da* wa rongo hal u zuwa Kashila ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. ¹³ Shegai ama a cingi n aza a adabu a ka lya *ta* kapala. A'a *ta* a ulapanasa ama, kpam a ka rongo le *ta* dem ulapanasa. ¹⁴ U gan *ta* vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve *ta* gai uwenishike u mayun u *da*, kpaci vu reve *ta* tyoku *da* awenishiki a vunu a'ari. ¹⁵ Tun avu kenu, *da* a wenishike vu Tagarada u Kashila, *da* i zuwai vu tsara ugboji u *da* va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. ¹⁶ Gba ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashila a una u Kashila u *da* i wutai, kpam i'a *ta* n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u *da* bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashila ka na ki, ka tsu lapula *ta* uma u tsunu u *da* tsa rongo u *da* bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu *ta* tsu yain ili i'ya i'ari dere. ¹⁷ Kashila ka yanka *ta* ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gba ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve *ta* gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa *ta* u yanka ama *da* a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga *ta* ² vu yain kuḅari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U *kaṅa* *ta* vu rongo kpam ulapululusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u *kaṅa* *ta* u wenike le unyushi u le, kpam u gbamatangu le asuvu. ³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa *ta* a *da* bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tonon koshi, kpam a ka zama *ta* awenishiki aza

* **3:8** “Yanis n Jambure” Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a *da*. A kondomgbono *ta* n Musa a Tagarada u Uwuta 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa [◇] **3:11** Ask. 14:1-28.

ɗa a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi. ⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan ta ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. ⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunnu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u ufarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁷ N shilakana ta ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpam n ukuna u maci u va u da mari. ⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara ta kune, Asheku a ka naka mu ta funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpam wa naka mu ta funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpam a ka wundya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa. ¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la ta uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpam laza de ubana a Dalumatiya. ¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa ganga mu ta. ¹² N suku ta Tikiku ubana a Afisu. ¹³ Ya tuwa baci kotsu i cifa i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu ta tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi ta katsupi ka ili i'ya u yain. ¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana ta n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa. ¹⁷ Shegai Asheku a'a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a una u igabako i nala yi. ¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. ²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunnu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan. ² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamganaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaban wa. ³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama. ⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa. ⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne. ⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpa uwenishike u mayun

* **1:7** A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a una u aguma uza wa baci a mɓala. A tsu so ta kpam kenu a ka Iya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

u kadyanshi ka Kashilā vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashilā ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Iacun i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. ¹¹ U kana ta vu bishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain. ¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaban a da, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika." ¹³ Kadyanshi ka ne mayun da, rongo le ubaransa cika tsara vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. ¹⁴ Kpam a asaka upanaka ama da a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza da atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza da a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa. ¹⁶ Iacun i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashilā, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka pana ka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ta.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan ta vu tonuko Atoni a rongo n uma u da u yain dere n uwenishike u maci. ² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u da ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana ta a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u da u yain dere n tyoku u uza da wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza da a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. ⁴ U kana ta mmici n wenishike aka a kenu tyoku da a ka ciga a'ali a le a cigi kpam mmuku n le. ⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpam a rongo uwulukpi. A wenishike le kpam a kirana n a'uwa a le, a yain kpam ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashilā wa.

⁶ Nala kpam vu tonuko aloba a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. ⁷ Avu kpam u kana ta vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu. ⁸ Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku da bawu uza wa dansaka u da n kagbani. Pini nala, aza da baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan ta uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U kana ta agbashi a naka azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. ¹⁰ Shegai u kana ta a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kpam mai. Pini nala, da a ka zuwa uwenishike u Kashilā Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

* **2:3** Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike ta gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi. ¹² Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa tsu ta kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa ta kpm tsu asaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kana ta tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana ta tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashila. ¹³ U kana ta kpm tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpm Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ta n tsupige tsu ne. ¹⁴ U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u da baci dem tsu yain, kpm u gonuko tsu sarara. U nakai kpm uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kpm adama a nala tsa matsa ta tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U kana ta vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a da baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ta n ucira u da va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Cibuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain n karinga, kpm kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. ² Kotsu a dansaka uza n kagbani wa, kpm a asaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a da a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kpm agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wari u shadangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpm dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashila uza da wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpm uciga. ⁵ Adama a asuvayali a ne a da u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba, u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. ⁶ U naka tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. ⁷ U kece tsu ta a asuvu a aza da a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ta an tsa fuda tsa lya agadu a uma u da bawu wari n utyoku. ⁸ Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun da. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza da baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ta, kpm ya tuko ta ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpm unangasa u a'ayin u da. ¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana u barana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi. ¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu. ¹³ Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi. ¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpm a yain n a banga atoku

a le aza ɗa a wenei a ka ciga uɓaṅa. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danaṣaka mu gba Atoni aza ɗa a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a ɗa Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katonu ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a ɗa a'ari kahu a'ayin a ɗa a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari ɗa kpam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katonu ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku ɗa u gain tyoku ɗa Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpam tyoku ɗa uza ɗa wa tonu n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza ɗa wa gitai ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku ɗa a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kavasuu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u va wa ta kabolo na mpa.

Filimo ɗa ma koronku, utoku u manyan u tsunu u ɗa kpam tsa ciga yi wa wa. ² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u ɗa a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka ɗa ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a ɗa baci dem ma yan kavasuu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila. ⁵ Yan ɗa n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpam kadyanshi a ɗa va ciga ama a Kashila wa wa. ⁶ Ma yanka vu ta kavasu tsara upityanangu u ɗa i'ari n u ɗa kabolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitai adama a tsupige tsu Kawauwi. ⁷ Uciga u ɗa va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u ɗa ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. ⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili

i na yi. Mpa Bulus uza ɗa u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpam a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko ɗe Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali.

¹¹ Caupa wari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa ta n kalen ara tsunu cika. ¹² Aya la ma tutsunku vu kpam katakasuvu ka va ka ta ara ne.

¹³ Mari ma ciga ta n asaka yi pini na kabolo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansaka mu. ¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpam ma ciga vu banga mu adama a ɗa a matsa vu wa, shegai adama a ɗa va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana. ¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la ta kagbashi, vangu vunu ɗa uza ɗa u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam dem u gan ta vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku. ¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u ɗa, she vu ryabusa yi tyoku ɗa va ryabusa mu n tuwa baci. ¹⁸ Wari u nusuka vu baci, ko va tonon yi ili i roku, ma tsupa ta i'ya. ¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, “Ma tsupa ta i'ya.” Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunu u ɗa n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a ɗa va gbashika. Nala wa zuwa mu ta n doku n gbama asuvu a Kawauwi. ²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve ta va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa ta uma Kashila ka wushuku ta kavasuka vu vunu, a asaka mu n tuwa a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kabolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi. ²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu ta dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibrahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibrahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta ba uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibrahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kavasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a una u ntsumate a ure kau-kau. ² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a una u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba. ³ Maku mi u la da ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa, "Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu." ◇

U doku ta dem u danai,

"Ma woko ta Tata u ne, eyi kpam wa woko ta Maku ma va." ◇

⁶ Kpam a'ayin a ɗa Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta,

“U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◇

⁷ Ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,

“N zuwa ta atsumate a zuba a va a woko tyoku u uwule.

N zuwa ta agbashi a va a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸ Shegai Kashila ka tonuko ta Maku mi,

“Avu Kashila ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongo ta hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga ta ili i'ya i lobonoi,

kpam va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashila, Kashila ka vunu, u dangasa vu vi,

kpam u naka vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la ta tsa u nakai aza da a buwai.” ◇

¹⁰ U dana ta kpam,

“Asheku, a kagita vu yan ta likimba,

kpam akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'a ta a utuwa a da ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,

shegai avu va rongo ta pini.

Gba a ka kutsa ta tyoku da kunya ku tsu kotso.

¹² Va katala le ta tyoku u kunya ku wambana.

A ka savada ta tyoku u kunya ku cau.

Shegai avu va rongo ta tyoku da vari,

kpam uma u vunu wa kotso wa.” ◇

¹³ Kashila ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,

“Dusuku na a ulyaki u va,

hal she n zuwa atokulalu a vunu

a woko vu ili i utadanku a'ene.” ◇

¹⁴ Gba atsumate a zuba a'ulu a da a ka gbashika Kashila a da, u tsu suku le ta a woko abangi a aza da a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro ta

¹ U gan ta tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u da a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa. ² A wenike ta akani yi a mayun a da, a da Kashila ka nakai atsumate a zuba a naka nkoshi n cau n tsunu. Kpam gba aza da bawu a tonoi a da, n aza da dem a 'yuwain a da vi, a tsara ta mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain. ³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagita uza da tukoi ukuna u iwauwi i na, kpam aza da a panaka yi a wenike tsu ta an mayun da. ⁴ Kashila dem n kaci ka ne u wenike ta an akani yi mayun da a asu u da u yansai gba manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U nakai kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza da baci dem u dangasai.

Uza da wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashila ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u da wa tuwa wa, likimba u nala vi u da tsa dansaka gogo-na. ⁶ Tyoku da a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarada u Kashila,
“Ndyi i tsu birika vu n ama?”

◇ 1:6 U.ML. 32:43. ◇ 1:7 Ishp. 104:4. ◇ 1:9 Ishp. 45:6-7. ◇ 1:12 Ishp. 102:25-27. ◇ 1:13 Ishp. 110:1.

Ndya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpaɗaɗi urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu, vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba.” ◇

An Kashila ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitɔ wa. ⁹ Uza da tsu wenei Yesu da, uza da ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana ta ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun da, adama a ukuna u shinga u Kashila u da, da Yesu kuwai adama a ama a likimba gba.

¹⁰ Kashila ka ka yain ili gba, kpam ko ndya wa i'a ta pini tsara i naka yi tsupige. Wa ciga ta u tsara mmuku ushani n da ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a da u zuwai Yesu tsara asu u ndishi u da wari dere n eyi, adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tono n ama ubana a iwauwi.

¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne. ¹² U tonuko ta Kashila, “Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgbono baci a lyaka vu kayala.” ◇

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashila.” ◇

Kpam u danai,

“Mpa na kabolo na mmuku n da Kashila ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashila ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa. ¹⁵ Nala u wusai gba aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gba uma u le adama a uwonvo u ukpa. ¹⁶ Gba tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa. ¹⁷ Adama a nala, Kashila ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gba, tsara u woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpam Kashila ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu da wa fuda u naka ufarakpa a asu u Kashila, tsara Kashila ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le. ¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpam Kalapansi ka modono ta tsara u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashila ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan ta i rongo a ucibusa tyoku da Yesu wokoi kasuki ka Kashila, kpam u wokoi Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa. ² U yan ta ko ndya baci Kashila ka tonuko yi u yain. Kashila ka dangasa yi ta u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashila ka tonuko yi u yain gba a asuvu a Kuwa ku Kashila. ³ Tsupige tsa Yesu tsara tsu la ta tsa Musa tsara, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki. ⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashila ka kamai ka ko ndya wa. ⁵ Musa kagbashi ka Kashila ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko ta iryoci i ili i'ya Kashila ka wenike naha a kapala. ⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashila ma, kpam aya Kashila ka wushunki kuwa ku ne.

* **2:7** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Kagali ka Ibirahi a kalatsa ta: “a'ayin kenu.”

◇ **2:8** Ishp. 8:4-6. ◇ **2:12** Ishp. 22:22. ◇ **2:13** Isha. 8:17-18.

Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

Ukaṅa ta tsu lyai kelime n utono Kashila

⁷ Tyoku da Kulu Keri ku danai da,
 “I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,
⁸ kotsu i ryagbaja wa,
 tyoku da nkoshi n cau n de n yain.
 A kpatalaka ta Kashila kucina,
 an a kondoi Kashila a kakamba.
⁹ Kashila ka dana ta,
 ‘A 'yuwunka mu ta cika
 tsara a kondo mu,
 ko an u wokoi a wene ta
 ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.
¹⁰ Adama a nala n pana le ta upan, aku n danai:
 ‘Atakasuvu a le a tsu kpatalaka mu ta kucina maco,
 a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’
¹¹ N yan ta upan hal n tsinai,
 ‘A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’ ” ◇

¹² Ama a va, kiranai kotsu ko uza a asuvu a de u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpam bawu ka wushuki wa. I cun i katakasuvu ka nala ka zuwa da ta ukpatalaka Kashila Uza u Uma kucina.

¹³ Ukaṅa ta i gbatangu atoku a de kain dem, kpam u kaṅa ta i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a da a ka isa “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa ta aza roku a de u zuwa le uryagbaji. ¹⁴ Tsu woko ta atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u da tsari n u da tun a kagita hal ubana a makorishi. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta,

“I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,
 kotsu i ryagbaja tyoku da nkoshi n cau n de n ryagbajai wa.
 A kpatalaka ta Kashila kucina.”

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashila aku a kpatalaka yi kucina? Alya aza da Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar. ¹⁷ An ya kpam a zuwai Kashila ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza da a yain unyushi u cingi kpam a kuwai a kakamba, n ele da u yain upan. ¹⁸ An ya Kashila ka dansaka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza da a 'yuwan yi upanaka, alya wa dansaka. ¹⁹ Tsu tuwa ta tsu revei adama a ukpada u uwushuku u le u da a kpada uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashila ka yanka tsu ta kazuwamgbani ka tsa fuda tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kaṅa ta ya dem u kirana, tsara uza u namba u uwa pini wa. ² Tsu pana ta akani yi tyoku da aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a banga le wa. ³ Atsa aza da tsu a pityanangi da koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza da kpam bawu a pityanangi, Kashila ka dana ta,
 “N yan ta upan kpam n tsinai,
 ‘A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’ ” ◇

U dana t̄a nala ko an u wokoi u kotso ɗe ufoɓuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a ɗa u yain likimba. ⁴ A Tagarada u Kashila u yan t̄a kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashila ka wunvugai a manyan ma ne gba.” ◇ ⁵ Tsu yan t̄a dem kaneshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u va wa!” ◇

⁶ Aza a kagita a ɗa panai akani yi a tsara asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun ɗa ama roku a ka uwa t̄a asu u uwunvuga vi. ⁷ Adama a nala Kashila ka zuwai a'ayin a roku a ɗa ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a ɗa u isaɗi “Ara.”

A ɓarɓkpa t̄a cika an Kashila ka danai nala kahu u tuwa u dansa a unɗa u Dawuda, an u danai,
“Vu pana baci kalagatsu ka Kashila ara,
kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'anaɗ u ɗa Joshuwaɗ tonoi n ama a uwai vi, u ɗa a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A da baci u ɗa, Kashila kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwa wa. ⁹ Nala u wenike t̄a a'ayin a uwunvuga u ama a Kashila kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'a t̄a ucun u uwunvuga u ɗa Kashila ka wunvugai a kain ka Ashibi. ¹⁰ Uza ɗa baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashila, wa wunvuga t̄a a'ayin a ɗa baci u kotsoi manyan ma ne tyoku ɗa Kashila ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. ¹¹ Asakaɗi tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsara tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku ɗa a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashila a'a t̄a tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la t̄a burundu u kulya u ɗa wari n unɗa u kulya u re. A tsu batsa t̄a kapashi ka tsunu ka kari n uma a batsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashila. A tsu batsa t̄a dem a mere ma alatu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa t̄a ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga. ¹³ Uza wa la wa sokongu ili a likimba aku Kashila ka kpaɗa i'ya uwene wa. U tsu wene t̄a ili tyoku ɗa i'ari. Aya Kashila ka u kanaɗi tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarɓkpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n ubana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsa t̄a n Magono ma Adarɓkpi, Yesu Maku ma Kashila, uza ɗa u banai a zuba. ¹⁵ U reve t̄a an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u ɗa baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. ¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashila bawu uwonvo. Aya uza ɗa u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a ɗa baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu t̄a tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a ɗa tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashila ka tsu dangasa t̄a Magono ma Adarɓkpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashila a unɗa u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpam uɗarɓkpa adama a unyushi u cingi u ama vi. ² Magono ma Adarɓkpi mi ma t̄a dem usorukpi tyoku u ama ɗa a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tonon ben n aza ɗa a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ɗa wa. ³ An u wokoi wari usorukpi, u kana t̄a u yain uɗarɓkpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam uɗarɓkpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naḳa kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarḳpi wa. Uza da Kashila ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarḳpi, tyoku da u isaḳ Haruna.† ⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarḳpi wa. Kashila ka ka tonuko yi, “Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

⁶ A asu u roku kpm, Kashila ka dana ta, “Va woko ta kadarḳpi hal ubana, tyoku da Malikisada† wari kadarḳpi.” ◇

⁷ A'ayin a da Yesu wari a likimba, u folo ta Kashila uza da wari n ucira u da wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashila ka panaḳa yi ta adama a unaka kaci ka ne u da u nakai. ⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashila ma, u rotsongusu ta upanaka adama a upana u ikyamba. ⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko ta uza da u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza da a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain. ¹⁰ Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Adarḳpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashila wa

¹¹ Tsa ta n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana ta ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. ¹² I barakpa ta an i'ari a asuvu a Atoni, kpm u gan ta a dana gogo-na ya wenishike ta aza roku. Shegai u wokoi eda ya ciga a gono a wenishike da uwenishike u kagita u akani a Kashila. Tyoku u mmuku n shili n da n buwai kucomu da i'ari, n u da ya lya ilikulya. ¹³ Uza da baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa. ¹⁴ Shegai aza da a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpm a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan ta a dana i reve de uwenishike u kagita u na vi, u da wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpm dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyubugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yangā u akushe n ukuna u afada a da bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya de. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza da a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa le a kpatala kpm wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpm a pedeḳi kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki. ⁵ A reve ta tyoku da kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpm a wushai ucira a'ayin a da Kashila ka lya tsugono. ⁶ An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpm wa, kpaci Maku ma Kashila ma kpm a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u da a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsarai ilyushi ushani u da a'ari. U naka ta ama da a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba vi unā u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsu wutukpusa awana a da a'ari n mete ma cingi, kpm wa matsa ili wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yanka ta uyamba u nala vi unā kpm akina a kulatangu u da.

⁹ Ama a va aza da ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n ada wa, kpaci tsu reve ta i'a ta a ure u shinga, ure u iwauwi. ¹⁰ Kashila ka tsu yan ta afada a ure u da u lobonoi. Wa ciba ta manyan ma vu yain, kpam dem wa ciba ta uciga u da vu wenike yi an vu banga ama a ne, kpam va lya kapala n vu banga le hal n gogo-na. ¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsa ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsara i tsara ili i'ya i zuwukai uma. ¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A una u nala, tonoi iryoci i aza da a ka wusha ili i'ya Kashila ka zuwamgbani adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashila ka tsu yan ta i'ya u zuwamgbani

¹³ An Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbani. U tsinai n kala ka ne, adama a da uza roku wa la u lai Kashila wa. ¹⁴ U danai, "Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta una u shinga, kpam ma naka vu ta ntsikaya ushani!" ¹⁵ Ibrahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsara ili i'ya Kashila ka zuwamgbani.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza da u la le tsupige da a tsu tsina. Utsina u le u wenike ta ili i'ya a danai vi mayun da, kpam u tsu tuko ta utyoku u kananamgbani. ¹⁷ Kashila dem u tsina ta tsara ama da a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun da bawu wa sava da ili i'ya u fobusoi. ¹⁸ Ili i re i na yi ya sava da wa: Kashila ka yan kaban wa, u zuwamgbana baci. Kpam u tsina baci, wa yan kaban wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu ta atsu aza da tsu sumai ubana a asu u Kashila tsara u wusa tsu. I tsu naka tsu ta ucira tsu banga uzuwa u uma u da u naka tsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wa ta n ugbami a uma u tsunu, tyoku da kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza da tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza da walai a asu u kunya ka a barakpai a utsutsu ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi a zuba. Adama a tsunu a da u yain nala. U wokoi Magono ma Adarakpi ubana, kadarakpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada kdarakpi

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpam kdarakpi ka Kashila ka Zuba ka. A'ayin a da Ibrahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta ta u ba u zuwuka yi una u shinga. ² Aku Ibrahi naka yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gba i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka "magono ma ma yansa ili i maci." Aya dem "magono ma ndishi n shinga," kpaci kalen ka Salem ka "ndishi n shinga." ³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wa la kpam u revei asu u da a wuta wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpam a'ayin a da u kuwai wa. Wa ta tyoku u Maku ma Kashila kpam wa woko ta kdarakpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibrahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve ta tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u naka yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsara a asu u kuvon. ⁵ Mele ma wenishike ta u kana ta mmuku n tsikaya ma Ibrahi n naka mmuku n tsikaya n Levi n da mari adarakpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsara, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibrahi n da dem. ⁶ Malikisada wa a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha ta i te a asuvu a kupa ara Ibrahi. Kpam u zuwuka ta Ibrahi una u shinga, uza da u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashila. ⁷ Ya dem u reve ta an uza da baci wari n ucira u

da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la tā uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige. ⁸ Adarākpī a tsu wusha tā i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarāi, ko an u wokoi ele dem aza da a ka kuwā alya. Shegai gbā n nala, Malikisada la le tā tsupige, kpaci Tagarāda u Kashilā u wenishike tā an wari n uma. ⁹ Tsa fudā tā gbām tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a nakā tā i'ya an Ibrahi nakai vi. ¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibrahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibrahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kanā tā kaḍarākpī ka woko matsikaya ma Levi, adarākpī yi a ka fudā a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kanā tā a tsarā kaḍarākpī tyoku u Malikisada, shegai uza da u wutai a kumaci ku Haruna wa. ¹² Icun i kaḍarākpī ka roku kau ka wuta baci, u kanā tā Mele ma savaḍa dem. ¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kaḍarākpī a asuḍarākpā wa. ¹⁴ Ya dem reve tā an u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpam kotsu Musa wari u dana an ko kaḍarākpī ka te ka wuta a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka tā tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko tā a kateshe karara an kaḍarākpī ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada. ¹⁶ A isa vuma u nala vi kaḍarākpī adama a akaya a ne ko kpam adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u da bawu a ka wacinsa. ¹⁷ Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka ne, “Avu kaḍarākpī ka hal ubana, tyoku da Malikisada wari kaḍarākpī.” ♦

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci mā n ucira wa, kpam ma wokoi ili i gbani. ¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashilā ka nakā tsu tā ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpam tsari a uraba evu n Kashilā.

²⁰ Kashilā ka tsinai u da Kawauwi ka woko tā kaḍarākpī hal a ubana, shegai u yanka ko kaḍarākpī ka te nala wa. ²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai, ‘Mpa, Magono ma Zuba, n tsina tā, kpam ma savaḍa katakasuvu ka va wa, ko kenu. ‘Avu kaḍarākpī ka hal ubana.’ ” ♦

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpam kazuwamgbani ki ka la tā ka Kashilā ka yankai Musa.

²³ Caupa, kaḍarākpī ka kuwā baci, wa lya kelime n uwoko kaḍarākpī wa. Adama a nala a da a tsarāi adarākpī ushani. ²⁴ Shegai Yesu woko tā kaḍarākpī ubana, tsuḍarākpī tsu ne tsa kotso wa. ²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fudā wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashilā a kukere ku ne. Wā tā n uma hal ubana tsarā u folusuko le Kashilā.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adarākpī ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu tā a ure gbā. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa tā Kashilā ka pana kayanyan. Wā n unyushi wa. Kashilā ka pecene yi tā n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U nakā yi asu u da u lakai tsupige gbā gbā a zuba. ²⁷ Wā tyoku u Ngono ma Adarākpī n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan uḍarākpā adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u uḍarākpā a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono tā hal ubana. ²⁸ Mele ma wushuku tā vuma u woko Magono ma Adarākpī ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashilā ka

naka ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adarakpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adarakpi uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

² Magono ma Adarakpi ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwulukpi† u da wa gbash, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adarakpi dem ma ta n manyan ma unakasa kune n ufarakpusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adarakpi ma tsunu u kana ta dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kadarakpi wa ko kenu, kpaci adarakpi a da pini na, aza da a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune. ⁵ Manyan ma adarakpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kavas, Kashila ka tonuko yi, “CiBa a'ayin a da wari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere.” ⁶ Shegai manyan ma tsuadarakpi ma Kashila ka nakai Yesu ma la ta ma a nakai adarakpi a da a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwamgbani ka savu i la ta i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagita kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. ⁸ Shegai Kashila n kaci ka ne u wenei ka tyoku da ka gain ka woko wa, da u danai:

“N tonuko da, a'ayin a'a ta a utuwa,
a da ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le, an n kana le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalaka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va
a asuvu a le tsara a reve ma,
kpam ma korongu ta ma a atakasuvu a le
tsara a toni ma.

Ma woko ta Kashila ka le,
kpam a ka woko ta ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,
'Revei Magono ma Zuba,'

kpaci gba a ka reve mu ta,
ili i'ya i kana uza u kenu ubana uza da u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le
kpam ma doku ma ciBa unyushi u cingi u le wa, ko kenu.” ¹³

An Kashila ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagitā ka Kashilā ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko tā ama derere tyoku dā a ka lya kayala, kpm dem u tonuko le tā tyoku dā a ka yan Katani ka Kavasū, asu u dā a ka lya kayala ki. ² A yan tā katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagitā a asu u dā kashamkpatsu ka macikalū n teburu u dā a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashilā u dā. Kapashi ka na ka a isai Asu u Uwulukpi. ³ Kunya ku ubarakpa a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isai kapashi ka ire ki Asu u dā u Lakai Uwulukpi.† ⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asudarākpa u dā a gbarai n zinariya u dā pini, asu u dā a tsu runukpusa ili i magulani. Kpm Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u dā a kumanai n zinariya gbā aḅon a ne wā tā dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagitā, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpm kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a dā a korongi Mele Kupa a dā dem pini. ⁵ A zuba u Akpati vi a ruma tā pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashilā kā tā pini. A barākpaī ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu dā Kashilā ka tsu cimbusā unyushi u cingi. Shegai tsa fudā tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufoḅuso ili gbā nala, adarākpi yi a tsu bana tā asuvu a kapashi ka kagitā kain dem a yain manyan ma le. ⁷ Shegai Magono ma Adarākpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpm dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u dā u Lakai Uwulukpi bawu u ḅanai mpasa wa. U tsu nākā tā n dā kune ubana a asu u Kashilā adama a unyushi u cingi u ne, n u dā ama a yain bawu a revei. ⁸ Nala dem ure u dā Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasū ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wā la wa uwa Asu u dā u Lakai Uwulukpi yaa wa. ⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike tā an kune n udarākpa u dā a nākasaī wa fudā wa zuwa katakasuvu ka uza dā wa lya kayala ka woko sarara tyoku dā u gain ka woko wa. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n ubacangusu u dā. Mele ma na mi adama a ikyamba a dā, kpm Kashilā ka zuwai a toni ma hal utuwā a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarākpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u dā lai tsulobo. Akere a ama a dā a yain u dā wa, kpm dem kaḅon ka likimba ka wa. ¹² Kuten ka kpm a'ayin gbā u bankai mpasa a Asu u dā u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga nā ndyondyom n dā wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsarākā tsu uwusa u dā bawu wa kotso. ¹³ Caupa, ama a'a baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko tā uwulukpi ka darākpi ka vishanasaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpm u polusuko le baci kakomo ka a tsarai a manuku ma kanaka ma a runukpai. ¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nākai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashilā asu Kulu Keri ka kari n uma u dā bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika dā la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fudā tā tsa gbashika Kashilā Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza dā Kashilā ka isai a tsara unā u shinga u dā bawu wa kotso, u dā Kashilā ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan tā i'ya an Kawauwi ka kuwai

* 9:5 Zinariya dā a rumai tsarā u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana “kerubobin” dā a tsu isā i'ya.

da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Ucuu u kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai. ¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma. ¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamgba i'ya la vi she na mpasa ma ukpa. ¹⁹ An Musa tonukoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpm u bidyai avuku a maderiwenti u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba. ²⁰ U danai, "Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashila ka danai i toni n da na." ²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kvasu n ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala. ²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulukpi. Kpm Kashila ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kvasu n ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la ta udarakpa u nnama. ²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpm gogo-na nte u wari de n Kashila wa banga tsu. ²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsara u yain udarakpa u manama. ²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a una u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsara u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u udarakpa adama a tsunu. ²⁷ U kana ta ya dem u kuwa kuten, aku Kashila ka yanka yi afada. ²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsara u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwa da wa tuwa tsara u wauwa aza da a ka vana yi.

10

Udarakpa u buwa kpm wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwa da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa udarakpa kayen dem. ² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashila kari ka za ta unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpm a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpm wa yan n ashinda wa. ³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem. ⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashila, "Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa. Shegai vu naka mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, ‘Mpa na, n tuwā tā n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashilā, dere tyoku ḏa a korongi a kaci ka vā a Tagarāda u Kashilā.’ ” ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana tā bacipa, “Va ciga udarakpa n kune wa, kpam vu tsu pana u ḏa kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Udarakpa u na vi gbā Mele ma ma zuwai a yain u ḏa.)

⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashilā, n tuwā tā n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashilā ka takpai gbā udarakpa u kagita, tsarā u zuwa udarakpa u ire. ¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashilā ka ciga yi u yain, tsu tsarāi uzā u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpam gbā a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u ḏa bawu wa takpa unyushi u cingi. ¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udarakpa u shinga kuten koshi u ḏa wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wā tā ndishi a ulyaki u Kashilā. ¹³ Kpam nte wa rongo ḏe hal she Kashilā ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. ¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku ḏa u gain a woko, aza ḏa Kashilā ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu tā dem ukuna u na. U gita tā u danai:

¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwā tā a ḏa ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tā mele ma vā a atakasuvu a le kpam ma korongu tā ma a asuvu a le tsarā a toni ma.’ ”

¹⁷ Aku u doku u danai:

“Ma doku kpam ma ciḓa unyushi u cingi u le n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◇

¹⁸ A'ayin a ḏa baci Kashilā ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpam a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashilā

¹⁹ Ama a vā, tsa uwa tā a Asu u ḏa u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu. ²⁰ U nakā tā ikyamba i ne tsarā i kukpunka tsu ure u savu u ḏa wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu tā asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi. ²¹ Tsa tā n Magono ma Adarakpi ma pige uza ḏa wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashilā a zuba. ²² Adama a nala, tsa fuda tā tsa bana evu n Kashilā. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpam bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za tā atakasuvu a tsunu, kpaci a ḏa a tsu rongo tā uciḓusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko tā yavu a za tsu tā gbā gbā n mini ma mari uwulukpi. ²³ U kana tā tsu kana uzuwa u uma u ḏa tsu danai u tsunu u ḏa n ugbami, kpaci tsu wushuku tā Kashilā ka yan ili i'ya u zuwamgbani. ²⁴ Asakai tsu yawunsai kaḓolo tyoku ḏa tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga. ²⁵ Ama roku a tsu ḓolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugonu u Asheku ka yan ḏe evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve ḏe ukuna u mayun, udarakpa wā kpam la u ḏa a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa. ²⁷ A unā u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a ḏa a ka tuwā n akina a kasufugbate cika a ḏa a ka wacinsa atokulalu

◇ 10:7 Ishp. 40:6-8. ◇ 10:17 Iri. 31:33-34. * 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene tā Asu u Uwulukpi n Asu u ḏa u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā. Ku kara tā a'ayin a ḏa Yesu kuwai tsarā u wenike an Kashilā ka wushunki ko ya wa u tuwā ara ne karara.

a Kashilā! ²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. ²⁹ Uza u 'yuwan baci unākā Maku ma Kashilā karingā, nala u la tā u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n dā ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza dā u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icun i ama a nala, mavura ma le ma la tā ma uza dā 'yuwain utono Mele ma Musa. ³⁰ Tsu reve tā Kashilā ka danai, “Ma yan tā aza dā a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le tā.” Kpam dem u dana tā, “Magono ma Zuba ma yanka tā ama a ne afada.” ♦ ³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpā baci a kukere ku Kashilā Uza u Uma.

³² Cība n a'ayin a dā a wurai, a'ayin a dā i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashilā. I kawunki nā mmodu kaḅolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. ³³ Roku she a foro dā kpam a wishisa dā a kapala ka kakumā ka ama. Roku tani i ḅangai aza dā a ka so mavura ucun u de. ³⁴ I pana tā iyali i aza dā a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa dā baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku tā n ipeli, kpaci i reve tā i'ari n ili i shinga i'ya ya ḅarakpā ubana, ya vana dā.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asakā upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsā tā katsupi ka pige. ³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsarā i yain ili i'ya Kashilā ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. ³⁷ Tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai, “A ka ḅarakpā wa, uza dā wa tuwā vi wa tuwā tā.

Wa ḅarakpā wa.

³⁸ Ama dā Kashilā ka wushuki n ele a ka yan tā uma adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza dā u kpatalāka yi kucina wa.” ♦

³⁹ Shegai aṣtsu aza dā a kpatalai kucina a ka kuwā a lya wa. Tsu pityanangu tā n Kashilā, kpam adama a nala, u wauwa tsu tā.

11

Upityanangu

¹ Aza dā a pityanangi n Kashilā a'ari n malalā an wa nākā le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve tā ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun dā. ² Kashilā ka wushunku tā ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, dā i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi dā Kashilā ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gbā. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsarā u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, dā i zuwai u yain uḅarakpa a ure u dā u lai u Kayinu† tsulobo ubana a asu u Kashilā. Kashilā ka danai u pana tā kayanyan ka kune ku ne, aku u isā yi vuma u maci. Ko an u wokoī Habila kuwāi caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, dā i zuwai Kashilā ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwāi. A wene ikyamba i ne wa, an Kashilā ka canga yi ka lazaga yi vi. Tagarāda u Kashilā u danai, kahu Kashilā ka canga yi ubana a zuba, u zuwa tā Kashilā ka panai kayanyan ka ne. ⁶ Upityanangu wā baci la wa, uza wā la wa zuwa Kashilā ka pana kayanyan wa. Uza dā baci dem wa tuwā a asu u Kashilā, u kana tā u yain n upityanangu an Kashilā kari n uma, kpam u wushuku an Kashilā ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza dā baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhu† wari n upityanangu, da i zuwai u panai an Kashila ka rono yi atsuva a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashila kpam u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u da, u wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u da u wokoi asuvu a aza da a gonukoi ama a maci a asu u Kashila.

⁸ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u panakai an Kashila ka isa yi u bana a asu u roku u da Kashila ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpam u reve asu u da wa bana wa. ⁹ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te. ¹⁰ Ibrahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashila ka fobusoi kpam u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹ An Saratu† kabolo n Ibrahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpam Saratu madari ma. Ibrahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. ¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe unā u te u da a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpam a'ari ukece wa.

¹³ Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A da ele amoci a da a likimba u na. ¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le. ¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asakai vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugono pini wa. ¹⁶ Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fobusoko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai wari ufobusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibrahi da Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa. ¹⁸ Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, “Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta.” ♦ ¹⁹ Ibrahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpam n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa unā u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpam dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu† unā u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpam a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar. ²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu. ²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana.

²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene. ²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobusoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Ndya wa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ilat na nsumate wa. ³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana igabako. ³⁴ A cimbusai akina a kasufugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci. ³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo. ³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali. ³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magori. ³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gbam likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. ⁴⁰ Kashila ka fobusuko tsu ta ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi kabolo n atsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kubari ku Kashila

¹ Tsa ta n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gba ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a kucina. ² U kana ta tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza da kpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila. ³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna da wa. ⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,

Magono ma Zuba ma yanka vu baci kuɓari.

Kotsu vu wutukpa uma wa, wa ɓongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu ɓara ta aza da wa ciga,

kpam u yanka gba aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpaɗai uyan mavura wa. Kirana da Kashila ka kirana n aɗa tyoku mmuku n ne. ⁸ Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne kuɓari, kpam u kpaɗa vu baci uɓarana u wenike ta maku ma kateshe ma vari, avu maku ma ne ma wa. ⁹ Gba tsunu tsu ta n isheku pini na a likimba aza da a tsu ɓara tsu, kpam tsu tsu naka le ta tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu tsupige tsara tsu yain uma wa? ¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu ɓara tsu ta a a'ayin kenu a ure u da a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu ɓara tsu ta tsara u banga tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wari. ¹¹ Kuɓari ka la ka ku yankpai a'ayin a da a ka yan ka wa, ka ta na mɓala! A'ayin a da baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

¹² I woko ta usorukpi, adama a nala doki kpam i gbamatangu kaci ka de.

¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsara aza da a ka tono da a taɗatsa wa, ko an u woko i a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.

¹⁴ I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n uwulukpi. Uza da baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa. ¹⁵ Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa ta ama a asuvu a de ushani. ¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku da Isuwa yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kpam wari wa tsu ta gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a una u kapara ka kpayan. ¹⁷ I ciba ta an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi una u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpam ili i'a la wa yan u savaɗa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸ Eɗa tyoku u aza a Isara'ila aza da a tuwai a Masasa ma Sinaiɗ da i'ari wa, a asu u da a ka wene kpam a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka kimbai ma dan n kabatarakpa. ¹⁹ A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi, ²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, “Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana ta a varasa ma a wuna.” ◇ ²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, “N pana ta uwonvo cika kpam ma jeke ikyamba.” ◇

²² Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u da wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakuma ka le bawu kari ukece a ɓolomgbonoi a yain ipeli. ²³ I tuwa ta a asu u kaɓolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n da a'ari. A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpam i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwai caupa, kpam Kashila ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko. ²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka

mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashilā n ama. Mpasa n Yesu n ɗa a vishanāsai tyoku u uɗarākpa n ɗa maɾi n akani a ɗa a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanāka Kashilā wa, a'ayin a ɗa baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanāka an u rono le atsuvu a'ayin a ɗa a'ari a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalāka baci Kashilā uza ɗa waɾi a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu. ²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsi ka ne ka gbaɗa ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, “Ma doku ta kpam n gbaɗa kuten, shegai likimba ɗa koshi wa, hal n zuba dem.” ♦ ²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbaɗa i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbaɗa u ɗa. She tsu lyaka Kashilā kayala a ure u ɗa wa pana kayanyan kpam n unaka karinga u pige n uwonvo, ²⁹ kpaci Kashilā ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate ɗa a ka wacinsa ili.

13

Tyoku ɗa va zuwa Kashilā ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. ² Kotsu i ciɓa i wushi amoci mai a a'uwa a ɗe. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei. ³ Kotsu i asansa n aza ɗa a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kaɓolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Ciɓai n aza roku aza ɗa a ka yansa mavura, yavu eɗa a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashilā ka yan ta uza ɗa u yain tsishankala ko u kpaɗai ushamkpa iyolo i ne mavura. ⁵ Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashilā ka dana ta, “Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpam ma kpatalāka vu kucina wa.” ♦

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo, “Ma pana uwonvo wa, ko kenu, kpaci Magono ma Zuba ma kaɓangi ka va. Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa.” ♦

⁷ Ciɓai n aza a kelime a ɗe aza ɗa a wenishike ɗa kadyanshi ka Kashilā. Yawunsai ukuna u shinga u ɗa uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashilā tyoku ɗa a yain. ⁸ Yesu Kawauwi wa savaɗa wa, ko kenu! Ili i te i'ya waɾi nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa ɗa, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa ɗa i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashilā u ɗa u gain u gbamatangusu asuvu a ɗe, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza ɗa a ka panaka ma vi. ¹⁰ Tsa ta n asuɗarākpa u roku kau, shegai aɗarākpi a ɗa a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u ɗa a ka lya uɗarākpa u ɗa tsu yain a asuɗarākpa u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Aɗarākpi aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi a asu u ɗa u tsu naka n ɗa adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu ɗa a zuwai agali. ¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u

* **12:24** An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashilā ka dana ta, “Mpasa n vangu u vunu n ɗa maɾi a iyamba n tuko ta kushen ara va” (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila maɾi ma ciga ta a yain uza ɗa u wuna yi mavura. ♦ **12:26** Hag. 2:6. ♦ **13:5** U.Ml. 31:6, 8. ♦ **13:6** Ishp. 118:6.

zuwa ama a ne a woko uwulukpi na mpasa n ne. ¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai. ¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta ufarakpa u icikpali u da u rawai a asu u Kashila a asuvu a kala ka Yesu. ¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpm i kpada ubangambana wa, kpaci icun i ufarakpa u da u tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan u da gai la vi. ¹⁷ Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashila tyoku da manyan ma le ma banga da. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpada le baci upanaka, a ka yan ta ma n unambukatsuma, kpm nala wa banga da wa.

¹⁸ Kotsu i yanska tsu kvasu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpm kain dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci. ¹⁹ Ma folo da ta n gba ucira u da mari n u da, i yain kvasu tsara Kashila ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan ta kvasu Kashila ka ndishi n shinga u naka da gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U yangasa ta Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa. Gogo-na Yesu woko de Kaliniki ka Pige uza da a yankai manyan na mpasa n ne tsara a gbatangu kazuwambani ka Kashila na ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan ta kvasu tsara Kashila ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a va, n folo da ta i zuwa atsuvu a akani a ugbatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u da koshi.

²³ Ma ciga ta i reve an a asaka de utoku u tsunu Timoti, wa kpm a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwa ta kabolo tsu wene da.

²⁴ Danasai gba azapige a de n gba ama a Kashila.

Atoni a Italiya a da a'ari kabolo na mpa a ka danasa da ta dem.

²⁵ Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpā u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu t̄a ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza d̄a a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u d̄a a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, d̄a i zuwai a sumai a wacuwasai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga t̄a u gbatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagarāda u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana t̄a ikyamba a akere a aza d̄a bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gb̄a n nala u gan t̄a tsu toni yi mai. Tagarāda u na u wenike tsu t̄a an utono u Kawauwi vi urongo mai d̄a kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanāka akani a Kashilā (1:19-27)

Kotsu vu nākā aza a utsari n aza a ucira karingā koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kuḅari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashilā, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama d̄a a pityanangi n Kashilā alya ma koronku, aza d̄a a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku d̄a t̄a idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a vā, gb̄a d̄e u gan t̄a i yain mazangā a'ayin a d̄a awuya a cina d̄a. ³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u d̄a wa zuwa d̄a i reve an upityanangu u d̄e wari n ucira, kpam u zuwa d̄a akawunki. ⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, d̄a ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsarā wa. ⁵ Uza d̄a baci wa ciga kakiri a asuvu a d̄e, u foli Kashilā wa nākā yi t̄a ka. Kashilā uza d̄a u tsu nākā ya dem gbani, kpam u tsu nākā uza d̄a baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza d̄a baci u folo yi mavura nala wa. ⁶ Shegai va folo baci ili, u kanā t̄a vu pityanangu kotsu vu yain malalā wa. Ko ya baci dem wa yan malalā, tyoku u aḅali a kushivā a d̄a uwule u tsu kyawunsuka kabarikete d̄a wari. ⁷ Uacun u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashilā ka nākā yi ili wa. ⁸ Uza d̄a bawu u tsu fudā u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

* **1:1** Idani i Tsiheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a d̄a a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka t̄a ure u d̄a bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsarā u wenike ukanikorongi u ne u korongu t̄a u d̄a a asu u aza d̄a a ka tono Kashilā.

⁹ Katoni ka *kari* uza u unambi, u yain *mazanga* an *Kashila* ka '*yangasa* yi. ¹⁰ Katoni ka *kari* uza u *utsari*, u yain *mazanga* an *Kashila* ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u *utsari* wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa. ¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpm tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u *utsari* wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹² *Kashila* ka tsu *naka* ta *mazanga* a asu u aza da a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, *Kashila* ka *naka* ta uza da u lyai ukondo vi funi u uma u da bawu wari n utyoku. *Kashila* ka zuwamgbana ta ka yan ili i na a asu u aza da a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a da baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana *Kashila* ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo *Kashila* tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. *Kashila* kpm ka kondo uza adama a da u yain tsicingi wa. ¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u da u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpm aku u *lapanasa* tsu. ¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan ta *katsuma*, aku u matsa unyushi, unyushi kpm u *gbonguro* baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Eda aza da ma ciga cika, kotsu i toni ka ban wa. ¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u *Kashila*. Kpm ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta ta a zuba a asu u Tata uza da u yain atyashi n alishi. U tsu sava da wa, u tsu sava da u gono tyoku da kulu ku madanga ku tsu sava da wa. ¹⁸ U dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a da wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpm a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹ Eda aza da ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpm kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. ²⁰ I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya *Kashila* ka ciga da i yain wa. ²¹ U kana ta i *asaka* uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka de, i wushuku n akani a da *Kashila* ka *naka* da tyoku u icun a atakasuvu a de. Akani a na yi a'a ta n ucira u da a ka fuda a wauwa da.

²² I woko aza da a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya *lapanasa* ta kaci ka de. ²³ Uza da baci wa pana udani u *Kashila*, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza da wa wundya kaci ka ne a madubu da wari. ²⁴ U laza baci u *asakai* madubu mi, aku u *asansa* tyoku da u wenei kaci ka ne. ²⁵ Shegai uza da baci wa wundya mele ma maci ma *Kashila*, kpm wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara ta unu u shinga u *utsara* u kaci u da mele mi ma *naka*. Nala wari n uza da wa wundya n u *asansi* wa.

²⁶ Uza da baci wa wundya eyi *Kashila* ka wa tono, kpm u fuda u kana unu ne wa, ka ban ka wa yan kpm utono u *Kashila* u ne u gbani u da. ²⁷ Ure u maci n u da u mayun u utono u *Kashila* Tata u tsunu u da, a kirana na mkpan na nra na a asuvu a awuya a le, kpm a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike ku yangi wa

¹ Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u da. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'a baci upityanangi n eyi. ² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u ka bolo ka de n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpm nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpm u tuwai uza u unambi u ukai aminya a da bawu a gain. ³ Aku i *nakai* vuma da u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u da na." Aku i tonuko

uza u unambi vi, “Shamgba dan,” ko kpm, “Dusuku a iyamba evu n a'ene a va.” ⁴ I yan baci nala, ya wenike de la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpm i yan ta dere tyoku da uza u afada uza da wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a va aza da ma ciga cika, zuwai atsuvu a de mai. Mayun da Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpm u dangasa le a woko aza da a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbani wa naka aza da a ka ciga yi. ⁶ Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta da a rono da kpm ubana a kuwa ku afada. ⁷ Alya kpm a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpm n ka a ka isa da.

⁸ Ya yan ta ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, “Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ⁹ Shegai ya tono baci n ama tyoku da i wene le, unyushi u cingi u da ya yan, kpm mele ma varangu da ta aku i woko aza a unyushi. ¹⁰ Uza u tono baci Mele ma Kashila ka nakai, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo de gba Mele mi. ¹¹ Kashila ka ka danai, “Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa,” aya dem u danai, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa.” Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza da u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka da afada n mele ma ma tuko utsara u kaci. ¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana da iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Ucuu u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. ¹⁵ A dana vu wene uza roku uza da u kana ta u tsara ilikulya ko kpm aminya a u'uka. ¹⁶ Aku vu dana, “U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu unu u shinga,” i tonuko yi kpm Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpm i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? ¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuda ta u weci mu, “Avu va n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Ma ta n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpm n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan.”

¹⁹ I wushuku ta an Kashila ka te ka, u gan ta. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ta n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ta uwonvo cika hal n a jeki iyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wa baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u da?

²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudarakpa tsara u yain udarakpa n eyi. ◇

²² Gogo-na vu wene tyoku da upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walakai kabolo wa. U wenike ta an upityanangu u ne u maci u da a asu u ili i'ya u yain. ²³ A shadangu ta udani u da a danai a Tagarada u Kashila an a danai, “Ibrahi pityanangu ta n Kashila, kpm Kashila ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibrahi kaje ka Kashila i'ya gai la vi. ◇ ²⁴ Gogo-na i wene ta an tsu wokoi dere a kapala

ka Kashilā adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u da koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ta Kashilā ka panai kayanyan an u nakai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpa le n kaban a ilinuku. ²⁶ Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u da bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a va, gba de da ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ta Kashilā ka yanka tsu afada a pige a da a lai aza da a buwai, an tsari awenishiki.

² Gba tsunu tsu tsu nusa ta cika, shegai aza da a tsu fuda a kana aletsu a le, a ka fuda ta dem a kana kaci ka le a asu u da u buwai. ³ Tsu tsu ukunka ta adoki urim n kawun a unā tsara a panaka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a da la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu gebe le ta, gba n nala kawataniki ka yan baci manyan n kazama, she u gebe ka ubana a asu u da wa ciga. ⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ta ili i pige. Kondo ve tyoku da maku ma kakina ka mazaki ka tsu dafa kagozo ka pige. ⁶ Nala dem kaletsu akina a da, ka la ta apashi a ikyamba a da a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gba uma u vuma, ka sava da ta ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu gefengu ka.

⁷ Ama a ka fuda ta a zuwa gba ko manama ma eni ma baci ma panaka le, hal na nnu n a'ali n adan. ⁸ Shegai uza wa fuda wa zuwa kaletsu ka ne ka panaka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuda wa kana, ka ta n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a da tsu tsu cikpala Kashilā Tata u tsunu. N a da kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza da Kashilā ka yain, kpam a rotso yi. ¹⁰ Gba icikpali n kadyanshi ka cingi a unā u te u da a tsu wuta, u gan nala gita wa, eda ama a va! ¹¹ Keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni? ¹² Uza wa fuda wa kasa zayitum a madanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wa la a asuvu a de uza da u gbojoi kpam u revei ili i Kashilā? Ama da a'ari nala a ka wenike ta u da a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike ta u da kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan aradi. ¹⁴ Shegai malyon ma pige ma baci a asuvu a de, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain aradi an i'ari n kakiri wa. Aradi a de ukuna u mayun u da a ka 'yanku. ¹⁵ Malyon n aradi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashilā wa. Ili i nala yi gba i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira. ¹⁶ Asu u da baci dem malyon mari n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wuta a zuba, mai da kari. Ka ciga ta kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana ta ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya ta kpam ukuna mayun. ¹⁸ Aza da a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce ta ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

◇ 2:25 Josh. 2:1-21.

4

Asaka Kashila ka toni n avu

¹ Nɗya ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a ɗe? Gba ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a ɗe. ² Ya ciga ɗe ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fobusoi kpam i wunai uma tsara i tsara i'ya. Ya yan ɗe malyon ma ili i'ya aza roku a tsara kpam ya tsara i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza ɗa a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsara ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashila ka naka ɗa wa. ³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsara i'ya wa, kpaci uyawunsa u ɗe u cingi u ɗa, ili i'ya ya zuwa ɗa i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Eɗa aza a ukpaɗa u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko ɗe atokulalu a Kashila wa? ⁵ Ko ya yan malaɗa ma kuɓari ku Tagarada u Kashila, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, ka ta n malyon. ⁶ U tsu wenike tsu ta ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, “Kashila ka 'yuwan ta aza a aradi, kpam u tsu wenike ta ukuna u shinga a asu u aza ɗa a vakunki kaci ka le.” ◇

⁷ Asaka Kashila ka toni n avu. 'Yuwan Kalapansi, eyi kpam wa suma ta u asaka vu. ⁸ Tuwai evu n Kashila, eyi dem wa tuwa ta evu n ada. Sawai akere a ɗe, kpaci eɗa aza a unyushi u cingi a ɗa. Wulukpei atakasuvu a ɗe, eɗa ama ɗa bawu i'ari n katakasuvu ka te. ⁹ Balai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mɓala i namgba asuvu, namgbai katsuma a unu u ɗa ya dosuso, ipeli i ɗe i gono unambukatsuma. ¹⁰ Vakunki kaci ka ɗe a asu u Tata, eyi kpam wa raɗagba ɗa ta a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a ɗe kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku ɗa wa yan ukuna u cingi, hal i taɗanku yi unyushi, Mele ma Kashila ma ya taɗanku unyushi kpam i yankai ma afada. Eɗa aza ɗa ya taɗanku Mele unyushi a ɗa wa. Manyan ma ɗe ma i toni ma. ¹² Kashila ka yan ta Mele, aya kpam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u ɗa wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u ɗa vari n u ɗa, u ɗa va kiɗaga utoku u vunu ugana?

Yan aradi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa ta, “Ara ko nakpan tsa bana ta a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo ɗe hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.” ¹⁴ I tsu dana ta nala, shegai i reve i'ya ya gita nakpan wa. Uma u ɗe wa ta tyoku u maroli, kaara ka wuta baci aku ma wacuwa. ¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashila ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan ta ili i na ko i nala.” ¹⁶ Shegai ya yan aradi n tsilai tsu gbani. Gba tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. ¹⁷ Cibai, unyushi u cingi u ɗa uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpaɗai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na eɗa aza a utsari, u gan ta i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u ɗa wa tuwa ɗa. ² Utsari u ɗe u shama ɗe, kpam karan ka takuma ɗe aminya a ɗe. ³ Azurufa n zinariya u ɗe u gbani u ɗa. Utsari u ɗa ya pana n u ɗa vi, wa takuma ta ikyamba i ɗe a akina. Utsari u ɗa i bolomgbonoi vi, wa woko ɗa ta iryoci i'ya ya varangu ɗa a a'ayin a afada a makorishi. ⁴ Panai kushen ka azamaninga a ɗa i zuwai manyan a kashina, aza ɗa i kpaɗai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpam kushen ku le ku rawa ɗe a asu u Kashila Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan,

gbā n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a ɗe. I ganā tā kaci ka ɗe hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kiɗa ɗa ka na. ⁶I kiɗagai aza ɗa bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpam a shilakanaka ɗa wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷Ama a va, u kana tā i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondo ve tyoku ɗa acimbi a tsu vana mini ma zuba tsara a cei, kpam a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondo ve tyoku ɗa a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa. ⁸Nala dem, u gan tā i yain ahankuri, u gan tā i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono tā. ⁹Atoku a va, kotsu i dambarasa kaci ka ɗe n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashila ka kiɗaga ɗa tā ugana. Uza u afada wa tā a utsutsu utuwa.

¹⁰Atoku a va, kondo ve tyoku ɗa nsumate aza ɗa a tsu yan kadyanshi ka Kashila n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama ɗa a panai ikyamba. ¹¹Tsu cikpala tā aza ɗa a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba ɗa iryoci i uza ɗa u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene tā tyoku ɗa afofi a Kashila a shinga a kotsoi mai, tyoku ɗa Tata wari uza u asuvayali cika.

¹²Ama a va, wa tā n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kiɗaga ɗa ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kavas

¹³Ya wari a asuvu a ɗe uza ɗa wari n ukuna u ɗa wa balā yi? She u lyai kapala n kavas. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali.

¹⁴Uza roku wa a asuvu a ɗe n maɓala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kavas. A ka gbara ka yi tā manivi a asuvu a kala ka Asheku. ¹⁵Kpam kavas ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko tā uza u maɓala vi alafiya. Kashila ka tanasa yi tā. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashila ka cimbusuka yi tā. ¹⁶Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u ɗe, i yanka atoku kavas tsara Kashila ka tanasa ɗa. Vuma ɗa u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kavas ka ne ka tā n ucira, kpam ka tsu tuko tā makorishi ma shinga.

¹⁷Iliya† vuma ɗa tyoku u tsunu, u yain kavas cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. ¹⁸U doki u yain kavas, aku zuba nakai mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure. ²⁰U gan tā i reve mai, uza ɗa baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi tā a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi tā unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa fanga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpam Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i naka Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpam n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpam tsu tsara ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa. ⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpam a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpam wa asaka ko i te i sawa a da wa. ⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpam adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. ⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a

ukuna u mayun u upityanangu u de. ⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpam ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana. ⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da. ¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpam ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpam nida ukuna u na wa gita. ¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka ku'ari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma. ¹⁴ Naka Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansai a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa. ¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kana ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi. ¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kana ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◇

¹⁷ Cibai i tsu yan ta kvasu a asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kana ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba. ¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu barakpa wa. ¹⁹ U tsupuka da ta na mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu. ²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de. ²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yangasa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de. ²³ Kashila ka zuwa ta a doku a matsa da ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wutai wa, kpaci uma u da ele a naka da, wa kotso ta a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo ta pini bawu makorishi, kpaci u wuta ta a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashila, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa. ²⁴ Matsumate ma korongu ta:

“Ama gba a'a ta tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.
Mete mi ma ekpe,

aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kana ta i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpm nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpm i yain kadyanshi ka ka bala aza roku wa. ² U kana ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani, ³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpm wa ciga yi ta cika. ⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. ⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

“Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*

ka n dangasai kpm ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi,

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem,

“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadatsa,

katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu tadatsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fobusuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashila ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashila yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpm eda kaletsu ka Kashila ka. Kashila ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kana ta i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

¹⁰ “Caupa, eda kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eda kaletsu ka Kashila ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashila wa; shegai gogo-na i wusha ta asuvayali a ne.” ◇

¹¹ Ama a va, eda amoci a da pini na kpm aza a kugengu. N rono da ta atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakanan ta n uma u mayun u de. ¹² Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, eda gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ta kpm a naka Kashila tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

◇ 1:25 Isha. 40:6-8. * 2:6 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 2:6 Isha. 28:16. ◇ 2:7 Ishp. 118:22. ◇ 2:8 Isha. 8:14. ◇ 2:10 Hos. 1:6, 9; Hos. 2:23.

¹³ Kashilā ka ciga dā tā i gorimuko gbā aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono, ¹⁴ n azapige a dā dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le tā tsarā a foro gbā uza dā baci u nusai, kpam u suku le tā tsarā a naka uza dā yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashilā ka ciga dā tā i yain ili i shinga, kpam i yan baci, ya zuwa tā atengeshi a ama dā a tsu takunkusu dā unyushi a pada bini. ¹⁶ Edā agbashi a dā wa; i tsarā de kaci ka de. Shegai utsarā u kaci u de u naka ucira u dā ya yan ili i cingi wa. I tsarā tā kaci ka de tsarā i woko tyoku u agbashi a Kashilā. ¹⁷ Nakai ya dem karinga kpam i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashilā. Nakai Kashilā tsupige kpam i gorimuko magono.

¹⁸ Agbashi, u kana tā i gorimuko azakuwa a de kpam i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kana tā dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. ¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a dā u revei Kashilā, Kashilā ka pana tā kayanyan ka ne. ²⁰ I lekede ili wa a lapa dā baci adama a unyushi u dā i yain. Shegai Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. ²¹ Kawauwi ka iryoci i de, u pana tā ikyamba adama a de. Tono dem nala. Upana u ikyamba wā tā a asuvu a ili i'ya Kashilā ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa, kpam u yinsa uza wa.” ◇

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa tā kaci ka ne a akere a Kashilā uza dā u tsu yan afada a maci. ²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya tā unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandamgbani tsarā tsu 'yuwan uyan unyushi, kpam tsu rongo n ili i shinga. A tanasa dā tā adama a a'utsu a ne! ²⁵ Caupa i'ari tā a kugengu tyoku u ncon n dā n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza dā wa guba uma u de.

3

Tyoku dā a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Edā aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa purā tā ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku. ² Yan dā a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u dā ya rongo.

³ Kotsu i matsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka de n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa. ⁴ Nala wa. U la tā tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta tā a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wā tā n kalen cika a asu u Kashilā kpam wa kotso wa. ⁵ Tyoku dā gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u dā la vi. A wushuku tā n Kashilā kpam a ka gorimuko a'ali a le. ⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko tā vali u ne Ibirahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Edā nkere n ne n dā, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u fishinka dā uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan tā i wundi aka a de n karinga. I toni n ele mai tyoku dā ya rongo kabolo. Kotsu i cifa an i la le n ucira. I reve kpam an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashilā. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasuu ka de ubana a asu u Kashilā wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a de

◇ 2:22 Isha. 53:9.

⁸ Gogo-na gba de she i wushuku n atoku a de, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a de. I cigamgbana yavu uza n vangu u da i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka de. ⁹ Uza u yanka da baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko da baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi una u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa da ta tsara i zuwuka ama una u shinga. Kpam eda dem Kashila ka zuwuka da ta una u shinga. ¹⁰ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

“Uza wa ciga baci u rongo n mazanga

n a'ayin a shinga,

u kana ta u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpam n una u ne a asu u uyansa kaban.

¹¹ U kana ta u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U matsa u wene u rongo n ya dem na ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya ta aza da a ka yansa ukuna u shinga.

Kpam atsuvu a ne a'a ta ukukpi tsara u pana ka le a yan baci kavasu.

Shegai u tsu kpatalaka ta aza da a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ♦

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka da ukuna u cingi i'a baci ufofusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan da baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashila ka naka da ta katsupi ka ya yansa ukuna u da wari u shinga. ¹⁵ A una u da ya dambula a asuvu a de, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka de. I rongo ufofusi u da ya wushunku uza da baci dem u wece da i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpam u kana ta i yain u da sawu na unaka tsupige. ¹⁶ I rongo n atakasuvu a de sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka de, a ka woko ta n uwono a wene baci uma u shinga u da ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Cibai, u la ta tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashila ka baci ka cigai u da nala. I pana baci ikyamba nala, u la ta tsulobo n u da ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. ¹⁸ Kawauwi ka pana ta dem ikyamba an u kuwai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwa ta adama a aza a unyushi u cingi tsara u tuko tsu a asu u Kashila. Ikyamba i ne i kuwa ta, shegai a 'yangasa yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a da a'ari a kuwa ku a'ali ku'ari. ²⁰ Ama a na yi a 'yuwan ta upanaka Kashila a'ayin a da Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashila ka yan ta ahankuri n ele. Ama kulla a uwa ta pini a kpatsu ki, aku Kashila ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko ta yavu ulyubugu u da wa wauwa da gogo-na. Shegai ulyubugu u uza u ashinda a ikyamba u da wa. U ukpatala ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka de sarara da, kpaci a 'yangasa ta Yesu Kawauwi a ukpa. ²² Gogo-na Kawauwi ka ta a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashila. Gba atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gba ityoni i cingi u kana ta a pana ka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eda dem she i fofuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u da la vi ya suma. ² Nala kpam

ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i de wa. Shegai ya yanka ta gba uma u de manyan i yain i'ya Kashila ka ciga. ³ I'ari i barakpa ta n i yanyi ili i'ya aza da bawu a revei Kashila a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashila ka kovo.

⁴ Aje a cau a de a yan ta majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbam a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka de adama a ukuna u nala vi. ⁵ Shegai u kana ta a wushunku uza da wa tuwa u yanka ya dem afada, aza a uma n aza da a kuwai gba. ⁶ Adama a nala, Yesu yanka ta aza da a kuwai vi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama da a buwai, yanka da u yanka le nala tsara a tsara a'ayin a da a ka kpatala a rongoi a asuvu a uma tyoku da Kulu ku Kashila ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso ta na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a de, i kana kaci ka de tsara i yain kvasu. ⁸ Gba ili i'ya gbam i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a de uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusuka ta gba ikuna i cingi i kakuma i'ya a ka yansaka da. ⁹ U kana ta i wushi ama a a'uwa a de, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashila ka naka ta ya dem kune icun kau-kau. U gan ta i yanka ili i'ya Kashila ka naka da manyan mai, tsara i wenike ukuna u shinga u Kashila a asu u ama. ¹¹ Avu uza da Kashila ka naka kune ku kuɓari, vu yain ka yavu Kashila ka ka dansa a asuvu a vunu. Isa da a isa vu vu banga ama? Banga le n gba ucira u da Kashila ka naka vu. Pini nala, Kashila ka wusha ta tsupige tsu ili gba a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashila ta ta pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan da ta mavura

¹² Ama a va, kotsu i yain majiyan an a ka konduso da n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u da u savu wa. ¹³ Wa laka da ta tsulobo i yain mazanga an eda dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara ta mazanga cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne. ¹⁴ A yanka da baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsala vi de unu u shinga, kpaci u wenike ta an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashila tsari n ada. ¹⁵ Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan ta u pana ikyamba. ¹⁶ Nala wari wa, a ka yan da baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashila an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na da a'ayin a da Kashila ka gita afada a ne, kpam wa gita ta u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gita baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne?

¹⁸ Kadyanshi ka Kashila ka da,

“Iwauwi i tsu tuwa ta a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashila kpam a tsu nususa, ama a na a ka la ta ama a shinga upana ikyamba.” ◇

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tono u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashila ka ciga, vu lyai kelime n unaka kaci ka vunu a asu Kashila uza da yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa banga vu ta. Mayun, wa kpada vu ubanga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpm n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tonon yi ta a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci. ² Tyoku da aliniki a tsu kirana na ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwa da wa. ³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga. ⁴ Nala kpm, Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka da ta funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u aloba

⁵ Eda aloba, panai karinga ka nkoshi. Gba de kpm she i bangamgbana yavu agbashi a da a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashila ka 'yuwan ta aza da a'ari n aradi, u nakai kpm ukuna u shinga u ne a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” [◇]

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashila. A'ayin a da baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagba da ta a zuba. ⁷ Tsunki Kashila gba ili i'ya ya bala da, kpaci wa kirana ta n ada.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afofi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpm aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza da wa kana tsara u takuma.

⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan ta i reve, gba Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana ta icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a da baci i panai ikyamba kenu, Kashila ka kirana ta n ada, kpm u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa da ta kpm i shamgba n ucira. Yan da Kashila ka tsu yan nala adama a da wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa da ta i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u da u bolomgbono da n Kawauwi.

¹¹ Kashila ka lya ta tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya ta Sila tyoku u utoku kpm uza da n wushuki n eyi. U banga mu ta a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u da i'ya, tsara n gbamatangu da, kpm n tonuko da tyoku da Kashila kari uza u shinga, adama a da kain dem i rongo uwushukusu n eyi. ¹³ Atoni a Babilat* a ka sukunku da ta idyani. Kashila ka dangasa le ta dem tyoku da u dangasa da. Maku ma va dem Marku wa danasa da ta. ¹⁴ Damamgbana a asuvu a uciga u Atoni. Kvasu ka va ka Kashila ka naka da ndishi n shinga, eda aza da i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

[◇] 5:5 Tzg. 3:34. * 5:13 Arevi a Tagarada u Kashila a wushuku ta an Bituru yankai “Babila” manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wutaɪ ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpam u da, a ka yan ta awenishiki a kaɓan, u wenikei kpam tyoku da a ka reve ili i maci n i kaɓan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaɓan n uwenishike u kaɓan u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaɓan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i rewi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpam tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpam ukuna u shinga u ne. ⁴ N ucira u pige u nala u da kpam u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpam u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika. ⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpam u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpam a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila. ⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpam ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba. ⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpam ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. ⁹ Shegai aza da a kpaɗai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpam a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpam an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tafatsa wa, ya rukpa tani wa. ¹¹ Kashila kpam ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpam i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da ucibusuka ili i na yi. ¹³ Wa lobono ta n rongo da ucibusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai. ¹⁴ Kpam Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta. ¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i ciba ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. ¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpam an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi." ◇

¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kabolo n Yesu a'ayin yi, kpam tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.* ²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa. † ²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaban

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n kaban aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaban. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaban ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa. ² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne. ³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n kaban manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. ⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

◇ **1:17** Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * **1:19** Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpam kataka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." † **1:20** A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa."

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u daɓai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpaɗai upana ka Kashila. ⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa. ⁸ An u wokoi vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa pana sa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka pana sa. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Icu n i ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gban a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. ¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira cika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le. ¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansa ka ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ta uwono a kabolo ka de, a gonuko da aza a ashinda. A tsu lya ta kelime n a yanyi ukuna u kaɓan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kabolo n ada a asu u abiki. ¹⁴ A tsu yan ta tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ta aza da bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ta kaci ka le kurura, ele aza da a yankai un a da. ¹⁵ A asaka de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma da uza da u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ¹⁶ Shegai makparyagi ma barana ta Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ta ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a ta yavu a'eshi a mini a da a ekpei. Tyoku u alishi a da a tsu kyawunsa a zuba a uwule da a'ari. A tsu yan ta kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashila ka zuwa ta icun i ama a na yi a asu u da u lakai karimbi. ¹⁸ Ama a na yi a tsu yan ta aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka ta kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka ta ya dem kazuwamgbani ka utsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a da, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a da. ²⁰ Ama a ka tsara ta iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kana ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la ta upana u ikyamba u cau. ²¹ Wari wa laka ta ama a nala tsulobo a'ari a kpaɗa baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashila ka naka le a yain. ²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono ta tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpam tsu dana ta, "A sumba baci maburusunu, ma gono ta a asu u icadi."

◇ 2:15 Mkc. 22:1.

3

Yesu wa doku ta wa gono

¹ Aza da ma ciga, gogo-na n koronku da de ikanikorongi i re, kpam a asuvu a ikanikorongi yi n matsa ta tsara n zuwa da i yawunsa mai kpam i ciba dere.

² Ma ciga ta i ciba i reve kpam n akani a nsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga ta kpam i ciba i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko da i yain.

³ Wa ta n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan ta aza a majari, aza da a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain.

⁴ A ka dana ta, "Utuwa u da u zuwamgbani wa tuwa vi u da te? Azapige a kagita a kuwa de gba, kpam ko ndya wa i'a ta tyoku da i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa ta kaci ka le a asansa an tun caupa Kashila ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. ⁶ An a tsara a yain a'ayin, Kashila ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsa likimba. ⁷ Shegai Kashila ka tonuko ta zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwa le, kpam a wacinsa aza da bawu a wushuki n Kashila.

⁸ Aza da ma ciga, kotsu i asansa an Kashila ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te. ⁹ Aza roku a bidya ta Magono ma Zuba ma barakpa ta kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa tyoku da a ka yawunsa wa. Wa ta n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuwa wa, shegai wa ciga ta ya dem u kpatala ugonu ara ne. ¹⁰ Kain ka Asheku ka ta a utuwa ka danda ama tyoku da kaboki ka tsu tuwa. Zuba kpam wa kotso ta n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike ta ya dem tyoku da a ka todugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpam a kidaga u da ugana.*

¹¹ An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a da ya woko? Adama a nala she i gbashika kpam i naka Kashila tsupige n uma u de.

¹² I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i banga ka ka tuwa gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa ta zuba n akina, kpam gba i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa. ¹³ Shegai tsa vana ta zuba u savu n likimba u savu u da Kashila ka zuwamgbani wa yan, likimba da gba aza da a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpam i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i ciba, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi. ¹⁶ Bulus yan ta kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana ta ureve. Aza roku aza da bawu a revei ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura ta ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da ta atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa. ¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza da a pura a tagarada u 2 Bituru a korongu ta "kpam ili i likimba ya darakpa ta n usudugbi u shen cika."

u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsa baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. ² Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da. ³ I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n atsu u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. ⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpm u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpm wari n karimbi wa, ko kenu. ⁶ Tsu da baci tsa n uma kabolo n eyi, kpm tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaan a da tsari, tsa tonu ukuna u mayun wa. ⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kabolo n atoku. Kpm mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsa n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpm ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa. ⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwamgbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain. ¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila

ka tsa isa uza u kaɓan. Kpam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo ta Tata a na u tsunu. ² Aya udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gbam u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba ga.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashila, tsa tono baci udani u ne mai. ⁴ Uza da baci dem u danai, "N reve ta Kashila," shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaɓan da. Kpam wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. ⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashila ka danai, kpam uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun. ⁶ Tsu da baci atsu ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashila ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma naka da mele ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpam i reve ta n udani vi. ⁸ Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpam dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpam kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, "A katyashi ka ma rongo," shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo. ¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpam wa tuko utadatsasa wa. ¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpam tsa wala pini. Tsu reve kpam a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,
kpaci Kashila ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,
kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,
kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,
kpaci i'a ta n ucira.

Udani u Kashila wa ta ara de,
kpam i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpam ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa. ¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpam tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. ¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utokulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utokulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpam atokulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi. ¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun. ²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpam an aza a kaaban a'ari a asuvu a aza a mayun wa. ²² Ya uza u kaaban? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaaban da. Uza da baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi da, kpam u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem. ²³ Uza da baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsa ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara a kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kabolo n Maku mi kpam n Tata vi. ²⁵ Ili i'ya kpam Kawauwi ka zuwamgbana wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuva a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi. ²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpam uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpam ko ndya baci ku wenishikei mayun da, kaaban ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpam a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpam tsa pana uwono a kapala ka ne wa. ²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpam i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpam mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. ² Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpam kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun. ³ Gba aza da a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa ta kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku da Kawauwi kari uwulukpi.

⁴ Uza da baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashila ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere da wari n kushulu n Kashila n mele ma ne. ⁵ I reve ta an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci wa n unyushi u cingi wa. ⁶ Adama a nala, uza da baci wa rongo kabolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza da baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n va, kotsu i asaka uza u yinsa da a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a da tyoku da Kawauwi kari. ⁸ Gba uza da baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapansi da, kpaci Kalapansi ka gita ta uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a da Maku ma Kashila ma tuwai tsara u cimbusa manyan ma Kalapansi. ⁹ Aza da baci a'ari mmuku n Kashila a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naka le ta uma u savu. An u wokoi Kashila ka Tata u le, a ka

lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. ¹⁰ Adama a nala, tsa wene ta ko ya maku ma Kashila, n ko ya kpam maku ma Kalapansi. Uza da baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashila ma wa, nala dem uza da bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹ Udani u na u te u da n u da i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u da, aku u wunai vangu u ne. Ndya i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono ta. ¹³ Aje a va, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo da wa. ¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike ta an tsu pasamgbana ukpa ubana a uma. Uza da baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa ta a asuvu a ukpa. ¹⁵ Uza da baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve ta aza da a ka wunusa uma u ama gbani, a'a n uma u da bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku da tsa reve uciga vi wari u da na: Kawauwi ka neke ta uma u ne adama a tsunu. Adama a nala atsu dem u kana ta tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu. ¹⁷ A dana uza roku wa n utsari, aku u wenei uza roku uza da bawu wari n ili kpam u banga yi wa. Vuma nala uciga u Kashila wa a asuvu a ne wa. ¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike ta atoku uciga mayun a asu u ubanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka ubanga u le koshi wa. ¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve ta an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku ta a asu u Kashila. ²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashila ka la ta atakasuvu a tsunu kpam u reve ta ko ndya wa.

²¹ Aje a va, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fuda ta tsa shamgba a kapala ka Kashila bawu uwonvo. ²² Wa naka tsu ta i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tono yi ta kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. ²³ Ili i'ya Kashila ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. ²⁴ Aza da a ka pana kadyanshi ka Kashila, a asuvu a ne a da a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve ta Kashila kari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u naka tsu.

4

Awenishiki a kaban

¹ Aje a va aza da ma ciga, gba uza da danai wa ta n Kulu Keri ku Kashila da ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashila da ku wutai. Ntsumate n kaban n uwa de a likimba ushani. ² Tyoku da ya reve Kulu Keri ku Kashila u da na: uza da baci dem u danai Kawauwi ka tuwa ta a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashila da u wutai. ³ Uza da baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, wari n Kulu ku Kashila wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza da i panai wa tuwa a likimba vi kpam gogo-na u tuwa de.

⁴ Mmuku n va, eda aza a Kashila a da, kpam i lya ta kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashila ka ta a asuvu a de, kpam u la ta uza da wari a likimba ucira. ⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan ta kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panaka le ta, kpaci ele aza a likimba a da. ⁶ Shegai atsu aza a Kashila a da, da gai i zuwai aza da a revei Kashila a tsu panaka tsu vi. Ama a Kashila a da baci a'ari wa, a ka panaka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza wari n kulu ku mayun ko ku kaban.

Uciga u Kashila ara tsunu

⁷ Aje a va, asaka tsu cigamgbanai, kpaci uciga a asu u Kashila u da u wutai. Uza da baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashila ma, kpam u reve ta Kashila. ⁸ Uza da kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashila wa, kpaci Kashila uciga u da. ⁹ Kashila ka wenike tsu ta uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsara tsu tsara uma. ¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u da la vi. Atsa tsa ciga Kashila wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko udarakpa u da wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu. ¹¹ Aje a va, an u wokoi Kashila ka ciga tsu nala, atsu dem u kana ta tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Uza wa la kotsu u wenei Kashila wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashila ka ta kabolo n atsu ubana. Uciga u ne kpam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku da u gain u woko.

¹³ Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kabolo kpam ili i te n eyi vi, tyoku da eyi wari kabolo kpam ili i te n atsu. ¹⁴ Tata suku ta Maku ma ne ma woko uza da wa wauwa likimba, tsu wene yi ta kpam gogo-na atsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. ¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashila ma, wa ta kabolo kpam ili i te n Kashila, Kashila kpam ka ta kabolo kpam ili i te n eyi. ¹⁶ Tsu reve ta tyoku da Kashila ka ciga tsu cika, kpam tsu pityanangu ta n eyi.

Kashila uciga u da. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko ta kabolo kpam ili i te n Kashila, eyi kpam wa woko ta kabolo kpam ili i te n atsu. ¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku da Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. ¹⁸ Uwonvo wa pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa ta gba uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura da. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashila u shadangu asuvu a ne tyoku da u gain wa.

¹⁹ Kashila ka ka gitai ka ciga tsu, da gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi. ²⁰ Ama a ka dansa baci, "Ma ciga ta Kashila," shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko ta aza a kaban. Aza da bawu a ka ciga ama a le aza da a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashila wa, uza da gbam bawu a ka wene. ²¹ Kashila ka tonuko tsu ta kadyanshi ka na ki: aza da a ka ciga Kashila, u kana ta a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gba uza da baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashila ma. Kpam uza da baci wa ciga Tata, wa ciga ta la vi mmuku n ne. ² Tyoku da tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashila u da na: tsu cigi Kashila kpam tsu pana udani u ne. ³ Uciga u Kashila u da tsu pana udani u ne, kpam udani vi u wuyana utono wa. ⁴ Maku ma Kashila dem ma lya ta kaci ka likimba, kpam upityanangu u tsunu u da u tsu naka tsu ulya u kaci u nala vi. ⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza da u wushuki Yesu Maku ma Kashila ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwai n mini ma ne na mpasa ma ukpa n ne. N mini ma u tuwai koshi wa, shegai gba n mini mi kabolo na mpasa. Kulu ku dana ta dem ukuna u na vi mayun da, kpaci Kulu ki mayun da. ⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu ta ukuna u mayun a kaci ka Yesu, ⁸ i'ya: Kulu, n mini, na mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain. ⁹ Tsu tsu wushuku ta n ama a'ayin a da baci a danai ukuna wa ta mayun, shegai ili i'ya Kashila ka danai i tsu la ta ucira, kpam u yanka tsu ta kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. ¹⁰ Uza da baci u wushuki n Maku ma Kashila, u reve ta la vi ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun da. Shegai uza da baci bawu u wushuki n ili i'ya

Kashilā ka danai mayun ɗa, u woko ɗe dere n u'isa Kashilā uza u kaɓan. ¹¹ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu i'ya na: Kashilā ka naƙa tsu ta uma u ɗa bawu wari n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain. ¹² Uza ɗa baci wari n Maku mi, wa ta n uma. Uza ɗa baci bawu wari n Maku ma Kashilā, wa n uma wa.

Uma u ɗa bawu wari n utyoku

¹³ Eɗa aza ɗa i wushuki n Maku ma Kashilā eɗa ma koronku, tsara i reve an i'ari n uma u ɗa bawu wari n utyoku. ¹⁴ Tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashilā bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panaƙa tsu ta. ¹⁵ U tsu panaƙa tsu ta a'ayin a ɗa baci dem tsu folo yi, tsu reve ta kpam u tsu naƙa tsu ta ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katonni ka ka yan unyushi u cingi u ɗa bawu wa zuwa ukpa, vu yanka yi kvasu tsara Kashilā ka naƙa yi uma. Aza ɗa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpa, alya ma dansaka pini na vi. Unyushi u cingi u ɗa pini u ɗa wa zuwa ukpa, shegai ma zuwa ɗa i yain kvasu ubana a asu u Kashilā a kaci ka ama ɗa a ka yansa unyushi u nala vi wa.* ¹⁷ A'ayin a ɗa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ɗa. Shegai gba unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa.

¹⁸ Tsu reve ta aza ɗa a'ari mmuku n Kashilā a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashilā ma tsu kirana ta n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve ta an tsari ama a Kashilā, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gba.

²⁰ Tsu reve ta an Yesu Kawauwi Maku ma Kashilā u tuwai kpam u wenike tsu Kashilā ka mayun. Tsa ta kaɓolo n Kashilā mayun an tsari kaɓolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashilā ka mayun uza ɗa u tsu naƙa uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n va, banai dan n ameli.

---

* **5:16** Unyushi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa woko ta ukpaɗa u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpaɗa u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsara ucimbusuka u unyushi vi.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so ta mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a una u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa ta n kalen cika a asu u Kashila, nala kpam dem uciga wa ta n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa ta Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana ta ukuna u nala kaƙan ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko ta Atoni a 'yuwan awenishiki a kaƙan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan ta a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan ta Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da ta n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u va wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da ta dem. ² Tsa ciga da ta adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpam wa rongo ta a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu ta ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana ta kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono ta ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain. ⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi. ⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpam tun a kagita u tonuko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaƙan a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a kaƙan a da, kpam atokulalu a Kawauwi. ⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba. ⁹ Uza da baci dem u kpaƙai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutai pini, wari n Kashila wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi. ¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko

* **1:1** Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'.

kenu. ¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku† u vunu aza da Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

---

† **1:13** Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katonu ka Yesu ka ka shinga uza da u ɓangai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku t̄a Gayu n icikpali tyoku da u ɓangai awenishiki a mayun. U yan t̄a kadyanshi ka Diyotirifa, uza da u 'yuwain uɓanga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu t̄a kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu t̄a tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kaɓolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu t̄a kpaci tsa tonu t̄a ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kvasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala t̄a mai, kpam ikyamba i vunu i'a t̄a n alafiya tyoku da uma u vunu wari n alafiya. ³ N pana t̄a kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tonu ukuna u mayun vi. ⁴ N tsu yan t̄a mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tonu ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa t̄a ili i shinga an va ɓangasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu. ⁶ A tonuko t̄a Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu ɓanga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu. ⁷ A laza t̄a na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu. ⁸ Adama a nala, she tsu ɓanga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kaɓolo.

⁹ N koronku t̄a Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu t̄a upanaka. ¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da t̄a ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan t̄a uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonu ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tonu ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa. ¹² Ya dem wa dansa t̄a ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa t̄a ama a revei an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi t̄a mai. Kpam vu reve t̄a ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³ Ma t̄a n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. ¹⁴ N zuwa t̄a uma tsa barakpa wa tsa gawunsa t̄a, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavasu ka vaa ka Kashila ka zuwuka vu una u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu danasa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpm Yakubu vi vangu u Yesu u da.

Korongi da Yahuza korongi tsara u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaan. Yahuza rono ta atsuvu a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaan u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuvu tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsa ta n awenishiki a kaan. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaan.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaan (3-23)

Kavasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpm utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongi n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka nakai ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada. ⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi. ⁶ N cibuga da kpm ukuna u atsumate a zuba a da a kpa dai u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. ⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpm a woko tsu kuari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaan a nala a bidyai ele a'a ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. ⁹ Ko

katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonukoi Kalapansi, "Magono ma Zuba ma barana vu." ¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei una u cingi, a tonuko u da kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa. ¹¹ Ter le, kpaci a ka tono ta tyoku da Kayinu yain, uza da u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsara ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Koraf* kpam, a ka kuwa ta adama a u'yangasaka u le. ¹² A'ayin a da baci icun i ama a na a tuwa da, tsara a lyai kabolo n ada a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko ta tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko da kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpam u tsu tuko le ta uwono. Tyoku u ulima u da u tsu lapana uwule bawu mini da a'ari. A'a ta kpam tyoku u ndanga n da bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukpa u de u da a kuwai wa, hal gbam kure ka a kuwai kpaci a mudusa le ta a asuvu a alu a le. ¹³ A'a ta tyoku u abali a kushiva a da a tsu vura ashinda a kapufu, a da a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a ta tyoku u atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo ta hal uyan kushindere cina Adamu kuwa de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa a kaci ka ama a na yi, "Wenei, Asheku a da pini a ka tuwa n atsumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpam wa yanka ta ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yangasaka yi.

Wa wenike le ta kpam aly aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kpam a nusa ta an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani."

¹⁶ Ama a na yi aly aza a tsali kpam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a ta n aradi cika, kpam a reve ta uyinsa ama n kadyanshi tsara a tsara ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan ta i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko da. ¹⁸ A dana ta, "Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsara ta aza da a ka rongo uyansa ka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga." ¹⁹ Kpam gogo-na aly aly pini, aly aly kpam a ka pecishe da. A tsu la ta uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i anyi kvasu tyoku da Kulu Keri ka tono n ada. ²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga da, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka da. ²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi. ²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kpam pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kvasu ka ucikpa

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1-23:12, tsu wene ta asu u da Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a da pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu da u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n ada bawu ya tadatsa. U peci da n unyushi u cingi, u naka da mazanga cika. Kpam u tuko da a asu u tsupige tsu ne. ²⁵ Tun caupa hal utuwa gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige tsa ta ara ne, gba tsugono tsa ta ara ne, gba ucira wa ta ara ne hal n ucira u afada gba wa ta ara ne. Kpam nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afo6i a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n a6on a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makupki dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka savada a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)
 Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)
 Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)
 Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)
 Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)
 Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)
 Avana a shindere (8:1-11:19)
 Ubungu n adin a re (12:1-13:18)
 Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)
 Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)
 A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)
 Afada a makorishi (20:11-15)
 Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)
 Urishelima u savu (21:9-22:5)
 Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. ² Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. ³ Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi unu u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u nakai a da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya:*

N yan ta kvasu tsara Kashila ka wenike da ukuna u shinga u ne na ndishi n shinga. Kashila uza da wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashila a da a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka da ta dem nala. ⁵Nala dem Yesu Kawauwi, uza da u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashila. Aya uza u kagita a asuvu a aza da a 'yangai a ukpa. Aya uza da wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza da wa ciga tsu, uza da u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwai adama a tsunu. ⁶Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷Webelei, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi ta, hal n aza da dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gba a ka sa ta cika n unambukatsuma adama a ne. Eye, nala wa gita! Ami.

⁸Magono ma Zuba Kashila u dana ta, "Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza da wari pini caupa, mpa kpam ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gba."

Kuvene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u de, a yan mu ta dem mavura tyoku da a yanka da. Mpa dem uza u te u da a asuvu a tsugono tsu Kashila tyoku u de, kpam u kana ta n kawunku upana u ikyamba u va tyoku da dem i kawunki. A banka mu ta a Patumo uyamba u mere u mini, a asaka mu de adama a da n yain ku'ari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei. ¹⁰Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana. ¹¹Kalagatsu ki ka danai, "Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya."

¹²An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalu a shindere a da a yain n zinariya. ¹³A mere ma ashampatsu a ncikalu mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa ta dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ¹⁴Kenji ka ne kpam pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina. ¹⁵Adeshikpetsu a ne kpam a ka lada yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa. ¹⁶U banai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n unu u kulya u re wari uwuta a unu u ne. Upetiwa'eshi u ne kpam wa lada yavu kaara a kaci.

¹⁷An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, "Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagita mpa dem Makorishi. ¹⁸Mpa uza da u tsu naka uma. Mari n kuwa ta, shegai gogo-na ma ta n uma hal ubana bawu utyoku. Ma ta na nkukpunku

* **1:4** Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya. † **1:8** Alfa n Omega alya idyani i kagita n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana da u danai wa ta pini kahu a yain ko ndya wa, kpam wa yan ta pini hal ubana bawu utyoku.

n da n naƙa mu ucira u ukukpa ko kpam n gbagirya asu u da akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kpam ya tuwa ya gita ubana a kapala. ²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a da vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikalun a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalun yi a da a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpam a da atsumate a zuba a da a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza da ma bana atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u da ashampatsu a ncikalun a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu: ² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpam aza da a danai ele asuki a da, kpam a da tani wa, vu cinai aza a kaƙan a da. ³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpam katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku da vari mu utono.

⁴ “Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpam n uciga tyoku da vari va yan a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa wa. ⁵ Kotsu vu asansa n tyoku da vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku da vari vu yain a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u da ma takpa kashampatsu ka macikalun ki a asu u da kari vi. ⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku da dem mpa n kovo ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza da a lyai kaci a lyai madanga ma ma naka uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza da wari a Kagita n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi: ⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashila a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari. ¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciƙa baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpam ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u da bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

* **2:6** Atoni a Nikala awenishiki a kaƙan a da, aza da a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹² Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.† Uza da wari n burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: ¹³ N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpam vu asaka mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

¹⁴ “Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunu a ka tono ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le ufarakpa. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. ◇ ¹⁵ Aza roku a de a ka tono ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain. ¹⁶ Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a unā u va vi.

¹⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

¹⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpam adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: ¹⁹ N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpam eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpam tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpam vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

²⁰ Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaban an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpam ilikulya i'ya a darankpai ameli. ²¹ N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne. ²² Adama a nala ma zuwa yi ta u yain mabala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa. ²³ Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n revei uyawunsa u le kpam n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari. ²⁴ Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isai “ili i usokongi i pige i Kanangasi”* wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpam wa, ²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸ “Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a

† **2:12** A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asufarakpa u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◇ **2:14** Mkc. 25:1. § **2:17** Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da. * **2:24** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba ta n ucira, kpam a ka gbashangu le ta tyoku da ama a tsu tasasa mgbodo n cin. Ma naka le ta dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† 29 Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

1 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza da wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashila, kpam wa bana atala a shindere, aya uza da wa suku akani a na yi: N reve ta ili i'ya va yansa. Ama a dana ta va ta n uma, shegai avu kakushe ka. 2 'Yanga! Kenu da ucira u vunu u wokoi, kpam u yan de evu n ukotso. Adama a nala, gbamatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene ta ili i'ya vari uyan i cina i'ya Kashila ka va ka ciga vu vu yain wa. 3 Kotsu vu asansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu asaka unyushi u cingi u vunu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu ta a'ayin a da bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku da kaboki ka tsu tuwa. 4 Aza roku a de a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka ta aminya a pun aku a wala kabolo na mpa, adama a da a ratsa ta a yain nala. 5 Uza da baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka ta aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusa kala ka ne a asuvu a Tagarada u Aza a Uma wa. A'ayin a da baci mari kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a da a ka gbashika yi, ma dana ta bawu malala n reve ta vuma u na vi.

6 “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Filadalifiya

7 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifiya. Uza da wari uwulukpi n mayun wa ta ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduwa baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa gbagirya u da wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa giduwa u da wa. Aya uza da wa suku akani a na yi: 8 N reve ta ili i'ya va yansa. N reve ta ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono ta uwenishike u va, kpam kain ka la ka vu danai, “N kpada ureve Yesu wa.” N giduwa ta utsutsu a kapala ka vunu u da bawu uza wa fuda wa gbagirya. 9 Gogo-na va wene ta ili i'ya ma yan n ama da a'ari aza a Kanangasi.† A dana ta ele ama a Kashila a da, shegai ele aza a kaban a da. Ma zuwa le ta a tuwa a kudangu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le ta an ma ciga vu cika. 10 Vu kawunku ta tyoku da n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu ta a'ayin a da baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. 11 Ma ta utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u da va wusha an vu lyai kaci wa. 12 Ma zuwa ta vuma da u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka banga Kuwa ku Kashila ku Kashila ka va. Vuma u nala vi wa rongo ta pini maco. Ma korongu ta kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashila ka va, n kala ka Urishelima

† 2:26-28 Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naka uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko ta yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u da a ka pece n eyi. * 3:7 Makukpunku ma Dawuda ma wenike ta an wari n ucira u da wa lya tsugono.

† 3:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

u Savu, u ɗa wari ilyuci i savu i Kashila ka va, u ɗa wa cipā a asu u Kashila a zuba. Ma koronku yi ta kpam kala ka savu ka va.

¹³ “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wari, eyi dem uza ɗa u wenei ukuna vi ɗa, kpam uza u maci uza ɗa u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne ɗa Kashila ka yain ili gba. Aya uza ɗa wa suku akani a na yi: ¹⁵ N reve ta ili i'ya va yansa. Kpam va yuwu ko shen† wa. Wari wa la ta tsulobo wari baci ili i te a asuvu a le. ¹⁶ An u wokoi avu mere-mere ma wari, avu uza u yuwu u ɗa ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu ta. ¹⁷ Vu dana ta, ‘Mpa uza u utsari u ɗa, kpam n cirangusuku ta kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpam ili i roku wa, ko kenu.’ Shegai vu reve tyoku ɗa wari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpam ili i iyali, uza ɗa u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpam katafa ka wari. ¹⁸ Adama a nala, ma naka vu ta adooki vu tsila zinariya u ɗa ma denge. Zinariya ɗa a darakpai kpam a wulukpei u ɗa na. Tsila u ɗa kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpam aminya a pun a ɗa ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsara vu asaka upana uwono an wari katafa. U gan ta dem vu tsila aguma a 'eshi a ɗa ma denge tsara vu gbara a 'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

¹⁹ “Aza ɗa ma ciga alya ma bara kpam ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu. ²⁰ Panai! Ma ta kushani a utsutsu mari u'isa, “Azakuwa!” Uza ɗa baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa ta, aku n lyai ilikulya kaɓolo n eyi.

²¹ “Aza ɗa a lyai kaci, a ka dusuku ta na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku ɗa mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²² “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza ɗa wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwā utuwā pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gita bamu n i nala yi.” ² Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. ³ Uza ɗa u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lafa cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. ⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a ɗa a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. ⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulafa, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a ɗa a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki. ⁶ Nala kpam dem a asu u ɗa a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso ta kushiva ka kari pun cika ka lafa yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaɓon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

† **3:15** Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unaka kaci a asu u manyan ma Kashila, “Yuwu” kpam ukpada u unaka kaci a asu u manyan ma Kashila.

⁷ I kagitā i'ā tā n kaci tyoku u gabako. I ire kpam kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'ā tā n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpam i rotso tā kajambu ka ka imkpusa. ⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wā tā n ashan a teli, ikyamba i le kpam i'ā tā upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asakā ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashilā Uza u Ucira Gba.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpam tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashilā ka tsunu,

u lobono tā vu wushi icikpali,

tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku da i'ari

adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpa tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku wa i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa banā tagarada u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashilā ka katala tā u da kpam u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† ² Aku n wenei kpam katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi? ³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpam a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa. ⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'ā tā yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa tā n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashilā a nala yi a da Kashilā ka suki ubana a aḅon a likimba gba. ⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa banā a kukere ku ulyaki ku ne ki. ⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa banā

* **5:1** Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan tā itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u da a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimba tā ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpam ko uza wa fuda kpam wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi.

molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila. ⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi
vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.
Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,
kpm mpasa n vunu n wokoi katsupi
an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,
kpm gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,
adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.
Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webelei, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.† A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi. ¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom
ma a'ari a wunai vi,
adama a ucira u pige,
n utsari, n kakiri n ucira u ne.
Wa wusha ta karinga n tsupige,
n icikpali cika!”

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na:

“Uza da wari a karatsu ka tsugono
kabolo n Maku ma Kondom mi
wa ta n karinga ka pige
n icikpali, n tsupige, n ucira
hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpm n kudangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!” ² An n webelei, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpm u yuwai ka vi wa bana utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpm wa doku wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!” ⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wutai. Uza da u yuwai ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakanu utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelei, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpm u yuwai ka vi wa bana ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu

† **5:11** Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

* **6:6** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpam unā u te u dā n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpam kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” ⁸ An n webelei, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa ka vi kala ka ne ka Ukpā, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba abaci a nishi. Ukpā n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai. ¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashikapige, avu uza u uwulukpi u da, kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura.” ¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbadai n ucira. Kaara ka naka kpam katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. ¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci. ¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugbadā vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpam a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. ¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpam Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa. ¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpam uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a abon a nishi a likimba, a kanai uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a kushiva kpam ko a madanga wa. ² Aku n wenei kpam katsumate ka roku ka wutai a kasana, wa banā ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a da a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira. ³ U danai, “Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpam ndanga wa, she a'ayin a da tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. ⁴ Aku n panai kalagatsu ka isai kakuma ka lamba u ama da atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka t̄a ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka lyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta t̄a a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpam ya dem wa b̄ana avuku a mashuwan a kukere ku ne. ¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,

“Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza da u wauwa tsu, Kashila ka tsunu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki ka b̄olo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashila kayala. ¹² A ka dansa,

“Mayun da,
Kashila ka tsunu
uzapige da, uza u ucira,
n tsupige, n kakiri.
Asaka tsu cikpala yi
tsu cikpa yi
tsu naka yi karinga
hal ubana bawu utyoku.
Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama da a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”

Aku u tonuko mu, “Alya aza da a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a da a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu lyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza da kpam wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kpam u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usu dugbi kpam wa runukpa le wa, ¹⁷ adama a da Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u da mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashila kpam ka yansasa ta gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a ɗa a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpam kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa banā kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha ta ili i magulani ushani i'ya u darakpai kabolo n kvasu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u ɗa a yain n zinariya u ɗa wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. ⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka banā a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashila ka 'yangai a zuba ubana a asu u ɗa Kashila kari. ⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulada, aku likimba gbada cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a ɗa a ka banā avana a shindere a foɓusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasai mini ma atala n akina a ɗa a'ari kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a nangasai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kabaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa. ⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kabaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a ɗa kpam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te. ¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u nangasai ka n uwoto n atala.* Aku kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a ɗa a buwai vi a fula baci avana a le.”

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukupunki ma ukukupuka kadaka ka bawu kari n utyoku. ² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi. ³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u ɗa a ka tadasa ama tyoku ɗa adaɓu a tsu yan. ⁴ A tonuko le, “Aza ɗa bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya

* **8:12** Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a ɗa a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u ɗa koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u ɗa koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a ɗa baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

koshi ya taḍasa. Shegai kotsu i taḍasa ndanga ko iceshi wa.”⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. M6ala mi tyoku u m6ala n kudaḅu n da maṛi ku tada baci uza.⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a foḅusoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama.⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari.⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawura ma ashan a le a ka wura, ma ta yavu mawura ma adoki na nringongo n le a ka wura a ka daraka ubana a asu u kuvon.¹⁰ Na ntadatsu n da maṛi a iwunja i le n da n tsu naka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi.¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kadaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsihelinet kpam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ta a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila.¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka bana kavana ki, “Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!”¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutai tsara a ba a wuna kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka foḅuso le ta tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem.¹⁶ Atsumate yi a tonon ta n asoje a da a ka walaka adoki. N pana ta a da alya pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene ta adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ta ntogo ma irim n da maṛi san yavu akina, ulima u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ta yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusā a anana a le.¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusā a anana a adoki yi,) n u da a wunai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba.¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a ta n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ta ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanshi, ko a wala wa!²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina.² Wa bana maku ma tagarada ma maṛi ubarakpi. U shamgbai n kune

* **9:16** Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpam a kagida. ³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki. ⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa.”

⁵ Katsumate ka zuba ki ka radagbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba. ⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashila, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tonu. U da, “Kashila ka barakpa wa, aku u yain ili i'ya u fobuso. ⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashila ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwa gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, nsumate.”

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: “Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka bana vi.”

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa ta a una u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta katsuma.” ¹⁰ N wushai tagarada u da wa bana vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a una u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura mu katsuma. ¹¹ A tonuko mu kpam, “U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashila ka fobuso u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na gonu gba.”

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka uratsanaka, aku Kashila ka tonuko mu, “Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashila n asudaraka, vu keci kpam ama da a'ari ulya kayala pini. ² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.* ³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kuɓari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unambukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi. ⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashila yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampatsu a ncikalun n re n da mari pini vi. ⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashila ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan. ⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kuɓari ku akani a Kashila yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka savada mini ma woko mpasa, kpam a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wutai a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le. ⁸ A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbantai Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. ¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a suku suku atoku a le kune, kpaci nsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

* **11:2** Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashila ka doki ka fulaka le kuvi ka uma. Aku a 'yangai a shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika. ¹² Ntsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wutai a zuba, ka danai, "Yuwai utuwa na!" Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbadai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugbadu u iyamba vi. Aza da kpam a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a nakai Kashila ka kari ndishi a zuba tsupige. ¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai u tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa, "Kashila ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpam Kashila ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku."

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashila, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala. ¹⁷ A danai,

"Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, uza da wari gogo-na kpam uza da wari caupa, Tsu cikpa vu ta an va wenishike ucira u vunu, kpam vu gitad de ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u vunu cika, shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de.

A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada, vu nakai kpam agbashi a vunu katsupi.

Va nakai ta ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi.

Va nakai ta gba aza da a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi, ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.

Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba."

¹⁹ Pini nala, Kuwa ku Kashila ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbadu u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpam kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpam a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re. ² U yan de evu n umatsa, kpam mballa n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi ta isali cika. ³ Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka ta n maku ma funi ma ne. ⁴ Uwunja u ne u rononoi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutalai a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma. ⁵ Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. ⁶ Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷ Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kana dem kuvon n ele. ⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpam a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpam wa. ⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vutalai ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba kabolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpam dem a tsu isa yi ta Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai: “Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne, u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpam kushani a zuba a kapala ka Kashila wa, kpam wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne adama a mpasa a Maku ma Kondom mi, n kadyanshi ka Kashila ka a yain kuvari.

A pana uwonvo u da a ka kuwa wa.

¹² Gba eda aza da i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpam upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai maku ma vali mi. ¹⁴ A nakai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u da wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpam wa fuda wa yanka yi ili wa. ¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n unu u ne yavu agata tsara ma pura yi. ¹⁶ Shegai iyamba i bangai uka vi: i kukpai unu u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi. ¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a nakai udani u Kashila karinga a tonoi kpam akani a da Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.†

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku va ki, n wene ta kadin ka 'yanga ka wuta a asuvu a kushiva. Ka ta n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem ka ta n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu ta pini a'ala a da a wishai Kashila. ² Kadin ki ka rotso ta kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isa biya.* Wa ta kpam n unu yavu u gabako. Ubungu vi u naka yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono. ³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka kari n kalani ka usan u da wari u gain u wuna yi, shegai usan vi u tana de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan ta majiyan ma kadin ki. ⁴ A lyakai

* **12:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **12:14** Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 † **12:18** Itagarada i Kashila i roku i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya. * **13:2** Adeshikpetsu a biya a gbonguro ta, kpam a'ga ta n tsileme n akulukpatsu a bululu.

ubungu u da u nakai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wa la tyoku u kadin ka na wa! Uza wa la wa shilakanan eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashila ka asaka ta kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpam dem u wishai Kashila. U asaka yi ta u tsara ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. ⁶ U gitai uwishisa Kashila. U yankai kpam kala ka Kashila unu u cingi, n a asu u da wari, n ama da kpam a'ari a zuba gba. ⁷ Kashila ka asaka yi ta u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a naka yi ta ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gba. ⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi ta kayala, shegai bamu n aza da a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarada u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarada nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u da.

⁹ Uza da wari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza da baci dem Kashila ka dangasai a ka kana, a ka kana yi ta.

Uza da baci dem Kashila ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi ta.

Nala wa wenike ta u kana ta ama a Kashila a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutai a asuvu a uyamba. Wa ta n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu.

¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagita ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u da kadin ka kagita ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u da u zuwai gba uza da baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagita ki kayala, uza da wari n kalani ka usan u da wari u rawai u wuna yi u da u tana vi. ¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wutai a zuba utuwa a likimba, ama n a wundi. ¹⁴ Kashila ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagita ki, hal u yinsai gba ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagita, uza da a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. ¹⁵ Kashila ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagita ki ka yain uma, tsara ka dansa ka zuwa a wuna gba uza da baci bawu u lyaka yi kayala. ¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza da bawu a'ari agbashi. ¹⁷ Ama da a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba da wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga ta kakiri tsara i reve lamba u kadin vi! Uza da wari n kakiri cika wa reve ta u da. Lamba u ne vi u da amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam wa ta a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. ² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpam yavu mawura ma makpankashila. Yavu mawura ma ama ushani aza da a ka keme molo. ³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, ka6olo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa

* **14:1** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

ushipa u savu u ɗa bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gba, alya aza ɗa a wutukpai koshi. ⁴ Alya aza ɗa a kanaɗi kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a ɗa a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u ɗa dem u banai. Ele ama a Kashila a ɗa n Maku ma Kondom mi; a'a ta tyoku u ilimaci i kagitā i'ya a naɗai Kashila. ⁵ A tsu yan kaɓan wa, kpam a'a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa ta akani a Kadyanshi ka Shinga a ɗa bawu a'ari n utyoku a asu u ama ɗa a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. ⁷ U yain kadyanshi n ucira, “U kana ta i wenike Kashila karinga, kpam i dansa tyoku ɗa wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan de a ɗa wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a ɗa aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini.”

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagitā ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpa de! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa ta iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, “Gba ama ɗa a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'a ta n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashila ka zuwa le ta a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashila n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le ta a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a ɗa a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. ¹¹ Akina a ɗa a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le ta hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a ɗa a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.” ¹² Gba ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kana ta ama a Kashila a kawunku. Alya ama ɗa a tonoi udani u Kashila kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Eda aza a mazanga a ɗa, aza ɗa ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwa a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun ɗa, a ka wunvuga ta a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le ta.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza ɗa u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa ta n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa bana makanatsu ma kulya a kukere ku ne. ¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutaɗi a asuvu a Kuwa ku Kashila ka salakai uza ɗa wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, “Gita ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, kpam a'ayin a ɗa gai na vi a ɗa a ka bolomgono i'ya.” ¹⁶ Aku uza ɗa wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutaɗi a Kuwa ku Kashila a zuba, ka ta n makanatsu ma kulya cika. ¹⁸ Katsumate ka tatsu uza ɗa wari n ucira a kaci ka akina, u wutaɗi a asudarakpa. Katsumate ka na ki ka isaɗi katsumate ka ire ki u danai, “Bidya makanatsu ma vunu vu bolomgono ilimaci i atyaci a cinwiɗ a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe de.” ¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U bolomgonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u ɗa a ka pishisa i'ya. Tyoku ɗa upan u Kashila wari u ɗa gai la vi. ²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha ta i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa

n wotsongi n wutai a asu u da a ka pishisa vi yavu agata a da a rawai mel amangatawanre (200) kpam kadaka ka agata ki ka rawa ta udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka banu usara u shindere u makorishi. Kashila ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaka ta upana upan. ² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka lafa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene ta aza da a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa banu molo u da Kashila ka naka yi. ³ A shipai ushipa u da Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u da Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

“Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,
vu yan ta manyan ma pige ma pige,
ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun da kpam i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana ta, ‘Vu gbonguro ta cika kpam va ta n ucira.

Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.’ ”

⁵⁻⁶ N wenei kpam pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza da a ka banu usara u shindere vi a wutai asuvu Asu u Uwulukpi a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lafa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakasai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n kanga ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tafasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. ⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai,

“Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza da vari gogo-na kpam va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na ntsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wutai a asudarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,

mayun da kpm dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka asakai ka runukpa ama n akina a ne. ⁹ Usufugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mballa ma agalama. Shegai a wishai Kashila ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumpkai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le. ¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a unu u ubungu, n a unu u kadin ka kagita, n a unu u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaban. ¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashila Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashila ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpm wari ufofusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa katafa wa unu u shinga, kpm wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutai asuvu a Kuwa ku Kashila a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.” ¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbadu u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba. ¹⁹ Ugbadu u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila abon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashila ka cibai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne. ²⁰ An iyamba i gbadai nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain. ²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani. ² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpm ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari.”

* **16:21** Araji a mini ma atala mi a rawa ta araji a kakpakpa ka siminti.

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpam wa ta n a'aci a shindere n avana kupa. ⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebe† icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne. ⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, “Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba.”

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. ⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, “Ndy a i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. ⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpam.

⁹ “Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala a da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem. ¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpam ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa. ¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpam gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpam a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹² “Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha ta ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kabolo n kadin ki. ¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le. ¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpam Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a da u isai kpam u dangasai a ka tono yi ta kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Agata a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakuma ka ama n iyamba n aletsu. ¹⁶ Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi kataba. A ka karasa ta ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba. ¹⁷ Ngono kupa mi ma yan ta nala kpaci Kashila ka ka zuwai gba afofi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku ta a naka kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naka ta kadin ki karinga hal she Kashila ka zuwa afofi a ne a shadangu. ¹⁸ Uka da vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gba.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka da u kumbai kadin ki ku wurai, n wene ta katsumate ka zuba ka roku ka cipa a iyamba. Wa ta n ucira cika, aku katyashi ka ka lada ka ka wutusara ne ka wakanai likimba. ² U salai n kalagatsu ka ucira: “Ilyuci i pige i Babila i wasa de.

Ama a'a kpam pini wa, shegai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gba nnu ma ashinda ma ta pini.

³ Gba iyamba i so ta mara ma ne, adama a da u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan ta tsishankala n eyi, kpam gba aza a tsilaga a tsara ta ikebe ushani adama a da u la ta uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wuta pini a ilyuci i nala yi, ama a va, kotsu i yain unyushi u cingi tyoku da u yain wa, kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan ta kazana ka ka rawai a zuba, Kashila kpam ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku da u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fobusuko yi mara ma ma rawai ucira kure tyoku da u fobusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika u tsara kpam gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.

U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,

‘Mpa na n dusuki,

mpa uka da wa lya tsugono.

Mari n vali da wa kuwa mu wa, adama a nala ma saka yi wa.’

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala,

wa barakpa wa,

Kashila ka yan yi ta mavura n mabala,

n ukpa u ama a ne, n kambulu.

Akina a ka lya yi ta,

kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada,

wa ta n ucira cika.”

⁹ “Ngono n da a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene ta kanga ka ukana u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi. ¹⁰ A shamgbai a mbari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,

ilyuci i pige i Babila,

kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta

a asuvu a ulapa u uwule u te!’

¹¹ “Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. ¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpam katsili ka aminya a da a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga n da mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma. ¹³ A ka tsara uza da wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n

* **18:13** A asuvu a ili i magulani yi, a 6olomgbono ta pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

adoki, na nringongo ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama da a kana a asu u kuvon wa.

¹⁴ “Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
 “ ‘Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,
 kpam gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,
 vu buwa kpam utsara i'ya wa!’

¹⁵ “Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba ta a mbari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma. ¹⁶ A ka dana ta,

“Upana u ikyamba!
 Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
 Wari u tsu uka ta aminya a ikebe
 a da a'ari n mini ma galura n san kpayaya.
 U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,
 n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u da a nangasai gba utsari u ne!’

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kabolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mbari. ¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kana ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, ‘Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’

¹⁹ “A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unamgbukatsuma u le. Kpam a ka dana ta:

“ ‘Upana u ikyamba!
 Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
 Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.
 Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.’

²⁰ Eda aza da i'ari a zuba yanyi ipeli,
 i yain kpam mazanga,
 kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.
 Ama a Kashila kabolo n asuki
 n aza da a tsu dansa akani a Kashila
 a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana
 adama a ili i cingi i'ya u yansa da.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutala† ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,
 tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na
 tyoku da n vutala† katali ka na ki!
 Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,
 ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.
 Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.
 Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.
 Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.
 Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.
 Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura
 kpaci ilyuci yi i wuna ta aza da a dansai akani a Kashila,
 n aza da a'ari ama a Kashila.

Mayun ɗa, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan.”

19

Ama ɗa a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:
“Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun ɗa kpam dere ɗa tyoku ɗa u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa ɗe tyoku ɗa wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura, uza ɗa u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u ɗa a yain tsishankala n eyi.

Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:

“Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukana u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudangi a lyakai Kashila kayala, uza ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, “Ami! Cikpalai Kashila!”

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

“Gba ama,

azapige n aza ɗa bawu a'ari azapige.

Aza ɗa ya lyaka Kashila kayala, danai,

‘Tsu naka vu ta tsupige.’ ”

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa kpam yavu mawura ma makpankashila ma pige. N panaka le a ka dansa:

“Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila

Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a ɗa a ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa ɗe.

Ukasavu vi u fobuso ɗe

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,

a ɗa a lai aminya a tsugbere,

a ɗa a'ari sarara kpam a ka lada.”

(Aminya yi a ɗa ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na: Kashila ka zuwuka ta gba uza ɗa baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unu u shinga.” Katsumate ka zuba ki ka danai kpam, “Ili i'ya Kashila ka dansai na vi mayun ɗa.”

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a ɗa a buwai, n gba aza ɗa a kana ukuna u mayun u ɗa Yesu tofugboi. Cikpalai Kashila!”

Ukuna u mayun u ɗa Yesu tofugboi vi u ɗa u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashila.

Uza da uyuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza da u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpm dere. ¹² A'eshi a ne a ka lada yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. ¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, "Udani u Kashila." ¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a da a lai aminya a tsugbere, a da a'ari sarara. ¹⁵ Burundu u kulya u wutai a una u ne, kpm n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi. ¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: "Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko da! ¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kabolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!"

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. ²⁰ Aku a kana kadin ki kabolo n matsumate ma kaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpm a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaban mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. ²¹ Uza da u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusa a una u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaban n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukpunku ma kadaka ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne. ²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kana ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpm Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kadaka ka bawu kari n utyoku. N makukpunku ma wa bana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kadaka vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u kukpa wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpm ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpm aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpm a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kabolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. ⁵ A'ayin a kagita a da pa vi a da Kashila ka 'yangasa akushe a ukpa.

* **20:2-3** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

(Akushe a ɗa a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a ɗa ayen kazu yi a kotsoi.)
⁶ Aza ɗa Kashila ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u ɗa la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashila n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpm a ka lya ta tsugono kaɓolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u ɗa a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza ɗa a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u ɗa a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gbam ko uza wa fuda wa kece le wa. ⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u ɗa ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wutai a zuba a wacinsa le. ¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaban mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpm pini Kalapansi, uza ɗa u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza ɗa wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpm ko uza u doku u wene le wa. ¹² N wene ta kpm gba ama ɗa a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpm tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku ɗa a korongi pini a itagarada yi. ¹³ Aza ɗa a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashila ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama ɗa a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. ¹⁴ A vutalai Ukpa n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.) ¹⁵ Aku a vutalai ama a kushiva ku akina ki; wata, uza ɗa baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashila ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpm kushiva ku buwa wa, ko kenu. ² N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashila ka suki; wata, Urishelima u savu, u wutai a zuba wa cipai a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka ɗa u ukai aminya a iyolo a ne ɗa wari, kpm u fobusoi u gawunsa n vali u ne. ³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, "Gogo-na kuwa ku Kashila ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpm a ka woko ta ama a ne. Kashila n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpm wa woko ta Kashila ka le. ⁴ Wa yansasa ta meshi ma le gba. Ko uza wa kuwa kpm wa. Uza wa namgba kpm katsuma wa, ko u sai ko kpm u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso de.

⁵ Uza ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, "Webelei! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!" Aku u tonuko mu, "Korongu na, kpaci idani i na yi mayun ɗa kpm a ka wushuku ta n i'ya."

⁶ Kpm dem u dana ta, "N yan de gba ili i na yi! "Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza ɗa a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te. ⁷ Gba aza ɗa baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gba: Ma woko ta Kashila

ka le, kpam a ka woko t̄a mmuku n va. ⁸ Shegai gb̄a ama a na yi; wata, aza d̄a a kp̄ad̄ai ukawunku adama a uwonvo, n aza d̄a a as̄ak̄ai upityanangu n̄a mpa katsupi ka le ka kushiv̄a ku akina ka k̄ari ur̄ana n akina a eri. A ka tsupa t̄a dem aza d̄a a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza d̄a a ka gbashika ameli, n aza a kaḅan, asu u le u d̄a kushiv̄a ku akina ka k̄ari ur̄ana n akina a eri. Ukp̄a u ire u d̄a la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuw̄ai ka tonuko mu, “Tuw̄a n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te d̄a a asuvu atsumate a shindere a d̄a a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u d̄a a yain a makorishi.) ¹⁰ Kulu ku Kashil̄a ku tonoi n̄a mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugad̄i. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashil̄a ka suki, i wut̄ai a zuba ya cip̄a a iyamba. ¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashil̄a kpam ya laḁa n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a d̄a a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka. ¹² Kasaga ka k̄ari n ugbami ka ugad̄i cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u d̄a. A itsutsu yi a korongu t̄a pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. ¹³ Kaḅon dem k̄a t̄a n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gad̄i, itsutsu i tatsu a d̄aka, i tatsu kpam a kalivi. ¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki k̄a t̄a n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu t̄a pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa n̄a mpa vi ka ḅan̄ai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsan̄aka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. ¹⁶ An u ratsan̄akai, u wenei i'ya yavu akpati d̄a ugad̄i n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Ur̄atsan̄aka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u d̄a. * ¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka ratsan̄akai kasaga ki, n ur̄atsan̄aka u tsunu, upeti u ne u rawa t̄a udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). ¹⁸ N atali a d̄a a ka laḁa san n mini ma avuku a d̄a a makai kasaga ki. Gb̄a ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya d̄a w̄ari sarara cika hal wa laḁa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka d̄a a yain i'ya. ¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem k̄a t̄a kau kpam ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a d̄a, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini ma lima icun i mabucu ma iv̄ashi i akaryabi.† ²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u d̄a a yankai u d̄a. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u d̄a w̄ari sarara katyashi ka ne ka laḁa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka d̄a a yankai u d̄a.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashil̄a Uza u Ucira Gb̄a n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne. ²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a n̄ak̄a katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashil̄a tsa tsa laḁa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. ²⁴ Gb̄a ama a likimba a rongo t̄a pini a katyashi ka ka laḁa pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso t̄a uts̄ari u le pini. ²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u d̄a ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin k̄a pini asu vi wa. ²⁶ Ama a ka tukuso t̄a pini gb̄a ili i shinga n i karinḡa pini a ilyuci i pige yi. ²⁷ Ili i cingi i'ḁ la i'ya a ka as̄ak̄a i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza d̄a baci dem u yain ili i uwono, ko kaḅan a ka as̄ak̄a yi u uwa pini wa, shegai aza d̄a

* **21:16** Ugad̄i u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa t̄a nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi. † **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem k̄a t̄a n kala ka ne: ka kagit̄a ka jasp̄a, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

a korongi a'ala a le a Tagarāda u Aza a Uma u da Maku ma Kondom m̄ari n u da.

22

Agatā a da a tsu n̄akā uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agatā a da a'ari n mini ma ma tsu n̄akā uma. A ka laḍa cika yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka. A gitā uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashilā n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. ² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n da n tsu matsa mmuku n da n tsu n̄akā uma n gbonguroi pini a apashi a re gbā a agatā yi. Kayen dem a tsu matsa tā ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka tā avuku a le agumā a tanasa m̄bala. ³ Ili i'ā la i'ya Kashilā ka yankai unā u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashilā n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi tā. ⁴ A ka wene tā upetiwa'eshi u Kashilā n kala ka ne ukorongi a acen a le. ⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashilā ka n̄akā le tā katyashi. Kpam a ka lya tā tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwā u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Idani i na yi mayun da, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashilā uza da u n̄akāi Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku tā katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwā ya gitā gogo.”

⁷ Yesu danai, “Panai na! Mā tā a utuwā gogo. Tagarāda u na u dana tā ili i'ya ya gitā gogo-na n ubana a kapala. Kashilā ka zuwuka tā aza da a tonoi u da unā u shinga.”

⁸ Mpa Yahaya, uza da n panai kpam n wenei gbā ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gbā tsarā n lyaka yi kayala. ⁹ Shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gbā ama da a wenei karingā ka idani i tagarāda u na vi. Lyaka Kashilā kayala!”

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, “Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarāda na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwā ya gitā a kapala wa. A'ayin a da ili i na yi ya gitā a ka rawa de gogo. ¹¹ Asakā gbā aza da a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza da kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza da kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza da kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

¹² Yesu doki u danai, “Panai na! Mā tā a utuwā gogo. Mā tā a utuwā n tsupa ko kpam n yanka gbā ama mavura a ili i'ya a yansai. ¹³ “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagitā mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

¹⁴ “Kashilā ka zuwuka tā aza da a zai ntogo n le sarara unā shinga, kpam adama a nala, a ka fuda tā a ka lya ilimaci i ndanga n da n tsu n̄akā uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. ¹⁵ Shegai a ka bishinka tā ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza da a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka bishinka tā dem aza a magalaka, n aza da a ka lyasaka ameli kayala, n gbā aza da a tsu dansa ka ban.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku t̄a katsumate ka zuba ka v̄a ka n̄ak̄a d̄a akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuw̄a!” Uza d̄a baci u panai akani a na yi ās̄ak̄a u dana, “Tuw̄a!” Uza d̄a baci wa pana kakuli u tuw̄a, uza d̄a baci dem wa ciga, ās̄ak̄a u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya d̄a ma rono atsuvu a uza d̄a baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuw̄a ya git̄a a kapala i'ya n korongi a tagar̄ada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashil̄a ka doku yi t̄a dem mavura ma ne. Wa yanka yi t̄a mavura n usara u shindere u d̄a n yain kadyanshi ka le pini a tagar̄ada u na vi. ¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashil̄a ka b̄ishinka yi t̄a utsar̄a un̄a u shinga u d̄a a dansai a tagar̄ada na vi. Kashil̄a kpam ka b̄ishinka yi t̄a ulya ilimaci i mad̄anga ma un̄ak̄a uma, kpam wa ās̄ak̄a vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza d̄a u danai ili i na yi mayun d̄a, u dana t̄a, “Mayun d̄a, m̄a t̄a a utuw̄a gogo.”

Ami. Tuw̄a, Yesu Asheku!

²¹ Ās̄ak̄a Yesu Asheku u wenike gb̄a d̄e ukuna u shinga u pige u ne. Ami.